

WOLFGANG BORCHERT

PĂPĂDIA

În românește de *H. Matei*

Prefață de *Romul Munteanu*

Coperta și ilustrațiile de

Vlad Crivăț și Radu Veluda

Din volumul

Wolfgang Borchert

Das Gesamtwerk

Rowohlt Verlag - Hamburg

Literatura germană contemporană a înregistrat numeroase opere literare care acuză războiul cu toate consecințele sale funeste. De la Bertolt Brecht, Anna Seghers și Ludwig Renn până la Heinrich Böll sau Günther Weisenborn se cristalizează o adevărată pleiadă de scriitori cu orientare literară diferită, care au pus în lumină tragedia unei lumi deziluzionate de apucăturile dementiale ale fasciștilor, îndoliate de pierderea miilor de tineri trimiși să moară în mod absurd și descumpănite de foame și suferință.

Este deosebit de semnificativ faptul că anul 1945 a fost socotit de unii scriitori lucizi din Germania Occidentală, care aparțin unor generații literare diferite, ca Alfred Doblin sau Wolfgang Weyrauch, ca o etapă nouă, hotărâtoare pentru perspectivele existenței poporului german.

Cu un spirit de răspundere mărit de amara experiență îndurată, scriitori care fac parte din grupări literare deosebite subliniază necesitatea ca oamenii de litere să înfățișeze în operele lor ceea ce ei înșiși au îndurat.

Caracterizând peisajul literar din Germania Occidentală dintre anii 1945 - 1946, Wolfgang Weyrauch arăta, pe bună dreptate, că numeroși scriitori mai erau încă infestați de acea „*literatură o groparilor*” din trecut și așteptau asemenea personajului biblic să-și trimită

porumbeii pe limanuri mai curate pe care să le înfățișeze în operele lor.

Dar realitatea imediată pe care oamenii de litere aveau s-o redea în creația lor artistică nu avea nimic din imaginea edenică a tihnei somnolente și idilice. Criticul vest-german Heinz Friedrich, bunăoară, scoate în evidență, ca un adevărat *memento*, tocmai spectrul sumbru al unei societăți postbelice, dezamăgite și dezorientate, în care foamea, prostituția, comerțul negru și ruinele dezolante izbeau cu o duritate neiertătoare retina celui din urmă spectator impasibil.

Așa ia ființă. În acei ani de febrile căutări, noțiunea de... *Kakischlagliteratur*". care avea menirea să arate lucrurile așa cum sunt, „*să fixeze realitatea*” cu fidelitatea ochiului adânc scrutător, a cărei penetrație era asemănată de un scriitor contemporan cu razele Röntgen.

Supremația adevărului în artă este astfel proclamată cu vigoare, acesta „*fiind preferabil frumosului, pregătind frumosul artistic*”, chiar dacă îndărătul lui se ascunde durerea.

Opunând literatura eului aceleia care reconstituie realitatea la persoana a treia, scriitorul vest-german Walter Jens afirmă că „*în nuditatea dialogului, în descrierea unui peisaj, forma este poate fi circumscrisă cu intensitatea din parabolele fi comparațiile timpurilor străvechi. Literatura lui este se caracterizează prin aceea că ea cuprinde realitatea măreață fi covârșitoare. Uriafă, realitatea se sustrage la început atacului comentatorului. Ea așteaptă să fie reprezentată, dar nu încorsetată. Mai reală ca orice răspuns descriptiv, realitatea poate fi percepută prin efectele sale cauzale. Ea îi impresionează pe oameni fi le ridică întrebări. O astfel de corelație este redată de literatura lui este într-o manieră corespunzătoare. Ea dezbate un asemenea raport într-un stil unic și adecvat, concis fi exact, prin puține cuvinte. Abia la sfârșit devine evident faptul că această redare veridică și lucidă, aparent lipsită de poezie fi banală, are o frumusețe cristalină*”.

Ancorarea în realitatea imediată apare astfel ca o cerință de prim ordin, Walter Jens nefiind singurul scriitor care îmbrățișează o asemenea profesiune de credință.

Expresie complexă a acestei epoci de tranziție, caracterizată și în Germania Occidentală prin adânci frământări, întreaga pleiadă de scriitori din *Grupul 47*, din care fac parte unele nume cunoscute ca Heinrich Böll, Ilse Aichinger, Günter Eich, Günter Grass, Paul Schallück, scrutează cu o luciditate neîndurătoare tarele reale și multiple ale lumii care-i înconjoară, se străduiesc să pună din nou în circulație marile valori ale culturii germane și încearcă prin operele lor să facă iarăși „*ochii orbi să vadă, urechile surde să audă fi gurile amuțite să scoată sunete articulate*”. În numele unei generații pierdute și trădate, a unei generații fără cămin și fără patrie, sacrificată cu o rară cruzime, scriitori de talia celor amintiți acuză trecutul tenebros, militând pentru un viitor mai fericit și o literatură nouă, însuflețită de idealuri umaniste. Hans Werner Richter, unul din fondatorii și animatorii cei mai perseverenți ai *Grupului 47*, afirmă răspicat că scriitorul nu este un simplu caligraf, iar dacă aportul oamenilor de litere în făurirea unor timpuri noi poate fi foarte mare, și răspunderea ce le revine capătă o semnificație deosebită.

Într-o mărturisire de credință din 1952, Heinrich Böll precizează cu acuitatea care caracterizează întreaga lui operă câteva din obiectivele noii literaturi din Germania Occidentală, stăruind în mod justificat conjuncturii social-politice și morale care determină această generație deziluzionată de scriitori postbelici să-și îndrepte cu precădere atenția spre anumite aspecte de viață. „*Oamenii despre care scriem, precizează el, au trăit între ruine și s-au întors din război la fel de răniți, atât bărbații, cât și femeile și copiii. Ei aveau priviri pătrunzătoare și vedeau totul. Nu trăiau în niciun caz într-o pace desăvârșită. Nici mediul, nici gândurile, nici opiniile lor nu aveau nimic idilic și noi ca scriitori ne simțeam atât de aproape de ei, încât ne identificam cu soarta lor*”.

Unul dintre exponenții cei mai de seamă ai acestei

„*generații pierdute*” și deziluzionate din cultura germană este Wolfgang Borchert, scriitorul a cărui scurtă și dramatică viață literară s-a configurat în acei tulburi ani postbelici, ce dau operei lui restrânse, dar valoroase, amprenta documentului viu și acuzator, întâlnită apoi la întreaga pleiadă de literați strânsă în *Grupul 47* și cristalizată în perioada în care autorul piesei *Afară, în fața ușii* pătrundea, după moarte, pe marile scene ale lumii.

Wolfgang Borchert s-a născut la 20 mai 1921, la Hamburg. Tatăl său, un om retras și plin de sensibilitate, era învățător la școala elementară din Hamburg-Eppendorf, iar mama scriitorului, Hertha Salchow, provenită din mediul rustic, aducea cu ea, în viitoarea vieții din marele port german, poezia nostalgică a lumii de care se despărțise.

Wolfgang Borchert crește astfel într-o familie de intelectuali, în care tatăl arăta un susținut interes pentru știință, iar mama scriitorului pentru creația literară.

Încurajată de cercul restrâns al primilor audienți, format din soțul care corecta scrupulos manuscrisele și câteva cunoștințe mai apropiate, Hertha Borchert dă publicității volumul de proză *Sunnroos*, scris în dialectul nordic *Plattdeutsch*. Rezervat și tolerant, Fritz Borchert își educă fiul într-un spirit liberal, neîncercând să-i imprime niciun fel de convingeri religioase. Într-o scrisoare târzie, care datează din anul 1957, tatăl scriitorului scotea – în evidență preferința acestuia din anii copilăriei fericite și fără griji pentru basme. *„Când mă gândesc la primii ani ai copilăriei sale, mă văd stând cu el în amurg și mă ascult povestind. Acesta era esențialul, îi plăcea să i se povestească, nu să i se citească, mai ales liber, improvizat; de obicei istorioare cu animale care se petreceau în pădure: le asculta cu mult interes. Aceasta se datora poate faptului că pe vremea când avea patru sau cinci ani, îl luam adesea cu mine, atunci când făceam mici plimbări prin pădure cu elevii din clasa mea”*.

Petrecându-și copilăria în mijlocul fiilor de marinari, căpitani de vase și negustori, Wolfgang Borchert, natură

veselă prin excelență, rămâne totuși în timpul anilor de școală un izolat, un tânăr ciudat și excentric care nu arăta un interes deosebit pentru studiu. Nonconformismul adolescentin al lui Borchert începe să devină din ce în ce mai manifest. Ținuta vestimentară frapantă, preferința pentru anumite spectacole de teatru și opere expresioniste, afișarea dorinței de realizare a unei *libertăți necondiționate*, toate acestea definesc fizionomia spirituală a tânărului care, terminându-și studiile liceale în 1937, căuta cu o anumită febrilitate drumul spre care să se îndrepte.

Dorința lui de a deveni actor nu are șanse imediate de realizare. O asemenea profesiune nu părea să se bucure de o înaltă apreciere în ochii părinților.

Disputa cu familia fiind pierdută, Wolfgang Borchert acceptă fără mare tragere de inimă să devină librar. Întrebat de unul dintre reprezentanții firmei dacă și-a ales singur această profesiune, el răspunde fără ocolișuri: „Nu, am fost obligat”. Ucenicia pe care trebuie s-o facă în acest scop i se pare de-a dreptul plictisitoare. Împachetarea de cărți, scrierea de adrese, lipirea de etichete, expedierea unor opere constituiau primele atribuții exasperante. Sentimentul necesității de a evada din cadrul unor asemenea obligații banale creștea impetuos. Lecțiile de actorie și step, luate fără știrea familiei, constituiau divertismentul căutat și drumul spre împlinirea unor năzuințe viitoare.

În această perioadă, Wolfgang Borchert, tânărul naiv și romantic care începuse să scrie versuri, face prima cunoștință cu Gestapoul. Dintr-o scrisoare din 19 aprilie 1940, se poate desprinde următoarea relatare: *„Săptămâna trecută am stat o noapte întreagă pe întuneric, închis la poliție. De ce, nu știu nici eu încă. Și scrisorile mele au fost din când în când deschise, purtând stampila «Gestapo». Am observat că uneori sunt supravegheat. Este îngrozitor. Mă simt urmărit la fiecare pas”*.

Peter Ruhmkorf, unul dintre biografii cei mai

autorizați ai scriitorului, indică drept motiv al reținerii scriitorului o poezie cu totul inofensivă, adresată de tânărul poet unei colege. Suspiciunile poliției par a avea și alte motive, în măsura în care corelația dintre faptele distanțate în timp apare destul de convingătoare. Familia scriitorului nu afișa niciun fel de sentimente de simpatie față de nazism. Dimpotrivă, în măsura în care denunțul unei colocatare invidioase poate fi luat în seamă, aceasta preciza că Hertha Borchert și-ar fi manifestat disprețul față de tineretul în cămăși brune, care invadase toate localitățile țării.

Între ucenicia plictisitoare impusă de profesiunea de librar, vizionarea de spectacole, lecțiile de actorie și iubirile fulgerătoare, pline de decepții, dar generatoare de explozii lirice, Wolfgang Borchert își îndreaptă tot mai stăruitor atenția spre poezie. Versuri, după cum ne informează biografia sa, începuse să scrie de la vârsta de cincisprezece ani. Tânărul scriitor demonstra o impresionantă fertilitate literară, starea de euforie lirică aducându-l într-un fel de transă, asemănătoare cu aceea dată de morfină. De altfel modul spontan de creație și lipsa travaliului artistic îndelungat vor constitui o trăsătură constantă a activității literare a lui Borchert. Într-o scrisoare de mai târziu, autorul mărturisea fără reticențe acest stil de lucru. *„Trebuie să spun că atunci când scriu poezii sau proză, nu le prelucrez niciodată. Ideea vine, o scriu și nu mai modific. Pentru elaborarea unei poezii nu am nevoie de mai mult timp, decât este necesar pentru transcrierea aceluiași număr de cuvinte dintr-o carte. După aceea, nu pot să o șlefuiesc sau să o transform, mai degrabă o scriu încă o dată peste trei ani”*.

Așa încep producțiile lirice de serie, lipsite de o valoare artistică deosebită, citite Alinei Bussmann, o prietenă a familiei, sau unele trimise spre publicare revistei *Hamburger Anzeiger* unde în 1938 apare acel *Cântec al cavalerului*, în care poetul se vede gonind furtunos prin timp, mereu înainte, neînfricat.

Cu timpul, preludiile acestea literare îl duc pe

Borchert spre anumite modele de artă, dintre care cele mai semnificative sunt Hölderlin și Rilke. Ispita liricii expresioniste nu poate fi nici ea evitată, versurile și stilul lui Georg Trakl și Gottfried Benn constituind un alt sediment al acestui debut puțin promițător.

Poezia nu îl face însă pe Borchert să renunțe la planul de a deveni actor. Reușita la un concurs, pentru teatrul de cameră, în 1940, îi aduce angajarea într-o echipă destinată satelor, cu sediul în Lüneburg. De aici tânărul actor cu aptitudini repede remarcate pentru comedie colindă diferite localități, fapt care îi creează adânci satisfacții. În 1941, echipa aceasta de actori ambulanți însoțește trupele militare în Belgia, iar nu mult mai târziu planurile entuziaste de viitor și iubirile turbulente ale poetului sunt întrerupte de încalzarmarea dureroasă, care îl va supune pe soldatul proaspăt uniformat unui tragic examen de confruntare cu viața pe care abia începe s-o cunoască în toată duritatea ei. Etapa paradiziacă a libertății, liniștii și fericirii se încheie pentru totdeauna. Din cazarma urâtă și dușmănoasă de lângă Weimar, Borchert, soldatul neconformist și melancolic, își comunică revolta prin scrisorile pline de sinceritate, trimise celor dragi. Rememorarea amintirilor care se suprapun ca o alinare peste prezentul odios străbate mereu din corespondența scriitorului. *„După un scurt, dar minunat timp de actorie, am ajuns soldat... Am ajuns atât de departe, că trec prin toate cele ce se întâmplă neatins ca un hipnotic. Doar câteodată rana se deschide și strigă după libertate... Rațiunea mă previne să mă stăpânesc – dar câtă vreme, întreabă sufletul meu încarcerat. Pot să mă aclimatizez cu orice, dar nu cu această neputincioasă detențiune. Acum îmi dau seama că libertatea trebuie să fie o condiție de bază a întregii mele vieți, dacă voi izbui s-o împlinesc”*.

Strigătele de durere și deznădejde, ca și revolta surdă a poetului, răzbat mereu peste zidurile reci și ostile ale cazărmii. Spectacolul dezolant al deținuților din lagărul de la Buchenwald îl înspăimântă. Cortegiul lor sumbru,

notează laconic Borchert, era însoțit din zece în zece metri de câte *„un porc de SS-ist”* Părinților le transmite cu un umor temerar, care îi va cauza mai târziu multe suferințe, salutări *„din cea mai frumoasă închisoare a celui de al treilea Reich”*, Alinei Bussmann îi mărturisește refugiul în artă și frumos, într-o vreme în care libertatea este înfrântă.

Dar și acest ultim refugiu iluzoriu în artă și frumos va fi întrerupt de trimiterea tânărului scriitor pe front la sfârșitul anului 1941. Drumul sumbru spre necunoscut, imensitatea stepei înghețate și străine, spectrul continuu al morții, expierea absurdă, inutilă în zăpezile uriașe constituie pentru Borchert amintiri gravate pentru totdeauna în conștiința sa.

O împușcătură într-un deget duce puțin scrupuloasele autorități militare la bănuiala unei încercări de automutilare.

La douăzeci de ani, vârsta marilor iubiri și vibrații lirice, Borchert este în pragul condamnării la moarte. Trei luni așteaptă într-o cumplită tensiune nervoasă împlinirea unei asemenea sentințe sau libertatea. Achitat, scriitorul istovit de boală și înfometare este reținut încă șase săptămâni în odioasa închisoare de la Nürnberg din cauza unor scrisori în care își exprima disprețul față de armata hitleristă. Impresiile cutremurătoare ale acestei cumplite detențiuni, când, asemenea lui Dostoievski, altă dată, aștepta împlinirea unei sentințe posibile de condamnare la moarte, sunt concentrate într-o scrisoare, concepută mai târziu în spitalul de la Basel, prin care Borchert pune în lumină și împrejurările ce au generat prima lui capodoperă. *„Nu trebuie să uitați că omul cu Păpădia avea douăzeci și unu de ani și a așteptat o sută de zile, singur într-o celulă, rechizitoriul prin care se cerea acuzării condamnarea la moarte prin împușcare. O sută de zile, la douăzeci și unu de ani... El știa precis cum se desfășura o asemenea execuție prin împușcare, o sută de zile se gândise numai la asta...”*

În octombrie 1942, eliberat de atmosfera halucinantă a morții, Wolfgang Borchert este trimis pentru o scurtă

perioadă într-o garnizoană din Saalfeld, unde visurile lui literare și curiozitatea mereu vie îl mână prin toate anticariatele pentru a căuta opere care să-i facă izolarea și stereotipia vieții mai ușor suportabilă.

Cu sănătatea puternic zdruncinată, câteva săptămâni mai târziu este din nou trimis pe front. Arta, frumosul, poezia, căminul părinților rămân din nou o lume de dragi himere. Imaginea cotidiană a celor care mureau absurd, așa cum scriitorul afirmase într-una din scrisorile sale, devine iarăși o împrejurare **n** firească de viață. Grava îmbolnăvire din pricina gerului insuportabil duce la internarea scriitorului în spitalul din Smolensk. Frumusețea catedralei din oraș, poezia lui Rilke și Hölderlin rămân singurele obiective ale admirației sale, în vreme ce medicii căutau misterioasa boală de care Borchert nu va mai putea fi salvat niciodată. Drumul spre țară îi trezește noi speranțe, ruinele orașului natal Hamburg nu mai sunt însă un spectacol nou și derutant pentru soldatul care trăise zilnic în infernul morții. Ideea realizării în teatru începe din nou să-l captiveze. Poezia permisiiei este însă iarăși foarte scurtă. Măcinate de moarte și împuținate, armatele Reichului căutau noi victime. Grav bolnav, Borchert putea fi cu greu supus unei alte probe de foc. Dar în momentul în care fusese declarat inapt pentru armată are nefericita idee de a parodia în cazarma de la Jena unul din găunoasele discursuri ale lui Goebbels. Cum denunțatorii mișunau la tot pasul, scriitorul este din nou încarcerat la începutul anului 1944, și trimis în închisoarea berlineză Moabit, supusă atacurilor zilnice ale aviației. „*Cred*, spunea el cu o amară luciditate într-o scrisoare, *că unicul meu talent este acela de a avea ghinion. Dar poate voi mai apuca și eu măcar o frântură din rochia Fortunei*”. Lipsite de simțul umorului, autoritățile germane naziste n-au priceput nimic din structura sufletească a tânărului scriitor neconformist. Terorizat de atacurile continue ale aviației, copleșit de sălbăticia regimului de închisoare, Borchert își găsește încă destule resurse sufletești pentru a scrie. Din păcate,

aproape tot ce a realizat în această perioadă s-a pierdut. În septembrie 1944, pedeapsa cu închisoare este convertită într-o nouă trimitere pe front. Confruntarea artei cu realitatea se producea astfel pentru scriitorul german numai pe aceste planuri de viață. Dar finalul grotesc al nazismului german se apropia. Disperați, soldații neinfestați de fanatism preferau prizonieratul. În 1945, la Main, Borchert este și el luat prizonier de armatele franceze; în timpul transportului însă izbutește să fugă; bolnav și epuizat, înfruntând mari riscuri, ajunge în cele din urmă acasă, la Hamburg. Tentația vieții de actor, ca și creația literară, rămân la fel de mari. Împreună cu vechii prieteni: Lotte Manzart, Viola Wahlen și Ruth Malchow încearcă să pună bazele unui mic teatru. Își încearcă apoi cu entuziasm talentul în cabaretele de noapte, unde, grav bolnav și chinuit de ucigătoare dureri fizice, îi făcea pe alții să râdă. Atunci când în toamna anului 1945 primește să pună în scenă piesa *Nathan înțeleptul* de Lessing, Borchert era la capătul puterilor.

Odiseea internărilor în spitalele reci și neprietenoase începe din nou. Mereu lucid și exigent până la neîndurare cu sine, Borchert își face bilanțul vieții. Când războiul a început avea optsprezece ani. Când s-a sfârșit avea douăzeci și patru, iar în 20 noiembrie 1947, la douăzeci și șase de ani, murea într-un spital din Basel, istovit de o îndelungată suferință.

Cariera literară a lui Wolfgang Borchert este prin urmare foarte scurtă. În răstimpul celor doi ani de tragică existență petrecuți prin spitale și sanatorii, măcinat de un morb necruțător, poetul încă necunoscut, conștient de termenul scurt pe care îl avea în față, se găsea într-o continuă febră a creației: „*Coniacul și febra dau curaj*, spunea cinic Borchert într-o scrisoare. *Coniac nu am, dar febră da*”. Într-o asemenea stare de continuă exaltare, Borchert își realizează ultimele opere, dintre care unele îi vor asigura cu mare repeziciune o largă notorietate. În 1946 a apărut la Hamburg placheta de versuri *Lanterne, Nacht und Steme* (*Felinarul, noaptea și stelele*) care

constituie doar un modest preludiu al creației sale. În 1947 avea să vadă lumina tiparului volumul de povestiri *Die Hundebume (Păpădia)*, rod al dureroaselor frământări din închisoare și indiciu al unei mari potențe de creație. Dar realizarea care avea să întruchipeze în modul cel mai profund și mai complex strigătul de deznădejde al scriitorului, procesul de acuzare a celor care au trimis la moarte „*generația pierdută*” este *Drausen vor der Tur (Afară, în fața ușii)*, piesa de teatru radiodifuzată din Hamburg la 13 februarie 1947 și a cărei premieră a avut loc la o zi după moartea sa.

Întreaga operă a lui Wolfgang Borchert este un strigăt de disperare, suferință și descumpănire. În *Das ist unser Manifest (Acesta este manifestul nostru)*, într-un spirit de frondă, încărcat de adânci semnificații, scriitorul german încearcă să surprindă unele trăsături caracteristice generației și literaturii postbelice. „*Cine va scrie pentru noi o nouă teorie a armoniei. Nu ne mai trebuie acorduri melodice temperate. În noi e prea multă disonanță*”.

Poezii „*generației pierdute*”, adaugă Borchert, nu mai sunt aceia care scriu doar într-o limbă gramaticală corectă, ci scriitorii cu voci răgușite și sentimente vibrante care spun copacului copac și femeii femeie, care știu să spună da și știu să spună nu.

Apreciate din exterior, trăsăturile caracteristice ale operei lui Wolfgang Borchert i-au determinat pe unii critici să vorbească despre concepția sa nihilistă. Nimic mai fals decât această etichetare comodă și superficială. Conștient de întreaga tragedie a vieții sale, comparată cu un vas în primejdie, Borchert-poetul voia totuși să fie asemenea farului care luminează apele în furtună sau felinarelor înalte care străpung întunericul dens din porturi, încurajând cu razele lor pe copiii rătăciți pe uliți singuratece sau mângâind pe îndrăgostiții nocturni și fericiți (*Lanternentraum*).

Caracterul sumbru al celor mai multe scrieri ale lui Borchert, lecția dură, pesimistă ce se poate desprinde din

Draussen vor der Tür, sunt doar reflexul unei existențe zbuciumate într-o lume postbelică descumpănită, care a trăit ani de zile sub zodia amenințătoare a morții. Cu o dureroasă resemnare, Borchert mărturisește într-o scrisoare din ultimii ani de viață că „*dacă nu aș fi ajuns la închisoare nu aș fi scris Păpădia și dacă nu aș fi fost bolnav nu aș fi scris absolut nimic. Viața are două fețe, ca un pește, câteodată fața dedesubt strălucește într-o intensă culoare argintie*”.

Asemenea indicii nu pot însă constitui coordonatele reale ale unei concepții funciar pesimiste, pe care scriitorul german le-ar fi profestat. Semnificativă în acest sens ni se pare schița *Acesta este manifestul nostru*. Căștile (citiți soldați!) privesc cu o dureroasă luciditate armatele ce se destramă, tunurile înghețate și gamelele în care poate mai târziu vor aduce copiii lapte, spunându-și că au pierdut războiul. Lecția învățată în sutele de nopți geroase, îndurate pe front, nu are nimic comun cu catehismul hitlerist. Ei acuză în numele unei generații pierdute, ei sunt negativiști (*Neinsager*) al căror *nu* este un protest, un mijloc de limpezire a aerului într-o țară unde trebuie făurită o altă viață.

Pesimismul lui Borchert este, prin urmare, dezaprobat, implicațiile tragice ale operei sale sunt generate de realitatea întunecată, transpusă pe planul artei. Or, realitatea pe care scriitorul o cunoscuse în toată duritatea ei nemiloasă era războiul, bombardamentele, morții de pe câmpul de luptă, soldații fără cămine, frigul, închisoarea și spitalul. Un asemenea univers infernal al existenței este reconstituit de scriitor în opera sa.

Schițele și povestirile lui Borchert conțin rudimente epice foarte vagi și sumare. Pulsația vieții este redată de autor în scrierile sale în proză prin atmosfera densă și apăsătoare, realizată cu o rară măiestrie. Câteva detalii de viață, aparent neînsemnate, sunt de ajuns pentru declanșarea solilocviilor scriitorului, pentru crearea acelei atmosfere halucinante în care granița dintre realitate și vis se estompează până la dispariție.

Înstrăinarea, izolarea, frica, dezumanizarea capătă proporții colosale în viața unor personaje care trăiesc sub teroarea continuă a morții. Automatizarea deprinderilor, dezumanizarea caracterelor, toate acestea sunt evidente în schița *Vier Soldaten* (*Patru soldați*). Până și expresiile sincopate, cu duriități metalice sunt menite să sugereze atmosfera halucinantă de groază. „*Patru soldați. Și erau plămădiți din lemn, și din foame, și din pământ. Din viscol, și din dor de casă, și din părul bărbii. Patru soldați. Iar deasupra lor obuzele urlau și mușcau zăpada, schelălăind întunecat și otrăvitor*”. Patru soldați, dintre care unul mânca, altul fuma, al treilea spunea glume, iar ultimul strângea mecanic arma, sugerând dorința de a ucide și spaima, demența războiului în ultimă instanță.

Wolfgang Borchert nu este adeptul soluțiilor literare facile. Opera lui este o suită de tablouri întunecate care, ca și unele scrieri ale lui Brecht, invită pe cititori la reflecție și atitudine, câteodată prin simpla lor relatare provocantă. Un copil nu se culcă până noaptea târziu pentru a păzi de șobolanii care vor să-l mănânce pe fratele ucis de bombe și îngropat sub dărâmăturile casei (*Nachts schlafen die Ralten doch – Noaptea, șobolanii dorm*). Timm, soldatul firav, moare perorând despre fete, jaz și teama colosală ce i-a fixat lui și altora casca pe cap (*Die Nachtigall singt – Privighetoarea cântă*). Căpitanul Hesse sucombă în vreme ce soția este încântată de avansarea lui, iar școlărița Ulla scrie „răzpor în loc de „război”

Câteodată Wolfgang Borchert îl invită pe cititor să participe și fizic la durerea lui pentru a o înțelege în toată profunzimea.

Die Hundebume (*Păpădia*), patetica povestire despre viața din închisoare fiind un exemplu ilustrativ. Povestirea menționată este de fapt un lung monolog interior prin care autorul își comunică propriile trăiri potențate de spectrul morții până la temperaturile cele mai înalte de vibrație a ființei umane. În celula rece și dușmănoasă, deținutul numărul 432 pierde orice contact cu lumea exterioară. Uniformele cenușii și bastoanele gardienilor, deținuții care-

și fac tăcuți și disciplinați plimbarea mecanică în cerc reprezintă doar o existență infernală de fantome, golite de multă vreme de viață. Și așa floarea mică, neînsemnată, din curtea închisorii devine pentru eroul lui Borchert din era cercetărilor cosmice și a muzicii de jaz, unica bucurie, singurul simbol al vieții curate, neîntinate de crime.

Neputința comunicării cu oamenii-fantome din închisoare, inexistența unui limbaj comun, contribuie la crearea acelui straniu sentiment de alienare, ce nu apare însă numai în această apăsătoare confesiune lirică. Alte scrieri ca *în Mai, în Mai schrie der Kuckuck!* (*În mai, în mai cântă cucul*) sau *Die lange lange Strasse lang* (*De-a lungul drumului cel lung*) subliniază cu și mai multă putere înstrăinarea individului în societatea burgheză postbelică, caracterul impermeabil al unei lumi în care toate ușile sunt închise, iar acei oameni care nu și-au însușit catehismul existenței din *Lesebuchgeschichten* (*Povestiri pentru cartea de citire*) sunt sortiți inevitabil pieirii.

Această idee care străbate multe scrieri ale lui Wolfgang Borchert capătă o dezvoltare amplă și profundă în drama *Draussen vor der Tür* (*Afară, în fața ușii*) operă care i-a asigurat scriitorului o largă notorietate și care reprezintă în modul cel mai complex valențele sale artistice.

Tema inadaptabilului întors de pe front poate fi descifrată în numeroase opere literare. Ilse Langer a realizat patetica dramă *Die Heimkehr* (*Întoarcerea acasă*), Gerhart Pohl publică romanul *Fluchtborg* (*Bastionul refugiului*), (1955), iar Heinrich Böll, *Und sagte kein einziges Wort* (*Și n-a rostit niciun cuvânt*). (1953). Bertolt Brecht scrisese și el în 1920 o piesă cu puternice implicații sociale *Trommel in der Nacht* (*Tobe în noapte*), pornind de la același motiv literar, furnizat de ororile primului război mondial.

Aceeași temă, filtrată prin fluxul amintirilor de pe front și a întoarcerii acasă, capătă la Wolfgang Borchert nuanțe noi și o intensitate neîntâlnită la alți scriitori contemporani.

Istovit și șchiop, Beckmann se întoarce de pe front. Copilul îi fusese ucis de o bombă, în patul său se găsea un alt bărbat și el rămâne singur, în fața unei uși închise. Itinerarul existenței lui va evolua altfel decât al lui Kragler, eroul lui Brecht macerat de căldurile toride ale Africii, care își făcuse după toate acestea un adevărat superlativ al vieții din patul mare și alb, casa liniștită și perpetuarea speciei. Construit dintr-o altă pastă, Beckmann nu poate trăi sub zodia compromisurilor. Disperat, insul care era „doar unul dintre cei ce nu mai pot, unul din cei mulți, fără număr” se aruncă în Elba pentru că nu mai era în stare să îndure piciorul schilod, singurătatea și foamea. Dacă drama lui Wolfgang Borchert s-ar fi oprit aici, ea n-ar fi depășit recuzita literară cunoscută cu eroi inadptabili și oameni de prisos. De aceea scriitorul a simțit inevitabil nevoia urmăririi traiectoriei sinuoase a vieții eroului său și pe alte planuri. Însuși procesul moral, intentat de autor societății germane postbelice impunea acest lucru.

Astfel Elba, care apare sub forma unui personaj, îl aduce pe Beckmann, care fusese șase ani soldat, la mal pentru a mai încerca viața încă o dată. Confruntarea dureroasă a eroului cu realitatea dură și nemiloasă este reluată de la început. Utilizând procedeul cunoscut al dedublării personalității umane, foarte frecvent și în teatrul lui Brecht, Wolfgang Borchert îl înfățișează pe Beckmann, pesimistul cvasiabulic, mereu impulsionat la fapte de *Celălalt*, care îl îndeamnă să cunoască „condiția umană” prin diferite încercări mereu eșuate, ce sunt tot atâtea trepte ale cunoașterii unei lumi impasibile sau ostile în fața suferinței. Dar cum tentațiile de trăire a vieții într-o societate în care toate ușile rămân definitiv închise sunt epuizate, *Celălalt*, cel care spune totdeauna da, dispare neputincios, iar singularizarea lui Beckmann sugerată de monologurile de un vibrant lirism, capătă proporții de-a dreptul halucinante.

Peste lumea în care Beckmann este un străin, uitat sau alungat, stăpânește un dumnezeu bătrân, costeliv și neputincios, simbolizat în dramă printr-un moșneag

plângăreț, și moartea obeză, cu chip de burghez satisfăcut. Refuzat de apele Elbei și de societatea care nu-l primea pe soldatul invalid în rândurile sale.

Beckmann este nimicit de întrebări fără răspuns, de angoasa inutilității sale peste care plutește din nou aripa grea a morții.

Construită, în mare măsură, după formula *teatrului epic* contemporan care operează cu simboluri încărcate cu adânci semnificații și scene independente, drama lui Borchert are o *structură circulară*, menită să demonstreze și ea absurditatea unei lumi pe care scriitorul o repudiază. Reluate în final prin monologurile halucinante care sugerează o ultimă relație dintre viață și vis, unele episoade din scenele inițiale au semnificația recapitulării unei existențe tragice cu circuit închis. Implicațiile satirice ale acestei opere sunt astfel și mai mult amplificate în sensul intențiilor comunicate de autor prin însuși preludiul acestei drame atât de zguduitoare. „*Un om se întoarce în Germania. A lipsit multă vreme omul acesta. Foarte multă vreme... Și se întoarce cu totul altul decât era când a plecat... Un om se întoarce în Germania. Și iată că aici îi e dat să trăiască un film năstrușnic. În timpul spectacolului e nevoit să se ciupească de mai multe ori de braț, fiindcă nu-și dă seama dacă e treaz sau dacă nu cumva visează. Dar pe urmă vede că lângă el, în dreapta și în stânga, sunt mulți alții, și cu toții se întâmplă același lucru*”.

Pornind de la un asemenea pretext literar, desprins din viața Germaniei postbelice, bine cunoscută de scriitor, Wolfgang Borchert realizează o violentă satiră despre o lume în care „*Unul dintre aceia care se înapoiază acasă și până la urmă nu se înapoiază totuși acasă, fiindcă «acasă» nu mai există pentru ei*”, despre destinul tragic al unor oameni apăsați de crimele războiului și care își caută cu ferveare un nou echilibru, dar acesta nu se mai poate împlini deoarece „*pentru ei «acasă» înseamnă afară, în țata ușii. Germania lor e afară, în noaptea ploioasă, pe stradă. Asta e Germania lor*”.

Negativismul protestatar al lui Borchert se manifestă

astfel încă o dată în toată violența lui. Dar ca o replică adresată celor care după cum bănuia, poate, aveau să-l învinuiască mai târziu de nihilism, scriitorul a lăsat între scrierile lui postume acea patetică profesiune de credință intitulată *Dann gibt es nur eins!* (*Atunci, nu-ți mai rămâne decât o singură cale*) prin care se adresa muncitorilor, mamelor, oamenilor de știință și tinerilor îndemnându-i să lupte împotriva unui nou război de natură să declanșeze cea mai cumplită catastrofă mondială cunoscută vreodată.

Exponent lucid al unei generații deziluzionate, Wolfgang Borchert așază adevărul în fruntea ierarhiei valorilor, atât de adânc zdruncinate, arătând că acesta trebuie oricând preferat și apărut, chiar dacă este dur ca și moartea. Negativismul lui Borchert pleacă de la asemenea adevăruri dureroase, menite să spulbere orice vâl de iluzii, aceasta fiind condiția primordială de primenire a lumii viitoare care va trebui să sălășluiască deasupra gropilor scormonite de bombe și peste trupurile morților sacrificați fără milă.

Moartea prematură a lui Wolfgang Borchert a retezat un talent excepțional în plină dezvoltare. Mesajul său a fost receptat de atât de cunoscutul *Grup 47*, cât și de alți scriitori din diferite țări, constituind și astăzi un impresionant *memento*.

ROMUL MUNTEANU

DIN VOLUMUL

PĂP ȐDIA

(1945 - 1946)

Ușa se închise în spatele meu. Se întâmplă destul de des ca o ușă să se închidă în spatele cuiva - ba nu-i de mirare nici dacă după aceea se răsucește și cheia în broască. Ușile locuințelor, de pildă, se încuie, și atunci rămâi ori pe dinăuntru ori pe dinafară. Ușile locuințelor au și ele ceva irevocabil, definitiv, trădător. Și acum, ușa din spatele meu a fost împinsă și s-a închis, da, a fost împinsă, fiindcă e o ușă nefiresc de groasă, care nu poate fi trântită. O ușă urâtă cu numărul 432. Tocmai asta o deosebește de alte uși, faptul că poartă un număr și că e ținută în plăci

de metal - și tocmai asta o face să pară atât de distantă și de inaccesibilă: fiindcă rămâne la toate nepăsătoare, și rugăciunile cele mai fierbinți n-o impresionează.

Și acum m-au lăsat singur cu acest om, și nu numai că m-au lăsat singur, dar chiar m-au închis cu el, cu acest om de care mă tem mai mult decât de orice: cu mine însumi.

Îți poți, oare, închipui ce simți când ești lăsat pe seama ta, când rămâi singur cu tine însuși, când ți-ai fost predat ție însuși? Nu pot pretinde că această situație trebuie să fie neapărat îngrozitoare, dar este una dintre aventurile cele mai absurde pe care le poți trăi pe lumea asta: să te întâlnești cu tine însuși. Așa ne întâlnim aici, în celula 432: despuiți, părăsiți, concentrați în noi înșine și fără să ne pese de nimic din jur, lipsiți de țel, de preocupări, de putința să acționăm. Și asta-i cel mai înjositor lucru: fără nicio posibilitate de a acționa. Fără o sticlă pe care s-o bei sau s-o spargi, fără un prosop ca să te spânzuri, fără un cuțit ca să evadezi sau să-ți tai vinele, fără un condei ca să scrii - să n-ai nimic - în afară de tine însuși.

E îngrozitor de puțin într-o încăpere goală cu patru pereți despuiți. E mai puțin decât are păianjenul care-și deapănă cu spatele împletitura și-și poate risca viața, se poate aventura fie să se prăbușească, fie să se prindă de fire. Pe noi ce fire ne prind când ne prăbușim?

Propria noastră forță? Sau vreun dumnezeu? Dumnezeu - oare asta este forța care face copacul să crească și pasărea să zboare - Dumnezeu este viața? Atunci, ce-i drept, ne prinde uneori în cădere, susținându-ne - când noi o vrem.

Când soarele și-a retras degetele de pe gratiile ferestrei și noaptea a început să se strecoare din unghere, ceva s-a apropiat de mine pășind din întuneric - și am crezut că ar putea fi Dumnezeu. Deschisese cineva ușa? Nu mai eram singur? Simțeam că mai era ceva, și respira, și creștea. Celula devenise prea strâmtă - simțeam că zidurile trebuie să se dea în lături din fața acestui ceva,

care era aici și pe care îl numeam Dumnezeu.

Ascultă tu, care porți numărul 432, omulețule - nu te lăsa îmbătat de noapte! Cu tine, în celulă, se află numai propria ta frică, nimic altceva! Frica și noaptea. Dar frica este un monstru hidos, și noaptea poate deveni îngrozitoare ca un strigoi, dacă rămâi singur cu ea.

Iată că luna începe să hoinărească peste acoperișuri și să lumineze pereții. Caraghiosule! Pereții sunt tot atât de strâmți ca de obicei, și celula e goală ca o coajă de portocală. Dumnezeu, pe care ei îl numesc cel atotiertător, nu este aici. Iar ceea ce era aici, ceea ce vorbea, se află în tine. Poate că era un dumnezeu în tine - tu erai acela! Fiindcă tu ești și dumnezeu, toate sunt dumnezeu, și păianjenul, și scrumbia. Dumnezeu este viața - în asta constă totul. Dar asta înseamnă atât de mult, că el nu mai poate exista. Încolo nu e nimic. Dar acest Nimic ne copleșește adesea-Ușa celulei era închisă ca o nucă - de parcă n-ar fi fost deschisă niciodată - și despre care știi că nu se deschide niciodată de la sine, că singura cale ar fi s-o spargi. Atât de închisă era ușa. Și, lăsat cu mine însumi, m-am prăbușit în hăul fără de fund al deznădejdiei. Atunci, însă, păianjenul se răsti la mine ca un plutonier major: Papă-lapte! Vântul îi sfâșiasse pânza și cu hărnicie de furnică se apucase să țeasă alta și mă prinse, pe mine cel cântărind cincizeci și cinci de kilograme, în firele puternice ale țesăturii fine ca o adiere. I-am mulțumit, dar nu mi-a acordat nici cea mai mică atenție.

Așa m-am obișnuit, încetul cu încetul, cu mine însumi. Pretindem cu atâta ușurință să fim suportați de alți oameni, și cu toate astea abia ne putem suporta noi înșine. Treptat însă mi-am dat seama că sunt încă destul de amuzant și plăcut - zi și noapte descopeream în mine cele mai ciudate însușiri.

Dar cu timpul, timp lung, am pierdut legătura cu toate, cu viața, cu lumea înconjurătoare. Zilele picurau din mine cu repeziciune și neabătut. Simțeam cum, încetul cu încetul, lumea reală se scurgea din mine, lăsând un gol care se umplea cu mine însumi. Simțeam că mă depărtez

mereu de această lume în care totuși abia pășisem.

Pereții erau atât de reci și de morți, încât m-am îmbolnăvit de deznădejde și apatie. Fără îndoială că poți să-ți strigi durerea vreme de câteva zile - dar când nu primești răspuns, te cuprinde curând oboseala. Fără îndoială poți bate vreme de câteva ceasuri în perete și în ușă - dar dacă lor nu le pasă, îți rănești pumnii, și această ușoară durere devine singura mângâiere în pustiul ce te-nconjoară.

Fără îndoială că pe lumea aceasta nimic nu este definitiv. Fiindcă și ușa cea distantă s-a deschis, apoi multe altele, și fiecare dintre ele a scuipat în afară câte un bărbat sfios, neras, într-un șir lung care porni către o curte cu iarbă verde la mijloc și ziduri cenușii împrejur.

Aici izbucniră lătrături în jurul nostru și spre noi - lătrăturile răgușite ale unor câini albaștri, cu burțile încinse în curele de piele. Aveau grijă să ne mișcăm și se mișcau ei înșiși, iar lătratul lor ne vâră spaima în suflet. Și când spaima nu mai avea loc în noi, ne linișteam, și ne dădeam seama că erau oameni în uniforme albastre-spălăcite.

Mărșăluiam în cerc. Reîntâlnirea cu cerul a fost zguduitoare și când ochii ni se obișnuiră din nou cu soarele am putut distinge, printre pleoapele ce clipeau întruna, că eram mulți cei care tropăiam descumpăniți și trăgând adânc aerul în piept - șaptezeci, poate optzeci de oameni.

Și mereu în cerc - în ritmul saboților noștri de lemn, descurajați, timorați și totuși pentru o jumătate de oră mai fericiți decât înainte. Dacă n-ar fi existat uniforme albastre care ne lătrau în obraz, am fi fost în stare să tropăim așa la infinit - fără trecut, fără viitor; un prezent destul de suportabil: să respiri, să privești, să umbli!

Așa a fost la început. Aproape o sărbătoare, o mică fericire. Dar cu timpul - când vreme de câteva luni te bucuri de ceva în mod pasiv - începi să bați câmpii. Mica fericire nu-ți mai ajunge - te sature și picăturile tulburi ale acestei lumi căreia îi suntem robi cad în paharul tău. Și atunci sosește și ziua când tropăitul în cerc devine o

tortură, când te simți batjocorit sub cerul înalt, iar pe omul dinaintea ta și pe cel de după tine nu-i mai socoți frați și tovarăși de suferință, ci niște cadavre ambulante, aflate aici numai ca să-ți facă silă și între care te simți ca bătut în cuie, o scândură dintr-o îngrăditură fără de sfârșit, o scândură oarecare fără înfățișare proprie, și vai! ceilalți îți stârnesc mai degrabă greața decât altceva. Așa se întâmplă când vreme de luni de zile te învârtești în cerc, între ziduri cenușii, și uniforme albastre-spălăcite latră monoton la tine.

Omul care merge în fața mea e mort de mult. Sau a scăpat din vitrina cu monștri a unei tarabe de bâlci, împins de un diavol pus pe glume care îl face să se poarte de parcă ar fi un om ca toți oamenii – deși nu încapе îndoială că e mort de mult. Da! Căci chelia lui, înconjurată de o cunună încâlcită și zdrențuită de smocuri păroase cenușii-murdare, nu are luciul acela unsuros al cheliilor vii, în care soarele și ploaia se mai pot oglindi tulbure – nu, e o chelie fără lăciu, pufoasă și mată ca postavul. Dacă acest tot din fața mea, pe care nu îndrăznesc să-l numesc om, dacă această imitație de om nu s-ar mișca, ai putea crede că nu-i o chelie, ci o perucă. Și nu peruca unui savant sau a unui bețiv înrăit – nu, cel mult a unui conțopist sau a unui clown. Dar ce tenace e peruca asta – numai din răutate refuză să dispară din fața mea, fiindcă simte că eu, omul-dinspatele ei, o urăsc. Da, o urăsc. De ce trebuie ca această Perucă – așa îl voi numi de-acum înainte pe omul-din-fața-mea, e mai simplu – de ce trebuie să pășească în fața mea și să trăiască, în timp ce vrăbiile tinere, care n-au învățat încă să zboare și n-au nicio vină, se aruncă din jgheabul streșinii și mor? Urăsc Peruca asta, pentru că e lașă – îngrozitor de lașă! îmi simte ura, în timp ce tropăie stupid înainte, mereu în cerc, un cerc foarte mic între ziduri cenușii, iar zidurile sunt și ele lipsite de inimă, altfel ar dispărea tainic într-o noapte, și s-ar ridica în jurul palatului unde locuiesc miniștrii noștri.

De câțeva vreme mă tot gândesc de ce-or fi închis Peruca – ce faptă putea ea săvârși – ea, care e prea lașă să

se întorcă spre mine, în timp ce eu o chinuiesc neconținut. Fiindcă o chinuiesc: o calc mereu pe călcâie – cu intenție, firește – și din gură scot un zgomot grețos de parcă aş scuipa pe spinarea ei bucăți de plămân tocat. De fiecare dată zvâcnește rănită. Cu toate astea nu îndrăznește să-și întorcă fața spre cel care o chinuiește – nu, e prea lașă pentru asta. Se răsucesc numai puțin spre spate, în direcția mea, cu gâtul țeapăn, dar nu îndrăznește să efectueze jumătatea de rotire necesară pentru ca ochii noștri să se întâlnească.

Oare ce-o fi având de ispășit? Poate că a delapidat sau a furat? Sau poate că într-un acces de aberație sexuală a stârnit indignarea publică? Da, cam asta trebuie să fie. Într-o bună zi, un Eros cocoșat a amețit-o și a scos-o din lașitatea ei, aruncând-o într-o desfrânare tâmpă – și iată că acum tropăie în fața mea, mulțumită în sine și speriată că a îndrăznit și ea o dată ceva.

Cred însă că pe ascuns tremură de frică, fiindcă știe că în spate merg eu, ucigașul ei! O, mi-ar fi foarte lesne s-oucid, și aş putea-o face fără să se observe. Ar fi destul să-i pun o piedică și s-ar prăbuși de pe picioaroarele ei mult prea țepene, și de bună seamă că s-ar lovi găurindu-și capul – iar pe urmă s-ar goli de aer cu un pfff... nepăsător, ca o cameră de bicicletă. I-ar plesni scâlfârliă chiar la mijloc ca o ceară alb-gălbuie și puținele picături de cerneală roșie care s-ar prelinge ar da impresia unui trucaj neîndemânatic și caraghios, ca siropul de zmeură pe bluza de mătase albastră a unui comediant străpuns de pumnal.

Așa se manifesta ura mea față de Perucă, un individ căruia nu i-am văzut niciodată fața, căruia nu i-am auzit niciodată vocea, căruia nu-i cunoșteam decât mirosul mucegăit, stătut, de naftalină. Cu siguranță că vocea lui – adică a ei, a Perucii – era domoală, obosită, lipsită de orice patimă, tot atât de lipsită de vigoare ca și degetele lui lăptoase. Cu siguranță că avea ochi bulbucați de vițel și buza inferioară groasă, lăsată în jos, buză de om care ar mânca tot timpul bomboane. E masca unui chefliu meschin, fără măreție și cu tot atâta curaj cât are un

negustor de papetărie care stă la tejghea și-și petrece adesea o zi întreagă mângâind cu mâinile lui de moașă cei șaptesprezece bănuți primiți pe un caiet de dictando.

Nu, niciun cuvânt mai mult despre Perucă! O urăsc într-adevăr atât de puternic, încât lesne m-aș putea lăsa târât într-un acces de furie care să dezvăluie tot ce simt. Ajunge. Gata. Niciodată n-am să mai vorbesc de ea, niciodată...

Dar când unul dintr-ăștia, al cărui nume nu vrei să-l pomenești, umblă mereu în fața ta, cu genunchii îndoiți și în ritmul unei melodii de melodramă ieftină, nu mai scapi de el. Te întărită tot timpul să te gândești la el, să-i simți prezența, să-l urăști, ca o mâncărime pe pielea spinării, acolo unde nu poți ajunge cu degetele.

Cred că până la urmă o să fiu totuși nevoit să ucid Peruca. Teamă mi-e însă că mortul o să-mi joace o festă macabră. Cu un răs vulgar o să-și amintească deodată că pe vremuri a fost clovn și, dându-se de-a dura în propriul lui sânge, o să răsară drept în fața mea. Poate puțin cam stingherit că n-a putut să oprească sângele așa cum alții rețin urina. O să facă tumbe și giumbușlucuri prin manejul închisorii și o să sară capra pe spinarea gardienilor, până o să-i înnebunească, pentru ca, la urmă, prefăcându-se cuprins de teamă, să sară până sus pe zid. De acolo o să-și scoată limba lui ca o cârpă de frecat podelele, o să ne dea cu tifla și o să dispară pentru totdeauna.

Nici nu ne dăm seama câte s-ar putea întâmpla dacă fiecare și-ar aminti pe neașteptate ce este el de fapt.

Să nu crezi că ura mea împotriva omului-din-față, împotriva Perucii, este lipsită de conținut și de teme - ei bine, nu, fiindcă se întâmplă uneori să nimerești într-o situație în care ura te copleșește și valurile ei furioase te târăsc atât de departe de propriile tale țărături, încât după aceea abia de mai poți găsi calea înapoi către tine însuși - atât de puternic te pustiește ura.

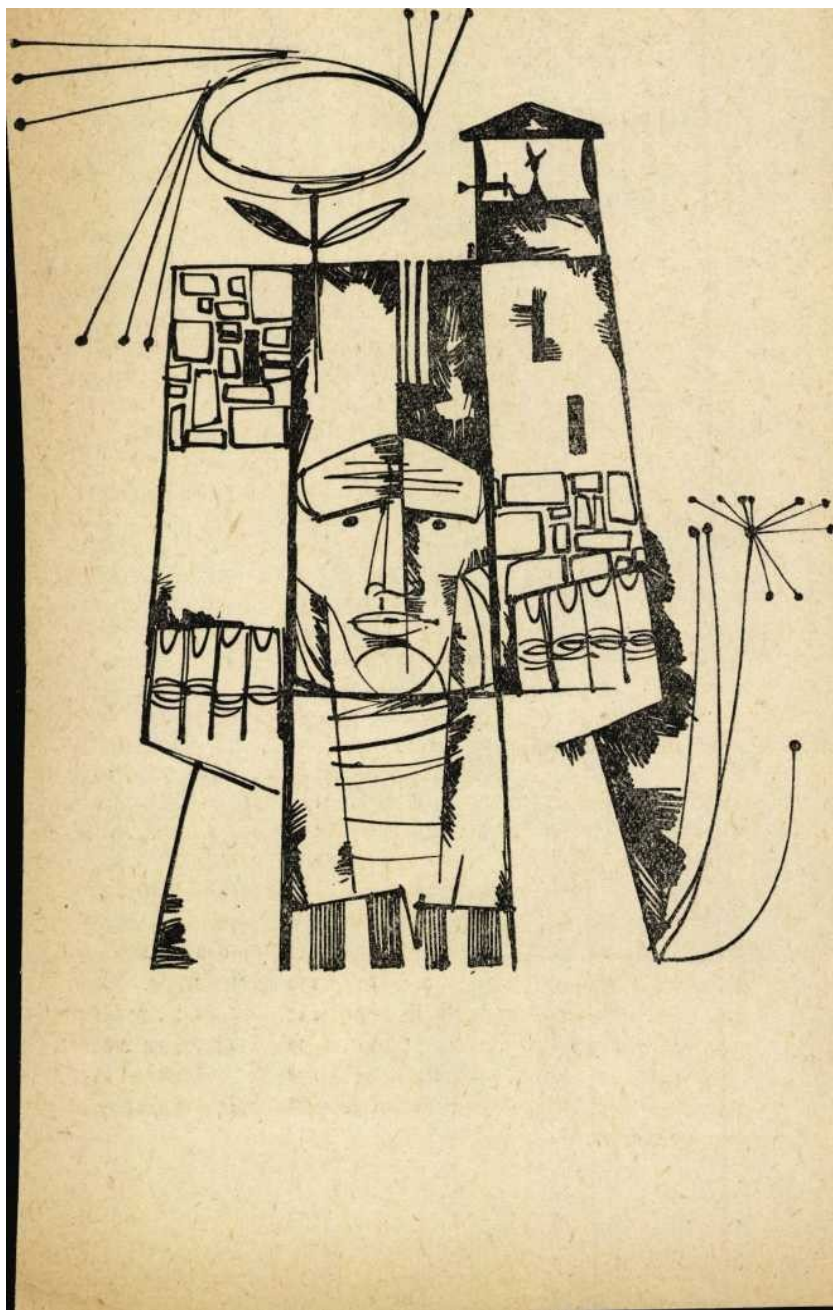
Știu că ți-e greu să mă ascuți și să simți la unison cu mine. Dar n-ai decât să nu ascuți, procedează ca atunci când cineva îți citește din Gottfried Keller sau din Dickens.

Urmează-mă, să mergem alături în cercul strâmt dintre zidurile nemiloase. Fii lângă mine nu cu gândul - nu, ci trupește, fii omul-din-spatele-meu. Și atunci ai să vezi ce repede vei învăța să mă urăști. Fiindcă atunci când ai să orbecăiești împreună cu noi (spun „noi” deoarece aceasta ni se potrivește tuturor a) în cercul nostru deșălat, vei fi atât de golit de dragoste încât ura te va umple și se va revărsa înspumată ca șampania. Și o vei lăsa să spumege, numai ca să scapi de senzația asta îngrozitoare de gol. Și nu cumva să crezi că vei fi în stare de frumoase pilde ale iubirii față-de-aproapele-tău, când burta ți-e goală și inima ți-e goală!

Drept urmare, tu, cel care ai învățat tot ce e bun și frumos pe lume, ai să te legeni buimac în urma mea și multe luni de zile ai să depinzi numai de mine, de spinarea mea îngustă, de ceafa mea mult prea moale și de pantalonul gol care, dacă dăm crezare anatomiei, ar trebui să cuprindă ceva mai mult. Cel mai des însă va trebui să-mi privești picioarele. Fiecare om din spate privește picioarele omului-din-față, ritmul pasului său îi este impus, îl preia în chip obligatoriu, chiar dacă acest ritm îi este străin și incomod. Ei, și pe urmă o să te cotopească ura ca pe o muiere geloasă, când ai să observi că n-am un fel propriu de a merge. Nu, n-am un fel propriu de a merge. Există într-adevăr oameni care n-au un fel propriu de a merge - au mai multe stiluri care nu se pot împleti într-o melodie unică. Eu sunt unul dintre aceștia. De asta ai să mă urăști, la fel de absurd și de explicabil cum urăsc eu care sunt nevoit să detest Peruca numai fiindcă sunt omul-din-spatele ei. Și tocmai când o să izbutești să-ți potrivești mersul după pasul meu cam șovăitor și prost calculat ai să constăți tresărind că am început deodată să calc foarte sigur și energic. Abia ai reușit să sesizezi acest nou fel al meu de a merge, și iată că mai fac câțiva pași clătînându-mă distrat și descurajat. Nu, n-ai să te poți gândi la mine cu plăcere și cu prietenie. Trebuie să mă urăști. Toți oamenii-din-spate îi urăsc pe oamenii-din-față.

Poate că totul s-ar schimba dacă oamenii-din-față s-ar

întoarce o dată către oamenii-din-spate ca să se înțeleagă cu ei. Dar așa e firea omului-din-spate - el nu-l vede decât pe omul-din-față și-l urăște. Dar pe omul-din-spatele său îl ignorează - căci despre partea lui el se simte ca omul-din-față. Așa stau lucrurile în cerul nostru dinlăuntrul zidurilor cenușii - așa stau lucrurile și în alte părți, poate că pretutindeni.

Ar fi trebuit, totuși, să ucid Peruca. Într-o zi m-a înfuriat atât de tare, încât sângele a început să-mi clocotească în vine. Asta s-a întâmplat când am făcut

descoperirea. Nu era mare lucru. O descoperire mică de tot.

Am amintit oare că în fiecare dimineață, vreme de o jumătate de oră, ne învăteau în jurul unui petic de iarbă de un verde-murdar? în mijlocul arenei acestui circ ciudat se îngrămădeau, pălite, firele de iarbă, pălite și fără înfățișare proprie, ca și noi, cei țintuiți în îngrăditura cumplită. Căutând ceva viu, ceva colorat, ochiul meu rătăcea la întâmplare și fără prea mare nădejde peste cele câteva firicele care, simțindu-se privite, se strânseseră laolaltă și-mi făcură semne prietenoase – și atunci am descoperit printre ele un punct galben, cu totul neînsemnat, o gheisă în miniatură, pe o pajiște mare. Eram atât de înspăimântat de descoperirea mea, încât credeam că toți trebuie să mi-o fi citit pe față, că ochii mei căpătaseră o fixitate arzătoare în contemplarea acelui ceva galben, și atunci m-am uitat repede și atent la încălțările omului-din-față. Dar așa cum nu te poți stăpâni să privești mereu la o pată de pe nasul celui cu care stai de vorbă, făcându-l astfel să nu se simtă în apele lui, tot așa ochii mei tânjeau după punctul galben. Când am trecut din nou mai aproape de el, m-am prefăcut cât se poate de nepăsător. Mi-am dat seama că era o floare, o floare galbenă. Era o păpădie – o buruiană mică, galbenă.

Se afla cam la o jumătate de metru în stânga drumului nostru, al cercului de-a lungul căruia înălțăm în fiecare dimineață osanale aerului proaspăt. Hotărât, mi-era frică și-mi închipuiam că vreuna dintre uniformele albastre urmărește, cu ochii bulbucați, direcția privirii mele. Dar deși câinii noștri de pază aveau o îndelungată obișnuință în a sesiza orice manifestare individuală a vreunuia dintre cei țintuiți în îngrăditură și a răspunde cu lătrături furioase – nimeni nu și-a dat seama de descoperirea mea. Deocamdată, mica păpădie îmi aparținea numai mie.

Dar nu m-am putut bucura de ea cu adevărat decât vreo câteva zile. Trebuia să fie cu totul a mea. De câte ori se sfârșea plimbarea în cerc, mă luptam cu mine însumi să mă pot smulge de lângă ea, și mi-aș fi dat rația mea zilnică

de pâine (și asta înseamnă ceva!) s-o pot lua cu mine. Dorința de a avea ceva viu în celulă deveni atât de puternică, încât floarea, mica și sfioasa păpădie, dobândi curând în ochii mei valoarea unui om, a femeii iubite în taină: nu mai puteam trăi fără ea - acolo sus, între zidurile lipsite de viață.

Și pe urmă a intervenit întâmplarea cu peruca. Am ticluit totul cu multă viclenie. De fiecare dată când treceam pe lângă floarea mea, deviam pe nesimțite cu câte un pas spre peticul de iarbă. În fiecare dintre noi sălășluiește în bună măsură spiritul de turmă, și pe asta mă bizuiam. Nu m-am înșelat. Omul-din-spatele meu, omul-din-spatele lui, omul-din-spatele acestuia din urmă - și așa mai departe - toți se târau, cu încăpățănare, ascultători, drept pe urma pasului meu. Așa am izbutit ca, în patru zile, să deplasez drumul nostru aducându-l atât de aproape de păpădia mea, încât dacă m-aș fi aplecat aș fi putut s-o apuc cu mâna. Ce-i drept, în urma acestei acțiuni, vreo douăzeci dintre palidele fire de iarbă au fost ucise în țărâna de sub sabotii noștri - dar cine se mai gândește la câteva fire de iarbă, atunci când vrea să culeagă o floare!

Mă apropiam de împlinirea dorinței mele. Ca să fac o încercare, am lăsat de câteva ori să-mi cadă ciorapul stâng, aplecându-mă cu nevinovăție și, supărat să-l trag iarăși la loc. Nimeni n-a găsit ceva de obiectat. Așadar, pe mâine!

Nu trebuie să râdeți de mine dacă vă mărturisesc că a doua zi, când am ieșit în curte, inima îmi bătea cu putere, iar mâinile îmi erau umede și neliniștite. Fiindcă mi se părea cu totul de necrezut că aș putea dobândi, deodată, o iubită în celulă, după luni de singurătate, lipsite de orice mângâiere.

Aproape că sfârșisem rația noastră zilnică de cercuri desfășurată în bocănitul monoton al sabotilor - la penultima rotire trebuia să se întâmple. Și tocmai atunci a intervenit Peruca, în chipul cel mai perfid și mai josnic cu putință.

Tocmai intrasem în penultimul ocol, uniforme

albastre zornăiau pline de importanță legăturile de chei uriașe, și eu mă apropiam de locul faptei, de unde floarea mă întâmpina cu o privire plină de teamă. Cred că în viața mea nu mai fusesem atât de emoționat ca în aceste clipe. Încă douăzeci de pași. Încă cincisprezece, încă zece, cinci...

Și în clipa aceea se produse catastrofa! Peruca își aruncă pe neașteptate brațele subțiri în aer, de parcă voia să danseze o tarantelă, își ridică grațios piciorul drept până în dreptul buricului iar pe piciorul stâng se răsuci către spate. N-am să pot înțelege niciodată cum de a găsit atâta curaj – căci m-a fulgerat triumfătoare cu privirea, de parcă știa totul, ochii i s-au rostogolit în orbite până ce albul a prins să sticlească – apoi omul se prăbuși ca o marionetă. Da, lucrurile se lămuriseră acum: înainte vreme trebuie să fi fost clown, fiindcă toată lumea izbucni în hohote de râs!

Pe urmă, însă, porniră să latre uniforme albastre, și râsul pieri de parcă nici n-ar fi fost vreodată. Și unul se apropie de cel căzut și spuse tot atât de firesc de parcă ar fi spus: plouă – spuse: „E mort!”

Trebuie să mai fac o mărturisire – din onestitate față de mine însumi. În clipa când omul căruia îi spuneam Peruca m-a privit drept în ochi și când am simțit că e învins, nu de mine, ci de viață – în acea secundă ura mea pieri așa cum piere un val pe nisipul plajei, și nu mi-a rămas decât o senzație de gol. Se rupsese o scândură din îngrăditură – moartea trecuse pe lângă mine şuierându-mi în urechi – împrejurare în care omul se grăbește să devină bun. Iar Perucii nu-i port pică pentru biruința pe care a crezut că a dobândit-o asupra mea.

În dimineața următoare, omul-din-fața mea era un altul. El m-a făcut să uit numaidecât Peruca. Părea ipocrit ca un teolog, dar cred că iadul îl trimisese anume în concediu ca să mă împiedice o dată pentru totdeauna să-mi culeg floarea.

Avea un fel plin de obrăznicie de a atrage atenția asupra sa. Toți îl socoteau un caraghios. Până și câinii

albaștri nu se puteau stăpâni să rânjească omenește, și asta dădea naștere unui spectacol dintre cele mai ciudate. La fiecare pas se afla un gardian – dar fețele stupide ale militarilor de profesie se schimonosiseră, demnitatea lor primitivă se transformase într-o grimasă. Nu voiau să râdă, Doamne ferește! Dar n-aveau încotro. Cunoști senzația aceea binefăcătoare, când ești certat cu cineva și pe fețele amândurora s-a așternut masca supărării definitive, și apoi se întâmplă ceva hazliu care vă silește pe amândoi să râdeți – nu vreți să râdeți, Doamne ferește! Dar pe urmă fața se lățește totuși și capătă expresia aceea cunoscută care poate fi desemnată în chipul cel mai nimerit prin cuvintele „zâmbet acru”. Așa au pățit de data asta câinii albaștri, și a fost singura pornire omenească pe care am observat-o vreodată la ei. Da, teologul ăsta era o figură. Era destul de isteț ca să simuleze nebunia – dar nu chiar atât de nebun încât istețimea lui să sufere de pe urma asta.

Eram șaptezeci și șapte de oameni în manej, și în jurul nostru lătra o haită de douăsprezece uniforme purtătoare de revolvere. Poate că unii se aflau de douăzeci de ani și chiar de mai multă vreme în slujba asta de câine lătrător, fiindcă, de-a lungul anilor, tot lătrând la mii de victime, gurile li se alungiseră ca boturile. Dar această asimilare cu lumea animalelor nu le răpise nimic din înfumurare. Fiecare dintre ei putea fi luat așa cum se afla și folosit ca o statuie cu inscripția: *L'État c'est moi*.

Teologul (mai târziu am aflat că de fapt era lăcătuș și a murit într-un accident, în timp ce lucra la niște reparații într-o biserică – Dumnezeu se îndurase de el!) era atât de nebun sau de isteț, încât le

1 Statul sunt eu. (Franc.)

respecta întru totul demnitatea. Dar ce zic eu – respecta? Umfla demnitatea uniformelor albastre până la proporțiile unui imens balon, despre dimensiunile căruia nici măcar purtătorii demnității nu-și mai dădeau seama. Și chiar dacă râdeau de nerozia lui, o anumită mândrie le umfla totuși burțile, făcând să se întindă hamurile de piele cu care erau încinși.

De câte ori teologul trecea pe lângă vreunul dintre câinii de pază, care își exercitau autoritatea stând cu picioarele depărtate și nu scăpau niciun prilej să se repeadă cu furie la noi, de fiecare dată făcea o plecăciune care părea foarte sinceră și spunea atât de politicoasă și de bine intenționat: „Petrecere frumoasă, domnule gardian!” încât niciun dumnezeu de pe lume n-ar fi putut să-i poarte pică pentru asta, și cu atât mai puțin orgolioasele uniforme albastre. În același timp își făcea plecăciunea cu atâta bună-cuviință, încât aveai de fiecare dată impresia că se ferește să nu primească o palmă în obraz.

Așadar, diavolul îi dăduse acestui comediant-teolog rolul omului-din-fața mea, iar nebunia lui radia atât de puternic și mă copleșea, încât aproape am uitat de noua mea iubită, de mica mea păpădie. Cu greu am izbutit să-i arunc o scurtă privire afectuoasă, fiindcă spaima care mă cuprinsese și lupta smintită cu propriii mei nervi făcea să-mi țâșnească sudoarea prin toți porii. De fiecare dată când teologul își făcea plecăciunea și acel „Petrecere frumoasă, domnule gardian!” îi picura de pe limbă ca mierea – de fiecare dată trebuia să-mi încordez toți mușchii ca să nu procedez întocmai ca el. Ispita era atât de puternică, încât de multe ori le-am zâmbit prietenos statuilor-gardieni și abia în ultima clipă am reușit să mă stăpânesc și să nu fac o plecăciune sau să scot vreun cuvânt.

Ne roteam zilnic vreo jumătate de oră în curte, timp în care făceam douăzeci de ocoluri, iar douăsprezece uniforme împresurau cercul nostru. Prin urmare, teologul făcea în orice caz două sute patruzeci de plecăciuni pe zi, și eu trebuia să mă concentrez de două sute patruzeci de ori, străduindu-mă din răspuț să nu înnebunesc. Știam că dacă, totuși, aș fi făcut-o vreme de trei zile, aș fi căpătat circumstanțe atenuante – dar nu mă simțeam în stare de asemenea faptă. M-am întors în celulă cu totul istovit. Toată noaptea însă am visat că umblu de-a lungul unui șir nesfârșit de uniforme albastre, toate având înfățișarea lui Bismarck – toată noaptea mi-am cocoșat spinarea în timp ce le uram acestor milioane de bismarci de un albastru-

spălăcit: „Petrecere frumoasă, domnule gardian!”

A doua zi am reușit să potrivesc lucrurile așa fel ca să-mi treacă rândul și omul-din-fața mea să fie un altul. Am pierdut un papuc, l-am pescuit cu multă grijă și mi-am luat șontâc-șontâc locul în îngrăditură. Slavă Domnului! În fața ochilor mei răsări soarele. Mai bine zis – se întunecă. Noul meu om din față era atât de nerușinat de înalt, încât deși măsuram 1, 80 m, dispăream cu totul în umbra lui. Așadar, exista totuși o providență – ea trebuia doar puțin ajutată cu papucul. Măinile și picioarele lui, inuman de lungi, vâsleau care încotro, fără nicio noimă, și ciudățenia cea mare era că reușea chiar să înainteze, deși sunt sigur că n-avea o privire de ansamblu asupra picioarelor și mâinilor. Aproape că-l iubeam – da, mă rugam să nu se prăbușească deodată mort ca Peruca, sau să înnebunească și să înceapă a face niște lașe plecăciuni. Mă rugam să aibă viață îndelungată și mintea să-i rămână întreagă. Mă simțeam atât de ocrotit în umbra lui, că privirile mele începură să îmbrățișeze mai mult ca de obicei micuța păpădie, fără să-mi mai fie teamă că mă voi trăda. Îi iertam acestui om din față trimis de cer până și vocea îngrozitor de fonfăită, ba chiar mi-am stăpânit pornirea de a-i da tot felul de porecle ca: trâmbiță, caracatiță sau preoteasă fanatică. Nu mai vedeam decât floarea, iar omului-din-față îi îngăduiam să fie cât de înalt și cât de stupid dorea!

Era o zi ca toate celelalte. Se deosebea de ele numai prin aceea că pulsul deținutului din celula 432 a prins, spre sfârșitul jumătății de oră, să bată nebunește și ochii lui au căpătat o expresie de prefăcută nevinovăție și de nesiguranță prost ascunsă.

Am intrat în penultimul ocol – legăturile de chei se însuflețiră iar și îngrăditura moțăia în razele zgârcite de soare ca în spatele unor gratii veșnice.

Dar ce-a fost asta? Una dintre scândurile îngrăditurii nu moțăia! Era cât se poate de trează și de emoție își schimba mersul la fiecare câțiva metri. Oare nimeni n-a observat acest fapt? Nu. Și scândura 432 se aplecă pe neașteptate, își făcu de lucru la ciorapul care-i alunecase,

și - cu iuțeala fulgerului - își repezi mâna spre o florică speriată, o rupse, și iată că șaptezeci și șapte de scânduri ținute într-o îngrăditură bocăneau iarăși, cu obișnuita indiferență, în ultimul ocol.

Nu e de loc caraghios: Un tânăr blazat și plin de căință, din era plăcilor de gramofon și a cercetării spațiului cosmic, stă în celula 432 a unei închisori, sub fereștră tăiată în partea de sus a peretelui și, în fâșia îngustă de lumină, ține în mâinile lui stinghere o floare mică și galbenă - o păpădie cu totul obișnuită. Și pe urmă, omul acesta, care fusese obișnuit să simtă mirosurile de praf de pușcă, parfum și benzină, de gin și ruj de buze, ridică păpădia spre nările lui flămânde, care vreme de multe luni n-au mirosit decât lemnul patului, praful și sudoarea spaimei - și sugă cu lăcomie însăși esența micului fagure galben, umplându-și ființa care nu mai constă decât din nări.

Atunci în sufletul lui se deschide ceva și se revarsă ca lumina în încăperea cea îngustă, ceva despre care nici nu știuse până acum că ar exista: o duioșie, o nevoie de ocrotire și căldură fără seamăn îl apropie de floare și-i umple întreaga ființă.

Spațiul din jur îi devine de neîndurat și închide ochii și gândește cu mirare: „Miroși a pământ. A soare, a apă de mare și a miere, iubita mea vie!” Îi simte răceala sfioasă, așa cum simțise de mult vocea tatălui său, de care adesea nu ascultase și care, mută acum, îi aduce atâta mângâiere - o simte așa cum ar fi simțit umărul lucios al unei femei oacheșe.

O ridică până la cana cu apă, cu multă grijă, așa cum ridici o femeie iubită, puse înăuntru mica făptură vlăguită, și pe urmă îi trebură mai multe minute ca să se așeze cu fața aproape de floarea lui - atât de încet se mișca.

Era atât de descătușat și de fericit, încât lepăda și îndepărta de el tot ce-l împovăra: captivitatea, singurătatea, foamea de dragoste, neajutorarea celor douăzeci și doi de ani ai săi, ziua de astăzi și cele ce vor veni, universul și creștinismul - da, și asta!

Era un băştinaş din insula Bali, cu pielea oacheşă, un „sălbatic” dintr-un popor „sălbatic”, pe care oceanul, şi fulgerul, şi copacul îl înspăimântau şi el le diviniza. Pe care nuca de cocos, peştele afumat şi pasărea colibri îl umpleau de uimire şi el le adora, le mânca şi nu le înţelegea. Atât de descătuşat era, şi niciodată nu mai simţise o asemenea înclinare către bunătate ca atunci când îi şoptise florii „... să fiu ca tine...”

Toată noaptea mâinile lui fericite s-au strâns în jurul metalului atât de bine cunoscut al cunii de apă, şi simţea în somn cum aruncau pământ peste el, pământ negru, bun, şi cum se obişnuia cu pământul şi devenea asemenea lui – şi cum tăşneau din el flori: deditei, piciorul cocoşului şi păpădii – stele mici, neînsemnate.

Stau cinchiţi pe pietrele reci ale balustradei podului şi pe grilajul metalic îngheţat de-a lungul canalului care pute violet. Stau cinchiţi pe treptele scobite, tocite şi răstocite ale pivniţelor. Lângă rigolele presărate cu hârtie de staniol şi frunze uscate şi pe băncile pline de păcate ale parcurilor. Stau cinchiţi lângă pereţi de case fără uşi, într-o rină, pieziş, şi pe zidurile şi digurile cheiurilor pline de nostalgia depărtărilor.

Stau cinchiţi, rătăciţi, cu chipuri ascuţite de ciori, cu înfăţişare neagră-cenuşie de ciocli şi răguşiţi de cârâituri zadarnice. Stau cinchiţi şi tot ce e însingurare atârnă de pe ei ca nişte smocuri de pene desprinse, zdrenţuite, încălcite. Însingurări sufleteşti, însingurări de femeie iubită, însingurări de stelele cerului.

Stau cinchiţi în semiîntunericul înceţoşat al umbrelor lăsate de clădiri, ocolind intrările caselor, cătrăniţi şi istoviţi de piatra caldarâmului. Stau cinchiţi cu pingecele subţiate şi acoperiţi cu pulberea cenuşie a străzii, în zorii neguroşi ai după-amiezii lumii, depăşiţi de timp, visând cu indiferenţă. Stau cinchiţi peste adâncul abisal, prinşi în mrejele ademenitoare ale prăpastiei şi clătinându-se toropiţi de foame şi de dorul de casă.

Cu chipuri ascuţite de ciori (cum, oare, altfel?) stau cinchiţi, cinchiţi, cinchiţi şi iarăşi cinchiţi. Cine? Ciorile?

Poate că și ciorile. Dar oamenii înainte de toate, oamenii.

La ora șase, soarele zugrăvește deasupra marelui oraș o boltă blond-roșcată de aburi și fum. Iar casele se învâluie într-un albastru catifelat și-și rotunjesc ascuțimile în lumina blândă a înserării.

Dar cei cu chipuri de ciori stau cinchiți, palizi și păliți de frig în neputința lor de a găsi o ieșire, în neîndurătoarele lor slăbiciuni omeneste, ghemuiți adânc în hainele lor cârpite cu petice pestrițe.

Unul stă cinchit încă de ieri pe chei, lăsându-se pătruns de toate mirosurile portului și aruncă bucăți de moloz în apă. În josul frunții, sprâncenele îi atârnă descurajate ca franjurile pe o canapea, dar vădesc și un anume umor. Pe urmă sosește și unul mai tânăr, cu mâinile vârâte până la cot în buzunarele pantalonilor, cu gulerul hainei ridicat în jurul gâtului uscățiv. Cel mai vârstnic, fără să-și ridice privirea, vede lângă el boturile jalnice ale unei perechi de pantofi și din apă se înalță spre el, tremurătoare, imaginea legănată de valuri a unei siluete triste. Știa în clipa aceea că Timm se întorsese.

— Ei, Timm, zise el, va să zică te-ai întors. S-a sfârșit?

Timm nu zise nimic. Se cinchi lângă celălalt pe zidul cheiului și-și puse mâinile lungi în jurul gâtului. Îi era frig.

— Patul ei era prea strâmt, nu-i așa? începu iar celălalt, domol, după o vreme.

— Patul! Patul! zise Timm furios. Nu-nțelegi c-o iubesc?

— Sigur c-o iubești. Dar astă-seară iar te-a dat afară. Și iar n-ai culcuș la noapte. Pesemne că nu ești destul de curat, Timm. Cine vrea să doarmă în felul ăsta trebuie să fie curat. Numai cu dragostea, treaba asta nu ține multă vreme. Dar nu-i nimic, că tot nu mai ești obișnuit să dormi într-un pat. Rămâi mai bine aici. Sau poate c-o mai iubești?

Timm își frecă gâtul cu mâinile lui lungi și se ghemui în gulerul hainei. Mult mai târziu spuse:

— Bani vrea, sau ciorapi de mătase. În cazul ăsta aș fi putut să rămân.

— Va să zică o mai iubești, zise cel mai vârstnic, dar dacă n-ai bani!

Timm nu spuse c-o mai iubește, dar după o vreme mărturisi cu voce domoală:

— I-am dat fularul, ăla roșu, îl știi tu. Altceva n-aveam. Dar după un ceas și-a adus aminte că are treabă.

— Fularul roșu? întrebă celălalt. „Da, o iubește, se gândi el, tare o mai iubește”. Și repetă: Măi să fie! Fularul tău roșu, ăla frumos! Și cu toate astea te afli iarăși aici, și-acu se face noapte.

— Da, zise Timm, iar se face noapte. Și mi-e groaznic de frig la gât, acum când nu mai am fularul. Groaznic de frig, te rog să mă crezi.

Pe urmă priviră amândoi la apa din fața lor și picioarele le atârnavă mahnite pe zidul cheiului. Un remorcher urlă slobozind un nor de abur albicios și în urma lui sosiră valuri compacte și gălăgioase. Apoi se făcu iar liniște, numai orașul zumzăia monoton între cer și pământ și cei doi oameni stăteau cinchiți în după-amiază, cu chipuri ascuțite de ciori, cu înfățișare neagră-cenușie de ciocli. După un ceas, când o bucată de hârtie roșie trecu pe lângă ei legănată de valuri, o hârtie veselă și roșie pe valuri cenușii ca plumbul, Timm zise către celălalt:

— Păi dacă altceva n-aveam. Numai fularul.

Iar celălalt răspunse:

— Și era atât de frumos, și roșu, mai ții minte, măi Timm? Tare mai era roșu, băiete!

— Da, da, mormăi Timm descurajat, așa era. Și acum mi-e groaznic de frig la gât, băiete.

„Ei, asta-i, se gândi celălalt, doar o iubește și a stat o oră întreagă la ea! Și acum nici nu vrea să-i fie măcar nițel frig”. Pe urmă spuse căscând:

— Și culcușul pentru la noapte a căzut și el baltă.

— O cheamă Lilo, zise Timm, și-i place să poarte ciorapi de mătase. Dar n-am așa ceva.

— Lilo? se miră celălalt. De ce mă minți? N-o cheamă Lilo, măi omule.

— Sigur c-o cheamă Lilo, răspunse Timm ieșindu-și

din fire. Ce, crezi că eu nu sunt în stare să cunosc pe una pe care o cheamă Lilo? Ba chiar află că o și iubesc.

Furios, Timm se lăsă în jos de pe zid și-și trase genunchii sub bărbie. Mâinile lungi și le ținea în jurul gâtului uscățiv. Un val de ușoară întunecime se așternea peste lumina zilei și ultimele raze de soare închipuiau niște zăbrele pierdute pe cer. Însingurați, oamenii stăteau cinchiți în fața X incertitudinilor nopții care se lăsa și orașul zumzăia, mare și plin de tentații. Orașul voia bani sau ciorapi de mătase. Și paturile voiau oaspeți curați pentru la noapte.

— Măi, Timm... începu celălalt și amuți iar.

— Ce vrei? întrebă Timm.

— O cheamă chiar Lilo, mă?

— Sigur c-o cheamă Lilo, îi strigă Timm prietenului său, Lilo o cheamă și mi-a spus că dacă vreodată fac rost de ceva să viu iar la ea, așa mi-a spus, băiete.

— Măi, Timm, reuși după o vreme prietenul să-și adune vorbele, dacă o cheamă într-adevăr Lilo, atunci trebuia să-i dai fularul roșu. Dacă o cheamă Lilo, atunci i se cuvine fularul roșu, așa cred eu. Chiar dacă nu s-a ales nimic cu dormitul la noapte. Nu, Timm, nici nu te mai gândi la fular, dacă o cheamă într-adevăr Lilo.

Priviră amândoi prin ceața subțire de peste apă, către umbrele crescânde ale înserării, liniștiți, dar fără curaj, deprinși. Deprinși cu zidurile cheiului și cu gangurile, deprinși cu înstrăinarea, deprinși cu pingelesubțiri și buzunare goale. Căzuți în nepăsare, fără putință de ieșire.

Aduse de vreun vânt și aruncate pe neașteptate pe bolta cerului apărură ciorile vâslind greoi; se legănau cu țipăt și pene prevestitoare de noapte și ca niște pete de cerneală mânjeau hârtia mătăsoasă și pură a cerului de seară, oboseite de viață, răgușite de atâta cârâit, și apoi se depărtară pe neașteptate, înghițite de amurg.

Priviră amândoi după ciori, Timm și celălalt, cu chipuri ascuțite de ciori, cu înfățișare neagră-cenușie de ciocli. Și apa mirosea dezgustător și pătrunzător. Orașul,

morman de zaruri îngrămădite cu furie unul peste altul, privind prin ferestre, începu să scânteieze cu mii de lumini. După ciori priveau ei, după ciorile care dispăruseră de mult, priveau după ele cu sărmăne chipuri îmbătrânite, și Timm, care o iubea pe Lilo, Timm, care avea douăzeci de ani, zise:

— Ciorile, mă, astea o duc bine.

Celălalt își întoarse privirea de la cer și o aținti drept în mijlocul feței late a lui Timm, care plutea palidă de frig în lumina slabă a înserării. Și buzele subțiri ale lui Timm erau dungi triste pe fața lată, dungi singuratice, plămădite din douăzeci de ani, înfometate și subțiate de numeroase amărăciuni timpurii.

— Ciorile, vorbi șoptit fața lui Timm, fața asta plămădită din douăzeci de ani, în care lumina se împletea cu întunericul, ciorile, vorbi fața lui Timm, astea o duc bine. Astea zboară seara acasă. De-a dreptul acasă.

Cei doi oameni stăteau cinchiți, rătăciți în lume, slabi și sfioși în fața nopții ce se lăsa, dar neînflorați în fața înflorătoarelor chipuri negre cu care se obișnuiseră. Orașul sclipea mocnit și somnoros de după perdele moi și calde, prin milioane de ochi, înspre străzile golite de zgomot, cu caldarâmul pustiu. Stăteau aici cinchiți, strâns lipiți de adâncul abisal, înfipti ca niște țărui, osteniți și putrezi, și Timm, care avea douăzeci de ani, spusese: „Ciorile o duc bine. Ciorile zboară seara acasă”. Iar celălalt bâigui proteste:

— Ciorile, Timm, măi omule, ciorile, Timm.

Stăteau aici cinchiți. Îndobitociți de viața ademenitoare și păduchioasă. Îndobitociți de vagabondajul pe cheiuri și pietre de caldarâm. Pe diguri și pontoane, îndobitociți de viața care-i aruncase pe strada plină de praf, printre frunze uscate de toamnă și hârtie de staniol. Ciori? Nu, oameni! Înțelegeți? Oameni! Și pe unul dintre ei îl chema Timm. Pe acesta Lilo îl iubise pentru un fular roșu. Și acum, acum n-o mai poate uita. Și ciorile, ciorile cârâiau către casă. Și cârâitul lor stăruia dezolant pe cerul de seară.

Pe urmă, însă, un remorcher trecu bolborosind cu botul înspumat și lumina lui roșie scânteietoare se curba și tremura în atmosfera cețoasă a portului. Și câteva clipe, aburul cețos deveni roșu. „Roșu ca fularul meu”, se gândi Timm. Undeva, foarte departe, se stingea răpăitul remorcherului. Și Timm zise încet:

— Lilo. Apoi mereu: Lilo Lilo Lilo Lilo...

GENERAȚIE FĂRĂ BUN RĂMAS

Suntem generația fără tradiție și fără adâncime. Adâncimea noastră este prăpastie. Suntem generația fără noroc, fără patrie și care nu-și ia rămas bun. Soarele nostru este sărăcăcios, dragostea noastră plină de cruzime și tinerețea noastră, fără tinerețe. Și suntem generația fără hotar, fără frâu și ocrotire – aruncați de pe banda rulantă a copilăriei într-o lume pe care ei ne-au pregătit-o și pentru care tot ei ne disprețuiesc.

Dar nu ne-au dat niciun dumnezeu în stare să ne adăpostească inima, când vijeliile acestei lumi se năpusteau învântejindu-se asupra ei. Astfel am devenit generația fără dumnezeu, fiindcă suntem generația fără tradiție, fără trecut, fără prețuire.

Iar vijeliile lumii, care au făcut din picioarele noastre și din inimile noastre nomazi rătăcitori pe drumuri acoperite cu colb fierbinte și pe drumuri troienite de nămeți cât omul, ne-au prefăcut într-o generație fără bun rămas.

Suntem generația care nu-și ia rămas bun. Noi nu putem trăi vreo despărțire, nu ne este îngăduit, fiindcă pe drumurile unde rătăcesc picioarele noastre clipa despărțirii se repetă la nesfârșit în inima noastră rătăcitoare. Să îngăduim inimii să se lege pentru o noapte care în zori se sfârșește tot cu o despărțire? Am putea îndura oare despărțirea? Și dacă am încerca să trăim despărțirile așa cum le trăiți voi, care sunteți altfel construiți decât noi și gustați din plin fiecare clipă de bun rămas, atunci s-ar putea ca lacrimile noastre să se adune într-un torent căruia să nu-i țină piept niciun stăvilar, nici măcar acelea ridicate de străbunii noștri.

Niciodată nu vom avea puterea să trăim bun rămasul aflat lângă fiecare kilometru de drum, așa cum l-ați trăit voi.

Inima noastră tace, dar să nu ne spuneți că e mută fiindcă nu dă glas tradiției și nu rostește bun rămas. Bun rămasurile noastre sunt legiune pe lângă ale voastre, și dacă la fiecare bun rămas întâlnit în cale inima noastră ar sângera, afectuoasă, îndurerată, mângâietoare, atunci s-ar putea ca strigătul inimilor noastre simțitoare să răsună atât de puternic, încât să vegheați nopțile în paturile voastre rugându-vă să dobândim un dumnezeu.

Iată de ce suntem o generație care nu-și ia rămas bun. Refuzăm să ne luăm rămas bun când plecăm în zori, îl lăsăm adormit, îl evităm, ni-l cruțăm - ni-l cruțăm nouă și celor de care ne despărțim. Ne strecurăm afară ca hoții, nerecunoscători în recunoștința noastră, luăm dragostea cu noi iar bun rămasul îl lăsăm în urmă.

Viața noastră e plină de întâlniri, întâlniri fără durată și fără bun rămas, ca acelea ale stelelor. Ele se apropie, stau alături vreme de secunde-lumină, se depărtează iar: fără urmă, fără legătură, fără bun rămas.

Ne întâlnim în fața catedralei din Smolensk, suntem un bărbat și o femeie - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții.

Ne întâlnim în Normandia și suntem ca părinții față de copil - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții.

Ne întâlnim într-o noapte pe malul Golfului Finic și suntem îndrăgostiți - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții.

Ne întâlnim pe o moșie din Westfalia și suntem în permisie și în convalescență - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții.

Ne întâlnim într-o pivniță din oraș și suntem înfometați, obosiți, și ni se îngăduie să dormim pe săturate fără plată - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții.

Ne întâlnim pe lume și suntem om cu om - apoi ne strecurăm afară și fugim ca hoții, fiindcă suntem fără legătură, fără statornicie și nu ne luăm bun rămas. Suntem

generația care nu-și ia rămas bun, care se strecoară și fuge ca hoții, fiindcă se teme de strigătul inimii ei. Suntem generația fără întoarcere-acasă, fiindcă nu avem ceva la care să ne întoarcem, și nu avem pe nimeni căruia să-i putem încredința sufletul nostru - astfel am devenit o generație fără bun rămas și fără întoarcere-acasă.

Dar suntem o generație deschizătoare de drumuri. Poate că suntem o generație deschizătoare de drumuri pe o stea nouă, într-o viață nouă. Poate că suntem deschizători de drumuri către o viață nouă, către un răs nou, către un Dumnezeu nou.

Suntem o generație care nu-și ia bun rămas, dar știm că drumurile nou-deschise ne aparțin.

Fluviul și șoseaua sunt prea încete pentru noi. Sunt prea cotite pentru noi. Fiindcă noi vrem acasă. Nu știm unde se află acest: acasă. Dar acolo vrem să ajungem. Iar șoseaua și fluviul sunt prea cotite pentru noi.

Pe poduri și terasamente, însă, vuiesc trenurile. Prin păduri cu miresme verzi-întunecate și prin nopțile mătăsoase și catifelate, presărate cu stele, trenurile de marfă pufăie încoace și încolo, în zgomotul neîncetat și monoton al roților. Mereu înainte, peste milioane de traverse noduroase. De nestăvilit. Neîntrerupt: trenurile. Urlând peste terasamente, duduind peste poduri, apar din ceață cu vuiet de furtună, se mistuie înghițite de întuneric: trenuri zumzăitoare, vâjâitoare. Trenurile de marfă, care scrâșnesc, grăbite, ai zice leneșe și neliniștite, sunt ca noi.

Sunt ca noi. Își anunță sosirea cu pompă, măreț și de la mare depărtare, cu un țipăt. Pe urmă apar ca o furtună și parcă hotărâte să răstoarne rânduiala lumilor. În fond însă se aseamănă toate și de fiecare dată sunt tot atât de neașteptate și emoționante. Dar într-o clipă - nici n-ai vreme să-ți dai seama ce au de gând - au și trecut. Și totul este de parcă nici n-ar fi fost. Doar funinginea și iarba din apropiere, arșă, arată calea urmată de ele. Pe urmă își iau rămas bun, cu oarecare melancolie și de la mare depărtare, cu un țipăt. Ca noi.

Unele dintre ele cântă. Zumzăie și vâjâie prin nopțile

noastre fericite și noi am îndrăgit cântecul lor monoton, ritmul lacom, plin de făgăduință: „Acasă” - „acasă” - „acasă”. Sau se entuziasmează și se înfierbântă pe câmpiile adormite, slobozind câte un urlet cavernos peste găurile orașelelor cu lumini timide și somnoroase: „Măine la Bruxelles” - „măine la

Bruxelles”. Sau se arată și mai știutoare, dar pe șoptite - *piano* - numai pentru tine, iar cei care șed lângă tine nu pot auzi - *piano*: „Te așteaptă Ulla”.

— „Te așteaptă Ulla” - „te așteaptă Ulla”. Dar există printre ele unele domoale, nesfârșit de lungi și înțelepte și care înaintează în ritmul larg și măsurat al hamalilor bătrâni. Mormăie și mârâie în toate felurile, în timp ce se întind ca niște nemaivăzute lanțuri, peste peisajul înconjurător scăldat în lumina lunii, lanțuri uimitoare în strălucirea și vraja lor și în culorile pe care le îmbracă sub luna palidă: brun-roșcate, negre sau cenușii, sinilii și albe: vagoane de marfă

— Douăzeci de oameni, patruzeci de cai - vagoane pentru cărbuni puțin fantastic a gudron și a parfum

— Vagoane-platformă pentru lemn, cu miresmele pădurii - vagoane de circ, sinilii, cu atleți care sforăie înăuntru și cu animale nedumerite - vagoane frigorifice cu temperatură groenlandeză și de o albeață groenlandeză, mirosind plăcut a pește. Sunt fără limită în bogăția lor, și se întind ca niște lanțuri prețioase pe liniile de metal și alunecă în lumina lunii ca niște șerpi plini de măreție dintr-o specie rară. Și povestesc celor a căror ureche stă trează noaptea, celor ce sunt pe drum, bolnavilor și deținuților, despre întinderea de nemăsurat a lumii, despre comorile ei, despre dulceața ei, despre marginile și nemărginirile ei. Iar ei, cei care nu-și găsesc somnul, murmură în visul lor frumos.

Dar există și din acelea crunte, necruțătoare, brutale, care vuiesc prin noapte fără melodie și urechea ta nu poate scăpa de pulsul lor obsedant, fiindcă e aspru și odios, ca răsuflarea unui câine astmatic și rău, care

gonește în spatele tău: „Mereu mai departe” - „niciodată înapoi” - „pentru totdeauna”.

— „pentru totdeauna”. Sau și mai înverșunat, cu roțile duduind: „Totul s-a sfârșit” - „totul s-a sfârșit”.

Și cântarea lor nu ne îngăduie somnul, ba trezește din visele lor, pe neașteptate și necruțător, chiar și cătunele pașnice din dreapta și stânga, până ce câinii răgușesc de furie. Și înaintează urlând și icnind, fără milă, incoruptibile, sub constelațiile istovite de veghe, și nici măcar ploaia nu le face mai îngăduitoare. În strigătul lor strigă dorul de casă, tot ceea ce am pierdut, tot ceea ce am părăsit - hohotește inevitabilul, despărțirea, ceea ce s-a întâmplat și ceea ce nu se poate prevedea. Iar ele continuă să duduie într-o cadență surdă, nefericite și de nemângâiat, pe șinele luminate de lună. Și n-ai să le poți uita niciodată.

Sunt ca noi. În patria lor, nimeni nu se pune chezaș că nu-și vor găsi moartea. N-au liniște și n-au odihnă noaptea, și se odihnesc numai când cad bolnave. Și n-au nicio țință. Poate că se simt acasă la Stettin, sau la Sofia, sau la Florența. Dar poate că se fărâmițează între Copenhaga și Altona, sau într-o suburbie a Parisului. Ori se strică și rămân în pană la Dresda. Sau se mai amăgesc vreme de câțiva ani într-o jalnică existență - adăposturi pentru lucrătorii de linie sau pentru cei care pleacă în excursie la sfârșit de săptămână.

Sunt ca noi. Rezistă cu mult mai mult decât au crezut cu toții. Dar într-o zi, fie că se răstoarnă de pe linii, fie că rămân nemișcate sau pierd un mădular important. Mereu se îndreaptă într-o direcție anume. Niciodată nu se stabilesc undeva. Iar după ce totul se sfârșește, ce însemnătate are viața lor? Mereu pe drum. Dar măreț, necruțător, fără limite. Trenuri, după-amiază, noaptea. Florile de pe marginea terasamentului, cu capetele lor înnegrite de funingine, păsările de pe sârme, cu vocile înnegrite de funingine s-au împrietenit cu ele și le păstrează încă multă vreme amintirea.

Iar noi ne oprim, cu ochii mari de uimire, când

răsună - încă de la mare depărtare - țipătul plin de făgăduințe. Și stăm, cu părul fluturând, când sosește ca o furtună și parcă hotărât să răstoarne rânduiala lumilor. Și încă mai stăm, cu obrajii înnegriți de funingine când răsună iar - dar acum de la foarte mare depărtare - țipătul. Departe, departe, țipă. Țipă. De fapt n-a fost nimic. Sau totul. Ca noi.

Și ritmul lor bate în ferestrele închisorilor cadente dulci și primejdioase, pline de făgăduințe. Iar tu, sărmăne deținut, ești numai urechi, numai auz în nopțile nesfârșite când trenurile vin să bată în fereastra ta și țipătul lor și șuierul lor transmit întunericului moale din celula ta o vibrație plină de durere și dorință.

Sau se năpustesc urlând asupra patului în care noaptea îți adăpostești frigurile. Iar arterele, albastre ca lumina lunii, vibrează și-și însușesc cântecul, cântecul trenurilor de marfă: „Pe drum” - „pe drum” - „pe drum”... Iar urechea ta e o prăpastie care înghite universul.

Pe drum. Dar tot mereu trenul te azvârle afară în gări, lăsându-te pradă despărțirii și plecării.

Iar pe marginea drumului tău întunecat, stațiile își ridică palidele firme ca niște frunți. Iar ele poartă nume, încrețitele firme-frunți, nume care reprezintă viața: se numesc pat, foame și fete. Ulla sau Carola. Și picioare degerate, și lacrimi. Și tutun se numesc stațiile, sau ruj de buze, sau rachiu. Sau Dumnezeu, sau pâine. Și frunțile palide ale stațiilor, firmele au nume, se cheamă: fete.

Tu însuși ești un drum de fier, ruginit, pătat, argintiu, lucitor, frumos și dezorientat. Și ești împărțit în stații, legat între gări. Și ele au firme și pe firme scrie: Fete; sau: Fior; sau: Fărădelege. Și asta reprezintă viața.

Ești un tren care trece uruind și urlând - ești un drum de fier - totul se întâmplă pe șinele tale, ruginești până la orbire și te tocești până capeți strălucirea argintului.

Ești un om și mintea ta stă undeva deasupra, singuratică, la capătul unui gât nesfârșit de lung, ca de girafă. Și ascunzișurile inimii tale nu le cunoaște nimeni.

S-A SFÂRȘIT, S-A SFÂRȘIT

Uneori se întâlnea cu sine însuși. Pășea către sine cu pas domol, cu un umăr lăsat, cu părul crescut atât de lung, încât atârna peste ureche, apoi își strângea mâna, nu prea tare, și zicea:

— Bună!

— Bună! Cine ești?

— Tu.

— Eu?

— Da.

Și pe urmă își spunea:

— De ce strigi uneori?

— Ăsta-i animalul.

— Animalul?

— Animalul foame.

Și pe urmă se întreba:

— De ce plângi adesea?

— Animalul! Animalul!

— Animalul?

— Animalul dor-de-casă. El plânge. Animalul foame strigă. Iar animalul eu - dă bir cu fugiții.

— Încotro?

— În neant. Nu există o vale în care să te poți refugia. Mă regăsesc pretutindeni. Mai ales noaptea. Cu toții dăm bir cu fugiții, mereu. Animalul iubire încearcă să te prindă, dar animalul spaimă latră la ferestrele îndărătul cărora se află fata și patul ei. Iar pe urmă clanța ușii începe să chicotească și dai bir cu fugiții. Și gonești după tine însuși, mereu. Cu animalul foame în burtă și cu animalul dor-de-casă în inimă. Dar nu există o vale în care să te poți refugia. Te regăsești mereu. Pretutindeni. Nu poți scăpa de tine.

Uneori se întâlnea cu sine însuși. Dar pe urmă iar dădea bir cu fugiții. Șuierând pe sub ferestre și fâșâind pe lângă uși. Și uneori o inimă, o mână, izbutea să-l rețină noaptea. Sau o cămașă, care alunecase de pe un umăr, de pe un sân, de pe o față. Uneori, izbutea una să-l rețină o noapte. Și atunci când o simțea aproape, printre sărutări,

îl uita pe celălalt, care era tot el. Și râdea. Și suferea. Era bine să ai o fată lângă tine, una cu păr lung și rufărie curată. Sau rufărie care a fost odată curată și e brodată cu flori. Și dacă mai avea și o fărâmă de ruj de buze, era și asta bine. Căci exista și ceva colorat. Și pe întuneric era mai bine să ai o fată lângă tine, căci întunecimea nu mai era atât de mare. Și întunecimea nu mai era nici atât de rece. Și fărâma de ruj zugrăvea atunci o sobiță pe gura ei. Și începea să frigă. Asta era bine pe întuneric. Și rufăria, rufăria nici nu se mai vedea. Dar aveai totuși pe cineva lângă tine.

Cunoscuse o fată a cărei piele era vara ca măceșul. De bronz. Și părul îl avea ca al țigăncilor, mai mult albastru decât negru. Și era ca pădurea: încălzit. Pe braț avea firisoare de păr de culoare deschisă, ca puful puilor de găină și vocea îi era deșăntată, ca a târfelor din port. Cu toate astea era foarte neștiutoare. Și o chema Karin.

Iar pe cealaltă o chema Ali și părul ei de un blonduntos era deschis ca nisipul plajei. Când râdea i se încrețea tare nasul, și avea obiceiul să muște. Pe urmă s-a întors unul, și ăsta era bărbatul ei.

Și în fața unei uși vedea mereu un om cărunt și slab, care se îpuțina tot mai mult și care-i spunea:

— Nu se cade, măi băiete...

Mai târziu și-a dat seama: era tatăl lui.

Iar pe cea cu picioarele neastâmpărate ca bețișoarele cu care se bate ritmul la tobă, picioarele de căprioară, nervoase, o chema Carola. Și ochii ei îl înnebuneau. Și între dinții din față avea o mică strungăreață. O cunoștea.

Și noaptea, bătrânul spunea câteodată:

— Nu se cade, măi băiete...

Alta la care fusese avea șoldurile late. Mirosea a lapte. Avea un nume cuminte – dar l-a uitat. S-a sfârșit. În zori, presurile cu pene aurii cântau uneori mirate – dar mama lui era departe, iar omul cărunt și slab nu spunea nimic. Căci nimeni nu trecea pe acolo.

Și picioarele îl purtau de la sine: s-a sfârșit, s-a sfârșit.

Și presurile cu pene aurii o știau încă din zori: s-a sfârșit, s-a sfârșit.

Și sârmele de telegraf zumzăiau: s-a sfârșit, s-a sfârșit. Iar bătrânul nu mai spunea nimic: s-a sfârșit, s-a sfârșit.

Și fetele își puneau palmele, seara, pe carnea muncită de dor: s-a sfârșit, s-a sfârșit.

Și picioarele păseau de la sine: s-a sfârșit, s-a sfârșit.

Ai avut odată un frate. Erai prieten cu el. Dar pe urmă, bâzâind ca un bondar dușmănos, o bucată de metal a tășnit prin aer către el. Era război. Și bucata de metal a plesăit ca o picătură de ploaie pe pielea omenească: sângele a înflorit ca un boboc de mac sălbatic pe zăpadă. Cerul era de lăplăzuli, dar a refuzat să primească strigătul. Și ultimul strigăt pe care l-a strigat nu spunea patrie. Nu spunea nici mamă și nici Dumnezeu. Ultimul strigăt pe care l-a strigat era amar și ascuțit: Rahat! Și era un blestem aproape șoptit: Rahat! Și i-a încleștat gura. Pentru totdeauna. S-a sfârșit.

Iar omul cărunt și slab, care era tatăl lui, n-a mai spus niciodată: „Nu se cade, măi băiete...” Niciodată. Fiindcă odată cu asta, totul, totul s-a sfârșit.

Un noctambul mergea pe șine. Acestea se întindeau sub lună și erau strălucitoare ca argintul. „Dar reci, se gândea noctambulul, sunt reci”. Departe, către stânga, un licăr singuratic, o gospodărie. Și acolo, un câine răgușit de atâta lătrat. Licărul și câinele făceau ca noaptea să fie noapte. Pe urmă noctambulul rămase iarăși singur. Numai vântul îi sufla u-uri prelungite pe lângă ureche. Iar pe șine pete împestrițate: nori peste lună.

Atunci se ivi omul cu felinarul. Felinarul se clătină în timp ce omul îl ridică între cele două chipuri.

Omul cu felinarul zise:

— Ei, băiete, încotro?

Și noctambulul arătă cu brațul către lumina din fund, de pe bolta cerească.

— Hamburg? Întrebă cel cu felinarul.

— Da, Hamburg, răspunse noctambulul.

Pe urmă pietrele scrâșniră ușor sub pașii lor. Se loviră iscând un clinchet. Iar sârma felinarului scârțâia încolo și-ncoace, încolo și-ncoace. În fața lor se întindeau șinele sub lumina lunii. Iar șinele se îndreptau argintii către lumina din fund. Iar lumina de pe cerul acestei nopți, lumina era Hamburgul.

— Lucrurile nu stau chiar așa, zise cel cu felinarul, treaba asta cu orașul nu stă chiar așa. Lumină este acolo, ce-i drept, dar și sub lămpile alea luminoase sunt oameni care suferă de foame. Te rog să mă crezi, băiete.

— Să ajung la Hamburg! râse noctambulul, și nu-mi mai pasă de nimic. Simți nevoia să te întorci mereu, și te întorci mereu, dacă ai plecat vreodată de acolo. Trebuie să te întorci. Și apoi, asta o spuse de parcă ar fi chibzuit îndelung, așa e viața! Singura viață pe care o trăim.

Felinarul scârțâia încolo și-ncoace, încolo și-ncoace. Iar vântul ululuia blând pe lângă urechi. Șinele se întindeau lustruite de lună și reci.

Pe urmă, cel al cărui felinar se clătina, spuse:

— Viața! Doamne, dar ce-i viața: să-ți amintești de mirosuri, să apuci clanțele ușilor. Treci pe lângă chipuri de oameni și simți ploaia nopții în păr. Și asta înseamnă destul de mult.

Chiar atunci, în spatele lor o locomotivă izbucni în plâns ca un copil uriaș mistuit de dor. Și plânsul ei făcu ca noaptea să fie noapte. Apoi un tren de marfă trecu duduind foarte aproape de ei. Și bubuia ca o primejdie prin noaptea mătăsoasă împodobită cu broderii de stele. O primejdie împotriva căreia cei doi oameni înaintau dârz. Și roțile rotunde se roteau rostogolindu-se cu răpăituri repezi sub vagoanele roșiiruginii. Goneau păcănind fără odihnă mai departe - mai departe - mai departe. Apoi din nou, de la mare distanță, abia auzit: mai departe - mai departe.

Iar noctambulul spuse:

— Nu, viața înseamnă mai mult decât să alergi în ploaie și să apuci clanțele ușilor. Înseamnă mai mult decât să treci pe lângă chipuri de oameni și să-ți amintești de mirosuri. Viața înseamnă: să te temi. Și să te bucuri. Să te

temi că ai să ajungi sub roțile trenului. Și să te bucuri că n-ai ajuns sub tren. Să te bucuri că poți merge mai departe.

Pe urmă, lângă șine se ivi o căsuță. Omul micșoră flacăra felinarului și-i întinse tânărului mâna:

— Așadar, la Hamburg!

— Da, la Hamburg, zise acesta și plecă.

Șinele se întindeau strălucitoare sub lună.

Și în fund, sub bolta cerului, o pată luminoasă: orașul.

Plutonierul de aviație canadian care sosi la Hamburg seara târziu își așază geamantanul greu pe dalele de piatră din hala gării. Își umflă obrazii și răsuflă din greu. Răsuflă îndelung și zgomotos, dar nimeni n-ar fi putut spune dacă o făcuse pentru că aerul din hală era stricat sau pentru că nădușise. Mâna stângă și cea dreaptă dispărură în buzunarele pantalonilor și apărură cu o brichetă și un pachet de țigări, pescuite din adâncuri și aduse la lumina zilei. Nu, nu la lumina zilei. La lumina becurilor. În lumina tulbure, cețoasă, chioară și jilavă a becurilor gării nocturne. Pe urmă trase cu dinții o țigară din învelișul de hârtie al pachetului și bricheta lui făcu clic. Bricheta făcu un clic modest și studiat temeinic, iar limba subțire, gălbuie și moale a flăcării pârlî mustăcioara roșcovană a plutonierului. Îi pârlî destul de bine mustața. Nările lui prinseră un miros de ars care i se păru cunoscut.

„Cauciuc?” se gândi.

Nu-i veni în minte că părul ars miroase cam la fel. Dar și asemănarea cu cauciucul o făcu doar în treacăt. Nici țigara n-o mai fumă. Zăcea pe pardoseala întunecată și arăta albă, ciudat de proaspătă și curată, îi căzuse din gură. Buzele îi rămaseră întredeschise. Uită până și să facă acel clic care urma să închidă bricheta. Flăcăriua se strecură la loc în fitil, neglijată și disprețuită. Ba uită chiar să-și scoată oglinjoara de buzunar ca să cerceteze stricăciunile suferite de mustață. Uită într-adevăr de mustața lui pârlită, devastată, roșcovană și subțire și i s-ar fi părut cât se poate de uimitor dacă și-ar fi dat seama de acest lucru. Fiindcă la mustața lui, care era atât de ruginiu

de roșie și totuși atât de distinsă în subțirimea ei, la această mustață distinsă și ruginie ținea mult. De fapt, mai mult ca la orice. Și acum, fără îndoială că avusese de suferit și el nici nu-și scotea măcar oglinda din buzunar să se uite la ea. În loc să facă asta, gura și bricheta îi rămaseră căscate și o țigară albă, neînceptută, zăcea pe pardoseală. În loc de asta uită de buze, brichetă, țigară. Uită de geamantan, de Canada, de mustață și de mirosul de ars. Uită și căscă gura. Și privi țintă la o placă mare emailată pe care se înșirau o mulțime de cuvinte de neînțeles, scrise cu litere negre. Privi țintă la acel cuvânt format din nouă litere lăcuite cu negru. Fiindcă acest cuvânt, aceste nouă litere, acest cuvânt de nouă litere lăcuite cu negru, era numele lui. Își miji ochii până se făcură mici de tot și deodată îi deschise mari. Numele rămase. Nouă litere negre, cu luciu de lac, pe o placă mare albă, emailată pe care se aflau multe alte cuvinte de neînțeles, scrise cu litere negre. Privi placa.

„Numele meu, se gândi. Foarte limpede, în afară de orice îndoială. Și încă în lac și email. Absurd, se gândi, absurd. În lac și email. Nebunie! Prostie! Sminteală!”

Se afla în al douăzeci și șaselea an al vieții și venise pentru prima oară la Hamburg. Se afla pentru prima oară în această gară, în această hală de gară, sub acest bec chior de gară, pe aceste tocite dale de gară. Și iată că aici, chiar aici unde venea pentru prima oară, stătea scris numele lui. În lac și email. Da, numele lui apăruse pe neașteptate. Adică, nu chiar pe neașteptate, probabil că stătea scris aici de mai multă vreme. Numai pentru el pe neașteptate. Pentru el pe neașteptate, în negru pe alb, în lac și email.

Se afla aici, scris cu litere negre pe o placă albă, un nume, care era numele lui, așa, pur și simplu: Billbrook. Se afla aici. Se afla aici la vedere. Și era, oricum, numele lui. În plină țară străină, lăcuit și emailat: Billbrook. Era pus la vedere și se putea citi cu ușurință.

Când voi să-și scoată cu dinții altă țigară din pachet, observă că-i tremura mâna. Rânji. Da, acum rânjea. Dar

abia cu o clipă înainte se speriasă.

Era încă tulburat când sosi în camera lui de la hotel. După un *hallo* sonor cu care își salută cei doi camarazi de cameră și făcu cunoștință cu ei, le povesti imediat despre aventura lui. O socotea o aventură. Atât de intens o trăise, încât devenise pentru el o aventură. Le spuse numele lui, cât se poate de rar și cât se poate de limpede, și pe urmă îi îndemnă să fie „numai urechi”.

Numele ăsta, care era numele lui, un nume pe care l-a adus cu el din America, din Canada, din Hopedale, numele ăsta care-i aparținea stătea scris mare și foarte citet, pe email, în gară. Aici, în gara din Hamburg. Apoi declară celor doi ascultători ai săi, de mai multe ori și sub jurământ, că în niciun caz nu poate fi vorba de o placă comemorativă. Nu, nu. Nu era cazul. Nu scrisese încă nicio poezie, nici măcar una de două versuri, nici nu inventase vreun leac împotriva cearcănelor de la ochi sau vreun ulei mai ieftin. Și nici nu câștigase vreun campionat de box. Și nici nu-l căutau cu un mandat de arestare, zău că nu. Iar la Hamburg se afla pentru prima dată. Zău așa, pentru prima dată.

Când ajunse la acest punct cu emoționanta lui declarație, cei doi camarazi ai săi nu se mai putură stăpâni și izbucniră în hohote de râs. Strașnic mai hohoteau. Cel scund, negricios, de lângă geam, râdea dușmănos, jignitor, cu un glas ce suna a tinichea. Cel voinic, cu părul blond ca o grămadă de bălegar, chiuia cu vioiciune, vulgar, poznaș și bătea cu pumnii în masă. Și între hohote și împunsături îi aduseră la cunoștință că Billbrook e un cartier, un cartier al Hamburgului. Chiar așa: un cartier al Hamburgului se numea Billbrook. În orice caz, ei se aflau de peste un an la Hamburg. Iar în calitatea lor de hamburghezi atât de vechi, încât aproape că pot fi socotiți localnici, ba chiar întemeietori ai orașului, erau bine informați. Și Bill Brook, plutonierul de aviație din Hopedale, fu nevoit să-i creadă. Fu nevoit să-i creadă, să-i creadă în ciuda hohotelor, fiindcă după aceea i-au întins pe masă și sub nas un plan al orașului, pe care au înconjurat cu cercuri și au însemnat

cu cruci, în linii albastre groase și grosolane, acel cartier al Hamburgului care se numea Billbrook. Da, și când a văzut el asta și a înțeles cum stă cazul, cât pe ce să-l cuprindă chiar oarecare mândrie. Fără vreun temei, bineînțeles. Dar la asta nu se gândea. În taină, își îngăduia să fie nițeluș mândru de numele lui. Și nici măcar nu putea să și-o ia în nume de rău. Oricum, nu se întâmpla chiar în fiecare zi a săptămânii să vină cineva tocmai de la Hopedale, peste apa cea mare, și să-și găsească numele scris aici, la Hamburg, în litere de o șchioapă, negre, lucioase, pe email alb. Iată deci că-și putea îngădui să fie nițeluș mândru și să se afle într-o dispoziție sufletească plină de generozitate. Această dispoziție i veni cu totul pe neașteptate, când observă că până și amintirea sperieturii de mai înainte dispăruse, lăsând locul mândriei. Se văzu la Hopedale, în bucătărie, ciufulind părul maică-sii, într-o pornire de exuberanță și voioșie. Auzea hohotele de râs care aveau să răsunе în toată casa, apoi în orașul Hopedale și până în portul din Hopedale, în timp ce el va povesti întâmplarea asta de-aici, cu cartierul care se numește Billbrook. Hohotele de râs, și mirarea, și veseliea gălăgioasă. Iar vacilor sale o să le dea câte un pumn în coaste și o să le aducă la cunoștință că e cazul să fie ceva mai mândre. Da, așa o să facă. Și gândindu-se că o să facă așa, în seara aceea nu-și găsi somnul decât foarte târziu.

Buna dispoziție și mândria durară până în ziua următoare. Dimineața, plutonierul începu să se mire de toate acestea. După amiază încercă pe ascuns să-și vâre planul orașului în buzunar. Dar cel al cărui râs suna a tinichea îl prinse asupra faptului. Și zăngăni i ca o cutie de conserve izbită de vânt:

I - Nu cumva te-ai hotărât să faci o excursie? Bill Brook face un picnic în Billbrook. Du-te, draguțule, te pomenești că or să te aleagă cetățean de onoare.

Sau nu într-acolo vrei să te duci? Nu în cartierul tău? Cum? Ascultă - mă pe mine, o să te numească primar. Domnul Bill Brook din Billbrook. Petrecere frumoasă, amice dragă, îți doresc din tot sufletul petrecere frumoasă!

Și-și slobozi în cameră cu atâta nerușinată putere râsul jignitor, sunând a cutie de conserve, încât chicotitul răgușit, de flașnetă al camaradului său blond coborî cu modestie spre podea, unde se stinse într-un gâlgâit. Bill Brook zâmbi către ei. Cu degetul mijlociu își mângâie mustața subțire și ruginie, apoi își șterse o lacrimă pe care râsul o adusese pe genele lui scurte ca părul de perie și zise:

— Ei, atunci pe diseară. Vreau să dau o raită prin cartierul meu. Să ne vedem cu bine.

Pe urmă, însoțit de excelenta lui bună dispoziție și de mândria lui, ieși pe ușă.

Vreme de o clipă îl bucură priveliștea mării care înainta până în mijlocul acestui oraș smintit, unde se aflau cartiere cu nume de oameni cumsecade din Hopedale, în Canada. Cu nume ca al lui. Numai un oraș ca ăsta, cu o mare atât de grozavă chiar în inima lui, e în stare de asemenea treabă. Începu să adulmece. Ei, dar mirosea a apă. Simți gustul de apă sărată. „Grozav oraș”, își zise și se întoarse cu spatele. Privi către soarele înnourat, către soarele cenușiu al Hamburgului. Apoi pomi la drum. „Asta-i direcția mea, își zise, est-sud-est”. Iar pașii îi răsunau voinicește și voios. După-amiaza era caldă și cenușiu-aurie. Norii cenușii ai Hamburgului stăteau agățați de cer. Bill Brook mărșăluia către sud-est, cu soarele cenușiuauriu în spate și într-o excelentă bună dispoziție. După un ceas își scoase planul din buzunar. Compară drumul parcurs până acum cu cel care îi mai rămăsese de făcut. Va trebui să mai meargă cale de două ceasuri. Se înșelase. Într-un oraș străin nu puteai să înaintezi chiar atât de repede pe cât ai fi dorit. Strecură în buzunar planul orașului și privi din nou către sud-est. Respira adânc plăcutul cenușiu-auriu al zilei de vară hamburgheze.

Pe urmă însă începu să-și dea seama că mândria i se prăbușea răsucindu-se în vrilă ca un avion atins de focul inamic. Dar nu deodată. Se prăbușea în vrilă treptat. În curbe largi. Și excelenta lui bună dispoziție începu să se fărâmițeze ca un cozonac uscat. Își miji ochii îndărăt spre

soare. Era tot atât de cenușiu - auriu ca și înainte. Începu să chibzuiască.

„Sunt obosit”, se gândi. Își aprinse o țigară. „Fără îndoială, se gândi, sunt obosit. Asta-i tot. Și în afară de asta, nu sunt obișnuit să umblu atâta vreme pe jos. Când mi s-a întâmplat ultima oară să merg un ceas întreg pe jos? Poate când eram acasă. Da, doar acasă. În urmă cu câțiva ani”.

Aruncă mukul țigării și-i dădu un șut cu vârful pantofului peste caldarâm, ca unei mici mingi de fotbal incandescente.

Totuși, nu se poate spune că ar fi obosit. Nu, asta nu. Altceva era la mijloc: până de curând străbătuse străzi pe care locuiau oameni. Ici și colo mai lipsea câte un colț de casă, câte un bloc era ars sau prăbușit, o grădiniță era răscolită, un balcon strâmbat, un acoperiș zburat. Dar străzile din această parte a orașului mai arătau a străzi, cu oarecare stricăciuni, nițel cutremurate și sfărtecate, dar erau totuși străzi și oameni locuiau la stânga și la dreapta. Printre copacii de pe străzi lătrau câini. Pe la porți și pe scări, pe maidane și în curți interioare țipau copii, copii care chiuiau și hohoteau. Pe aceste străzi, femei băteau covoare, se strigau de la ferestre, căruțași înjurau și lăzile cu gunoi puțeau. Fete chicoteau și flăcări fluierau pe aceste străzi prin care trecuse Bill Brook, plutonier de aviație canadian din Hopedale, pe malul Oceanului Atlantic. La stânga și la dreapta locuiau oameni pe aceste străzi, fete cântau în timp ce ștergeau geamurile, canari lansau lungi triluri pe vocala i, sunau bicicliști și zăngăneau sticle de lapte pe aceste străzi, automobile frânau, găfâiau, claxonau, iar într-o casă cineva îl maltrata pe Mozart și se auzea până în stradă o voce ascuțită de femeie bătrână care număra și în același timp bătea tactul cu un obiect dur. Până aici, pe străzi, la stânga și la dreapta, locuiseră oameni și străzile mai fuseseră încă străzi adevărate. Străzi adevărate, cum se aflau și la Hopedale. Sau la Ottawa. Sau la Québec. Dar de o jumătate de oră se făcea tot mai liniște. Tot mai puțini oameni locuiau în casele de

pe stânga și de pe dreapta și tot mai puține case se aflau la stânga și la dreapta străzii. Copiii, câinii și automobilele se răreau, se răreau mereu. Numai maltratatul Mozart plutea încă, în bătaie de joc, peste neașteptata liniște. Viața devenea tot mai puțină, mai rară, mai domoală. Pe urmă se stinse cu totul, apăru din nou, abia simțită, de-a lungul câtorva sute de metri, dispăru iar pe o distanță de două ori mai lungă, mai pâlpâi în două, trei case, la câțiva pași de marginea străzii, mai rară, mai puțină. Tot mai domoală, mai domoală. Tot mai domoală devenea viața.

Ajunsesese la o intersecție importantă. Privi înapoi: Niciun copil? Niciun câine? Niciun automobil? Privi la stânga: Niciun copil. Niciun câine. Niciun automobil. Privi la dreapta și înainte: Niciun copil, și niciun câine, și niciun automobil! Privi în lungul celor patru căi nesfârșite care închipuiau străzi: Nicio casă. Nicio casă! Nici măcar o căsuță. Nici măcar o cocioabă. Nici măcar un perete rămas în picioare, fie oricât de stingher, de zdruncinat, de șovăitor. Numai hornurile împungeau cerul după-amiezii târzii ca niște degete de cadavre. Ca oase ale unui schelet uriaș. Ca niște pietre de mormânt. Degete de cadavre, care încercau să-l apuce pe Dumnezeu, care amenințau cerul. Degete de cadavre, descărnate, uscate, încovoiate, putrede. În oricare dintre cele patru direcții ar fi privit, și avea impresia că ar putea străbate cu privirea cale de kilometri pornind de la intersecția la care se afla: nicio vietate. Nimic. Nimic viu. Miliarde de așchii de piatră, miliarde de țândări de piatră, miliarde de fărâme de piatră. Un oraș făcut fărâme în chip necugetat, de către un război necruțător. Miliarde de fărâme și câteva sute de degete de cadavre. Altminteri nicio casă, nicio femeie, niciun copac. Numai pustiu. Dărâmat, ciopârțit, strivit, răscolit, sfărâmat. Numai pustiu. Pustiu. De-a lungul a kilometri, de-a latul a kilometri, pustiu. Se afla într-un oraș pustiu și în gură avea un gust searbăd, grețos. Nu mai era mândru. Excelenta lui bună dispoziție rămăsese în urmă, da, departe în urmă, se prăbușise lângă ultimii copii, lângă ultimul câine și lângă ultimele automobile. „Până și aerul

de aici e mort", se gândi. Simțea degetele de cadavre încleștate în jurul pieptului. Era atâta liniște, că nu îndrăzneă să respire.

Scoase planul orașului, îl ținu strâns în mână și i se păru că se ține strâns de el. Se uită după soare, care coborâse mult și se întindea prăfuit cu aur peste aburii orașului îndepărtat. Vedea ca printr-un val de ceață turlele bisericilor. „Turlele nu există în realitate, sunt o născocire”, se gândi el. Atât de aproape erau degetele de cadavre, atât de strâns îl țineau în încleștarea lor. „Numai degetele de cadavre există în realitate, și sfărâmurile. Astea nu sunt o născocire”.

Își propuse ca, în ceasul de drum pe care îl mai avea înaintea, să meargă de două ori mai repede. Umbla pe mijlocul străzii. De fapt era silit să umble pe mijlocul străzii, deoarece casele dărâmate și răscolite se prăbușiseră adesea mult în față și lăsau din lărgimea străzii numai o fâșie îngustă, o cărare strâmtă și întortocheată ca potecile folosite de animalele sălbatice. Privirea îi era fixă, ochii ațintiți în pământ. Dar nu reuși să-și regăsească mândria prematură și buna dispoziție exuberantă. Pierdute, sfărâmate, moarte.

Deodată văzu că în acest oraș mort, fără case, fără zgomote, presărat cu degete de cadavre, exista totuși ceva viu: iarbă. Iarbă verde. Iarbă ca la Hopedale. Iarbă obișnuită. Milioane de fire. Modestă. Sărăcăcioasă. Dar verde. Vie ca părul morților. Însămănător de vie. Iarbă ca pretutindeni în lume. Uneori cam încărunțită, întristată, închirică, prăfuită. Totuși verde și vie. Pretutindeni iarbă vie. Rânji. Dar rânjetul îngheț, pentru că mintea lui începu să fie frământată de un gând, un singur gând. Rânjetul deveni cenușiu și prăfuit, ca iarba în unele locuri. Dar acoperit cu un strat de gheață. „Iarbă de cimitir”, gândea mintea. Iarbă? Da, iarbă, firește. Dar iarbă de cimitir. Iarbă de morminte. Iarbă de ruine. Iarbă înspăimântătoare, îngrozitoare, îndurătoare, cenușie. Iarbă de cimitir care nu-ți îngăduie să uiți, plină de grozăviile trecutului, saturată de aduceri-aminte, iarbă veșnică pe

morminte. Care nu-ți îngăduie să uiți, zdrențuită, sărăcăcioasă: un gigantic covor de iarbă care nu-ți îngăduie să uiți, așternut peste mormintele lumii.

Iarbă. Dar altceva nu mai întâlnești în cale. Ba da. Îți ieșiră înaintea un stâlp de felinar, o cabină de telefon și o coloană de afișaj. Asta întâlnești în cale. Și stâlpul de felinar, trist, strâmb, încovoiat veni către el și chicoti sugrumat de lacrimi:

— Nu mai pot să luminez. Sunt distrus. Sunt lichidat. Ruinat. Complet ruinat. Nu mai dau lumină. Nu mai strălucesc. Mi-am pierdut însăși rațiunea de a fi: nu mai luminez.

Iar la un colț de stradă îl aștepta o cabină de telefon tristă, spartă, ciuruită și-i șopti sugrumată de lacrimi:

— Mi-au sfâșiat măruntaiele și mi-au șterpelit creierul. Și cartea mea cea frumoasă, nouă și roșie, cu multe numere și nume. S-au dus, toate. Acuma nici dracu' nu mai telefonează de aici. Numai iarba asta ordinară se instalează confortabil înăuntrul meu.

Și pe urmă o coloană de afișaj strâmbă și guralivă îi făcu semn și murmură cu voce groasă, toantă, sugrumată de lacrimi:

— Oare nu-i rușinos, domnule? Să n-ai măcar un singur afiș. Nu-i așa? Niciun apel, nicio reclamă de film, nicio ordonanță. Nimic. Rușinos, nu-i așa? În afară de asta stau aici atât de strâmbă și de goală! De fapt, toate mi se trag de la bombe, știți, faptul că stau strâmbă acum. Și celelalte. Totul vine de la bombe.

Bombele astea au într-adevăr un efect impresionant, îngrozitor, rușinos de impresionant.

Și toate, felinarul, cabina de telefon și coloana de afișaj, erau la fel de triste și de sugrumate de lacrimi. Iar Bill Brook, canadianul, aviatorul, fermierul din Labrador, era ca ele: trist. Și se simțea ca ele: încovoiat, ciuruit, strâmb. Și-și mări pașii cu câțiva centimetri. Soarele din spatele lui obosise și nu mai privea decât pe jumătate peste silueta orașului. Bill Brook, plutonierul, care pornise atât de mândru și de bine dispus, făcea acum pași de

uriaș. Iar aceștia se stingeau fără ecou în orașul dezolant, mort, întins la pământ, care nu mai era oraș, ci pustietate numai, șes, deșert, câmp, ogor presărat cu piatră: lăcaș al păcii eterne fără pace, cu iarbă verde-cenușie și câteva sute de hornuri rămase în chip uimitor în picioare, degete de cadavre, uscate, sumbru-amenințătoare.

Bill Brook nu se simțea la largul lui și fu mulțumit când se văzu deodată pe un pod ușor curbat și fără balustradă, care trecea peste un canal îngust, ce curgea cu sclipiri verzi-cenușii peste un strat de nămol negru. Uită cu mulțumire de pustietatea care-l înconjura pe rază de kilometri. Pe neașteptate se simți fericit și aproape că ar fi bătut din palme ca pe vremea când primea în dar vreo jucărie, bărbatul acesta de douăzeci și șase de ani, când văzu pe malul canalului – câteva grădinițe viu colorate, frânghii cu rufe și dâre subțiri de fum.

— Chiar și copii, îi tâșni printre dinții lați și albi.

Fiindcă acolo țipau copii, o femeie cânta, câțiva bărbați înjurau la un joc de cărți, apa tâșnea dintr-o stropitoare, un câine tușea. Chiar și copii, iar pe frânghia de rufe izmenele, ciorapii, sutienele azurii și roze fluturau și vâsleau în vânt și făceau semne agitându-se: „Hei, domnule plutonier, apropiați-vă cu încredere! Veniți fără grijă până aici, domnule plutonier, zău așa, nu vă sfiți. Veniți!”

Și Bill Brook, omul din Labrador, se simți parcă despovărat și bătut cu amândoi pumnii în bucata de balustradă care mai rămăsese din greșeală pe pod.

Și se gândi fericit: „Ia te uită! Barăcile astea de scânduri, ce mici și drăguțe! Ca niște mici palate apetisante! Iar din ferestre și prin acoperișuri răsar burlanele astea încântătoare, drăgălaș îndoite și răsucite. Și din aceste minunate trompe de burlane negre ca smoala iese un fum atât de albastru, de vioi, de încrețit. Fum de lemn, fum de carton, fum de scânduri și garduri furate. Fum veritabil, însuflețit, plin de vitalitate, candid, albastru ca bolta cerului și încrețit! Așteaptă o clipă, fum bătrân și îndrăzneț, o clipă, bătrân câine care tușești întruna, o

clipă, sutiene minunat de frumoase, așteptați o clipă: Vin! Vin acolo jos, la voi, dacă n-aveți nimic împotriva”.

Canadianul își desprinsese mâinile de pe balustradă, ocoli o grămadă joasă de moloz și lunecă pe povârniș până la o potecă nisipoasă. Poteca, presărată cu nisip gălbui, șerpuia până la câteva căsuțe înconjurate de grădini și deodată se și iviră două femei care-și ștergeau mâinile de șorturi și se uitau la străin cu priviri lacome și curioase, curioase de oameni, curioase de ceva nou. Și iată că o stropitoare încetă brusc să mai susure și o fată se opri în așteptare, lingându-și vârful nasului cu limba. Dar cele două femei, și stropitoarea, și fata fură dezamăgite. Străinul, această noutate, evenimentul, nu făcu tot drumul până la ele. Își lungiră gâturile, femeile, stropitoarea și fata, dar el nu se apropie.

Străinul se opri mai înainte. Se opri fiindcă în fața lui, pe marginea taluzului, lângă poteca presărată cu nisip gălbui, doi oameni și o pisică ședeau și pescuiau. Oamenii pescuiau cu bețe și sfoară și viermi. Pisica, numai cu ochii. Aici se opri străinul. Iar femeile, și stropitoarea, și fata, când văzură asta, se apucară din nou de treabă.

Cei doi oameni ședeau pe zidul taluzului și deasupra apei atârnavă trei picioare. Trei picioare? Trei picioare. Unul dintre cei doi oameni era bătrân, și cărunț, și uzat, și șmecher, și glumeț. Celălalt era foarte tânăr. Și avea un singur picior care să-i poată atârna peste peretele taluzului. Și apoi mai era și pisica, și ea se prefăcea indiferentă și plutind în alte sfere decât cele pământești. Dar Bill Brook văzu că avea o mutră foarte lacomă de pește. Asemenea mutre fac și pisicile din Hopedale, întocmai ca asta.

Bill Brook râse și apoi îi salută pe cei doi oameni (salut în care intra, de fapt, și pisica), oprindu-se lângă ei. Oamenii priviră în sus. Și-l priviră de parcă el și salutul lui s-ar fi aflat la o depărtare de zece kilometri. Pe urmă, cel mai în vârstă dădu din cap și se vedea cât de colo că înainte, povestise o istorioară cu haz. Dădu din cap. Tânărul, care rămăsese doar cu un singur picior ce-i

atârna peste taluz, nu dădu din cap. Dar îl mai privi o dată și-l strămută cu încă o sută de kilometri mai departe. Îl strămută cu această privire simplă înapoi în Canada și în această Canadă nu era nici soare, nici dragoste, nici înțelegere. Îl strămută într-o țară fără stropitoare, fără câini, fără ochi de fată. Și-l părăsi acolo și nu-și mai risipi privirea asupra lui. Continuă să fărâmițeze cu grijă câteva resturi de tutun într-o bucată de hârtie, pe care o potrivise pe ciotul de picior și o netezise cu latul palmei. Canadianul simți cei o sută de kilometri și simți că a fost alungat într-o țară fără înțelegere, și ca să nu rămână atât de departe, se așează pe zid, lângă bătrân. Scoase pachetul de țigări și-l dădu bătrânului. Și-l lămură prin semne că poate să-l păstreze și că ar fi bine să-l împartă cu tânărul. Bătrânul îl privi dintr-odată de la mare apropiere și zise:

— Mulțumesc.

Rosti asta ca și cum ar fi vrut să spună: „Vezi, ești un băiat de treabă. Mi-am dat seama numaidecât. Chiar și fără țigări”.

Și spunând asta îi întinse tânărului de lângă el pachetul cu țigările ce i se cuveneau. Tânărul însă le luă din pachet încet, cu deosebită grijă parcă, apucându-le între degetul mare și arătător, apoi începu așa, într-o doară, plictisit, să le arunce în apă. În apa canalului, departe. Una câte una. O făcea cu multă plăcere. Opt țigări aruncă, una câte una, din vârfurile degetelor, departe, în apa neagră-verzuie a canalului, și pisica privea după ele stârnită. Bill Broolc își încreți fruntea. Pe urmă se gândi la acel singur picior care atârna de pe zidul taluzului.

Bătrânul își ridică sprâncenele stufoase și ninse până ce aproape se uniră cu părul și mârâi către tânăr:

— *Spleen*, așa-i? Dar la oameni nu prea te pricepi.

Tânărul linse țigara, o lipi, scuipă un fir de tutun în canal și zise, fără să-și miște gura:

— Mai bine dă-mi un foc.

Pe urmă privi toți trei peste apa neagră-verzuie, cu sclipiri vâscoase argintii.

Lui Bill Brook îi era frig în țara fără soare și fără stropitoare, și atunci scoase planul orașului și se agăță de el. îl întrebă pe bătrân dacă pe aici putea ajunge la Billbrook. În cartierul Billbrook, repeta el plin de importanță. De parcă pentru cei doi pescari cu trei picioare ar mai putea să existe și altceva care să se numească Bill Brook. Bătrânul dădu din cap, ridică de șase ori degetele lui scurte, pe care le murdărise cu pământ negru când scormonise după râme, apoi zise:

— Minute. Arată încă o dată șaizeci de degete scurte și negre: Șaizeci de minute.

Bill Brook se uită după soarele brun-auriu, și când văzu că dispăruse, se gândi: „Acum nu mai pot să ajung în Billbrook, în cartierul Billbrook, în cartierul meu. Înseamnă să mă apuce miezul nopții până să mă întorc”.

Și aproape se bucură că trebuia să apuce calea-ntoarsă. Se gândi la bietul felinar strâmbat, se gândi la cabina de telefon cea tristă, și la nefericita coloană de afișaj. Se ridică în picioare. Bătrânul lăsa privirea să-i alunece în sus, de-a lungul picioarelor lungi în pantaloni albaștri de uniformă. Își linse degetul mare și arătătorul ca să fie curate, apucă stofa albastră cu grijă, o pipăi plin de respect și-și alungi buza de jos în timp ce-și rostea avizul de specialist:

— Bun, bun.

Bill Brook privi în jos. Îi era puțin cam rușine.

— Bun, da, bun, zise totuși, pe urmă. Apoi arată către cele patru puncte cardinale și întrebă: Totul distrus?

Bătrânul răspunse. O făcând încet, abia auzit:

— Totul, și dădu din cap. Trei ceasuri la stânga. Trei ceasuri la dreapta. Într-acolo și în spate, la fel. Totul. Și mai spuse bătrânul: Barmbek, Eilbek și Wandsbek, și Hamm și Horn, spuse. Și Hasselbrook. Și St. Georg și Borgfelde. Spuse: Rothenburgsort și Biliwerder. Și Hammerbrook. Și Billbrook. Și spuse Hamburg, și spuse portul și încă o dată Hamburg. Și o spuse în așa fel încât Bill Brook crezu că spusese Canada și că spusese Hopedale. Portul, spuse, și Hamburg! Și pe urmă voi să

ridice din nou degetele lui scurte, pline de pământ și să-i enumere străinului cifre, dar se răzgândi, dădu din mâini și zise numai: Ah! În două nopți. În două nopți, totul distrus. Totul.

Și brațul lui se roti într-un cerc în care încăpea lumea întreagă. Bill Brook ridică două degete:

— Două nopți? Nu! Două? Două nopți?

Râse zgomotos și speriat. Râse, și râsul suna ca niște mici țipete, zgomotoase și speriate. Orașul ăsta mare și puternic - în două nopți? Nu știa ce ar fi putut face altceva decât să râdă. Se gândi la Hopedale și se gândi: două nopți. Hopedale ar deveni o nălucă. Hopedale nici n-ar mai exista după două nopți. Dispărut. Șters. Se gândi că poate zece mii de oameni zac morți sub orașul strivit. Râse: Zece mii de morți. Striviți, turtiți și morți. Zece mii în două nopți. Un oraș întreg! în două nopți. Striviți, turtiți, morți.

Canadianul nu se putea opri din râs. Dar nu râdea de bucurie și nici din plăcere. Râdea. Râdea din neîncredere, din surprindere, din uimire, din îndoială. Râdea pentru că nu-și putea imagina asemenea lucru. Râdea pentru că i se părea cu neputință. Râdea pentru că era o monstruozitate. Râdea pentru că-l treceau fiori reci, pentru că faptul îl țintuia pe loc, pentru că-l îngrozea. îl îngrozea, și el râdea. Canadianul stătea în uniforma lui albastră curată, într-un nemărginit, de neuitat pustiu de pietre și de morți și râdea. Stătea seara pe malul canalului, cu fața lui curată, proaspăt rasă, lângă doi pescari, și aceștia aveau fețe prăfuite, zbârcite și numai trei picioare. Așa stătea canadianul, către seară, pe malul canalului, și râdea.

Atunci, cu gura lui care nu se mișca, cel cu un singur picior aruncă o vorbă peste nămolul negru-verzui. Și vorba plesni ca o palmă dată peste obraz. Și în timp ce o rostea, se uită în așa fel la militarul care râdea, încât acestuia îi rămase râsul în gât, ca un strigăt de disperare.

Dar bătrânul simțise că străinul nu putea face altceva decât să râdă. Și simțise că era un râs de groază. Că era plin de groază, îngrozitor. Îngrozitor nu numai pentru ei doi, îngrozitor și pentru cel care râdea. Și bătrânul zise

către cel cu un singur picior:

— Nu te pricepi la oameni, ți-am mai spus-o.

Tânărul tremura. Și bătrânul mai zise o dată:

— Chiar așa, nu te pricepi la oameni, ascultă-mă pe mine. Asta este.

Bill Brook nu înțelegea ce spuneau cei doi. Dar simțea ura din ochii celui cu un singur picior. Și văzu că ochii bătrânului îl rugau să plece. Canadianul mângâie ușor cu piciorul blana pisicii.

— Ei, zise, noapte bună.

— ...bună, se grăbi să răspundă bătrânul... bună.

Bill Brook se întoarse și plecă, și se gândi: „Bine am făcut că am plecat”.

Când ajunse iar pe stradă, văzu câteva pete roșii pe cer și se simți tulburat. Lăsate de soarele care apusese. „Pete de sânge”, se gândi, și începu să facă pași mari și energici în direcția soarelui care se îneca în sânge. „Adevărate pete de sânge - respingătoare”, se gândi. Dar iată că, pe neașteptate, se ivi vântul de seară. Și-i ieși în cale, binevoitor și răcoros, și era plin de frăgezime în adierea lui abia simțită dinspre oraș. Fraged era și abia simțit, binevoitor și binefăcător îi adia omului în față. Răcoritor și prietenos, ca un vechi cunoscut din Canada. Vânt. Vânt din Hamburg. Vânt din Hopedale. Vântul serii. Vântul lumii. Răcoritor, abia simțit și bătând dinspre oraș. Vântul serii și al lumii. Canadianul își descheie larg cămașa. Vânt, vântul serii, tânguifor, vânt din orașul strivit, vânt din orașul turtit, vânt din orașul mort. Respirație, respirație de noapte a zece mii de adormiți prin strivire.

Canadianul mergea repede, repede și cânta cu voce tare. Și între timp se făcuse atât de întuneric, încât la fiecare câțiva pași piciorul i se lovea de cărămizi, grinzi arse și bucăți de moloz. Dar el nu înjură. Nici măcar o dată. Cânta cu voce tare, făcând să vibreze întunericul. Cânta cu voce tare, cânta cu voie bună. Poate cânta fiindcă nu voia să înjure când se lovea. Poate cânta fiindcă nu voia să se gândească la morți. La cei zece mii de striviți, cu respirația lor nocturnă, la vântul acesta abia simțit și

tânguitor. Sau fiindcă era atât de întuneric. Da, poate că asta era, și el cânta cu voce tare fiindcă era întuneric. Și mergea repede, și cânta. În fața lui, în aburul luminii cețoase, se afla orașul. Orașul ăsta smintit, cu un cartier numii Billbrook. Care avea în centrul lui un braț de mare cenușiu-verzuie cu pânze albe. Și mai avea, de pildă, zece mii de morți într-un oraș al morților, care de asemenea îi aparținea.

„Smintit oraș, se gândi. Oraș smintit, viu și mort!”

Și mergea repede, și cânta, și era mulțumit că orașul se afla aici, în fața lui, că putea să-l vadă, să-l audă, să-l adulmece, cu viața lui de noapte, desfășurându-se sub lumina cețoasă-tulbure, tulbure și plină de făgăduieli, cu brațul de mare în mijlocul lui. Și mergea repede și cânta cu voce tare făcând să vibreze întunericul. Și umbra lui mergea alături. Când își văzu umbra alături, se gândi: „Dumnezeule, nu cumva aleargă?”

Pe urmă se căzni ca, măcar vreo zece pași, să meargă încet de tot și nu mai cântă. Iar când voi să caute o stea din Hopedale și se opri și privi în sus către cerul de culoarea cernelii, auzi o voce care-l striga, de pe altă lume parcă, nefirească, inevitabilă, fantomatică. Și-i striga:

„Hei, domnule Bill Brook, nu vreți să priviți puțin încoace? Să citiți afișele mele cele mai recente?”

Și vocea tunătoare de bas venea de la coloana cea strâmbă de afișaj, care în excesul ei de zel se înclină și mai adânc către pământ. Era pleșuvă, și despuiată, și spectrală, și licărea cenușie, rotundă și palidă pe catifeaua întinată a nopții timpurii. Și canadianul gonea.

„Iu-hu! Bill Brook! Ce-ai zice de o scurtă convorbire telefonică? O scurtă convorbire cu Canada, mă rog. Cum? Cam așa: Văzut orașul mort! Adulmecat zece mii morți! Și văzut sfărâmaturi, sfărâmaturi, sfărâmaturi. Sfărâmaturi de oameni, sfărâmaturi de piatră, sfărâmaturi ale orașului, sfărâmaturi ale lumii. Dar nu fugi, Bill Brook, hei, iu-hu!”

Cabina de telefon, grasă, roșie-închisă, scheletică și fără geamuri își legăna isteric ușa și sârmele rupte se răsuceau în vânt ca niște șerpi. Canadianul mergea

repede. Și cânta. Și pe urmă i se năzări că umbra lui parcă ar alerga. Își propuse să meargă încet. Dar mergea repede, canadianul. Atunci se ivi, rânjind și poticnindu-se, stâlpul de felinar cel prostit, orbit, strâmbat și devastat, care se bâlbâi emoționat:

„Hei! *Hallo*, Billy, băiete! Vrei să-ți luminez? Să-ți luminez drumul acasă? Minunat de bine știu să luminez, drăguțele. Hei, Billy, rămâi, Billy!” Canadianul gonea. Și cânta cu voce tare. Își descheiase larg cămașa. Vedeă Hamburgul în față și se gândea: „Hopedale”. Și mergea repede. Făcea pași uriași și umbra lui gonea după el. Părea că gonește. Vântul de seară adia răcoros și Bill Brook îl întâmpina cu pieptul gol și fruntea fierbinte. Și întunericul era o gură care scuipa. Și scuipă pe neașteptate doi ochi galbeni, care mocneau și alunecau. Și ochii veneau în întâmpinarea lui. Și ochii se măreau. Și erau galbeni, și mocneau veninos către el.

„Trebuie să fie un automobil, își zise. Firește, ce altceva ar putea fi? Dar dacă nu e un automobil? Însă fără îndoială că e un automobil”.

Tocmai când se gândea că poate să nu fie, totuși, un automobil, cei doi ochi care mocneau se opriră pe neașteptate. Auzi un scârțâit. Astea trebuie să fie frânele. Pe urmă monstrul orbi și ochii se stinseră. Canadianul se apropie. Era un automobil.

— Ei, drăcia dracului! zise el și râse.

Apoi se gândi că, la o adică, nici nu era nevoie să meargă atât de repede. Merse mai încet. Observă că era leoarcă tot. „Prea am alergat. Mult prea repede. Ca un smintit. Cred că nu mi-a priit orașul ăsta mort, cu cei zece mii de locuitori striviți. Cred că mi-era teamă. Poate că mi-era teamă. Firește: teamă”. Recunoscă față de el însuși că-i fusese teamă. Nu cine știe ce, dar teamă totuși. „De ce să nu-mi fie îngăduit să mă tem? E bine când poate să-ți fie teamă. Câteodată e bine. Cei cărora nu le e teamă se fac boxeri, iar nasurile și sufletele lor sunt urâte, deformate și lățite de lovături. Și ăstora nu le e îngăduit să se teamă. Sărmani boxeri. Rău de ei, dacă zece mii de morți nu le

pricinuiesc teamă. Asemenea boxeri există mulți. Recunosc că mi-a fost teamă de cei zece mii cu capetele strivite, cu piepturile strivite. Dar acum, în întâmpinarea mea vin case. Cu ferestre luminate, calde, cu oameni obișnuiți, vii”.

Bill Brook se opri și respiră adânc și cu sete, de parcă și-ar fi ținut răsuflarea ceasuri în șir. Iar vântul de seară, care suflase asupra lui ca respirația morților, se încălzi și-i dădu încredere, ca respirația unui animal mare, cenușiu. Și animalul care-o exala se numea Hamburg. Și respirația lui mirosea a flori de glastră, a grădinițe proaspăt stropite, a masă de seară, a ferestre deschise, a oameni. Mirosea vie și caldă ca respirația vacilor, ca respirația cailor seara, în grajd

Ba chiar, la colțul unei case ședea un câine cu capul de cotei și spate de terier, și mătura cu entuziasm dalele tari de piatră, mișcându-și coada de la stânga la dreapta. Când canadianul ajunsese la colț, văzu pricina pentru care coada de câine fusese cuprinsă de entuziasm. Pricina era o fetiță de vreo treisprezece ani, care se juca de zor cu o minge. O arunca la perete pe la spate și o prindea iar la piept când mingea sărea înapoi de la perete. Poate că, în întunericul serii, câinele luase mingea drept un animal necunoscut și ciudat. Iar mingea se arcuia ușor și cu zgomote limpezi între perete și pieptul fetei de treisprezece ani, încolo și înapoi. Și coada de câine o însoțea: Perete – piept. Perete – piept. Perete – piept.

„Drăguț, se gândi cel care venea din orașul mort. Drăguț. Dar peste cinci ani, nici ea n-o să se mai joace așa. Din cauza pieptului. Atunci o să aibă cam optsprezece ani. Sau douăzeci”.

Râse cu voce tare de gândurile lui. Pe urmă merse mai departe. Și merse cu pași mari, siguri, în orașul cel viu.

O oră mai târziu, când Bill Brook stătea în cada de baie a hotelului și lăsa să-i curgă apă rece pe spate, negriciosul cel scund de alături apăru cu râsul lui de cutie de conserve, își propti mâinile în deschizătura ușii și țipă din gâtulejul ca de tinichea:

— Hei, bătrâne, ai și intrat în mocirlă, mă, șobolan bătrân de smârc, de trebuie să te speli numaidecât? Ai avut vreo aventură murdară, așa-i, bătrâne? Sau ăia din propriul tău cartier au aruncat cu scârnă în tine, nu-i așa?

Se încovoia de atâta răs, de parcă vreun rachiu vătămător îi ardea mațele. Bill Brook azvârli cu săpunul după el și rânji:

— Ba de loc, am dat numai o raită prin orașul mort. Am susținut un meci de box cu zece mii de morți. Și toți aveau câte un picior amputat. Ia gândește-te, toți numai cu câte un singur picior!

Cel cu păr negru și răs de tinichea holbă niște ochi rotunzi, uriași și deschise gura larg, proteste.

— Aha, zdrăngăni el din gâtlej, va să zică v-ați ținut de pileală!

Și cu asta se potoli și dispăru căscând în camera de alături. Scurtă vreme după aceea Bill Brook îi auzi pe cei doi camarazi ai săi sforăind strașnic și bărbătește.

Pe urmă se așază la masă, scoase fața de masă și acoperi lampa, în așa fel încât cei doi care sforăiau să nu se trezească. Luă apoi hârtie de scrisori. Și pe urmă șezu în fața colii goale și privi către lampă. Voia să scrie despre Billbrook, despre cartierul Billbrook, despre cabina de telefon, despre coloana de afișaj, despre felinar. Voia să scrie despre cei doi pescari cu cele trei picioare, despre țiğările aruncate în apă și despre iarbă, despre iarba cea mare, verde și cenușie a marelui oraș. Voia să scrie despre degetele de cadavre, despre orașul cel mort și cei zece mii de locuitori ai lui turtiți și striviți. Voia să scrie despre orașul cel mort și despre fetița cu mingea. Despre asta voia să scrie. Asta voia să le scrie celor de acasă, celor din Canada, celor din Labrador. Dar pe urmă nu scrise niciun cuvânt despre asta. Pe urmă nu scrise niciun cuvânt despre orașul mort. Scrise numai despre Hopedale, despre vântul din Hopedale, despre portul din Hopedale, despre apa din Hopedale. Privi către lampă. Și pe urmă adăugă în josul scrisorii încă o frază:

„Cred că nu e cine știe ce nenorocire că au murit cele

două vaci". Asta scrise. Și pe urmă adăugă: „Nu, fără îndoială că nu e nicio nenorocire”.

Lipi scrisoarea și zise:

— Într-adevăr, nu e chiar atât de gravă chestia cu cele două vaci.

Se ridică și stinse lumina. Apoi se duse la fereastră și privi afară în noapte. Jos, în apele Alsterului, se oglindeau stelele cerului. Și Alsterul curgea negru, prin mijlocul orașului. Și deodată geamurile începură să zăngănească. Afară trecea o coloană de camioane mari, grele. Ochii lor uriași și galbeni sclipeau în ceața nopții. Motoarele hârâiau ca o turmă de elefanți turbați. Ferestrele zăngăneau tainic și agitate.

— Ce bine. Ce bine! șopti canadianul și-și apăsă fruntea fierbinte de geamul rece. Ce bine că aici totul este atât de viu. Aici. Și la Hopedale.

Și, încet, se întoarce în mijlocul odăii. Ferestrele zăngăneau tainic și agitat.

ELBA

Vedere din Blankenese1

La stânga se află Hamburg. Acolo unde e aburul acela gros. Provine de la forfota mare, de la oameni și de la activitatea de acolo, din Hamburg.

Dincolo se află Finkenwerder. Dai Finkenwerder este mic, fiindcă se află dincolo, departe, și la mijloc stă fluviul. Iar dincolo înseamnă destul de departe.

La dreapta se mai află câteva case și ici-colo o stradă sau un șanț. Și pe urmă, foarte aproape, e Marea Nordului. Și acolo e abur gros. De la apa cea multă.

Așa stau lucrurile la stânga, dincolo și la dreapta. Hamburg, și Finkenwerder, și Marea Nordului. Dar în spate?

În spate sunt câteva livezi și câteva păduri. În livezi și în păduri se află vaci, balegi, ceață, neguri. Se află iepuri, soare, buruieni și ciuperci. Din când în când se mai ivește și câte un acoperiș de paie, o grămadă de gunoi, vizuini de vulpe, băltoace de ploaie și drumeaguri șerpuite. Dar în afară de asta, nu prea multe. Și pe urmă, destul de

aproape, e Danemarca.

Deasupra e cerul și acolo sunt înfipite stelele.

Dedesubt se află Elba. Iar aici, se află de asemenea înfipite stele. Aceleași stele care sunt pe cer se află și în Elba. Poate că nici nu suntem atât de departe de cer. Noi, cei din Blankenese. Noi, cei din Barmbek, din Bremen, din Bristol, Boston și Brooklyn. Și noi, cei de-aici, din Blankenese. Dar, bineînțeles, trebuie să le vezi, stelele astea care plutesc aici jos, în Elba, în Nipru, în Sena, în Hoangho și în Mississippi.

Și Elba? Elba pute. Pute, așa cum put zoaiele unui oraș mare: a coji de cartofi, a săpun, a apă din vase

Suburbie a Hamburgului, pe malul Elbei, cu o faleză abruptă.

de flori, a napi, a oale de noapte, clor, bere și a excremente de șobolani. Așa pute ea, Elba. Cum numai lăturile câtorva milioane de oameni pot puți. Și chiar așa și pute. Și nu există pe lumea asta vreo emanație puturoasă pe care să n-o aibă.

Dar cei care o iubesc, care sunt departe și cărora li-e dor de ea, aceia spun: miroase. A viață miroase. Miroase a patrie, aici, departe pe globul pierdut. A Germania. O! Și miroase a Hamburg și a lumea largă. Și spun: Elba. O spun duios, și cu tristețe, și cu nesaț, așa cum rostești numele unei fete. Așa: Elba!

Odinioară existau aici nave uriașe. Vapoare, cargouri vechi, palate plutitoare, care se încumetau să-și ia rămas bun cu voioșie, fără lacrimi. Care, ca niște imense blocuri de locuințe, ca niște gigantice case terestre și cu multe caturi, construite cu îndrăzneală și cu multă fantezie, se legănau în port și stimulau forfota nocturnă a cheiurilor, leneșe, blazate, sătule de întinderile fără sfârșit ale mării. Odinioară le vedeai aici, aceste ciclopice mușuroaie plutitoare de termite, luminate de milioane de licurici, blânde, mărinimoase, sclipind tainic în verde și în roșu, și arzând în alb incandescent. Își îngăduiau o sosire agitată, fără lacrimi, extravagantă, însoțită de o fanfară zgomotoasă. Sosirea și plecarea: muzică vioaie de fanfară.

Așa era odinioară. Ieri.

Fie că plecau pline de nostalgie, și de vigoare, și de îndrăzneală pe apele întinse ale lumii – fie că soseau pline de răsuflarea lumii și de mărfurile lumii și de înțelepciune, adunate toate pe lacurile dintre continente: totdeauna se legănau îndrăznețe în radă, titani pe lângă remorcherele hârâitoare, înălțându-și contururile cu sclipiri vagi, pe după fumul gros al vapoarelor, fortărețe inatacabile, stâncoase, semețe. Întotdeauna, din boturile celor o mie de ferestre ca niște ochi bulbucăți de bulldog scânteia o îndrăzneală nemăsurată. Întotdeauna, din boturile de alamă ale fanfarei vibra o bucurie fără margini. Întotdeauna, în boturile trufașe ale coșurilor răbufnea și clocotea, izbea și fumea un prisos de vigoare. Vigoare care țâșnea ca un abur lăptos din tuburile cu bot de pește ale sirenelor. O Elba veselă, plină de dorințe, bucuroasă de viață.

Așa era. Odinioară. Ieri.

Dar vine uneori o vreme, și ea se lasă mai cenușie decât se lasă ceața cenușie a Hamburgului peste străvechea și veșnic tânăra Elbă, o vreme când îndrăzneala, și bucuria, și vigoarea rămân pe mare, când rătăcesc pe țărmuri străine, reci, pustii. Atunci bucuria, îndrăzneala și vigoarea sosesc în port cu mare întârziere.

Sunt vremuri cenușii ca aburii, cenușii ca pâcla, cenușii ca lumea întreagă, vremuri în care se poate întâmpla ca epave de oameni mici, palizi, scoase de ape la suprafață, să fie aruncate pe nisipul murdar cenușiu-gălbui din Blankenese sau Teufelsbrücke. Atunci se întâmplă ca morții aceștia inumani, umflați de apă și puțind a pește să se lovească de păpurișul din Finkenwerder sau Moorburg, foșnind și şușotind. Așa se face că, în aceste zile cenușii, oameni care iubesc, care nu sunt iubiți, sperați, osteniți de viață, mâhniți de moarte, care au curajul să se sinucidă și cărora le lipsește curajul să trăiască – oamenii fără vlagă, lipsiți de bucurii și lipsiți de prieteni, cărora le-a mai rămas ca unic prieten șuvoiul Elbei, cărora nu le-a mai rămas decât puterea de a-și lua viața – așa se face că

acești oameni (și asta se întâmplă în nopțile cenușii), că acești oameni îmbătați de apa Elbei, pe care apa Elbei îi amețește de moarte, se izbesc cu vuiet surd, amenințător de pontoanele din Altona și de punțile debarcaderelor. Se izbesc înăbușit și ritmic, monoton și uniform ca răsuflarea omenească. Fiindcă acuma ritmul lor este bătaia valurilor Elbei, răsuflarea șuvoiului de apă - apa Elbei este acuma sângele lor. Și pe urmă cadavrele reci și palide biciuiesc cu jale zidurile cheiurilor din Kohibrand și Athabaskahoft. Și singurele lor alămuri de fanfară sunt țipetele de alamă ale pescărușilor care fâlfâie lubric și plini de lăcomie deasupra leșurilor de oameni-pești. Așa se petrec lucrurile în vremurile cenușii.

Vapoare uriașe, înfometate după întinderile mării, blocuri de locuințe lacome de oceanul nesfârșit, palate încercate de vânturile lumii, toate într-un veșnic du-te-vino, cu muzica gălăgioasă de fanfară din alămuri pântecoase.

Epave omenești înnebunite de apă, oameni vii având nostalgia morții, leșuri saturate de apă, obișnuite cu valurile, îndrăgostite de valuri, pline de rămas bun și de irevocabil, în țipătul de alamă, singuratic și batjocoritor al pescărușilor cu aripi subțiri:

Elbă plină de dorințe, plină de suferințe! Viață plină de dorințe, plină de suferințe!

Dar pe urmă sosesc ceasurile de nepotolit, de neînlăturat, de neuitat în care oameni tineri, cuprinși de nostalgia aventurilor, stau seara pe misterioasele lăzi de lemn care poartă misteriosul nume de ponton, un nume legat de plescăitul și clipocitul încântătoarelor înălțări și coborâri provocate de respirația șuvoiului de apă. Tot mereu vom sta pe pontoanele ferme și legănate, și vom simți în noi o anume bucurie, vom întrezări în noi o anume îndrăzneală și vom recunoaște în noi o anume vigoare. Tot mereu vom sta pe pontoane, având îndrăzneala de a înfrunta aventurile acestei vieți, și sub picioare vom simți respirația lumii.

Deasupra noastră sclipește ursa-mare - sub noi se

învolează șuvoiul apei. Între ele stăm noi: în lumina care râde, în ceața cenușie a nopții. Și suntem flămânzi și plini de speranță. Suntem flămânzi de dragoste și plini de speranță în viață. Și suntem flămânzi de pâine și plini de speranță că ne vom întâlni. Și ni-e foame de plecarea în depărtări și suntem plini de speranță că vom sosi la destinație.

În vremurile cenușii vom sta tot mereu pe pontoanele mirosind a lemn putred, legănându-se adormite și respirând viață, vom sta aici cu foamea noastră fierbinte și cu speranța noastră sfântă.

Și ne dorim, în vremurile cenușii, vremuri fără palate plutitoare, să avem curajul de a viețui pe micile motonave, vasele de pescuit și modestele cutere de coastă, ne dorim o băutură arzătoare în măruntaie și o lână moale călduroasă în jurul pieptului și o aventură în suflet. Ne dorim curajul de a pleca, curajul de a ne lua rămas bun, curajul de a înfrunta furtuna și marea.

Și ne dorim (în vremurile cenușii, în care nu există nave mari) ca atunci când ne întoarcem plutind pe Elba, cu mușchii istoviți, pe micul cuter de pescuit care ne duce acum spre casă cu gâfâitul lui astmatic, să trăim odată din plin senzația de întoarcere cu încărcătură bogată și cu experiență. Să simțim odată în sânge orașul nostalgiei noastre, orașul întoarcerii, numele Hamburg să răsună ca un strigăt, ca un geamăt, minunat, dureros – să simțim odată din plin întoarcerea-acasă. Și ne dorim să fim istoviți de muncă și obosiți de vântul puternic pe cuierele mici de pescuit, în timp ce sporovăim, frecăm puntea, înjurăm sau tăcem – ne dorim bucuria fără seamăn și încărcată cu lacrimi a întoarcerii-acasă într-un oraș pe malul mării.

Iar seara, când stăm pe pontoanele legănate – în acele zile cenușii – spunem: Elba! Și gândim: Viață! Și gândim: Tu și eu. Spunem, strigăm, suspinăm: Elba – și gândim: Lume! Elba, spunem, noi care sperăm, care flămânzim. Ascultăm duduital inimilor metalice ale cuierelor mici, îndrăznețe, sărăcăcioase, istovite, credincioase – dar în taină auzim din nou suflarea

puternică a vaselor-mamut, cele mari, cele mărețe, cele imense. Vedem micile cutere tremurând seara în șuvoiul apei, cu un ochi roșu și altul verde – dar în taină, noi cei vii, cei flămânzi, cei plini de speranță, vedem din nou coloșii cu ochi bulbucați, ce risipesc lumină, cu muzică de fanfară, vedem uriașii, palatele.

Stăm pe legănatelile pontoane ale serii și simțim tăcerea, cimitirul îl simțim și moartea – dar în adâncul inimii auzim din nou vuietul, mugetul și duduital șantierelor navale. În adâncul inimii simțim viața – iar tăcerea care plutește peste șuvoiul apei va plesni ca o minciună, izgonită de zgomot, de bucuria vieții gălăgioase! Așa simțim – în adâncul inimii, seara, pe pontoanele pline de șapte.

Elbă, Elbă puțind a oraș și izbită de cheiuri, legănând noroaie și învolburând nisipuri sub fâlfâit de pescăruși, Elbă cenușiu-verzuie, mare și bună!

În stânga, Hamburg, în dreapta, Marea Nordului, în față, Finkenwerder și în spate, aproape, Danemarca, în jur Blankenese. Deasupra cerul. Dedesubt Elba. Și noi: în mijlocul lor!

AFARA ÎN FAȚA UȘII

O piesă pe care teatrele nu vor s-o reprezinte fi publicul nu vrea s-o vadă

(1946)

Dedicată lui

Hans Quest

Beckmann, unul dintre aceia Soția lui, care l-a uitat Prietenul ei, care o iubește o F ată, al cărei bărbat s-a întors acasă cu un singur picior

Bărbatul ei, care a visat-o de-a lungul a o mie de nopți un Colonel, care e foarte bine dispus

Soția lui, căreia îi e frig în camera ei încălzită

Fiica lui, care tocmai se află la cină

Soțul ei, de o ironie mușcătoare un Director de cabaret, care ar vrea să fie curajos, dar apoi preferă să fie laș doamna Kramer, care nu e nimic altceva decât doamna Kramer și tocmai asta e îngrozitor Bătrânul, în care nu mai

crede nimeni Antreprenorul de pompe funebre, care râgâie un Măturător de stradă, care are altă meserie Celălalt, pe care fiecare dintre noi îl cunoaște Elba.

Un om se întoarce în Germania.

A lipsit multă vreme omul acesta. Foarte multă vreme. Poate că prea multă vreme. Și se întoarce cu totul altul decât era când a plecat. După înfățișare pare a fi rudă apropiată cu acele plăsmuiri pline de fantezie așezate pe câmp ca să sperie păsările (iar seara, uneori și pe oameni). La suflet arată tot așa. A așteptat afară, în frig, o mie de zile. Iar biletul de intrare l-a plătit cu rotula genunchiului. Iar după ce a așteptat o mie de nopți, afară în frig, până la urmă s-a întors totuși acasă.

Un om se întoarce în Germania.

Și iată că aici îi e dat să trăiască un film năstrușnic. În timpul spectacolului e nevoit să se ciupească de mai multe ori de braț, fiindcă nu-și dă seama dacă e treaz sau dacă nu cumva visează. Dar pe urmă vede că lângă el, în dreapta și în stânga, sunt mulți alții, și cu toți se întâmplă același lucru. Și atunci își spune că, totuși, asta trebuie să fie realitatea. Ei, și după ce s-a terminat spectacolul, iată-l că stă din nou în stradă, cu burta goală și cu picioarele înțepenite de frig, și-și dă seama că de fapt n-a fost decât un film banal, un film cât se poate de banal. Deșire un om care se întoarce în Germania, unul dintre aceia. Unul dintre aceia care se înapoiază acasă și până la urmă nu se înapoiază totuși acasă, fiindcă „acasă” nu mai există pentru ei. Fiindcă pentru ei, „acasă” înseamnă afară, în fața ușii. Germania lor e afară, în noaptea ploioasă, pe stradă.

Asta e Germania lor.

Vântul geme. Elba clipocește, izbindu-se de pontoane.

E seară. Antreprenorul de pompe funebre. Pe cerul în amurg se profilează silueta unui om

Antreprenorul de pompe funebre (râgâie de mai multe ori – și de fiecare dată spune): Gâr! Gâr! De parcă... gâr! De parc-ar fi muște! Ca muștele chiar așa. Aha, iată pe unul din ăia. Colo la ponton. Parc-ar fi în uniformă. Da,

poartă o manta soldățească veche. Capelă n-are. Și părul, scurt ca peria. Stă destul de aproape de apă. Stă cam prea aproape de apă. Asta-i suspect. Cei ce stau seara, în întuneric, pe lângă apă sunt fie îndrăgostiți, fie poeți. Sau o fi vreunul dintre cei mulți în uniformă cenușie, care nu mai au chef de nimic. Care trag obloanele și-și încheie pentru totdeauna socotelile. Unul dintr-ăștia pare să fie cel de pe ponton. Stă prea aproape de apă. Prea însingurat. Nu-i vorba de o pereche de îndrăgostiți, ăia umblă totdeauna câte doi. Și nici poet nu e. Poeții poartă părul lung. Dar ăsta de-aici, de pe ponton, are o perie pe cap. Curioasă întâmplare cu ăsta, de-aici, de pe ponton, foarte curioasă. *(De jos se aude un plescăit greu și sumbru. Silueta a dispărut.)* Gâr! Gata! S-a dus. A sărit. Prea stătea aproape de apă. N-a putut să reziste. Și uite că s-a dus. Gâr! Un om moare. Ei și? Atâta tot. Vântul continuă să bată. Elba continuă să clipocească. Tramvaiul continuă să-și sune clopoțelul. Târfele continuă să stea albe și molatice la ferestre. Domnul Kramer se întoarce pe partea cealaltă și continuă să sforăie. Și niciun ceas – niciunul din lume, nu se oprește. Gâr! Un om a murit. Ei și? Atâta tot. Numai câteva cercuri de apă stau mărturie pentru faptul că a existat. Dar și astea s-au liniștit destul de repede. Și după ce a dispărut, omul e și el uitat, dispărut, fără vreo urmă, de parcă nici n-ar fi fost. Atâta tot. Ei, dar cineva plânge aici. Ciudat. Un bătrân stă aici și plânge. Bună seara.

Bătrânul *(nu cu jale, ci cutremurat)*: Copiii! Copiii! Copiii mei!

Antreprenorul de pompe funebre: De ce plângi, moșule?

Bătrânul: Pentru că nu mai am nicio putere, vai, nu mai am nicio putere.

Antreprenorul de pompe funebre: Gâr! Pardon! Da, asta-i cam prost. Totuși, nu-i un motiv să te pornești pe bocit, ca o mireasă părăsită. Gâr! Pardon!

Bătrânul: Vai, copiii mei! Că doar toți sunt copiii mei!

Antreprenorul de pompe funebre: Oho, dar cine ești dumneata?

Bătrânul: Sunt Dumnezeu în care nu mai crede nimeni.

Antreprenorul de pompe funebre: Și de ce plângi? Gâr! Pardon!

Dumnezeu: Fiindcă nu mai am nicio putere. Se împrușcă. Se spânzură. Se îneacă. Se omoară, azi o sută, mâine o sută de mii. Și eu, eu nu mai am nicio putere să-i opresc.

Antreprenorul de pompe funebre: Da, e trist, tare trist, moșule. E tare trist. Dar nimeni nu mai crede în tine. Asta e!

Dumnezeu: Tare trist! Eu sunt Dumnezeu în care nu mai crede nimeni. Tare trist! Și nu mai am nicio putere, copiii mei, nu mai am nicio putere. E tare trist, tare trist.

Antreprenorul de pompe funebre: Gâr! Pardon! Ca muștele! Gâr! La dracu'!

Dumnezeu: De ce râgâi mereu atât de scârbos? E un lucru îngrozitor!

Antreprenorul de pompe funebre: Da, da, înfiorător. Într-adevăr înfiorător. Boală profesională. Sunt antreprenor de pompe funebre.

Dumnezeu: Moartea? O duci bine! Tu ești dumnezeul cel nou. În tine cred oamenii. Pe tine te iubesc. De tine se tem. Tu ești de neînlăturat. De tine nu se poate nimeni lepăda. Nu te poate huli. Da, tu o duci bine. Ești dumnezeul cel nou. De tine nu poate scăpa nimeni. Tu, Moarte, ești dumnezeul cel nou. Dar te-ai îngrășat. Îmi amintesc de tine că erai cu totul altfel. Mult mai slabă, mai uscată, mai ciolănoasă, dar acum ești rotofeie, și grasă, și bine dispusă. Pe vremuri moartea avea totdeauna o înfățișare atât de înfometată!

Moartea: Ei da, în veacul ăsta am pus nițică osânză pe mine. Afacerile merg strună. Războaiele se țin lanț. Morții, ca muștele! Stau lipiți de pereții acestui veac ca muștele. Stau pe prichiciul veacului, țepeni și uscați ca muștele.

Dumnezeu: Dar râgâiala? De ce râgâi atât de scârbos?

Moartea: Sunt prea îndopat cu mâncare. Îngrozitor de îndopat. Atâta tot. În vremurile noastre nici nu mai poți scăpa de râgâiala asta. Gâr! Pardon!

Dumnezeu: Copii, copii! Și eu nu mai am nicio putere! Copii, copiii mei! (*Pleacă.*)

pinge pe cei
în apă. Ală cu

M o a r t ea: Ei, atunci noapte bună, moșule. Du-te la culcare. Bagă de seamă să nu nimerești cumva și tu în apă. Abia adineauri a mai pornit-o unul pe drumul ăsta. Bagă bine de seamă, moșule. E trist, trist de tot. Gâr! Du-te acasă moșule. Oricum, nu mai ai nicio putere. Nu-l 1A care mai soldățească și cu părul ca peria. O să te sleiești de-atâta plâns! în zilele noastre, cei care stau seara pe malul apei nu mai sunt îndrăgostiți și nici poeți. Țăla care stătea acolo, ăla era numai unul dintre aceia care nu mai vor sau nu mai pot. Care pur și simplu nu mai sunt în stare să rabde, și pe urmă, într-o seară, coboară undeva, în liniște, în apă. Bâldâbâc. S-a sfârșit. Lasă-l în pace, nu mai boci, moșule. O să te sleiești de-atâta bocit. Țăsta era numai unul dintre aceia care nu mai sunt în stare să rabde, unul dintre cei mulți cu mantale soldățești cenușii... unul... doar...

În apele Elbei. Plescăitul monoton al valurilor mici.

Elba. Beckmann.

Beckmann: Unde mă aflu? Doamne, unde mă aflu oare?

Elba: La mine.

Beckmann: La tine? Și... tu cine ești?

Elba: Cine aș putea fi, măi prostănacule, când sari în apă de pe debarcaderul de la St. Pauli?

Beckmann: Elba?

Elba: Da, chiar ea. Elba.

Beckmann (*se miră*): Tu ești Elba?

Elba: Ei, și-acum holbezi copilărește ochii, așa-i? Ți-ai închipuit poate că ai de-a face cu o fată visătoare, cu obrazul palid-verzui? Gen Ofelia, cu nuferi în părul despletit? Sau poate ți-ai închipuit că veșnicia se va desfășura pentru tine în brațele mele înmiresmate ca florile de crin? Nu, fiule, în privința asta te-ai înșelat. Nu

sunt nici visătoare și nici înmiresmată. O apă cumsecade pute. Da. A ulei și a pește. Ce cauți aici?

Beckmann: Vreau să mă odihnesc. Colo, sus, nu mai pot să rabd. Nu mai sunt în stare să îndur atâtea. Vreau să mă odihnesc. Să fiu mort. Toată viața, de-aci înainte, să fiu mort. Și să mă odihnesc. În sfârșit, să mă odihnesc în pace. Să mă odihnesc zece mii de nopți.

Elba: Dai bir cu fugiții, mucosule, așa-i? Îți închipui că nu mai poți să rabzi, nu? Colo sus, nu? Ți se pare că ai îndurat destule, măi, fărămă de om? Și fiindcă veni vorba, câți ani ai, mă ageamiu descurajat?

Beckmann: Douăzeci și cinci. Și acuma, vreau să mă odihnesc.

Elba: Ia te uită, douăzeci și cinci! Și restul anilor vrea să se odihnească. Douăzeci și cinci și cobori în apă, noaptea, pe ceață, fiindcă nu mai poți răbda. Și ce anume nu mai poți răbda, măi moșneagule?

Beckmann: Nimic, nimic nu mai pot răbda, acolo sus. Nu mai pot răbda de foame. Nu mai pot să șontăcăiesc până în fața patului meu și de acolo să șontăcăiesc iar afară din casă, fiindcă patul e ocupat. Picioarul, patul, pâinea - nu mai pot să rabd, înțelegi?

Elba: Nu. Măi sinucigaș mucos. Nu, să-ți intre în cap! Îți închipui cumva că dacă nevastă-ta nu mai vrea să se hârjonească de loc cu tine fiindcă îți târâi piciorul și-ți ghiorăie mațele, poți să mi te vâri mie pe sub fustă? Să sari așa, pur și simplu, în apă? Mă, dacă toți cei care flămânzesc ar vrea să se înece, bunul și bătrânul nostru Pământ ar deveni pleșuv ca o chelie de hamal bătrân, pleșuv și luciu. Nu, băiete dragă, așa ceva nu se cade. La mine nu-ți merge cu fandoseli din astea. Eu te șterg din controale. Ar trebui să-ți dau jos pantalonii, să-ți trag câteva, chiar așa, băiețuș! Cu toate că ai fost vreme de șase ani soldat. Toți au fost. Și toți își târâie piciorul, undeva în lumea asta. Dacă patul tău e ocupat, caută-ți altul. N-am nevoie de fărăma ta de viață sărăcăcioasă. Ești prea ieftin pentru mine, băiete. Ascultă sfatul meu de femeie bătrână: Mai întâi trăiește-ți viața. Lasă-te călcat în

picioare. Calcă-i și tu în picioare pe alții! Și când haznaua s-a umplut până aici, până sus, când ai fost călcat în picioare până ți-au amorțit toate oasele și când inima abia dacă ți se mai poate târî în patru labe, atunci poți să vii să mai stăm de vorbă despre asta. Dar acum trebuie să renunți la asemenea sminteală, ne-am înțeles? Acum, spală puțin, tinere cu viitor de aur. Grămăjoara asta de viață pe care o ai înseamnă al dracului de puțin pentru mine. Păstrează-o! Nu o vreau, mă ageamiu într-ale vieții.

Ține-ți gura băiete, pui de om! Vreau să-ți spun ceva, în taină, mă, la ureche, vino încoace. Fac ceva pe sinuciderea ta! Mă, copil de țâță, ia te uită ce fac cu tine. (Tare:) Hei, băieți! Aruncați-l pe puștiul ăsta de-aici afară, la mal, pe nisipul din Blankenese! O să mai încerce o dată, mi-a făgăduit chiar acum. Dar cu grijă, zice că are un picior schilod, ștregarul, mucosul!

SCENA 1

Seară. Blankenese. Se aud vântul și susurul apei.

Beckmann. Celălalt.

Beckmann: Cine-i acolo? Acum, în miez de noapte. În apă. Hei! Cine-i acolo?

Celălalt: Eu.

Beckmann: Mulțumesc. Și cine-i ăsta: Eu >

Celălalt: Eu sunt Celălalt.

Beckmann: Celălalt? Care Celălalt?

Celălalt: Cel de ieri. Cel de demult. Cel de totdeauna. Cel ce spune da, cel ce răspunde.

Beckmann: Cel de demult? De totdeauna? Tu ești cel din banca de la școală, din tren? Din gangul casei?

Celălalt: Cel din viscolul de la Smolensk. Și cel din cazemata de la Gorodok.

Beckmann: Și cel... din bătălia de pe Volga, Celălalt, ești și acela?

Celălalt: Și acela. De asemenea, și cel de astă-seară. Sunt și cel de mâine.

Beckmann: Mâine. Mâine nu există. Mâine va fi fără tine. Cară-te! N-ai chip.

Celălalt: De mine nu poți scăpa. Sunt Celălalt, care e

totdeauna aici: Dimineața. După-amiezile. În pat. Noaptea.

Beckmann: Cară-te! Eu n-am pat. Zac aici, în murdărie.

Celălalt: Eu sunt și cel din murdărie. Eu sunt tot timpul. De mine nu scapi.

Beckmann: N-ai chip. Pleacă.

Celălalt: De mine nu scapi. Eu am mii de chipuri. Sunt glasul pe care oricine îl cunoaște. Sunt Celălalt, care e tot timpul prezent. Celălalt om, cel care răspunde. Cel care râde când tu plângi. Cel care te îmboldește când ostenești, sunt îmbolditorul, tainicul, cel ce nu-ți dă pace. Sunt optimistul, care vede binele în ceea ce e rău, iar felinarele le vede în cea mai întunecată întunecime. Sunt cel care crede, care râde, care iubește! Sunt cel care-și continuă drumul, chiar dacă trebuie să meargă schiopătând. Sunt cel care spune da, când tu spui nu, sunt cel care aprobă și cel care...

Beckmann: Spune da cât poțtești. Dar pleacă. N-am nevoie de tine. Eu spun nu. Nu! Nu! Pleacă! Eu spun nu. Auzi?

Celălalt: Aud. Tocmai de aceea rămân. Cine ești, tu, cel care negi totul?

Beckmann: Mă cheamă Beckmann.

Celălalt: Dar pronume n-ai, tu, cel care negi totul?

Beckmann: Nu. De ieri. De ieri nu mă mai cheamă decât Beckmann. Beckmann, numai atât. Așa cum masa se numește masă.

Celălalt: Dar cine-ți spune ție masă?

Beckmann: Nevastă-mea. Adică, aceea care mi-a fost nevastă. Poate nu știi, dar am lipsit trei ani de acasă. Am fost în Rusia. Și ieri m-am întors iar acasă. Asta a fost nenorocirea. Trei ani înseamnă cam mult, crede-mă. „Beckmann”, așa mi-a spus nevasta. Numai atât, „Beckmann”. Și asta, după ce am lipsit trei ani. Mi-a spus Beckmann, așa cum îi spui mesei, masă. O mobilă care se numește Beckmann. Dă-o în lături din calea ta, mobila Beckmann. Iată de ce nu mai am alt nume, înțelegi?

Celălalt: Și de ce zaci acum aici, pe nisip? În miez de

noapte. Aici, pe malul apei?

Beckmann: Pentru că nu pot să mă scol. Când m-am întors, am adus cu mine și un picior înțepenit. Așa, ca amintire. Asemenea amintiri sunt bune, să știi, altfel prea am uita repede războiul. Și n-aș vrea cătuși de puțin să-l uit. Ar fi păcat, fiindcă totul a fost atât de frumos! Ce frumos a fost, măi fraților, nu-i așa?

Celălalt: Și de aceea zaci aici, seara, pe malul apei?

Beckmann: Am căzut.

Celălalt: Vai! Ai căzut. În apă?

Beckmann: Nu, nu! Crede-mă că nu! Am vrut să fac bâldâbâc în apă. Cu bună știință. Nu mai puteam îndura. Șontorogeala și șchiopătatul ăsta. Și apoi, povestea cu nevasta, aceea care mi-a fost nevastă. „Beckmann” – numai atât mi-a spus, așa cum îi spui mesei, masă. Și celălalt, cel care era la ea, a rânit. Și pe urmă, ruinele astea de peste tot. Ogorul ăsta cu moloz, de-aici, de-acasă. De-aici, din Hamburg. Și undeva, dedesubt, zace băiatul meu. Nițel descompus, acoperit cu mortar, putrezit. Carne putredă de om și mortar de oase. Tocmai împlinise un an și eu nici nu apucasem să-l văd. Acum însă, îl văd în fiecare noapte. Sub cele zece mii de pietre. Moloz, nimic altceva decât o grămăjoară de moloz. Mi-am zis că n-o s-o pot îndura și pe asta. Și atunci, am vrut să mă arunc. Mi-am închipuit că e foarte simplu: De sus de pe ponton. Bâldâbâc. Gata. S-a sfârșit.

Celălalt: Bâldâbâc? Gata? S-a sfârșit? Ai visat. Că doar zaci aici, pe nisip.

Beckmann: Am visat? Da. De foame am visat. Am visat că m-a scuipat din nou la mal, Elba, târfa asta bătrână. Nu m-a vrut. M-a sfătuit să mai încerc. Zicea că deocamdată n-am dreptul s-o fac. Că nu-s destul de copt, așa zicea. Zicea că face ceva pe bucățica mea de viață. Așa mi-a spus la ureche, că face ceva pe sinuciderea mea. Că face ceva pe ea, așa mi-a spus blestemata aia – și s-a tocmit cu mine, slobodă la gură ca o precupeață din piața de pește. Viața-i frumoasă, zicea, și uite că zac aici cu țoalele ude, pe plaja de la Blankenese și mi-e frig. Tot

timpul mi-e frig. În Rusia mi-a fost tare frig, multă vreme. M-am săturat să-mi tot fie frig. Și Elba, bătrâna asta blestemată... da, toate astea trebuie să le fi visat, din pricina foamei.

Celălalt: Vine cineva. O fată sau ceva în genul ăsta. Acolo. Uite că a și sosit.

Fata: E cineva aici? Parcă am auzit pe cineva vorbind. Hei, e cineva aici?

Beckmann: Da, aici zace cineva. Aici. Aici, jos, lângă apă.

Fata: Ce cauți acolo? De ce nu te ridici?

Beckmann: Zac, vezi bine. Jumătate pe mal și jumătate în apă.

Fata: Cum așa? Ridică-te! La început, când am văzut grămada asta întunecată de lângă apă, mi-am închipuit că e un cadavru.

Beckmann: Ei, da, e o grămadă foarte întunecată, să știi că ai dreptate.

Fata: Găsesc că ai un fel ciudat de a vorbi. Se întâmplă acum destul de des ca morții să zacă seara pe mal. Câteodată sunt umflați și mustesc de apă. Și albi, ca stafile. De aceea m-am speriat atât de tare. Dar, slavă Domnului, dumneata ești încă viu. Trebuie să fii însă ud până la piele.

Beckmann: Chiar și sunt. Ud și rece, ca un adevărat cadavru.

Fata: Atunci, ce mai aștepți, scoală-te. Sau poate că te-ai rănit?

Beckmann: Și asta. Mi-am pierdut rotula genunchiului. În Rusia. Și acum sunt nevoit să șchiopătez prin viață cu un picior țeapăn. Și tot timpul mi se pare că totul merge de-a-ndăratelea în loc să meargă înainte. Să mă ridic, nici vorbă nu poate fi.

Fata: Ei, haide atunci. O să te ajut. Altfel ai să te prefaci încetul cu încetul în brotac.

Beckmann: Dacă ești convinsă că n-o s-o pornesc iar de-a-ndăratelea, am putea să încercăm. Așa. Mulțumesc.

Fata: Vezi, acum poți să te și ridici. Vai, dar ești ud și

înghețat. Dacă nu treceam pe-aici, fără îndoială că te-ai fi prefăcut în brotac. Pe lângă asta, ești aproape mut. Îmi dai voie să-ți spun ceva? Locuiesc aici, în apropiere. Și acasă am niște rufe uscate. Vii cu mine? Da? Sau mândria te oprește să mă lași să te șterg? Arăți pe jumătate a brotac. Un brotac mut și ud!

Beckmann: Mă iei cu dumneata?

Fata: Da, dacă vrei. Dar numai din cauză că ești ud. Sper că ești foarte urât și n-o să ai pretenții, ca să nu-mi pară rău că te-am luat cu mine. Te iau cu mine numai din cauză că ești atât de ud și de înghețat, asta ca să fim înțeleși! Și din cauză că...

Beckmann: Din cauză că? Mai e un clin cauză că? Nu, numai din cauză că sunt ud și înghețat. Alt din cauză că nu există.

Fata: Totuși. Mai există totuși. Din cauză că ai un glas de o tristețe atât de deznădăjduită. Atât de șters și plin de disperare. Ei, dar astea-s prostii, nu-i așa? Să mergem, vino, străvechi brotac, mut și ud.

Beckmann: Stai! N-o lua așa la fugă. Piciorul meu nu-i în stare să te urmeze. Ia-o încet.

Fata: A, da! Prin urmare: încet. Ca doi brotaci de vremuri uitați, murați, înghețați.

Celălalt: S-au dus. Așa sunt ăștia care umblă în două picioare. Lumea asta e plină de oameni ciudați. Mai întâi se aruncă în apă și se agață cu înverșunare de ideea morții. Pe urmă, din întuneric se ivește întâmplător un altul cu două picioare, unul din aceia cu fustă, cu sâni și cu bucle lungi. Și uite așa, viața devine iar, dintr-odată, nespus de încântătoare și de dulce. Și nimeni nu mai vrea să moară. N-ar mai vrea să moară niciodată. Pentru câteva bucle, pentru o piele albă și nițeluș iz de femeie. Și iată-i cum se scoală de pe patul de moarte și sunt la fel de sănătoși ca zece mii de cerbi în februarie. Învie până și cei care în apă ajunseseră pe jumătate cadavre, cei care nu mai puteau îndura chinurile de pe acest blestemat, dezolant și mizerabil glob pământesc. Cadavrele înecaților își pierd rigiditatea - pentru o pereche de ochi ca ăștia,

pentru un pic de compătimire călduță și catifelată, pentru niște mânuțe din astea și pentru un gât zvelt. Chia» și cadavrele înecaților, ale celor care umblă în două picioare, ale acestor oameni ciudați de-aici, de pe pământ...

SCENA 2

O cameră. Seara. O ușă scârțâie și se închide cu zgomot.

Beckmann. Fata.

Fata: Așa, acum o să pot vedea și eu, la lumină, brotacul prins. Asta-i bună... (*râde*) dar pentru numele lui Dumnezeu ce mai e și asta?

Beckmann: Asta? Ochelarii mei. Da. Văd că râzi. Sunt ochelarii mei. Din păcate.

Fata: Asta numești dumneata ochelari? Mi se pare că-ți arde cu tot dinadinsul de glumă.

Beckmann: Da, ochelarii mei. Ai dreptate: poate că arată nițel cam caraghios. Cu ramele astea cenușii de tinichea din jurul sticlelor. Și pe urmă, șireturile astea cenușii, care trebuie trecute pe după urechi. Și chiar șiretul ăsta cenușiu, care încălecă nasul! De pe urma lor te alegi cu un chip cenușiu, de militar. Un chip de robot de tinichea. Un chip de mască de gaze. De fapt, chiar și sunt ochelari care se poartă sub masca de gaze.

Fata: Ochelari care se poartă sub masca de gaze?

Beckmann: Ochelari care se poartă sub masca de gaze. Erau destinați soldaților cu vedere proastă. Ca să poată vedea și ei, cât de cât, când aveau mască pe obraz.

Fata: Dar acum, de ce mai umbli cu ei? N-ai alții, obișnuiți?

Beckmann: Nu. Am avut, ce-i drept. Dar s-au făcut țândări când m-au nimerit niște gloanțe. Nu, nu-s de loc frumoși. Dar sunt mulțumit că-i am măcar pe ăștia. Sunt din cale-afară de urâți, știu. Și din pricina asta simt uneori o oarecare sfială atunci când oamenii își bat joc de mine. Dar, la urma urmei, n-are nicio importanță. Nu pot renunța la ei. Fără ochelari mă simt cu totul pierdut. Zău așa, mă simt cumplit de neajutorat.

Fata: Da? Fără ei te simți neajutorat? (*Veselă fără*

asprime;) Atunci, dă repede încoace plăsmuirea asta îngrozitoare. Așa... Și acum ce părere ai?

Nu, ai să-i primești înapoi numai la plecare. În afară de asta mă simt mai liniștită când știu că ești atât de cumplit de neajutorat. Mult mai liniștită. De altfel, fără ochelari arăți cu totul schimbat. Am impresia că înfățișarea dumitale deznădăjduită se datorează numai faptului că ești nevoit să privești tot timpul prin acești groaznici ochelari de mască de gaze.

Beckmann: Acum le văd toate ca printr-o ceață. Dă-mi-i înapoi. Nu mai văd nimic. Chiar și dumneata, te-ai depărtat deodată. Totul e foarte neclar.

Fata: Minunat. Tocmai asta și vreau. Și dumitale o să-ți priască, ai să vezi. Când porți ochelari, parcă ai fi un strigoi.

Beckmann: Poate că sunt într-adevăr un strigoi. Unul rămas de ieri, pe care astăzi nu mai vrea nimeni să-l vadă. Un strigoi al războiului, reparat provizoriu în vederea păcii.

Fata (*sincer, cu căldură*): Ba chiar un strigoi cenușiu și urâcios! Cred că porți asemenea ochelari de mască de gaze și în inimă, dumneata care deocamdată nu ești om ci brotac. Lasă ochelarii la mine. Are să-ți prindă bine dacă măcar într-o seară o să privești lumea ca printr-o ceață. Ți se potrivesc măcar pantalonii? Ei, să zicem că merge. Uite aici, încearcă și haina.

Beckmann: Oho! mai întâi mă tragi afară din apă și pe urmă mă lași iar să mă înec. Asta-i o haină croită pe măsura unui atlet. Ai furat-o de la vreun uriaș?

Fata: Uriiașul e bărbatul meu. Era bărbatul meu.

Beckmann: Bărbatul dumitale?

Fata: Da! Credeai că fac negoț cu haine bărbătești?

Beckmann: Unde e? Bărbatul dumitale?

Fata (*cu amărăciune, șoptit*). Foamea, frigul, s-a prăpădit... cine știe. E dat dispărut în bătălia de pe Volga. Asta s-a întâmplat acum trei ani.

Beckmann (*încrămenit*): Bătălia de pe Volga? Bătălia de pe Volga, da. Da, acolo s-au prăpădit mulți. Dar câte

unii se mai întorc. Și atunci ăștia îmbracă lucrurile celor care nu se mai întorc. Bărbatul, cel care era bărbatul dumitale, cel care era uriaș, căruia i-au aparținut lucrurile astea, s-a prăpădit acolo. Și eu, eu vin acum aici, și le îmbrac. E frumos asta, nu-i așa? Așa-i că e frumos? Și haina lui e atât de uriașă, încât aproape mă înec în ea. *(Repezit:)* Trebuie să mă dezbrac. Neapărat. Trebuie să-mi pun iar lucrurile mele ude. Mă ucide haina asta. Mă sufoc în haina asta. Sunt o adevărată batjocură în haina asta. O batjocură îngrozitoare, vulgară, pusă la cale de război. Nu mai vreau să port haina asta.

Fata *(cu căldură, disperată)*. Liniștește-te, brotăcelule. Păstrează haina, te rog. Îmi placi așa. În ciuda frizurii tale caraghioase. Și pe asta ai adus-o tot din Rusia, nu? Odată cu ochelarii și cu piciorul ai adus și perii ăștia scurți și aspri. Vezi tu, așa mi-am închipuit. Să nu crezi că-mi bat joc de tine brotăcelule. Nu, nici nu-mi trece prin minte. Arăți atât de ciudat de trist, bietul meu strigoi cenușiu: cu haina asta largă, cu părul ăsta și cu piciorul ăsta țeapăn. Nu te supăra, brotăcelule, nu te supăra. Nu văd nimic de râs în asta. Nu, brotăcelule, arăți atât de ciudat de trist. Îmi vine să izbucnesc în plâns, când te uiți la mine cu ochii tăi deznădăjduiți. Nu spui nimic. Spune ceva, te rog. Spune orice. Chiar dacă n-are nicio noimă, dar spune ceva. Spune ceva, e atâta liniște pe lumea asta. Spune ceva, ca să nu mai fim atât de singuri. Te rog, deschide măcar o dată gura. Doar n-ai să rămâi așa mut, toată seara. Haide. Așază-te. Aici, lângă mine. Nu așa departe. Poți să vii mai aproape fără grijă, că doar mă vezi ca prin ceață. Hai, vino, dinspre partea mea poți să și închizi ochii. Vino și spune ceva, ca să nu mai fim atât de singuri. Nu simți ce tăcere înspăimântătoare e în jurul nostru?

Beckmann *(dezorientat)*: îmi place să mă uit la tine. La tine, da. Dar la fiecare pas mi-e teamă să nu pornesc iar de-a-ndăratelea. Crede-mă, așa simt.

Fata: Ei, asta-i. Înainte, înapoi. Sus, jos. Poate ca mâine chiar, ne vine rândul să zăcem în apă, umflați și albi.

Ca șoarecii, muți și reci. Astăzi însă mai avem puțină căldură. Poate că numai astă-seară. Brotăcelule, spune ceva, brotăcelule. Astă-seară nu-ți mai dau drumul în valuri. Nu vorbi. Nu cred niciun cuvânt. Dar ușa, ușa, am s-o încui, e mai bine așa.

Beckmann: Lasă asta. Nu sunt brotăcel, și nu e nevoie să-ncui ușa. Doamne, Dumnezeule, doar nu sunt brotac.

Fata (*cu duioșie*): Brotăcelule! Mă, brotăcelule! Strigoi cenușiu, reparat și ud.

Beckmann (*cu totul absent*): Simt o apăsare. Mă sufoc. Mă strânge de gât. Din pricină că văd atât de neclar. Toate sunt înecate în ceață. Și mă strânge de gât.

Fata (*cu teamă*): Ce ai? Spune, ce ai? Spune!

Beckmann (*cu teamă crescândă*): Simt că înnebunesc, încetul cu încetul. Dă-mi ochelarii. Iute. De vină e numai ceața asta din fața ochilor. Iarăși! Nu pot scăpa de impresia că în spatele tău stă un bărbat! De mai multă vreme. Un bărbat înalt. Un fel de atlet. Un uriaș, știi. Dar numai din pricină că n-am ochelarii, fiindcă uriașul are un singur picior. Și vine din ce în ce mai aproape, uriașul ăsta cu un picior și cu două cârje. Auzi: toc-toc. Toc-toc. Așa răsună cârjele. Acum e în spatele tău. Nu-i simți răsuflarea în ceafă? Dă-mi ochelarii, nu vreau să-l mai văd! Uite, acum e chiar în spatele tău.

(*Fata dă un țipăt și fuge afară. O ușă scârțâie și se închide cu zgomot. Apoi se aude foarte puternic acel „toc-toc” al cârjelor.*)

Beckmann (*șoptește*): Uriașul!

Ologul (*monoton*): Ce cauți aici? În hainele mele? În locul meu? La nevastă-mea?

Beckmann (*parcă înlemnit*). Hainele tale? Locul tău? Nevasta ta?

Ologul (*în continuare foarte monoton și apatic*): Și tu, ce cauți tu aici?

Beckmann (*șovăielnic, încet*): Așa l-am întrebat și eu, aseară, pe bărbatul care era la nevasta mea. În cămașa mea era. În patul meu. „Ce cauți tu aici?”, l-am întrebat. El

și-a ridicat umerii, pe urmă i-a coborât iar și a zis: „Da, ce caut eu aici?” Așa mi-a răspuns. Atunci am închis la loc ușa dormitorului, ba nu, mai întâi am stins iar lumina. Și pe urmă m-am pomenit afară.

Ologul: Vino să-ți văd mutra sub lampă. Și mai aproape. (*Înăbușit:*) Beckmann!

Beckmann: Da. Eu. Beckmann. Credeam că n-ai să mă mai cunoști.

Ologul (*încet, dar nespus de dojenitor*): Beckmann... Beckmann... Beckmann!!!

Beckmann (*chinuit*): Oprește-te! Nu-mi mai rosti numele! Nu mai vreau să port numele ăsta! Oprește-te!

Ologul (*ca un automat*): Beckmann. Beckmann.

Beckmann (*începe deodată să strige*): Nu sunt eu acela! Nu mai vreau să fiu! Nu mai vreau să fiu Beckmann.

(*Fuge afară. O ușă scârțâie și se închide cu zgomot. Apoi se aude vântul și un om alergând pe străzile pustii.*)

Celălalt: Stai! Beckmann!

Beckmann: Cine-i acolo?

Celălalt: Eu. Celălalt.

Beckmann: Iar ai venit?

Celălalt: Nici n-am plecat, Beckmann. N-am plecat, Beckmann.

Beckmann: Ce vrei? Lasă-mă să trec.

Celălalt: Nu, Beckmann. Drumul ăsta duce la Elba. Vino, drumul tău e aici, mai sus.

Beckmann: Lasă-mă să trec. Vreau să ajung la Elba.

Celălalt: Nu, Beckmann. Vino. Tu vrei să-ți continui drumul pe aici.

Beckmann: Să-mi continui drumul pe aici? Să trăiesc? Să merg mai departe? Să mănânc, să dorm, să fac toate astea?

Celălalt: Vino, Beckmann.

Beckmann (*mai mult apatic decât enervat*). Nu mai rosti numele ăsta. Nu mai vreau să fiu Beckmann. Nu mai am nume. Să continui să trăiesc, când există un om, când există un bărbat cu un picior, care din pricina mea are numai un singur picior? Care are numai un picior fiindcă a

fost un subofițer Beckmann, care i-a spus: „Caporal Bauer, să rezisti neapărat pe poziția dumitale până la capăt”. Să trăiesc mai departe când există ologul ăsta care rostește mereu Beckmann? Neîntrerupt, Beckmann! Tot timpul Beckmann! Și o spune de parcă ar spune mormânt. De – parcă ar spune asasinat, sau ar spune câine. Numele meu rostit de el sună ca: Sfârșitul lumii! îl rostește surd, amenințător, deznădăjduit. Și tu îmi spui să trăiesc mai departe? Stau afară, din nou afară. Ieri am stat afară. Azi stau afară. Mereu stau afară. Și ușile sunt închise. Și sunt un om cu picioare obosite, care atârână greu. Cu o burtă care ghiorăie de foame. Cu sânge care îngheață, aici, afară, în noapte. Și ologul îmi rostește mereu numele. Și noaptea nici măcar nu pot să mă odihnesc. Unde să mă duc, omule? Lasă-mă să trec!

Celălalt: Vino, Beckmann. Să ne continuăm drumul. Hai să facem o vizită cuiva. O să-i poți înapoia.

Beckmann: Ce?

Celălalt: Răspunderea.

Beckmann: Să vizităm pe cineva? Da, așa o să facem. Și răspunderea, o să i-o înapoiez. Da, ai dreptate, așa o să facem. Vreau să mă odihnesc o noapte fără ologi. I-o înapoiez. Da, îi duc înapoi răspunderea. Îi înapoiez morții. Lui! Da, vino, să facem o vizită unui om, locuiește într-o casă încălzită. În acest oraș, în oricare oraș. Să facem o vizită unui om, să-i dăruim ceva... unui om drăguț, bun și cuminte, care toată viața nu și-a făcut decât datoria, și totdeauna numai datoria! Dar era o datorie înfiorătoare! Era o datorie îngrozitoare! O datorie blestemată... blestemată... blestemată! Vino! Vino!

SCENA 3

O odaie. Seară. O ușă scârțâie și se închide cu zgomot

Colonelul și familia lui. Beckmann.

Beckmann: Poftă bună, domnule colonel.

Colonelul (*mestecă*): Cum ați spus?

Beckmann: Poftă bună, domnule colonel.

Colonelul: Ne întrerupi de la cină. Vii într-o chestiune

chiar atât de importantă?

Beckmann: Nu. Voiam numai să mă lămuresc dacă să mă înec în noaptea asta sau să rămân în viață. Iar dacă rămân în viață, atunci să știu și eu cum. Și în acest caz, ziua, aş mânca și eu, uneori, câte ceva. Și noaptea, noaptea aş vrea să dorm. Altceva nimic.

Colonelul: Ei, ei! Nu mai trăncăni așa copilărește. Doar ai fost soldat, nu-i așa?

Beckmann: Nu, domnule colonel.

Colonelul: Cum se poate? Că doar porți uniformă.

Beckmann (*monoton*). Da. De șase ani. Dar întotdeauna m-am gândit că dacă aş purta chiar și vreme de zece ani uniformă de factor poștal, n-ar fi câtuși de puțin un motiv ca să mă transform în factor poștal.

Fiica: Tăticule, dar întreabă-l o dată ce vrea de fapt. Tot timpul trage cu ochiul spre farfuria mea.

Beckmann (*prietenos*): De afară, ferestrele dumneavoastră radiază atâta căldură! Voiam să mai văd și eu cum te simți când privești prin astfel de ferestre. Din interior însă, din interior. Știți cum e când dai noaptea de niște ferestre atât de luminate și de calde, și ești nevoit să stai afară?

Mama (*fără dușmănie, mai degrabă îngrozită*): Tată, te rog, spune-i să-și scoată ochelarii. Mă trec fiorii când văd așa ceva.

Colonelul: Sunt așa-zișii ochelari de mască de gaze, draga mea. Adoptați de Wehrmacht în 1934 și destinați soldaților cu vederea slabă. De ce nu arunci porcăria asta? Războiul s-a sfârșit.

Beckmann: Da, da. S-a sfârșit. Toți spun asta. Dar ochelarii îmi mai trebuie. Sunt miop, fără ochelari văd totul ca prin ceață. Așa însă disting totul. Văd foarte bine, de-aici, ce aveți pe masă.

Colonelul (*îl întrerupe*): Ia spune, de ce te-ai tuns atât de ciudat? Ai stat la răcoare? Te-au prins cu ceva, așa-i? Hai, dă-i drumul, ai intrat în vreo afacere necurată, nu? Și te-au agățat, așa-i?

Beckmann: Așa este, domnule colonel. Am intrat într-

o afacere necurată. În bătaia de pe Volga, domnule colonel. Dar nu ne-a mers și ne-au pus mâna în gât. Câte trei ani ne-au dat, tuturor celor o sută de mii de oameni. Iar comandantul nostru s-a îmbrăcat în civil și a mâncat icre negre. Vreme de trei ani, icre negre. Și ceilalți zăceau sub zăpadă și gura le era plină de nisipul stepelor. Și în străchinile noastre aveam apă fierbinte. Dar șeful trebuia să mănânce icre negre. Vreme de trei ani. Și ne-au ras pe cap. Unii s-au ras și de gât – alții numai de păr, dar asta nu era atât de important. Cei cărora li s-a amputat capul nu mai aveau nicio grijă. Ăștia nu mai trebuiau să înfulece toată ziua icre negre.

Ginerele (*iritat*): Ce părere ai, tată socrule. Ei? Ce părere ai?

Colonelul: Dragul meu, tânărul meu prieten, dumneata expui chestiunea dintr-un punct de vedere cu totul greșit. La urma urmei suntem germani. Să rămânem, așadar, la bunul nostru adevăr german. Cine pune preț pe adevăr, acela înaintează totdeauna cel mai bine, spune Clausewitz.

Beckmann: Așa este, domnule colonel. Sună frumos, domnule colonel. Cu un asemenea adevăr trebuie să fiu de acord. Mâncăm pe săturate, domnule colonel, într-adevăr pe săturate, domnule colonel, îmbrăcăm o cămașă curată și un costum cu nasturi și fără găuri. Și pe urmă umplem soba cu lemne, domnule colonel, că doar avem și sobă, domnule colonel, și punem ceainicul la fiert pentru un mic grog. Și pe urmă coborâm storurile și ne așezăm comod într-un fotoliu, că doar avem și fotoliu. Camera e învăluită de mirosul parfumului fin pe care-l folosește soția și nu miroase a sânge, nu-i așa, domnule colonel, nu miroase a sânge, și ne bucurăm de patul curat, că doar avem și paturi, domnule colonel, care ne și așteaptă în dormitor, moi, albe și calde. Și atunci, punem preț pe adevăr, domnule colonel, pe bunul nostru adevăr german.

Fiica: E nebun.

Ginerele: Ba nu, e beat.

Mama: Să terminăm discuția, tată. Mă ia cu frig când

Îl aud vorbind pe omul ăsta.

Colonelul (*fără asprime*): Nu pot de loc scăpa de impresia că dumneata ești unul dintre aceia cărora fleacul ăsta de război le-a încurcat noțiunile și le-a rătăcit mintea. De ce n-ai ajuns ofițer? Ai fi frecventat cu totul alte cercuri. Ai fi avut o soție cumsecade, și te-ai fi bucurat acum și de o locuință cumsecade. Ai fi fost cu totul alt om. De ce n-ai ajuns ofițer?

Beckmann: Vocea mea era prea domoală, domnule colonel, vocea mea era prea domoală.

Co Ionelul: Vezi, ești prea domol. Să vorbim pe șleau, ești unul dintre cei cam obosiți, cam molâi, așa-i?

Beckmann: Așa este, domnule colonel. E adevărat. Cam domol. Cam molâu. Și obosit, domnule colonel, obosit, obosit, obosit! Fiindcă nu pot dormi, domnule colonel, nici măcar o noapte, domnule colonel. De aceea și sunt aici, domnule colonel, de aceea vin la dumneavoastră, domnule colonel, fiindcă știu că mă puteți ajuta. Vreau să mă pot odihni și eu o dată. Nu-mi trebuie altceva, domnule colonel. Numai odihnă. Multă, multă odihnă.

Mama: Doamne, ajută-ne! Mi-e teamă. Omul ăsta îmi dă fiori de spaimă.

Fiica: Copilării, mamă. E unul dintre cei care s-au înapoiat de acolo nițel cam scrânteți. Nu sunt periculoși.

Ginerele: Am impresia că e cam arogant, dumnealui.

Colonelul (*chibzuit*): Lăsați-l pe seama mea, copii, cunosc acest soi încă de la regiment.

Mama: Dumnezeu, uite că a adormit de-a-n picioarele.

Colonelul (*aproape părintește*): Principalul e să-i iei nițel din scurt, atâta tot. Lăsați-l pe seama mea, o scot eu la capăt cu el.

Beckmann (*de foarte departe*): Domnule colonel?

Colonelul: Ei, și-acum spune, ce dorești?

Beckmann (*de foarte departe*): Domnule colonel?

Colonelul: Te ascult, te ascult.

Beckmann (*amețit de somn, ca prin vis*): Mă ascultați domnule colonel? Atunci e bine. Dacă mă ascultați,

domnule colonel. Fiindcă vreau să vă povestesc visul meu, domnule colonel. Visul acesta îl visez în fiecare noapte. Pe urmă mă trezesc fiindcă aud pe cineva urlând înspăimântător. Și știți cine e cel care urlă? Eu însumi, domnule colonel, eu însumi. E caraghios, nu-i așa, domnule colonel? Și pe urmă, nu pot să mai adorm. Nicio noapte, domnule colonel. Gândiți-vă, domnule colonel, să stai de veghe în fiecare noapte. De aceea sunt obosit, domnule colonel, îngrozitor de obosit, ama: Doamne, ajută-ne! Mă trec fiori, olonelul (*cu interes*): Te trezești din cauza visului, dacă am înțeles bine?

Beckmann: Nu, din cauza urletului. Nu din cauza visului. A urletului.

Colonelul (*cu interes*): Dar visul, el te face să urli, nu-i așa?

Beckmann: Poate că vi se pare curios, dar așa e. El e de vină. Fiindcă e un vis cât se poate de ciudat, credeți-mă. Să vi-l povestesc. Mă ascultați, domnule colonel, nu-i așa? Visez un om care cântă la xilofon. Cântă într-un ritm îndrăcit. Și în același timp omul ăsta asudă, fiindcă e peste măsură de gras. Și cântă la un xilofon uriaș. Și din pricină că e așa de mare, la fiecare lovitură omul trebuie să gonească încolo și-ncoace prin fața xilofonului. Și asudă fiindcă e într-adevăr foarte gras. Dar nu asudă câtuși de puțin sudoare, tocmai asta e ciudat. Asudă sânge, sânge fierbinte, întunecat. Și sângele îi curge de-a lungul pantalonilor, în două șuvițe late, astfel că de departe omul arată ca un general. Ca un general! Un general gras și însângerat. Probabil că e un general bătrân, încercat în bătălii multe și grele, fiindcă și-a pierdut ambele brațe. Da, cântă la xilofon cu două proteze lungi și subțiri, care arată ca niște mânere de grenade, din lemn și cu câte un inel de metal. E un muzicant cu totul ciudat, generalul, fiindcă plăcile xilofonului său uriaș nu sunt de loc din lemn. Nu, credeți-mă, domnule colonel, credeți-mă, sunt din oase. Vă rog să mă credeți, domnule colonel, din oase!

Colonelul (*încet*): Da, te cred. Din oase.

Beckmann (*ca în transă, de pe altă lume*): Da, nu din

lemn, din oase. Oase minunate, albe. Cranii are acolo, clavicule, oase ale bazinului. Iar pentru tonurile înalte, oase ale brațelor și femure. După aceea urmează coastele, mii și mii de coaste. Iar la urmă de tot, la marginea xilofonului, unde sunt tonurile cele mai înalte, acolo se află falangele de la mâini, cele de la picioare, dinții. Da, dinții sunt la urmă de tot. Acesta e xilofonul la care cântă omul cel gras cu șuvițe de general. Nu-i așa că e un muzicant caraghios, generalul ăsta?

Colonelul (*nesigur*): Da, foarte caraghios.

Foarte, foarte caraghios.

Beckmann: Da, și abia acum începe. Visul începe abia acum. Așadar, generalul stă în fața xilofonului uriaș din oase de om și bate cu protezele lui un marș. *Gloria Prusiei*, sau *Badenweiler*. Dar de cele mai multe ori cântă *Intrarea gladiatorilor* și *Vechii camarazi*. De cele mai multe ori, pe astea le cântă. Cunoașteți, fără îndoială, domnule colonel, *Vechii camarazi*? (*Fredonează.*)

Colonelul: Da, da. Bineînțeles. (*Fredonează și el.*)

Beckmann: Și pe urmă sosesc și ei. Pe urmă intră și ei, gladiatorii, vechii camarazi. Pe urmă se ridică din gropile comune, și geamătul lor însângerat pute până la luna cea albă. Și de aceea nopțile sunt așa cum sunt. Amare ca scârna de pisică. Și roșii, roșii ca limonada de zmeură pe o cămașă albă. Și de aceea nopțile sunt așa, că nu putem respira. Că ne sufocăm dacă nu avem o gură ca s-o sărutăm și rachieu ca să bem. Până la lună, până la luna cea albă pute atunci geamătul însângerat, domnule colonel, când vin morții, morții pătați cu limonadă.

Fiica: Nu vă dați seama că e nebun? zice că luna e albă! Albă! Luna!

Colonelul (*practic*): Prostii! Fără îndoială că luna e galbenă, cum a fost întotdeauna. Ca o felie de pâine cu miere. Ca o omletă. Totdeauna a fost galbenă, luna.

Beckmann: Ba nu, domnule colonel, ba nu! în acele nopți, când vin morții, atunci e albă și bolnavă. Atunci e ca pântecul unei fete care a rămas grea și s-a înecat în gârlă. La fel de albă, la fel de bolnavă, la fel de rotundă. Nu,

domnule colonel, luna e albă în acele nopți când vin morții, și geamătul lor însângerat pute pătrunzător ca scârna de pisică, până la luna cea albă, bolnavă și rotundă. Sânge. Sânge. Pe urmă se ridică din gropile comune, cu fese putrezite și uniforme însângerate. Pe urmă se ivesc din adâncuri de oceane, din stepe și de pe drumuri, din păduri răsar, din ruine și mlaștini, învinețiți și degenerați, înverziți, descompuși. Se ridică din stepe, cu un singur ochi, fără dinți, ciungi, ologi, cu măruntaiele sfârtecate, fără țeste, fără mâini, ciuruiți, puțin, orbi. Sosesc năpustindu-se într-un puhoi înspăimântător, nemărginit de mulți, nemărginit de chinuiți! Valurile înspăimântătoare și nemărginite ale mării de morți se revarsă peste marginile mormintelor și se rostogolesc impetuoase, vâscoase, puturoase și sângeroase, copleșind întreaga lume. Și atunci, generalul cu șuvițe de sânge îmi spune: „Subofițer Beckmann, preia răspunderea. Fă apelul”. Și pe urmă, iată-mă stând în fața milioanelor de schelete care rânjesc prin golul gurii, în fața fărâmelor, a grămezilor de oase, iată-mă purtând răspunderea și iată că ordon să se facă apelul. Dar camarazii nu numără de la stânga la dreapta. Își clănțane înfiorător fălcile, dar nu numără. Generalul ordonă cincizeci de îngenuncheri. Oasele putrede trosnesc, plămânii pufăie, dar ei nu numără! Oare asta nu-i nesupunere, domnule colonel? Nesupunere vădită?

Colonelul (*șoptește*): Da, nesupunere vădită!

Beckmann: Nu numără nici cât numără copiii când se joacă de-a v-ați ascunselea. Daj își recompun rândurile, descompușii ăștia, se adună ca pe o scenă și alcătuiesc coruri vorbite, coruri tunătoare, amenințătoare, apăsătoare. Și știți ce urlă, domnule colonel?

Colonelul (*șoptește*): Nu.

Beckmann: Beckmann, asta urlă. Subofițer Beckmann. Tot timpul, subofițer Beckmann. Și urletul crește. Și urletul bubuie mereu mai aproape, animalic, cum numai zeii știu să răcnească, straniu, copleșitor. Și urletul crește și bubuie, crește și bubuie! Și pe urmă urletul se întetește, se întetește și mă gătuie, până îmi răpește tot

aerul. Și atunci răcnesc, atunci încep să răcnesc în noapte. Atunci sunt nevoit să răcnesc, înfiorător răcnesc, înfiorător. Și din pricina asta mă trezesc, pe urmă, totdeauna, în fiecare noapte. În fiecare noapte concertul pe xilofonul de oase, și în fiecare noapte corurile vorbite, și în fiecare noapte răcnetul înfiorător. Și pe urmă nu mai pot să adorm, fiindcă eu eram cel care preluase răspunderea. Eu preluasem răspunderea. Da, eu preluasem răspunderea. Și de aceea vin acum la dumneavoastră, domnule colonel, fiindcă vreau și eu, în sfârșit, să dorm. Vreau și eu să pot iar dormi. De aceea vin la dumneavoastră, fiindcă vreau să dorm, vreau să pot dormi iar, în sfârșit, și eu.

Colonelul: De fapt, ce dorești de la mine?

Beckmann: V-o înapoiez.

Colonelul: Ce?

Beckmann (*aproape naiv*): Răspunderea. Vă înapoiez răspunderea. Oare nu vă amintiți de loc, domnule colonel? Acel 14 februarie? Lângă Gorodok. Erau 42 de grade sub zero. Ați venit atunci pe poziția noastră, domnule colonel, și ați spus: „Subofițer Beckmann”. „Orдонаți! „am strigat eu. Și pe urmă mi-ați spus, și răsuflarea dumneavoastră se lăsa ca o brumă pe gulerul dumneavoastră de blană – asta mi-o amintesc foarte bine, fiindcă aveți un guler de blană foarte frumos – și pe urmă mi-ați spus: „Subofițer Beckmann, preia răspunderea pentru douăzeci de oameni. Te duci în recunoaștere în pădurea de la răsărit de Gorodok și încerci să faci câțiva prizonieri. E limpede? „Da, domnule colonel”, am răspuns eu. Și pe urmă am pornit în recunoaștere. Iar eu – eu purtam răspunderea. Și am fost toată noaptea în recunoaștere și s-au pornit împușcăturile, și când am ajuns iar la pozițiile noastre, lipseau unsprezece oameni. Iar eu purtam răspunderea. Da, asta-i tot, domnule colonel. Dar acum războiul s-a sfârșit, acum vreau să mă odihnesc, acum vă înapoiez răspunderea, domnule colonel, n-o mai vreau, v-o înapoiez, domnule colonel.

Colonelul: Dar, dragul meu Beckmann, te chinuiești

fără niciun rost. A fost numai un fel de a vorbi.

Beckmann (*fără enervare, dar cât se poate de grav*): Ba da, ba da, domnule colonel. Nu e numai un fel de a vorbi. Răspunderea nu e numai o vorbă, o formulă chimică, prin care carnea omenească albă se prefăce în pământ negru. Că doar nu poți lăsa să moară oameni pentru o vorbă goală. Trebuie să găsim, undeva, un loc și pentru răspunderea asta. Morții - nu răspund. Dumnezeu - nu răspunde. Dar cei vii, ei întreabă. Întreabă în fiecare noapte, domnule colonel. Când stau și veghez, atunci vin și întreabă. Femei, domnule colonel, femei triste, îndoliate. Femei bătrâne, cu părul cărunt și cu mâini aspre și crăpate - femei tinere, cu ochii însingurați și plini de suferință. Copii, domnule colonel, copii, copii mulți și mici. Și pe urmă îmi șoptesc din întuneric: „Subofițer Beckmann, unde e tatăl meu, subofițer Beckmann?” „Subofițer Beckman, unde mi-e băiatul, unde mi-e fratele, subofițer Beckmann, unde mi-e logodnicul?” „Unde, subofițer Beckmann?” „Subofițer Beckmann, unde? unde? unde?” Așa șoptesc până se luminează de ziuă. Sunt numai unsprezece femei, domnule colonel, la mine vin numai unsprezece. Câte vin la dumneavoastră, domnule colonel? O mie? Două mii? Dormiți bine, domnule colonel? Atunci desigur că nici nu înseamnă nimic pentru dumneavoastră dacă, la cele două mii, vă predau și răspunderea pentru cele unsprezece ale mele. Puteți dormi, domnule colonel? Cu două mii de strigoi care vin noaptea? Dar mai puteți oare trăi, domnule colonel, puteți trăi măcar o clipă, fără să strigați? Domnule colonel, domnule colonel, dormiți bine noaptea? Da? Atunci, desigur că nici nu înseamnă nimic pentru dumneavoastră, atunci o să pot în sfârșit să mă odihnesc și eu - dacă sunteți atât de amabil și o luați înapoi, răspunderea asta. Atunci, în sfârșit, o să mă pot odihni și eu cu sufletul liniștit. Liniștea sufletească, asta era, da, liniștea sufletească, domnule colonel. Și pe urmă: să dorm! Doamne, Dumnezeule!

Colonelul (*i se taie, totuși, răsuflarea. Pe urmă râde însă ca să scape de senzația de apăsare, dar nu râde dușmănos, ci mai degrabă jovial și răgușit, bine intenționat și spune nu prea sigur de sine*): Tinere, tinere! Nu-mi dau prea bine seama, nu-mi dau prea bine seama. Ai devenit, cumva, un pacifist camuflat? Așa nițeluș cam distructiv. Nu? Dar... (*râde mai întâi șovăitor, dar pe urmă firea lui prusacă, sănătoasă învinge și începe să râdă în gura mare*) dragul meu, dragul meu! Aproape că-mi venea să te cred, dumneata ești un mic ștrengar, nu-i așa? Am dreptate? Ei? Vezi, ești un ștrengar, nu? (*Râde.*) Nostim, băiete, cât se poate de nostim! Te pricepi, ce-i drept e drept! Ei, și umorul ăsta macabru! Să știi că... (*se întrerupe ca să râdă*) să știi că pe chestia asta, cu numărul ăsta adică, poți ajunge pe scenă! Chiar așa, pe scenă! (*Colonelul nu vrea să-l jignească pe Beckmann, dar e atât de sănătos și atât de teribil de naiv și de vechi militar, încât nu reușește să conceapă visul lui Beckmann decât ca pe o glumă.*) Cu ochelarii ăștia stupizi, cu tunsoarea asta ciudată și caraghioasă! Ar trebui ca toată scena aceasta să fie acompaniată de muzică. (*Râde.*) Doamne, ce vis nostim. Îngenuncherile, îngenuncherile acelea pe muzică de xilofon! Da, dragul meu, neapărat trebuie să-ți prezinți numărul pe scenă! Toată lumea o să râdă, o să râdă pe rupte!!! Doamne, Dumnezeule!!! (*Râde cu lacrimi și gâfâie.*) Și zău că în primul moment n-am priceput că, de fapt, intenționai să joci o scenă atât de hazlie. Aveam impresia că ești într-adevăr nițel cam țicnit. Nici nu mi-a trecut prin minte că ești un comic atât de bun. Și, dragul meu, ne-ai oferit, zău așa, o seară deosebit de încântătoare... care trebuie răsplătită. Știi ce? Du-te până jos, în camera șoferului, ia-ți apă caldă, spală-te, bărbierește-te. Să arăți mai omenește. Și pe urmă spune-i șoferului să-ți dea un costum vechi de-al meu. Da, vorbesc foarte serios! aruncă la gunoi zdrențele astea ale dumitale și îmbracă-ți un costum vechi de-al meu, lasă, poți liniștit să-l primești, și pe urmă o să te simți iarăși om, băiete dragă. Înainte de toate, trebuie să devii iar om!!!

Beckmann (*se trezește și pentru prima dată se trezește și din apatie*): Om? Să devin om? Să devin, înainte de toate, iarăși om? (*Strigă:*) Eu să devin om? Dar voi, voi ce sunteți? Oameni? Oameni? Așa? Cum? Da? Voi, oameni? Da?!?

Mama (*țipă ascutit și pătrunzător; se aude căderea unui obiect*): Nu! Ne asasinează! Nuuu!!! (*Un zgomot asurzitor, glasurile întregii familii se amestecă țipând.*)

Ginerele: Ține lampa să nu cadă!

Fiica: Ajutor! S-a stins lumina! Mama a răsturnat lampa!

Colonelul: Liniștiți-vă, copii!

Mama: De ce nu faceți lumină?

Ginerele: Dar lampa unde e?

Colonelul: Aici. Uite că am găsit-o.

Mama: Slavă Domnului că s-a făcut iar lumină!

Ginerele: Și derbedeul a dispărut. Din prima clipă nu mi-a plăcut mutra lui.

Fiica: Una, două, trei – patru. Ba nu, n-a furat nimic. Numai platoul s-a spart.

Colonelul: Lua-o-ar naiba de treabă! Ce rost o fi avut și vizita asta?

Ginerele: Poate că e într-adevăr un prostănac.

Fiica: Nu, uite aici. Lipsește sticla de rom.

Mama: Dumnezeu, tată, romul tău cel fin!

Fiica: Jumătatea de pâine... a dispărut și ea!

Colonelul: Cum, pâinea?

Mama: A luat pâinea. Ei, dar de ce-o fi având nevoie de pâine?

Ginerele: Poate că vrea s-o mănânce. Sau s-o amaneteze. Pușlamalele astea nu se dau în lături de la nimic.

Fiica: Da, poate că vrea s-o mănânce.

Mama: Bine, dar așa... pâine goală?!

(*O ușă scârțâie și se închide cu zgomot.*)

Beckmann (*iarăși în stradă. Se aude un gălgâit*): Au dreptate ăia. (*Din ce în ce mai beat:*) Noroc, ăsta te încălzește. Da, au dreptate ăia. Noroc! Să ne apucăm

acuma și să jelim după morți, când noi înșine stăm cu lațul de gât? Noroc. Au dreptate ăia! Morții ne îngroapă și pe noi. Ieri zece milioane. Astăzi sau și făcut treizeci. Măine o să vină unul și o să arunce în aer un continent întreg. Săptămâna viitoare, altul o să descopere o metodă prin care să ucidă toată lumea în șapte secunde cu zece grame de otravă. Iar noi să jelim! Noroc! Am o vagă impresie că a cam sosit vremea să ne căutăm o altă planetă. Noroc! Au dreptate ăia. O să mă angajez la circ. Au dreptate ăia, măi, omul lui Dumnezeu. Colonelul mai-mai să crape de atâta răs. Zicea că sunt numai bun să joc pe scenă. Șontâcând, îmbrăcat cu mantaua asta, cu mutra asta, cu ochelarii pe mutra asta și cu peria de pe cap. Colonelul are dreptate, omenirea o să se tăvălească pe jos de atâta răs. Noroc! Trăiască domnul colonel! ăsta mi-a salvat viața. *Heil*, domnule colonel! Noroc, trăiască sângele! Trăiască râsul de pe morminte! Mă angajez la circ, oamenii or să se tăvălească pe jos de atâta răs, dacă lucrurile se vor petrece cu destulă groază, cu sânge și mulți morți. Haide, clondir gâlgâitor, mai fă-ți o dată datoria. Noroc! Rachiu! mi-a salvat viața, rațiunea mi s-a înecat! Noroc! (*Măreț și beat:*) Cel ce are rachiu, sau un pat, sau o fată, acela să-și viseze ultimul vis! Măine s-ar putea să fie prea târziu! Să-și făurească din visul lui o arcă a lui Noe și cu pânzele în vânt, bând și cântând, să pornească peste spaime spre întunericul veșnic. Ceilalți să se înece în teamă și deznădejde! Cine are rachiu, e salvat. Noroc! Trăiască sângerosul colonel! Trăiască răspunderea! *Heil!* Mă angajez la circ! Trăiască circul! Întreg circul cel mare.

O cameră. Directorul unui cabaret. Beckmann, puțin cam amețit încă de băutură.

Directorul (*cu multă convingere*): Vezi dumneata, mai ales în artă avem iar nevoie de un tineret care să adopte o atitudine activă față de toate problemele. Îndrăzneț, chibzuit...

Beckmann (*ca pentru sine*): Chibzuit, da, foarte chibzuit trebuie să fie.

Directorul: „un tineret revoluționar. Avem nevoie de

un spirit ca al lui Schiller, care a creat *Hoții* la douăzeci de ani. Avem nevoie de un Grabbe, de un Heinrich Heine! De un asemenea spirit genial, tumultuos avem nevoie! De un tineret lipsit de romantism, legat de realitate, dârz, care să privească drept în față laturile întunecate ale vieții, nesentimental, obiectiv, înțelept. De oameni tineri avem nevoie, de o generație care să vadă lumea și s-o îndrăgească așa cum e. Care să prețuiască adevărul, să făurească planuri, să făurească idei. Nu e necesar să fie cine știe ce filosofie adâncă. Pentru numele lui Dumnezeu, nimic desăvârșit, matur și pe deplin lămurit. Să fie ca un strigăt, un strigăt spontan al inimilor. Întrebare, nădejde, foame!

Beckmann (*pentru sine*): Foame, da, asta avem.

Directorul: Dar e necesar ca tineretul acesta să fie tânăr, pasionat și îndrăzneț, mai ales în artă! Uitați-vă la mine: încă de la șaptesprezece ani jucam pe scena unui cabaret de unde le arătam burghezilor mărginiți colții și le stricam tot cheful. Ne lipsesc avangardiștii, cei care să poată prezenta chipul cenușiu, viu, plin de suferință al vremurilor noastre!

Beckmann (*pentru sine*): Da, da: tot mereu să poți prezenta. Chipuri, arme, strigoi. Trebuie mereu să prezinți ceva.¹

Directorul: Fiindcă a venit vorba de chipuri: De ce porți acest soi de ochelari care dau o impresie aproape grotescă? Cum de-ai reușit, omule, să-ți procuri acest obiect original? Te apucă sughițul., zău așa, când îl vezi. Ciudată bazaconie îți mai încăleacă nasul!

Beckmann (*ca un automat*): Da, ochelarii mei de mască de gaze. Ni se dădeau la armată, nouă, celor cu vederea slabă, pentru ca și cu masca de gaze să-l putem recunoaște și lovi pe dușman.

Directorul: Dar războiul s-a terminat doar de mult! S-a scurs multă vreme de când ducem o viață eminamente civilă! Și dumneata te înfățișezi încă în echipamentul ăsta militar.

1 Christian Dietrich Grabbe (1801—1836), dramaturg german.

Beckmann: Nu trebuie să mi-o luați în nume de rău. Abia alaltăieri m-am înapoiat din Siberia. Alaltăieri? Da, alaltăieri!

Directorul: Siberia? Groaznic, nu? Groaznic. Ce să-i faci, războiul! Dar ochelarii, chiar n-ai alții?

Beckmann: Sunt fericit că îi am cel puțin pe ăștia. Asta e salvarea mea. Nu există altă salvare - alți ochelari, voiam să spun.

Directorul: Bine, dar nu ți-ai făcut din vreme rezerve, dragul meu?

Beckmann: Unde, în Siberia?

Directorul: Ei da, desigur. În Siberia nu se putea! Uite, eu mi-am făcut un mic stoc de ochelari. Am fost deștept! Sunt fericitul posesor a trei perechi de ochelari, rasă pură, calitatea întâi, ramă de corn. Corn veritabil, dragul meu! Una galbenă pentru lucru. Una discretă pentru stradă. Și una de seară, pentru scenă, înțelegi, niște ochelari cu ramă neagră, grea, de corn. ăștia sunt grozavi, dragul meu: clasa-ntâi!

Beckmann: Din păcate, n-am ce vă oferi ca să-mi cedați și mie o pereche. Eu însumi am impresia că sunt reparat provizoriu. Știu și cât de imbecilă e înfățișarea ochelarilor mei imbecili, dar ce să fac? N-ați putea...

Directorul: Ce-ți trece prin minte, dragă amice?

Nu pot renunța nici măcar la una dintre perechile mele de ochelari. De ele depind inspirația, activitatea, dispoziția mea.

Beckmann: Da, tocmai asta e: cu mine e la fel. Iar rachiu nu poți avea în fiecare zi. Și când s-a golit sticla, viața e ca plumbul: tenace, cenușie, fără valoare. Probabil însă că pe scenă ochelarii ăștia de o urâtenie strigătoare la cer sunt mai de efect.

Directorul: Cum așa?

Beckmann: Vreau să zic, mai caraghioși. Oamenii râd de se tăvălesc pe jos când se uită la ochelarii mei. Și pe urmă părul, și mantaua. Și apoi mutra, trebuie să aveți în vedere și mutra mea! Toate astea sunt grozav de hazlii, nu-i așa?

Directorul (*care începe să aibă o senzație neplăcută*): Hazlii? Hazlii? Oamenilor li se oprește râsul în gât, dragul meu. Când or să te vadă, or să simtă fiori reci de groază pe șira spinării. Fiori reci de groază o să-i cuprindă în fața acestui strigoi venit de pe altă lume. La urma urmei oamenii vor să se desfete prin artă, să se înalțe, să-și ridice moralul, iar nu să vadă strigoi care le dau fiori reci. Nu, așa nu te putem lansa. Oamenilor trebuie să le oferim ceva mai genial, mai cu tâlc, mai vesel. Pozitiv! Pozitiv, dragul meu! Gândește-te la Goethe! Gândește-te la Mozart! *Fecioara din Orléans*, Richard Wagner, Schmeling²³, Shirley Temple⁴¹!

Beckmann: Desigur că nu pot concura cu astfel de nume. Eu sunt doar Beckmann. B - la-ncepiit și eckmann în coadă.

Directorul: Beckmann? Beckmann? Pe moment, numele nu-mi spune nimic în branșa artiștilor de cabaret. Sau ai lucrat sub un pseudonim?

Beckmann: Nu, sunt un nume cu totul nou. Sunt începător.

Directorul (*își schimbă cu totul atitudinea*): Ești începător? Dar bine, amice dragă, în viață lucrurile nu merg atât de lesne. Prea simplă ți se pare treaba asta. Nu poți face carieră așa, cât ai bate din palme. Subapreciezi răspunderea noastră, a patronilor! Lansarea unui începător poate să ducă la faliment. Publicul dorește nume!

Becicmann: Goethe, Schmeling, Shirley Temple și altele asemenea, nu-i așa?

Directorul: Desigur. Ce să fac cu începători? cu novici, cu necunoscuți? Ce vârstă ai?

Beckmann: Douăzeci și cinci.

Directorul: Da, îmi închipuiam. Înainte de orice **r**

2 Dramă de Schiller.

3 Max Schmeling, cunoscut campion de box, înainte de cel de-al doilea război mondial.

4 Artistă de cinema care, copil fiind, și-a avut epoca de glorie cu puțin înaintea celui de-al doilea război mondial.

tinere prieten, trebuie să te izbești nițeluș cu capul de pereții vieții. Să adulmecii cu nările viața, cu mirosurile ei. Cu ce te-ai ocupat până acum?

Beckmann: Cu nimic. Cu războiul. Mi-a fost foame, mi-a fost frig, am tras cu arma: războiul. Cu nimic altceva.

Directorul: Cu nimic altceva? Ei, asta înseamnă foarte puțin. Mai întâi trebuie să te maturizezi pe câmpul de bătlie al vieții, amice. Muncește. Fă-ți un nume, pe urmă te lansăm într-o montare impunătoare. Învață să cunoști lumea, pe urmă poți să mai vii pe-aici. Mai întâi trebuie să devii cineva!

Beckmann (*care până acum vorbise calm și cu glas egal, devine din ce în ce mai enervat*): Și de unde să încep? De unde? Orice om are dreptul să i se ofere, măcar o dată, o posibilitate. Undeva trebuie să înceapă o dată și un începător. Ce-i drept, în Rusia, nu ne-am izbit de pereții vieții, dar ne-am izbit de metal, de mult metal. Metal fierbinte, aspru, nemilos. De unde să începem? De unde? Vrem și noi să începem, în sfârșit! Omul lui Dumnezeu!

Directorul: Mai încet cu omul lui Dumnezeu! Nu admit! în definitiv, n-am trimis pe nimeni în Siberia. Eu, nu.

Beckmann: Nu, nimeni nu ne-a trimis în Siberia. Ne-am dus fiindcă am vrut noi. Noi, toți, ne-am dus singuri. Și unii au rămas de bunăvoie acolo. Sub zăpadă, sub nisip. Astora le-a surâs măcar o dată norocul, cei rămași, morții. Dar noi, noi nu putem începe nicăieri. Nicăieri nu putem începe.

Directorul (*resemnat*): Cum vrei! Prin urmare, dă-i drumul. Te rog. Urcă pe scenă. Începe. Nu mai pierde vremea. Timpul e scump. Prin urmare, hai, începe! Fii atât de amabil și începe. Îți ofer șansa cea mare a vieții dumitale. Ai un noroc nemaivăzut: te ascult! Poți fi mulțumit, tinere, poți fi mulțumit, crede-mă! Dar începe odată, pentru numele lui Dumnezeu. Te rog. Aici. Să vedem.

(*Muzică de xilofon în surdină. E lesne de recunoscut melodia: Curajoasa nevestică de răcan.*)

Beckmann (*cântă, mai mult vorbit, încet, apatic și*

monoton):

*Curajoasă nevestică de răcan, Știu pe dinafară
cântecul german.*

Ce cântec dulce mai era

Dar nu făcea, de fapt, nicio para.

Refren:

Lumea râse-n hohot.

Am urlat în schimb;

Negrul nopții clopot Ne-am uți-ntre timp.

Mai rânjește-ntr-una Luna numai, luna.

Prin perdeaua ruptă.

*Când m-au lăsat la vatră - am dat în patul meu de-un
alt bărbat: Chiar eu m-am minunat nespus că vieții capăt
nu mi-am pus.*

Lumea râse-n hohot.

Am urlat în schimb;

Negrul nopții clopot Ne-am uți-între timp.

Mai rânjește-ntr-una Luna numai, luna.

Prin perdeaua ruptă.

E miezul nopții iar și, iată.

Glumesc în pat cu o altă fată:

*Despre Germania n-a scos un cuvîntel; Cât despre
noi, Germania făcu la fel.*

Refren:

*Lumea râse-n hohot, Am urlat în schimb; Negrul
nopții clopot Ne-am uți-ntre timp. Mai rânjește-ntr-una
Luna numai, luna, Prin perdeaua ruptă.*

Ce scurtă noapte, se crăpa de zi;

Stătea un altu-n prag, și ne trezi:

*Era bărbatul ei, și-avea doar un picior - Veni la patru,
n revărsat de zori.*

Refren:

*Lumea râse-n hohot Am urlat în schimb; Negrul
nopții clopot Ne-am uți-ntre timp.*

Mai rânjește-ntr-una Luna numai, luna.

Prin perdeaua ruptă.

*Bat iarăși drumul lung și greu De cântec însoțit
mereu Un cântec despre-o can...*

Un cântec despre-o can...

Candidă nevestică de răcan.

(Sunetele xilofonului se sting încet.)

Directorul (*laș*): Nu-i rău, nu, nu e chiar atât de rău. E oarecum acceptabil. Pentru un începător, mai mult decât acceptabil. Bineînțeles că totul are încă prea puțin *esprit*, tinere dragă. N-are destulă strălucire. N-are încă șlefuirea necesară. Fără îndoială, încă nu e o creație. Îi lipsește încă acel *timbre* și erotica picantă discretă, cerută tocmai de tema adulterului. Publicul vrea să fie gădilat, nu ciupit. Altfel însă, e mai mult decât acceptabil, având în vedere tinerețea dumată. Mai lipsește morală - și o mai adâncă înțelegere a vieții - dar după cum spuneam: pentru un începător nu e chiar atât de rău! E încă prea lozincard, prea ușor de înțeles...

Beckmann (*mecanic, ca pentru el*) ...prea ușor de înțeles!

Directorul: „prea zgomotos. Prea direct, înțelegi? Bineînțeles că îți lipsește încă, la vârsta dumată, acea senină...

Beckmann (*mecanic, ca pentru sine*): „senină.

Directorul: „resemnare, superioritate. Gândește-te la bătrânul nostru maestru, la Goethe. Goethe l-a însoțit pe ducele său în bătălie - și la focul de tabără a scris o operetă.

Beckmann (*mecanic, ca pentru sine*). Operetă.

Directorul: Acesta este geniul! Aceasta este deosebirea cea mare!

Beckmann: Da, nu poți să nu fii de acord, e o mare deosebire.

Directorul: Prietene dragă, să mai așteptăm câțiva anișori.

Beckmann: Să aștept? Dar mi-e foame! Trebuie neapărat să muncesc!

Directorul: Da, dar și simțul artistic trebuie să se maturizeze. Recitalul dumată e încă lipsit de eleganță și de experiență. Totul e prea cenușiu, prea despuat. Publicul s-ar posomorî. Nu, nu-i putem hrăni cu pâine

neagră...

Beckmann (*mecanic, ca pentru sine*): Pâine neagră.

Directo nu 1: pe oameni, când ei cer cozonac. Trebuie să mai ai răbdare. Mai dezvoltă-ți aptitudinile, șlefuieste-te, maturizează-te. După cum spuneam, e mai mult decât acceptabil, dar încă nu e artă.

Beckmann: Artă, artă! Dar e adevărul însuși!

Directorul: Da, adevărul! Dar adevărul n-are nimic comun cu arta!

Beckmann (*mecanic, ca pentru sine*): Da.

Directorul: Cu adevărul nu ajungi departe.

Beckmann (*mecanic, ca pentru sine*): Da.

Directorul: Reușești doar să devii antipatic. Unde am ajunge dacă toată lumea s-ar apuca, deodată, să spună numai adevărul! Cine oare dorește, în zilele noastre, să audă vorbindu-se de adevăr? Ei? Asta e situația și acest lucru nu trebuie să-l uiți niciodată.

Beckmann (*amar*): Da, da. Înțeleg. Vă mulțumesc. Treptat încep să înțeleg. Asta e situația pe care nu trebuie s-o uităm niciodată (*vocea i se face tot mai aspră, culminând când. se aude scârțâitul ușii*), pe care nu trebuie s-o uităm vreodată: cu adevărul nu ajungi departe. Cu adevărul reușești doar să devii antipatic. Cine oare dorește, în zilele noastre, să audă adevărul? (*Tare:*) Da, treptat încep să înțeleg, asta e situația... (*Beckmann pleacă fără să salute. O ușă scârțâie și se închide cu zgomot.*)

Directorul: Dar, tinere! Nu fi atât de sensibil 1

Beckmann (*disperat*):

Rachiul se băuse și totul era vânăt la pielea gri, ca pielea De scroafă rea, bătrână!

Drumul spre Elba se află drept în față.

Celălalt: Stai pe loc Beckmann! Drumul e aici! Aici, în sus!

Beckmann: Drumul pute a sânge. Aici au masacrat ei adevărul. Drumul meu duce spre Elba. Se îndreaptă într-acolo, în jos.

Celălalt: Vino, Beckmann, nu ți-e îngăduit să te

descurajezi! Adevărul trăiește!

Beckmann: Cu adevărul lucrurile stau ca și cu o târfă pe care o știe tot orașul. Toți o cunosc, dar nu se simt la largul lor când o întâlnesc pe stradă. Sunt treburi care trebuie făcute în taină, noaptea. La lumina zilei e cenușie, aspră și urâtă, târfa asta, ca și adevărul. Și unii nu-l pot răbda toată viața.

Celălalt: Vino, Beckmann. undeva se află totdeauna o ușă deschisă.

Beckmann: Da, pentru Goethe. Pentru Shirley Temple sau Schmeling. Dar eu sunt numai Beckmann, Beckmann cel cu ochelari ridicoli și cu păr caraghios. Beckmann cel șontorog de-un picior și cu o manta de Moș Crăciun. Sunt doar o glumă fără haz, pe care a făcut-o războiul, un strigoi al zilei de ieri. Și fiindcă sunt numai Beckmann și nu Mozart, de aceea toate ușile îmi sunt închise. Bum! De aceea stau afară. Bum! Și iarăși: Bum! Și încă o dată: Bum! Și iarăși, mereu, afară: Bum! Și fiindcă sunt un începător, de aceea nu pot începe nicăieri. Și fiindcă sunt prea domol, n-am putut ajunge ofițer! Și fiindcă sunt prea zgomotos, indispun publicul. Și fiindcă am o inimă care răcnește noaptea de groaza morților, trebuie mai întâi să devin iarăși om. În costumul domnului colonel.

Rachiul se băuse și totul era vânat la pielea gri, ca pielea De scroafă rea, bătrână!

Drumul pute a sânge, fiindcă adevărul a fost masacrat, și toate ușile sunt închise. Vreau să merg acasă, dar toate drumurile sunt întunecate. Numai drumul care coboară spre Elba, acela e luminat. Da, acela e luminat!

Celălalt: Stai, Beckmann! Drumul tău e cel de-aici. Pe-aici e drumul spre casă. Trebuie să mergi acasă, Beckmann. Tatăl tău stă în odaie și te așteaptă. Iar mama s-a și îndreptat spre ușă. Ți-a recunoscut pasul.

Beckmann: Dumnezeu! Acasă! Da, vreau acasă. Vreau la mama. În sfârșit, la mama!!! La...

Celălalt: Vino. Drumul tău e pe-aici. Așa se întâmplă, calea pe care ar trebui să mergi de la început îți vine în minte abia la urmă.

Beckmann: Acasă, acolo e mama, mama...

SCENA 5

O casă. O ușă. Beckmann.

Beckmann: Casa noastră mai există! Și are o ușă. Iar ușa e aici pentru mine. Mama e înăuntru, și-mi deschide ușa, și mă lasă să intru. Nu credeam că mai există casa noastră! Scara scârțâie ca odinioară. Iată și ușa noastră. În fiecare dimineață, la opt, tata iese pe-aici. În fiecare seară tot pe-aici intră. Afară de duminică. Aici se sucește și se-nvârtește, zăngănindu-și legătura de chei și bombăne cu necaz. În fiecare zi. Toată viața lui. Pe-aici intră și iese mama. De trei ori, de șapte ori, de zece ori pe zi. În fiecare zi. Toată viața ei. O viață de om. Asta-i ușa noastră. Înăuntru e ușa bucătăriei care scârțâie, și e pendula care, cu vocea ei răgușită, ticăie orele ce nu se mai întorc. Înăuntru e un scaun pe care-l răsturnam și-l încălecam jucându-mă de-a cursele de biciclete. Și tot acolo, înăuntru, e locul unde stă tata și tușește mereu. Înăuntru se aude robinetul stricat care râgâie și dalele bucătăriei sunând sub pașii mamei când trebăluiește. Asta-i ușa noastră. În spatele ei se deapănă o viață, de pe un ghem veșnic. O viață care a fost dintotdeauna aceeași, vreme de treizeci de ani. Și care se desfășoară mai departe la fel. Războiul nu s-a oprit la această ușă. N-a spart-o și n-a smuls-o din țâțâni. A lăsat în pace ușa noastră, din întâmplare, din greșeală. Și acum, iat-o aici, așteptându-mă. Pentru mine se deschide. Și după mine se închide și pe urmă n-o să mai fiu afară. Pe urmă o să fiu acasă. Asta-i ușa noastră veche, cu vopseaua scorjită și cu cutia de scrisori cu tabla îndoită. Cu butonul alb al soneriei mișcându-se nesigur, cu placa lucioasă de alamă, pe care mama o curăță în fiecare dimineață și pe care scrie numele nostru: *Beckmann*... Nu, placa de alamă nu mai e! De ce nu mai e aici placa de alamă? Cine a luat de-aici numele nostru? Ce rost are cartonul ăsta murdar de pe ușa noastră? Cu numele ăsta străin? Doar aici nu locuiește niciun Kramer! De ce nu se mai află numele nostru pe ușă? Vreme de treizeci de ani s-a aflat doar aici. Nu se poate să

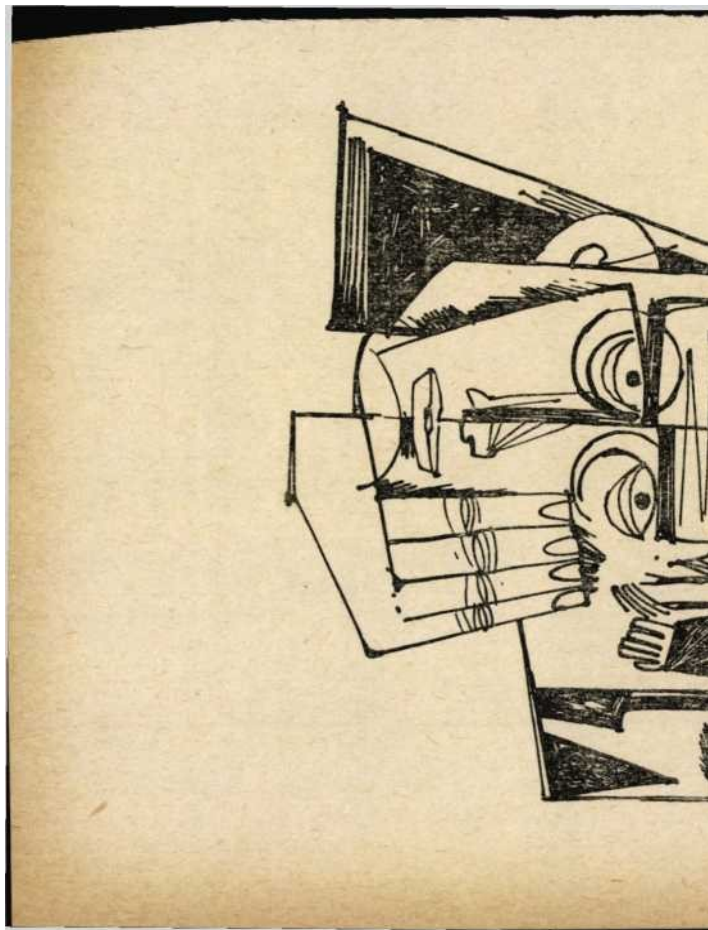
fie scos pur și simplu, și înlocuit cu altul! Unde-i placa noastră de alamă? Celelalte nume din casa sunt doar toate la locul lor, pe uși. Ca întotdeauna. Oare de ce nu mai scrie aici Beckmann? Că doar nu se poate să bați aici în cuie un alt nume, când vreme de treizeci de ani a stat scris Beckmann. Cine-i acest Kramer?

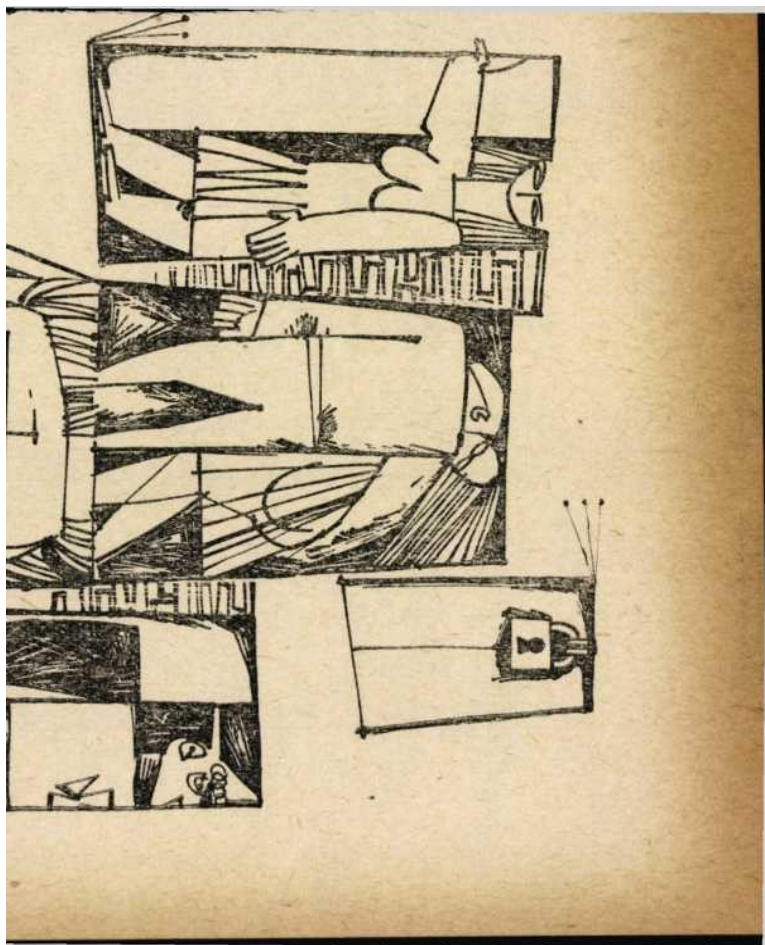
(Sună. Ușa se deschide scârțâind.)

Doamna Kramer *(cu bunăvoință indiferentă, crudă, directă, care e mai îngrozitoare decât grosolănia și brutalitatea)*: Ce doriți?

Beckmann: Bună ziua, să vedeți, eu...

Doamna Kramer: Poftim?

Reckmann: Poate știți ce s-a ales din placa noastră de alamă?

Doamna Kramer: Ce fel de „placa noastră”?

Beckmann: Placa aceea, care a stat dintotdeauna aici. Vreme de treizeci de ani.

Doamna Kramer: Nu știu.

Reckmann: Poate știți unde se află părinții mei?

Doamna Kramer: Cine sunt părinții dumitale? Cine ești dumneata?

Reckmann: Numele meu e Reckmann. Aici m-am născut, în această casă. Asta e locuința noastră.

Doamna Kramer (*mereu mai guralivă și îndrăzneată, mai degrabă decât intenționat vulgară*): Nu, nu se poate.

Asta e locuința noastră. Dinspre partea mea poți să te fi născut aici, asta nu mă privește, dar nu e locuința dumitale. E a noastră.

Reckmann: Da, da. Unde se află însă părinții mei? Trebuie doar să locuiască undeva!

Doamna Kramer: Și zici că ești fiul lor, al acestor Reckmann? Numele dumitale e Beckmann?

Reckmann: Da, bineînțeles, eu sunt Beckmann. Doar m-am născut aici, în această locuință.

Doamna Kramer: N-ai decât. Nu mă privește. Dar locuința e a noastră.

Beckmann: Dar părinții sunt ai mei! Părinții mei unde se află? Nu puteți să-mi spuneți unde sunt?

Doamna Kramer: Nu știi? Și mai zici că ești fiul lor? Asta-i bună! Dacă nici măcar dumneata nu știi, ce să mai zic eu?

Beckmann: Pentru Dumnezeu, dar încotro s-au dus bătrânii? Au locuit aici vreme de treizeci de ani și acum, așa, deodată, să nu mai fie aici. De ce nu spuneți nimic? Undeva trebuie doar să fie!

Doamna Kramer: Da, sunt. Din câte știu:

Aleea 5.

Beckmann: Aleea 5? Ce fel de Alee 5?

Doamna Kramer (*resemnată, mai degrabă compătimitoare decât brutală*): Aleea 5, la Chisdorf. Știi ce-i Chisdorf? O colonie de morminte. Știi unde se află Chisdorf? Lângă Fuhisbüttel. Acolo, sus, sunt cele trei stații terminus ale Hamburgului. La Fuhisbüttel, închisoarea, la Alsterdorf, ospiciul de nebuni. Și la Chisdorf, cimitirul. Acolo sunt acum bătrânii dumitale. Acolo - locuiesc ei acum. Și dumneata pretinzi că nu știai?

Beckmann: Dar ce caută acolo? Au murit oare? Până de curând mai trăiau încă. De unde era să știu? Am fost vreme de trei ani în Siberia. Mai mult de o mie de zile. Cum de au murit? Până de curând mai erau aici. De ce au murit înainte de a mă înapoia eu acasă? Că doar n-aveau nimic. Numai tata avea tușea aceea. Dar o avea de când îl știu. Și mamei îi era frig la picioare din cauza dalelor din

bucătărie. Dar nu moare nimeni din atâta lucru. De ce au murit? Că doar n-aveau niciun motiv. Nu se poate să moară așa, deodată, pur și simplu.

Do am na Kramer (*confidențială, șleampătă fi sentimentală la modul grosolan*): Aha, ești unul din ăia, un fiu cam ciudat. Bine, treacă de la mine. O mie de zile în Siberia, nu-i glumă! E de înțeles când unul se întoarce sucit și îngenuncheat. Bătrânii Beckmann n-au mai putut-o duce, să știi. Au cam făcut exces de zel pe vremea celui deal treilea Reich. Ce nevoie avea un bătrân ca el să mai îmbrace uniformă? Și era nițel cam pornit împotriva evreilor, știi doar. Pe evrei nu-i putea înghiți, bătrânul dumitale. Îl secau la ficați. Mereu țipa că vrea să-i trimită, cu mâna lui, în Palestina. În adăpostul antiaerian, știi, de câte ori auzea câte o bombă căzând, trăgea o înjurătură la adresa evreilor. Cam sărea peste cal bătrânul domn. S-a compromis din plin în timpul naziștilor. Ei, și după ce cămășile brune și-au mâncat mălaiul, au început să-l scuture pe domnul tatăl dumitale. Pe chestia cu evreii. Avea el ce avea cu evreii, de ce nu putea să-și țină gura? Asta e, că întrecuse măsura bătrânul Beckmann. Și după ce s-a terminat cu cămășile brune au început să-l ia la întrebări, să-l caute la măsele. Ei, și el avea o măsea cam găunoasă, trebuie să recunoaștem că era tare găunoasă. Dar, ia spune, de când te-am văzut, îmi tot vine să râd de obiectul ăsta caraghios pe care l-ai așezat pe nas în chip de ochelari. De ce-ți trebuie bazaconia asta? Doar n-ai pretenția că așa ceva poate fi luat drept ochelari. N-ai o pereche ca lumea, tinere?

Beckmann (*ca un automat*): Nu. Sunt ochelari pentru masca de gaze. Îi căpătau soldații care...

Doamna Kramer: Da, da, știu. Dar de purtat, n-aș purta așa ceva. Chiar de-ar trebui să nu mai ies din casă. Asta ar fi ceva pentru moșulică al meu. Știi ce-ar spune dacă te-ar vedea? Ar spune: Omule, tinere, scoate balustrada asta de pod de pe mutră!

Beckmann: Continuați. Ce e cu tatăl meu? Povestiți-mi ce s-a întâmplat pe urmă. Mă interesează atât de mult!

Haide, continuați, doamnă Kramer, continuați!

Doamna Kramer: Nu prea mai e nimic de povestit. L-au pus pe liber pe tăticu' dumitale, fără pensie, bineînțeles. Și pe urmă au fost obligați să părăsească și locuința. Li s-a permis să-și ia numai oala de gătit. Fără îndoială că numai plăcut nu era. Și asta le-a dat bătrânilor ultima lovitură. Probabil că n-au mai putut îndura. Și nici n-au mai vrut. Ei, și atunci s-au denazificat singuri și pentru totdeauna. A fost o dovadă de consecvență din partea bătrânului dumitale, ce-i a lui e-al lui.

Beckmann: Ce-au-făcut? S-au...

Doamna Kramer (*mai degrabă binevoitoare deci t vulgară*): Denazificat. Știți, așa-i spunem noi. E, așa, o vorbă pe care o folosim noi. Da, bătrânilor dumitale le pierise cheful de tot și de toate. Într-o dimineață au fost găsiți în bucătărie, țepeni și vineți. „Mare prostie, zice moșulică al meu, gazul ăsta ne ajungea să gătim o lună întreagă”.

Beckmann (*încet, dar cumplit de amenințător*): Cred c-ar fi bine să închizi ușa, și încă foarte repede. Foarte repede! Și s-o încui. Închide repede ușa, îți spun! Imediat! (*Ușa scârțâie, doamna Kramer țipă isteric, ușa se închide.*)

Beckmann (*încet*): Nu mai pot îndura! Nu mai pot îndura! Nu mai pot îndura!

Celălalt: Ba da, Beckmann, ba da! Omul poate îndura.

Beckmann: Nu! Nu mai vreau să îndur toate astea! Pleacă! Mereu spui da, proteste! Pleacă!

Celălalt: Nu, Beckmann. Drumul tău se află aici, sus. Vino, rămâi aici, sus, Beckmann, drumul pe care trebuie să mergi e lung. Vino!

Beckmann: Ești un porc! Dar așa e, omul poate îndura, da, poate îndura. Înduri și mergi mai departe pe calea asta a ta. Uneori simți că te sufoci și ai vrea să ucizi pe cineva. Dar pe urmă respiri din nou și nu ucizi pe nimeni. Nici nu mai răcnești și nici nu mai plângi. Înduri. Doi morți. Cui îi pasă astăzi de doi morți!

Celălalt: Taci, Beckmann. Vino!

Beckmann: Bineînțeles că e dureros când sunt chiar

părinții tăi, cei doi morți. Dar doi morți, oameni în vârstă.
„Păcat de gaz! Cu el se putea găti o lună întreagă”.

Celălalt: Nu te mai gândi la asta Beckmann. Vino. Drumul te așteaptă.

Beckmann: Da, nu te mai gândi la asta. Dar ce te faci cu inima care strigă, cu inima care ar vrea să ucidă. Cu târfa asta ticăloasă și sărmană de inimă, care i-ar ucide pe oamenii ăștia jalnici, care jelesc după gazul irosit! Inima pe care o ai ar vrea să se odihnească în adâncurile Elbei, te rog să mă înțelegi. A strigat, inima asta, până a răgușit, și nimeni n-a auzit-o. Nici aici, jos. Și nici acolo, sus. Doi bătrâni s-au mutat în colonia de morminte din Chisdorf. Ieri, poate că două mii au făcut asta. Alaltăieri, poate că șaptezeci de mii. Măine poate că o să fie patru mii sau șase milioane. Strămutați în gropile comune ale lumii. Cui îi pasă de asta? Nimănui. Aici, jos, nu-i pasă nici unui om. Acolo, sus, nu-i pasă nici unui Dumnezeu. Dumnezeu doarme și noi trăim mai departe.

Celălalt: Beckmann! Beckmann! Nu te mai gândi la asta Beckmann. Toate le vezi prin ochelarii tăi care provin de la masca de gaze. Toate le vezi strâmb, Beckmann. Nu te mai gândi la asta. A fost o vreme când cititorii de ziare din Capetown oftau din greu sub abajururile verzi ale lămpilor, când aflau că în Alaska au degerat două fete. Cândva se întâmpla că oamenii din Hamburg nu puteau adormi fiindcă la Boston a fost răpit un copil. Înainte vreme se putea întâmpla să se arboreze doliul la San Francisco, fiindcă lângă Paris se prăbușise un pilot cu balonul lui.

Beckmann: Înainte vreme, înainte vreme, înainte vreme! Când era asta? Cu zece mii de ani în urmă? Astăzi asemenea lucruri nu se mai întâmplă decât la listele de morți cu șase zerouri. Dar oamenii nu mai oftează sub lămpile lor, dorm în liniște și adânc, dacă mai au un pat. Oamenii nu-și mai privesc semenii, ci privesc alături, muți și plini de durere: cu obrajii supti, împietriți, plini de amărăciune, schilodiți, singuratici. Hrana lor se compune din cifre, pe care abia le pot pronunța, atât de lungi sunt.

Iar cifrele înseamnă...

Celălalt: Nu te mai gândi la asta, Beckmann.

Beckmann: Ba gândește-te, ba gândește-te, până îți dai ultima suflare. Cifrele sunt atât de lungi, încât abia dacă le pot pronunța. Iar cifrele înseamnă...

Celălalt: Nu te mai gândi la asta...

Beckmann: Gândește-te! Ele înseamnă: morți, pe jumătate morți, morți de grenade, morți de schije, morți de foame, morți de bombe, morți degerați în viscol, morți înecați în oceane, morți de deznădejde, dați dispăruți, pieriți, rățăciți. Și aceste cifre au zerouri mai multe decât degetele noastre de la o mână!

Celălalt: Nu te mai gândi la asta, nu te gândi. Drumul te așteaptă Beckmann, vino!

Beckmann: Ascultă-mă, ascultă-mă. Încotro duce drumul ăsta, încotro? Unde suntem? Suntem încă aici? Țsta e bătrânul nostru pământ? Oare încă nu ne-a crescut blană? Nu ne crește coadă, colți de fiară, gheare? Mai umblăm oare în două picioare? Omule, omule, pe ce drum mergi? Încotro te îndrepti? Răspunde, tu, celălalt, care spui mereu da! Răspunde, tu care răspunzi mereu!

Celălalt: Ai să te rățăcești, Beckmann, vino, rămâi sus, drumul pe care trebuie să mergi e aici! Nu te mai gândi la asta. Drumul urcă și coboară. Nu trebuie să începi a striga când coboară și când e întuneric – drumul duce mai departe și lumini sunt pretutindeni: soare, stele, femei, ferestre, felinare și uși deschise. Nu trebuie să începi a striga când stai o jumătate de ceas în ceață, noaptea, însingurat. Vei întâlni mereu, neîncetat, alți oameni. Vino, băiete, nu osteni. Nu te mai gândi la aiureala sentimentală a drăguțului xilofonist, nu te mai gândi.

Beckmann: Nu te mai gândi? E singurul răspuns pe care mi-l poți da? Milioane de oameni morți, de oameni pe jumătate morți, de dispăruți – nu înseamnă nimic? Și tu spui: Nu te mai gândi! M-am rățăcit? Da, drumul e cenușiu, înspăimântător și presărat cu abisuri. Dar noi suntem afară, pe această cale, în drum, șchiopătăm, urlăm și flămânzim de-a lungul ei, săraci, rebegiți și osteniți! Iar

Elba m-a scuipat la mal ca pe-un hoit putred. Elba nu mă lasă să dorm. Să trăiesc spui? Traiul ăsta să-l trăiesc? Atunci, măcar spune-mi: De ce? Pentru cine? Pentru ce?

Celălalt: Pentru tine! Pentru viață! Drumul tău te așteaptă. Și din când în când apar și felinare. Ești, oare, atât de laș încât ți-e teamă de întunericul dintre două felinare? Vrei tot timpul numai felinare? Vino, Beckmann, să mergem mai departe, până la felinarul următor.

Beckmann: Mi-e foame. Mi-e frig, înțelegi. Nu mai pot sta în picioare, sunt ostenit. Deschide-mi o ușă. Mi-e foame! Calea e întunecoasă și toate ușile sunt închise. Ține-ți gura tu, care spui mereu da, păstrează-ți bojocii pentru alții. Mi-e dor de casă! De mama! Mi-e foame de pâine neagră! Nu trebuie să fie cozonac, nu, nu e nevoie. Sunt convins că mama ar fi avut pentru mine o bucată de pâine neagră - și ciorapi groși. Și pe urmă m-aș fi așezat, sătul și încălzit, în fotoliul moale al domnului colonel și aș fi citit din Dostoievski. Sau din Gorki. Ce minunat e când ești sătul și ți-e cald, să citești despre mizeria altora și să oftezi cât se poate de compătimitor. Din păcate însă mereu mi se închid ochii. Sunt ostenit ca un câine vagabond. Aș vrea să pot căsca așa cum cască un câine - până în fundul beregatei. Și nu mai pot sta în picioare. Sunt ostenit, înțelegi? Și acum nu mai vreau. Nu mai pot, înțelegi? Niciun milimetru. Niciunul.

Celălalt: Beckmann, nu te lăsa, vino, Beckmann, viața așteaptă, Beckmann, vino!

Beckmann: Nu vreau să-l citesc de Dostoievski, mi-e teamă și fără asta. Nu vin. Nu. Sunt ostenit. Nu, omule, nu vin. Vreau să mă odihnesc. Aici, în fața ușii mele. Mă așez aici, în fața ușii mele, pe scară, înțelegi, și mă culc. Am să dorm, am să dorm, până ce într-o zi pereții casei or să înceapă a trosni, și de bătrânețe se vor prăbuși, sfărâmându-se. Sau până la următoarea mobilizare. Sunt cuprins de oboseala lumii, a lumii întregi care cască.

Celălalt: Nu osteni, Beckmann. Vino. Trăiește!

Beckmann: Viața asta? Nu. Viața asta e mai fi mțin decât nimic. Nu, mă las păgubaș. Ce spui? nainte

camarazi, piesa se joacă bineînțeles vitejește până la capăt! Cine știe în ce colț vom fi întinși sau pe cine vom îmbrățișa când, la sfârșit, la sfârșit de tot, se va lăsa cortina. Cinci acte cenușii și mohorâte!

Celălalt: Nu renunța. Viața e vie, Beckmann. Fii și tu viu, împreună cu ea.

Beckmann: Taci. Viața decurge așa:

Actul I: Cerul e cenușiu. Ești chinuit.

Actul II Cerul e cenușiu. Ești iarăși chinuit. *Actul III*: Se întunecă și plouă.

Actul IV: E și mai întuneric. Zărești o ușă.

Actul V: E noapte, noapte adâncă, iar ușa e închisă. Stai afară. Afară, în fața ușii. Stai pe malul Elbei, al Senei, al Volgăi, al Mississippiului. Stai, depeni gânduri, îngheți, flămânzești și ești îngrozitor de ostenit. Și pe urmă, deodată, se aude un plescăit, și valurile fac cercuri mici, rotunde, grațioase, și cortina se lasă cu un fâșăit. Peștii și viermii te aplaudă cu entuziasm și pe tăcute. Așa e! E mai mult decât nimic? Eu... eu mă las păgubaș, în orice caz. Căscatul meu e atât de imens încât poate cuprinde lumea largă!

Celălalt: Nu adormi, Beckmann! Trebuie să-ți continui drumul.

Beckmann: Ce-ai spus? Ai început deodată să vorbești atât de încet.

Celălalt: Ridică-te, Beckmann, drumul te-așteaptă.

Beckmann: Drumul va trebui să renunțe la pasul meu ostenit. De ce te-ai dus atât de departe? Nici nu te mai pot... abia dacă te mai... înțeleg... (*Cască.*)

Celălalt: Beckmann! Beckmann!

Beckmann: Hm... (*Adoarme.*)

Celălalt: Beckmann, ai adormit!

Beckmann (*în somn*): Da, dorm.

Celălalt: Trezește-te, Beckmann, trebuie să trăiești!

Beckmann: Nu, nici prin minte nu-mi trece să mă trezesc. Am început să visez. Un vis minunat de frumos.

Celălalt: încetează să visezi, Beckmann, trebuie să trăiești.

Beckmann: Să trăiesc? Ba nu. tocmai visez că mor.

Celălalt: Trezește-te, îți spun! Trăiește!

Beckmann: Nu. Nu mai vreau să mă trezesc. Visez atât de frumos! Stau întins pe drum și mor, Plămânii nu mai vor, inima nu mai vrea și nici picioarele. Toate din câte e întocmit Beckmann nu mai vor, înțelegi? Insubordonare manifestă. Subofițerul Beckmann nu mai vrea. Absurd, nu?

Celălalt: Vino, Beckmann, trebuie să mergi mai departe.

Beckmann: Mai departe? Să cobor, vrei să spui, să cobor mai departe! *bas*, zice francezul. E atât de frumos să mori, băiete, nici nu-mi închipuiam. Cred că moartea e destul de lesne de îndurat. Încă nu s-a întors niciunul din pricină că n-a putut îndura moartea. Poate că e destul de plăcută, moartea, poate mult mai plăcută decât viața. Poate că... Mi se pare chiar că am și ajuns în cer. Mă simt ușor de parcă n-aș mai exista – și asta înseamnă să fii în cer, când simți că nu mai ești. Și iată că se apropie un bătrân, care arată ca bunul Dumnezeu. Da, aproape ca bunul Dumnezeu. Doar că are un aer puțin cam prea teologic. Și atât de jalnic! E, oare, într-adevăr bunul Dumnezeu? Bună ziua, moșule. Ești bunul Dumnezeu?

Dumnezeu (*jalnic*): Sunt bunul Dumnezeu, băiatul meu, sărmanul meu băiat!

Beckmann: Aha, prin urmare ești bunul Dumnezeu? De fapt, cine te-a numit așa, bunul Dumnezeu? Oamenii? Da? Sau chiar tu însuși?

Dumnezeu: Oamenii îmi spun bunul Dumnezeu.

Beckmann: Ciudat, da, pesemne că sunt niște oameni foarte ciudați cei care te numesc astfel. Probabil că ăștia sunt mulțumiții, sătunii, fericiții și cei cărora le e teamă de tine. Cei care se plimbă scăldați în razele de soare, îndrăgostiți, sau sătui, sau mulțumiți, sau cei care noaptea sunt cuprinși de teamă, ei îți spun: Bunul Dumnezeu! Bunul Dumnezeu! Dar eu nu spun bunul Dumnezeu, înțelegi, eu nu cunosc pe nimeni care să fie un dumnezeu bun!

Dumnezeu: Copilul meu, sărmanul meu...

Beckmann: Oare când ești tu bun, bunule Dumnezeu? Ai fost bun când ai poruncit ca băiețelul meu care tocmai împlinise un an, când ai poruncit ca băiețelul meu să fie sfârtecat de o bombă șuierătoare? Ai fost oare bun atunci când ai poruncit asasinarea lui, bunule Dumnezeu, da?

Dumnezeu: N-am poruncit eu să fie asasinat.

Beckmann: Nu, într-adevăr. Ai fost numai de față și n-ai intervenit. Nici n-ai ascultat când el striga, și când bombele șuierau. De fapt, unde te aflai când șuierau bombele, bunule Dumnezeu? Sau poate că ai fost bun când au fost dați dispăruți cei unsprezece oameni din grupa mea de recunoaștere? Unsprezece oameni lipseau, bunule Dumnezeu, și tu nici măcar nu te aflai acolo. Cei unsprezece oameni au strigat destul de tare, fără îndoială, în pădurea aceea singuratică, dar tu nu erai acolo, pur și simplu nu erai acolo, bunule Dumnezeu. În bălălia de pe Volga ai fost bun, bunule Dumnezeu, acolo ai fost bun, nu-i așa? Da? Oare când ai fost tu bun, Dumnezeule, când? Oare când te-ai sinchisit vreodată de noi, Dumnezeule?

Dumnezeu: Nimeni nu mai crede în mine. Nici tu, nimeni. Eu sunt Dumnezeul în care nu mai crede nimeni. Dumnezeul de care nu-i mai pasă nimănui. Nu vă mai pasă de mine.

Beckmann: Oare și Dumnezeu a studiat teologia? Ea stabilește cine cu ce se ocupă? Ei, ești bătrân, Dumnezeule, ești demodat, nu mai poți ține pasul cu lungile noastre liste de morți și de spaime. Nu prea te mai cunoaștem, ești bunul Dumnezeu din cărțile de povești pentru copii. Pentru vremea noastră avem nevoie de unul nou. Știi, unul pentru spaima și sărăcia noastră. Unul nou de tot. Vai, noi te-am căutat, Dumnezeule, în fiecare ruină, în fiecare pânzie de obuz, în fiecare noapte! Te-am chemat. Dumnezeule! Am strigat după tine, am plâns, am blestemat! Unde te aflai, bunule Dumnezeu? Unde ești astă-seară? Ți-ai întors fața de la noi? Te-ai zidit cu totul în bisericile tale frumoase și vechi, Dumnezeule? Oare nu auzi strigătele noastre prin geamurile sparte, Dumnezeule? Unde ești?

Dumnezeu: Copiii mei și-au întors fața de la mine, nu eu de la ei. Voi de la mine, voi de la mine. Eu sunt Dumnezeu în care nu mai crede nimeni. Voi v-ați întors fața de la mine.

Beckmann: Pleacă, bătrâne. Îmi tulburi moartea. Pleacă, văd că nu ești decât un teolog tânguitor. Răstălmăcești frazele: cine cu ce se ocupă? Cine de la cine și-a întors fața? Tu de la mine? Noi de la tine? Ești mort, Dumnezeule. Fii viu, fii viu împreună cu noi, noaptea, când suntem rebegiți de frig, singuri și când burta ne ghiorăie în pustietate - atunci fii viu împreună cu noi, Dumnezeule. Dar pleacă, ești un teolog conțopist care mânjește bârtoage cu cerneală, pleacă, ești jalnic, și bătrân, bătrân!

Dumnezeu: Băiatul meu, sărmanul meu băiat. Nu mai am putere! Nu mai am nicio putere!

Beckmann: Da, asta e, Dumnezeule. Nu mai ai putere. Nu ne mai temem de tine. Nu te mai iubim. Și ești demodat. Teologii te-au lăsat să îmbătrânești. Pantalonii ți s-au ros, pingelele ți s-au găurit și vocea ți-a slăbit - e prea slabă pentru tunetul vremii noastre. Nu mai putem să te auzim.

Dumnezeu: Nu. nimeni nu mă mai aude, nimeni. Sunteți prea zgomotoși!

Beckmann: Sau ești tu prea slab, Dumnezeule? Nu cumva ai prea multă cerneală în sânge, Dumnezeule, prea multă cerneală subțire de teolog? Pleacă, bătrâne, te-au zidit în biserici, nu mai avem nicio legătură. Pleacă, dar ai grijă ca înainte de a se întuneca de tot să-ți găsești un culcuș ferit sau alt costum de haine, sau vreo pădure întunecoasă, fiindcă pe urmă tot pe tine o să te scoată țap ispășitor dacă iar iese prost. Și ai grijă să nu te împiedici pe întuneric, bătrâne, că drumul e accidentat și plin de schelete. Astupă-ți nasul, Dumnezeule. Și pe urmă îți doresc să dormi bine, bătrâne, să dormi mai departe tot atât de bine. Noapte bună!

Dumnezeu: Alt costum de haine sau o pădure întunecoasă? Sărmanii, sărmanii mei copii! Dragul meu băiat...

Beckmann: Da, pleacă, noapte bună!

Dumnezeu: Sărmanii mei, sărmanii... (*Pleacă.*)

Beckmann: Cel mai greu o duc astăzi bătrânii, fiindcă nu se mai pot adapta noilor condiții. Noi stăm cu toții afară. Dumnezeu stă și el afară și nimeni nu-i mai deschide vreo ușă. Numai moartea, moartea mai are, la urmă de tot, o ușă pentru noi. Și într-acolo mă îndrept eu.

Celălalt: Nu trebuie să aștepti în fața ușii pe care ne-o deschide moartea. Viața are o mie de uși. Cine îți făgăduiește că în spatele ușii deschise de moarte se află mai mult decât nimic?

Beckmann: Și ce se află în spatele ușilor pe care ni le deschide viața?

Celălalt: Viața! Însăși viața! Vino, trebuie să mergi mai departe.

Beckmann: Nu mai pot. Ascultă cum îmi şuieră plămânii: hâș-hâș-hâș. Nu mai pot.

Celălalt: Poți. Plămânii nu-ți şuieră.

Beckmann: Îmi şuieră plămânii. Ce altceva ar putea să şuieră așa? Ascultă: hâș-hâș-hâș - ce altceva?

Celălalt: E mătura unui măturător de stradă! Uite, dintr-acolo se apropie un măturător de stradă. Trece pe lângă noi și mătura lui hârșâie caldarâmul ca un plămân astmatic. Plămânul tău nu şuieră. O auzi? E mătura. Ascultă: hâș... hâș... hâș.

Beckmann: Mătura măturătorului de stradă face hâș-hâș ca plămânul unuia care-și dă ultima suflare. Și măturătorul de stradă are dungi roșii la pantaloni. E un general-măturător de stradă. Un general german - măturător de stradă. Și când mătură, plămânii şuierând agonic fac: hâș-hâș-hâș. Hei, măturătorule de stradă!

Măturătorul de stradă: Nu sunt măturător de stradă.

Beckmann: Nu ești măturător de stradă? Dar ce ești?

Măturătorul de stradă: Sunt un funcționar al întreprinderii de pompe funebre „Rămășițe și Putreziciuni”.

Beckmann: Ești Moartea! Și faci pe măturătorul de stradă?

Măturătorul de stradă: Azi pe măturătorul de stradă. Ieri pe generalul. Moartea nu-și îngăduie preferințe. Morți sunt peste tot. Iar astăzi zac și pe drum. Ieri zăceau pe câmpul de luptă, iar moartea era general și muzica de înmormântare se cânta la xilofon. Astăzi zac pe drum, și mătura morții face hâș-hâș.

Beckmann: Și mătura morții face hâș-hâș. Din general, măturător de stradă. Oare atât de mult să fi scăzut cursul morților la bursă?

Măturătorul de stradă: Scade. Scade. Nu-i mai pun pe afetul de tun. Nu mai sună clopote. Nu mai țin discursuri funebre. Nu mai ridică monumente. Scade. Și mătura face hâș-hâș.

Beckmann: Trebuie să pleci? Rămâi aici. Ia-mă cu tine. Moarte, moarte - mă uiți - moarte!

Măturătorul de stradă: Nu uit pe nimeni. Xilofonul meu cântă *Vechii camarazi* și mătura mea face hâș-hâș-hâș. Nu uit pe nimeni.

Beckmann: Moarte, moarte, lasă ușa deschisă pentru mine. Moarte, nu închide ușa. Moarte...

Măturătorul de stradă: Ușa mea e totdeauna deschisă. Totdeauna. Dimineața. După amiază. Noaptea. În lumină și în negură. Totdeauna e deschisă ușa mea. Totdeauna. Pretutindeni. Și mătura mea face hâș-hâș. (*Hârșăitul devine tot mai slab. Moartea pleacă.*)

Beckmann: Hâș-hâș. Auzi cum îmi şuieră plămânul? Ca mătura unui măturător de stradă. Și măturătorul de stradă lasă ușa larg deschisă. Și măturătorul de stradă se numește Moartea. Și mătura lui face ca plămânul meu, ca un ceas vechi și răgușit: hâș-hâș...

Celălalt: Beckmann, ridică-te, încă mai e timp. Vino, respiră, respiră până te însănătoșești.

Beckmann: Dar plămânul meu a și început să...

Celălalt: Nu e plămânul tău. Era mătura, mătura unui funcționar de stat.

Beckmann: A unui funcționar de stat?

Celălalt: Da, dar s-a îndepărtat de mult. Vino, ridică-te iar, respiră. Viața așteaptă cu o mie de felinare și cu o

mie de uși deschise.

Beckmann: O singură ușă, una ajunge! Și o lasă deschisă, așa mi-a spus, pentru mine, pentru totdeauna, mereu. O ușă.

Celălalt: Ridică-te, visezi un vis de moarte. Visul acesta te ucide. Ridică-te.

Beckmann: Nu, rămân culcat. Aici, în fața ușii. Și ușa e deschisă – așa mi-a spus. Aici rămân, culcat. Să mă ridic? Nu, tocmai visez atât de frumos, băiete. Un vis frumos, minunat de frumos. Visez, visez că totul s-a sfârșit. Că a trecut un măturător de stradă și zicea că e moartea. Și mătura lui şuiera ca plămânii mei. De moarte. Și mi-a făgăduit o ușă, o ușă deschisă. Măturătorii de stradă pot fi oameni nespunși de prevenitori. Prevenitori ca moartea. Un astfel de măturător de stradă a trecut pe lângă mine.

Celălalt: Visezi, Beckmann, visezi un vis urât. Trezește-te, trăiește!

Beckmann: Să trăiesc? Doar stau culcat în drum și totul, totul băiete, totul s-a sfârșit. Oricum, eu sunt mort. Totul s-a sfârșit și eu sunt mort de-a binelea.

Celălalt: Beckmann, Beckmann, trebuie să trăiești. Totul trăiește alături de tine. La dreapta, la stânga, în fața ta: toți. Și tu? Unde ai ajuns? Trăiește, Beckmann, totul trăiește!

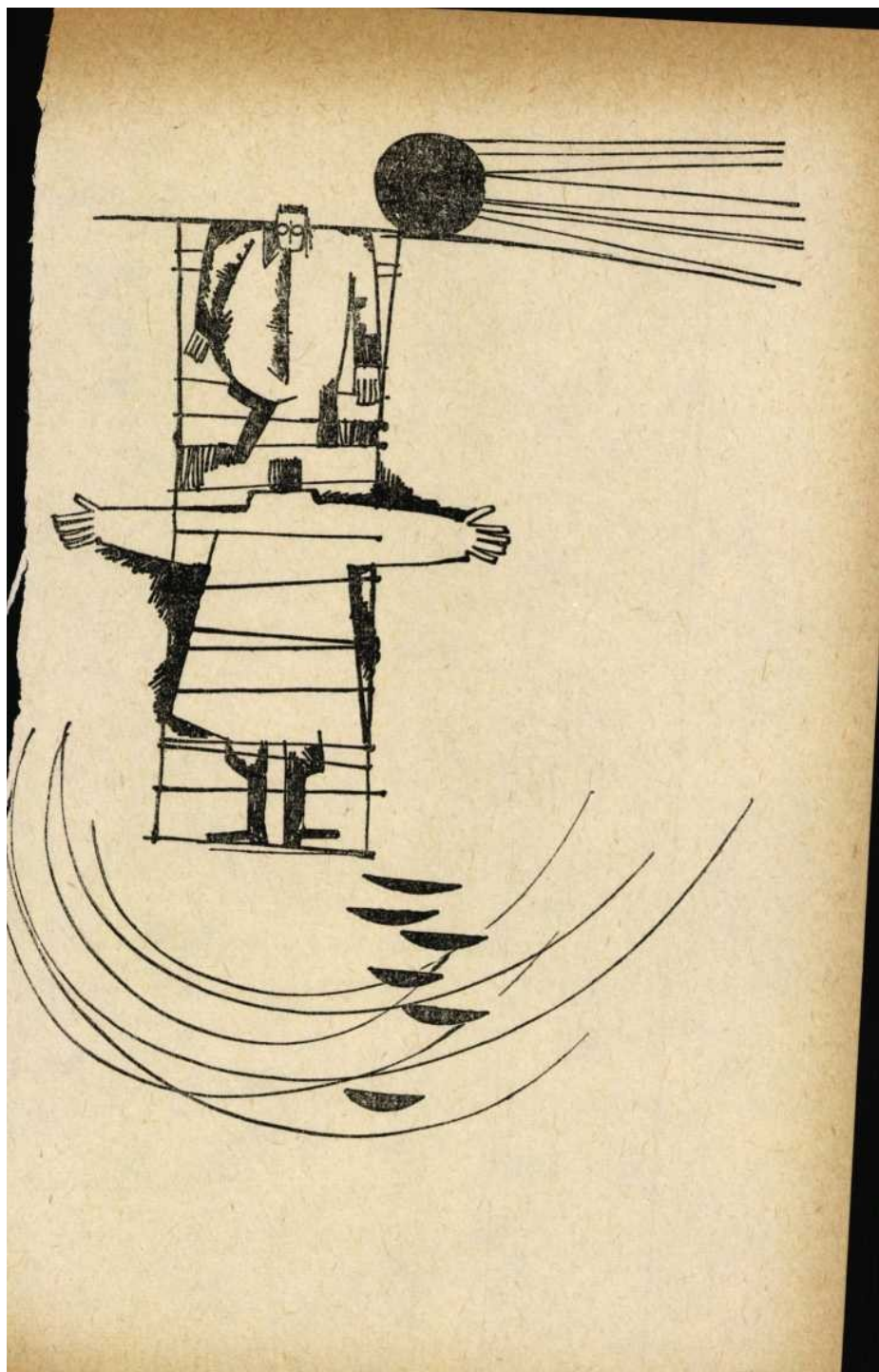
Beckmann: Toți? Cine sunt ei toți? Colonelul? Directorul? Doamna Kramer? Să trăiesc alături de ei? Nu, sunt mort de-a binelea. Ceilalți sunt acum departe și nu vreau să-i mai văd niciodată. Ceilalți toți sunt asasini.

Celălalt: Beckmann, minți.

Beckmann: Mint? Nu sunt răi? Sunt buni?

Celălalt: Nu cunoști oamenii, Beckmann: Sunt buni.

Beckmann: O, da, sunt buni. Și au fost atât de buni, încât m-au asasinat. M-au asasinat râzând de mine. M-au lăsat afară, în fața ușii. M-au alungat.

Cu multă bunătate omenească. Sunt nepăsători până și-n visurile lor cele mai adânci. Până și-n somnul lor cel mai adânc sunt nepăsători. Și nepăsători până la adormire trec pe lângă cadavrul meu. Fac haz, și mestecă, și cântă, și dorm, și-și mistuie mâncarea lângă cadavrul meu. Moartea mea nu înseamnă nimic.

Celălalt: Minți, Beckmann!

Beckmann: Ba așa e, băiete care spui totdeauna da, oamenii nu se opresc lângă cadavrul meu. Cadavrele sunt plicticoase și neplăcute.

Celălalt: Oamenii nu trec indiferenți pe lângă moartea ta. Oamenii au inimă. Oamenii îți jelesc moartea, Beckmann, și cadavrul tău îi stingherește, noaptea, când vor să adoarmă. Nu trec nepăsători.

Beckmann: Ba da, tu care spui totdeauna da, așa fac. Cadavrele sunt urâte și neplăcute. Pur și simplu trec grăbiți pe lângă mine și-și țin nasul, și-și acoperă ochii.

Celălalt: Nu fac asta! Inima li se strânge la fiecare mort.

Beckmann: Uite, vezi, mai sosește unul. Îți mai aduci aminte de el? E colonelul, care cu costumul lui vechi voia să mă prefacă într-un om nou. Domnule colonel! Domnule colonel!

Colonelul: La naiba, au apărut din nou cerșetorii? E la fel *eș*/ pe vremuri.

Beckmann: Chiar așa, domnule colonel, chiar așa. Totul e la fel ca pe vremuri. Până și cerșetorii se recrutează din aceleași pături. Dar nu sunt câtuși de puțin cerșetor, domnule colonel, nu. Sunt cadavrul unui înecat. Am dezertat, domnule colonel. Eram un soldat tare ostent, domnule colonel. Ieri mă numeam subofițerul Beckmann, domnule colonel, vă mai aduceți aminte? Beckmann. Eram nițel cam molâu, domnule colonel, vă amintiți? Da, și mâine seară mă voi legăna slut, și mut, și umflat, de-a lungul nisipurilor din Blankenese. Groaznic, nu-i așa, domnule colonel? Și dumneavoastră purtați răspunderea, domnule colonel. Groaznic, nu-i așa? Două mii unsprezece plus Beckmann fac două mii doisprezece. Două mii

doisprezece strigoi care cutreieră nopțile, brrr!

Colonelul: Dar nici măcar nu te cunosc, băiete. N-am auzit niciodată de vreun Beckmann. Ce grad aveai în armată?

Beckmann: Vai, domnule colonel! Domnul colonel își va aminti, fără îndoială, de ultimul lui asasinat! De cel cu ochelarii pentru masca de gaze și cu părul tuns ca deținuții și cu piciorul înțepenit! Subofițerul Beckmann, domnule colonel.

Colonelul: Exact! Așa e! Vezi, gradele astea inferioare sunt prin definiție suspecte. Capete tari, gălăgioși, pacifiști, candidați la înec. Te-ai înecat? Da, erai unul dintre aceia, unul care s-a salvăticit nițel în război, care și-a pierdut nițel din omenesc, unul dintre cei lipsiți de orice virtute soldățească. E un spectacol neplăcut.

Beckmann: Da, nu-i așa, domnule colonel, un spectacol neplăcut, cadavrele astea de înecați nenumărați, umflați, albiți, fleșcăiți? Și dumneavoastră sunteți asasinul, domnule colonel, dumneavoastră! Puteți oare răbda, domnule colonel, să fiți un asasin? Cum vă simțiți, așa, ca asasin, domnule colonel?

Colonelul: Cum? Poftim? Eu?

Beckmann: Chiar așa, domnule colonel, m-ați ucis râzând de mine. Râsul dumneavoastră era mai înspăimântător decât toți morții lumii, domnule colonel. Râsul dumneavoastră m-a ucis, domnule colonel!

Colonelul (*cu totul descumpănit*): Așa? Ei, da. Erai unul dintre aceia care s-ar fi dus pe copcă oricum. Bună seara!

Beckmann: Odihnă plăcută, domnule colonel! Și vă mulțumesc foarte mult pentru discursul funebru! Ai auzit, tu care spui totdeauna da, care ești un prieten al oamenilor! Discurs funebru pentru un soldat înecat. Epilogul rostit de un om, pentru un om.

Celălalt: Visezi, Beckmann, visezi. Oamenii sunt buni!

Beckmann: Ești atât de răgușit, tenorule optimist! Sau ți-a cam pierit glasul? O, da, oamenii sunt buni. Dar câteodată, vreme de zile în șir, nu întâlnești decât pe cei

câțiva răi care există. Dar chiar atât de răi nu sunt oamenii. Visez, atâta tot. Nu vreau să fiu nedrept. Oamenii sunt buni. Numai că sunt grozav de deosebiți, asta e, inexplicabil de deosebiți. Unul dintre oameni e colonel, și în același timp altul e de-abia un grad inferior. Colonelul e sătul, sănătos și poartă indispensabili de lână. Seara are un pat și o nevastă.

Celălalt: Beckmann, încetează să mai visezi. Ridică-te. Trăiește. Visezi totul anapoda.

Beckmann: Iar altul flămânzește, șontăcăie și n-are nici măcar o cămașă. Seara un șezlong străvechi îi ține loc de pat și șuierul șobolanilor astmatici din pivnița lui înlocuiește șoaptele nevastei. Da, oamenii sunt buni. Numai că sunt deosebiți, din cale-afară de deosebiți unul de celălalt.

Celălalt: Oamenii sunt buni. Numai că sunt neștiutori. Mereu sunt neștiutori. Dar inima lor – privește în inima lor – inima lor e bună. Numai viața nu le îngăduie să-și arate inima. Crede-mă, te rog, în adâncul sufletului lor toți sunt buni.

Beckmann: Bineînțeles. În adâncul sufletului lor. Dar adâncul acesta e de cele mai multe ori un abis. Un abis de nepătruns. Da, în adâncul lor sunt buni numai deosebiți, asta este. Unul e alb, iar altul cenușiu. Unul are indispensabili, iar altul nu. Și cel cenușiu, fără indispensabili, sunt eu. Ai avut ghinion, cadavru înecat numit Beckmann, subofițer cu termen redus, seamăn de-al meu cu termen redus.

Celălalt: Visezi, Beckmann, ridică-te. Trăiește! Vino, privește, oamenii sunt buni.

Beckmann: Și trec indiferenți pe lângă cadavrul meu, și mestecă, și râd, și scuipă, și-și mistuie mâncarea. Așa trec ei pe lângă moartea mea, plini de bunătate.

Celălalt: Trezește-te, visătorule! Visezi un vis urât, Beckmann. Trezește-te!

Beckmann: Da, visez un vis urât, înspăimântător. Uite, sosește și directorul cabaretului. Să-i iau un interviu, ce zici, tu care ai răspuns la toate?

Celălalt: Vino, Beckmann! Trăiește! Drumul e presărat cu felinare. Totul trăiește! Trăiește și tu!

Beckmann: Să trăiesc și eu? Alături de cine? Alături de colonel? Nu!

Celălalt: Alături de ceilalți, Beckmann. Trăiește alături de ceilalți.

Beckmann: Și de director?

Celălalt: Și de el. Alături de toți.

Beckmann: Bine. Și alături de el. Hei, domnule director!

Directorul: Cum? Da? Ce e?

Beckmann: Mă cunoașteți?

Directorul: Nu... totuși, așteaptă o clipă. Ochelarii pentru masca de gaze, părul tuns ca peria, manta soldățească. Da, începătorul cu șansoneta adulterului! Cum spuneai că te cheamă?

Beckmann: Beckmann.

Directorul: Exact. Ei, ce dorești?

Beckmann: M-ați asasinat, domnule director.

Directorul: Dar, dragul meu...

Beckmann: Ba da. Din cauză că ați fost laș. Din cauză că ați trădat adevărul. M-ați mânat în Elba cea udă, pentru că nu i-ați dat începătorului o șansă să poată începe. Voiam să lucrez. Mi-era foame. Dar ușa dumneavoastră s-a închis în spatele meu. M-ați alungat în Elba, domnule director.

Directe nu 1: Pesemne că erai un băiețel cam prea sensibil. Să te năpustești drept în Elba, în uda.

Beckmann: În uda Elbă, domnule director. Și am băut pe săturate apă din Elba. Măcar o dată-ndestulat, domnule director, și-n schimb am crăpat! Tragic, nu? N-ar fi un număr formidabil pentru revista dumneavoastră? Șansoneta vremii noastre: O dată-ndestulat și-n schimb a crăpat.

Directo nu 1 (*sentimental, cu toate astea foarte superficial*): Dar e groaznic! Ai fost unul dintre cei puțin cam prea sensibili. Demodat pentru ziua de astăzi, cu totul deplasat. Erai obsedat de adevăr, un mic fanatic! Mi-ai fi înspăimântat publicul cu cântecul dumitale.

Beckmann: Și-atunci mi-ați trântit ușa în nas, domnule director. Și acolo, jos, era Elba.

Directorul (*ca mai sus*): Elba, da. Înecat. S-a sfârșit. Sărmanul vierme. Răpus de viață. Strivit și turtit. O dată-ndestulat și-n schimb a crăpat. Ei, dacă am fi toți atât de sensibili!

Beckmann: Dar nu suntem, domnule director. Doar nu suntem atât de sensibili...

Directorul (*ca mai sus*): Dumnezeu știe, nu, nu suntem. Dumneata erai însă tocmai unul dintre acele milioane de oameni care sunt nevoiți să șchioapete prin viață și sunt mulțumiți când se prăbușesc. În Elba, în Sprea, în Tamisa... n-are importanță unde. Și până atunci nu-și găsesc odihna.

Beckmann: Iar dumneavoastră mi-ați dat lovitura de grație ca să mă pot prăbuși.

Directorul: Ce prostie! Cine spune asta? Erai predestinat pentru roluri tragice. Tema, însă, e originală! Balada unui începător: cadavrul înecatului cu ochelari pentru mască de gaze! Păcat că publicul nu vrea să vadă așa ceva. Păcat... (*Pleacă.*)

Beckmann: Odihnă plăcută la noapte, domnule director. Ai auzit, băiete? Să trăiesc mai departe alături de domnul colonel? Și să trăiesc mai departe alături de domnul director?

Celălalt: Visezi, Beckmann, trezește-te.

Beckmann: Visez? Oare totul îmi apare deformat prin acești jalnici ochelari pentru mască de gaze? Sunt doar marionete? Marionete grotești, caricaturale, închipuind oameni? Ai auzit discursul funebru pe care mi l-a dedicat asasinul meu? Epilogul rostit în memoria unui începător: E și el unul dintre cei mulți... răspunde, tu, care-ți spui Celălalt! Să trăiesc mai departe? Să continui a șchiopăta pe drum? Alături de ceilalți? Toți au aceleași chipuri uniforme, nepăsătoare, îngrozitoare. Și vorbesc cu toții atât de nesfârșit de mult, și pe urmă, când să spună măcar o singură dată „da”, amuțesc și se prostesc, ca... da, întocmai ca oamenii. Și sunt lași. Ne-au trădat. Îngrozitor

ne-au trădat. Când eram încă foarte mici au pornit război și după ce am crescut puțin, s-au pornit să ne povestească despre război. Cu entuziasm. Tot timpul se entuziasmau. Iar când am crescut și mai mari, au născocit și pentru noi un război. Și pe urmă ne-au trimis acolo. Și erau plini de entuziasm. Întotdeauna erau entuziasmați. Și nimeni nu ne-a spus încotro mergem. Nimeni nu ne-a spus: Mergeți în iad. O, nu, nimeni. Au făcut marșuri și serbări. Și comunicate de război și planuri de atac. Și cântece eroice și decorații pentru eroism. Atât de mare le era entuziasmul. Și pe urmă, a sosit, în sfârșit, și războiul. Și pe urmă ne-au trimis acolo. Și nu ne-au spus nimic. Numai: „Țineți-vă bine, băieți!” atât ne-au spus! „Țineți-vă bine, băieți!” Iată cum am fost trădați. Trădați îngrozitor. Și acum se adăpostesc îndărătul ușilor. Domnul profesor agregat, domnul director, domnul consilier juridic, domnul medicșef. Acum, niciunul nu mai recunoaște că ne-au trimis acolo. Nu, niciunul. Acum, toți se adăpostesc îndărătul ușilor. Și ușile și le-au încuiat zdravăn. Și noi stăm afară. Și de la catedrele lor, din fotoliile lor arată cu degetul spre noi. Iată cum am fost trădați. Trădați îngrozitor. Și acum trec nepăsători pe lângă crima săvârșită de ei, pur și simplu nepăsători. Trec nepăsători pe lângă crima făptuită de ei.

Celălalt: Nu trec nepăsători, Beckmann. Exagerezi. Visezi. Privește-i în inimă, Beckmann. Au și ei o inimă! Sunt buni!

Beckmann: Dar doamna Kramer trece nepăsătoare pe lângă cadavrul meu.

Celălalt: Nu! Are și ea o inimă!

Beckmann: Doamnă Kramer!

Doamna Kramer: Da?

Beckmann: Ai inimă, doamnă Kramer? Unde era inima dumitale, doamnă Kramer, când m-ai asasinat? Ba da, doamnă Kramer, l-ai asasinat pe fiul bătrânilor Beckmann. Oare nu i-ai ucis și părinții? Ei, fii sinceră, doamnă Kramer, ai dat numai așa, o mână de ajutor, nu? Le-ai făcut o fărâmbă de viață amară, nu-i așa? Și pe urmă,

l-ai gonit pe fiul lor spre Elba - dar inima dumitale, doamnă Kramer, ce spune inima dumitale?

Doamna Kramer: Dumneata, cel cu ochelarii caraghioși, te-ai aruncat în Elba? Trebuia să-mi dau seama de la început. Cum te-am văzut mi s-a părut că ești cam melancolic, tinere. Să te arunci în Elba! Bietul băiat! Ei nu, zău!

Beckmann: Da, pentru că mi-ați dat prilejul, cu atâta simpatie și delicatețe, să aflu cum au murit părinții mei. Ușa dumitale a fost cea din urmă. Și m-ai lăsat să stau afară. Și vreme de o mie de zile, de o mie de nopți siberiene, mi-am legat speranțele de ușa asta. Iată cum ai făptuit un mic asasinat, pe lângă altele, înțelegi?

Doamna Kramer (*cu dârzenie, ca să nu izbucnească în plâns*): Sunt unii cărora toate le ies anapoda. Dumneata erai unul dintre aceștia. Siberia. Robinetul de gaze. Chisdorf. Ce-i drept, a fost cam mult. Mi se strânge inima, dar ce ne-am face dacă ne-am apuca să-i plângem pe toți! De la început arătai atât de posomorât, băiete. Ce copil neascultător! Dar nu ne putem îngădui să ne facem inimă rea, altfel picul de margarină pe care reușim să-l punem pe pâine ne cade greu la stomac. Să gonești așa, drept în Elba. Da, multe vede omul în viață! În fiecare zi își face câte unul seama.

Beckmann: Da, da, rămâi sănătoasă, doamnă Kramer! Ai auzit, tu care îți spui Celălalt? Discursul funebru al unei femei bătrâne, care are și inimă, la mormântul unui tânăr. Ai auzit, tu care ai răspuns la toate, și acum taci?

Celălalt: Trezește-te... Beckmann...

Beckmann: Ai început deodată să vorbești atât de încet. Ai început deodată să te depărtezi de mine.

Celălalt: Visezi un vis de moarte, Beckmann. Trezește-te! Trăiește! Nu-ți da atâta importanță. În fiecare zi mor oameni. Oare veșnicia trebuie să fie plină de strigăte de jale? Trăiește! Mănâncă-ți felia de pâine cu margarină, trăiește! Viața are mii de înfățișări. Înfruptă-te din ea! Ridică-te!

Beckmann: Da, mă ridic. Fiindcă, uite, vine nevasta mea. Nevasta mea e bună. Nu, îl aduce și pe prietenul ei. Totuși, mai înainte era bună. De ce a trebuit să rămân trei ani în Siberia? M-a așteptat trei ani, sunt convins, fiindcă totdeauna a fost bună cu mine. Vina o port eu. Ea a fost bună. O mai fi bună și astăzi?

Celălalt: Fă o încercare! Trăiește!

Beckmann: Ascultă! Nu te speria, eu sunt. Privește în ochii mei! Soțul tău. Eu, Beckmann. Știi, mi-am făcut seama, nevastă. N-ar fi trebuit să te porți așa, știi, în ce-l privește pe celălalt. Nu te aveam decât pe tine! Dar văd că nici nu ești atentă la ce spun! Ascultă, știu că a trebuit să aștepți prea multă vreme. Dar nu fi tristă, acum o duc bine. Sunt mort. Fără tine nu mai voiam să trăiesc! Ascultă! Privește în ochii mei! *(Soția trece încet pe lângă el fără să-l audă.)* Ascultă! Doar ai fost nevasta mea! Privește în ochii mei, că doar tu m-ai ucis, ai putea să mă mai privești măcar o dată! Văd că nici nu ești atentă la ce spun! Ascultă, că doar tu m-ai ucis, tu, și acum treci nepăsătoare pe lângă mine? Spune, de ce nu mă ascuți? *(Soția și prietenul ei s-au îndepărtat.)* Nu m-a ascultat. Nici nu mă mai cunoaște. Să fie oare atât de mult de când am murit? M-a uitat, și a trecut numai o zi de când am murit. Atât de buni, o, atât de buni sunt oamenii! Și tu? Cel care spui da, care-ți strigi entuziasmul, care ai răspuns la toate? Nu spui nimic? Ești atât de departe! Să-mi continui viața? De aceea m-am întors din Siberia! Și tu, tu spui să trăiesc! La stânga și la dreapta drumului, toate ușile sunt închise. Toate felinarele s-au stins, toate. Și înaintezi numai când cazi. Și mă-ndemni să cad mai departe? Nu cumva mi-ai mai pregătit vreo cădere? Nu te mai depărta așa, tu care știi să taci, mai ai pentru mine vreun felinar în beznă? Vorbește, tu care de obicei știi atât de multe!

Celălalt: Privește, vine fata care te-a scos din Elba, care te-a încălzit! Fata, Beckmann, care voia să-ți sărute capul plin de năzbâtii. Ea nu trece nepăsătoare pe lângă moartea ta. Te-a căutat pretutindeni.

Beckmann: Nu! Nu m-a căutat. Niciun om nu m-a

căutat. Nu mai vreau să cred mereu în asta. Nu mai pot îndura nicio cădere, înțelegi! Pe mine nu mă caută nimeni!

Celălalt: Fata te-a căutat pretutindeni.

Beckmann: Nu mă chinui, tu cel care spui mereu da. Pleacă!

Fata (*fără să-l vadă*): Brotăcelule! Brotăcelule! Unde ești? Brotăcelul meu mic și rece?

Beckmann: Eu? Eu sunt mort.

Fata: Oh! Ești mort? Și eu care te caut pretutindeni, în lumea largă!

Beckmann: De ce mă cauți?

Fata: De ce? Fiindcă te iubesc, bietul meu strigoi! Și-acum ești mort? Ce mult doream să te sărut, brotăcelul meu rece!

Beckmann: Să ne ridicăm și să ne continuăm drumul doar fiindcă ne cheamă fetele? Fetele?

Fata: Da, vii, brotăcelule?

Beckmann: Și dacă n-aș fi mort?

Fata: O, atunci am merge împreună acasă la mine. Da, hai, fii iar viu, brotăcelul meu mic și rece! Pentru mine. Cu mine. Vino, să fim amândoi vii.

Beckmann: Să trăiesc? M-ai căutat oare, cu adevărat?

Fata: Tot timpul. Pe tine! Și numai pe tine. Mereu numai pe tine. Vai, de ce ești mort, bietul meu strigoi cenușiu? Nu vrei să fii viu alături de mine?

Beckmann: Da. da, da. Vin cu tine. Vreau să fiu alături de tine, să fiu viu!

Fata: O, brotăcelule!

Beckmann: Mă ridic. Tu ești lumina care scânteiază pentru mine. Numai pentru mine. Și vom fi vii, împreună. Și vom merge unul lângă celălalt, uniți pe drumul întunecat. Vino, să fim împreună, vii, unul lângă celălalt, uniți...

Fata: Da, luminez numai pentru tine, pe drumul întunecat.

Beckmann: Luminezi, așa mi-ai spus. Dar asta ce mai e? Totul se întunecă! Unde ești? (*Se aude. de foarte*

departe, bocănitul ologului.)

Fata: Auzi? E bătaia viermelui morții - trebuie să plec, brotăcelule, trebuie să plec. Sărman strigoi rece.

Beckmann: Unde trebuie să pleci? Rămâi aici! Totul s-a întunecat deodată! Lumină, mica mea lumină! Luminează! Cine bate acolo? Bate cineva! Toc-toc-toc-toc! Cine mai bătea la fel? Iar - toctoc-toc-toc! Mereu mai tare. Mereu mai aproape! Toc-toc-toc-toc! (*Strigă:*) Iar! (*Șoptește:*) Uriașul, uriașul cu un singur picior, cu cele două cârje. Toc-toc, se apropie! Toc-toc, se îndreaptă spre mine! Toc-toc-toc-toc!!! (*Strigă.*)

Ologul (*pe un ton cât se poate de neutru și limpede*): Beckmann?

Beckmann (*încet*): Aici sunt.

Ologul (*pe un ton cât se poate de neutru și limpede*): Beckmann? Ai asasinat, Beckmann. Și încă mai trăiești.

Beckmann: N-am făcut niciun asasinat!

Ologul: Ba da, Beckmann. În fiecare zi suntem asasinați și în fiecare zi săvârșim un asasinat. Trecem în fiecare zi pe lângă un asasinat. Iar tu m-ai asasinat, Beckmann. Ai și uitat? Am fost trei ani în Siberia, Beckmann, și aseară voiam să mă înapoiez acasă. Dar locul meu mi-l luase altul - tu erai acolo, Beckmann, acolo unde era locul meu. Atunci m-am înecat în Elba, Beckmann, chiar aseară. N-aveam unde să mă duc în altă parte, nu-i așa, Beckmann? Ce udă și rece era Elba. Dar acum m-am obișnuit, fiindcă sunt mort. Nu credeam că ai să poți uita atât de repede, Beckmann. Fiindcă un asasinat nu se uită atât de repede. Ar trebui să-ți amintești în tot locul de el, Beckmann. Da, am făcut o greșală, înțelegi. Nu trebuia să vin acasă. Acasă nu mai era loc pentru mine, Beckmann, fiindcă acolo erai tu. Nu te acuz, Beckmann, fiindcă fiecare dintre noi asasinează, în fiecare zi, în fiecare noapte. Dar nu trebuie să ne uităm atât de repede victimele. Să nu trecem nepăsători pe lângă asasinatele pe care le-am făcut. Da, Beckmann, tu mi-ai furat locul. Pe canapeaua mea, la nevasta mea, la nevasta care fusese numai a mea, pe care am visat-o vreme de trei ani, vreme de o mie de

noapți siberiene. Acasă era un bărbat care-mi purta hainele, Beckmann, îi erau mult prea mari, dar lă purta și-i era bine și cald în aceste haine și la nevasta mea. Și tu, tu erai bărbatul acela, Beckmann. Ei, și-atunci m-am retras. În Elba. A fost cam rece, Beckmann, dar te obișnuiești repede. Acuma s-a împlinit o zi de când sunt mort – și tu m-ai omorât, și ai și uitat crima. Să nu faci asta, Beckmann, asasinatele nu trebuie date uitării, asta o fac numai cei răi. Tu n-ai să mă uiți, Beckmann, nu-i așa? Trebuie să-mi făgăduiești că n-ai să uiți asasinatul pe care l-ai săvârșit.

Beckmann: N-am să-l uit.

Ologul: Asta-i frumos din partea ta, Beckmann. Înseamnă că sunt un mort care poate avea liniște, fiindcă măcar unul se gândește la mine, măcar asasinul meu – numai din când în când – în unele nopți, Beckmann, când nu poți dormi! înseamnă că pot măcar să am liniște... *(Pleacă.)*

Beckmann *(se trezește)*: Toc-toc-toc-toc!!! Unde sunt? Am visat? Nu sunt oare mort? încă n-am murit? Toc-toc-toc, va răsună toată viața! Toctoc, va răsună și prin moarte! Toc-toc-toc-toc! Ascultă, auzi viermele morții? Iar eu, eu să trăiesc? Și în fiecare noapte, la căpătâiul meu va sta o santinelă și nu voi putea scăpa de pașii ei: toctoc-toc-toc. Nu! Asta e viața. Iată un om, și omul acesta se întoarce în Germania, și omul acesta tremură de frig. Flămânzește și șchiopătează! Un om se întoarce în Germania! Se întoarce acasă și patul lui e ocupat. O ușă se trănțește și el rămâne afară. Un om se întoarce în Germania! Găsește o fată, dar fata are un bărbat, acesta are numai un picior și tot timpul rostește gemând un nume și numele acesta e Beckmann. O ușă se trănțește și el rămâne afară. Un om se întoarce în Germania. Caută oameni, dar un colonel se tăvălește pe jos de râs. O ușă se trănțește și el rămâne iarăși afară. Un om se întoarce în Germania! Caută de lucru, dar un director e laș, și ușa se trănțește și el rămâne iarăși afară. Un om se întoarce în Germania. Își caută părinții, dar o femeie bătrână se

tânguie după gazul irosit, și ușa se trânteste și el rămâne afară. Un om se întoarce în Germania. Și pe urmă vine ologul, toc-toc-toc așa vine – toc-toc, și ologul spune: „Beckmann”. Spune într-una: „Beckmann”. Răsufală: „Beckmann”, sforăie, geme: „Beckmann!” Strigă, blestemă, se roagă: „Beckmann!” Și-și taie drum prin viața asasinului său: toc-toc-toc-toc! Iar asasinul sunt eu. Eu? Eu, cel asasinat, cel pe care l-au asasinat, eu sunt asasinul? Cine ne ferește să nu devenim asasini? Suntem asasinați în fiecare zi, și în fiecare zi făptuim un asasinat. În fiecare zi trecem pe lângă un asasinat! Iar asasinul Beckmann nu mai poate îndura să fie asasinat și să fie un asasin. Și strigă în gura mare, în lumea largă: Mor! Și pe urmă, omul acesta, care s-a întors în Germania, zace undeva pe drum și moare. Odinioară, pe drum zăceau mucuri de țigări, coji de mere și hârtii, astăzi zac oameni, atâta tot. Și pe urmă vine un măturător de stradă, un măturător de stradă german, în uniformă și cu lampasuri roșii, de la întreprinderea „Rămășițe și Putreziciuni” și-l găsește pe asasinul asasinat Beckmann. Flămânzit, înghețat, doborât. În veacul al douăzecilea. În deceniul al cincilea. Pe drum. În Germania. Și oamenii trec pe lângă moarte neatenți, resemnați, blazați, scârbiți și nepăsători, nepăsători, atât de nepăsători! Și cel care a murit simte până în adâncul somnului său, că moartea i-a fost la fel ca viața: fără rost, ștearsă, cenușie. Și tu – tu spui să trăiesc! La ce bun? Pentru ce? Pentru cine? N-am dreptul de moarte asupra mea? N-am dreptul să mă sinucid?

Să continui a ucide și a mă lăsa ucis? Încotro să mă îndrept? Din ce să trăiesc? Alături de cine? Pentru ce? Încotro să ne îndreptăm pe lumea asta? Suntem trădați. Trădați îngrozitor! Unde ești acum, tu, cel care spui totdeauna da? Răspunde acum întrebărilor mele! Acum am nevoie de tine, cel care ai răspuns la toate! Unde ești? Ai dispărut, așa, deodată! Unde ești, tu, cel care ai răspuns la toate, unde ești, tu, care încerci să-mi răpești dreptul de a muri, unde e bătrânul care își zice Dumnezeu? De ce nu vorbește?

Răspundeți!

De ce tăceți? De ce?

Nu răspunde nimeni?

Nu răspunde chiar nimeni???

Nu răspunde nimeni, nimeni???

DIN VOLUMUL

ZIUA ACEEA DE MARȚI

(1946 - 1947)

Patru soldați. Și erau plămădiți din lemn, și din foame, și din pământ. Din viscol, și din dor de casă, și din părul bărbii. Patru soldați. Iar deasupra lor obuzele urlau și mușcau zăpada schelălăind întunecat și otrăvitor. Lemnul de pe chipurile lor pierdute încremenise în trăsături ascuțite, sub lumina tremurătoare a lămpii cu petrol. Și numai când metalul şuiera pe sus și se sfărâma lătrând înspăimântător, unul dintre chipurile de lemn râdea. Iar ceilalți răspundeau cu rânjete cenușii. Și lumina lămpii cu petrol se încovoia șovăitoare.

Patru soldați.

Pe urmă, două dungi roșii-vineții începură să se strâmbe în părul bărbii:

— Pe cinstea mea. Aici nu mai trebuie să are la primăvară. Și nici să mai îngrășe ogorul.

Glasul venea din pământ, răgușit.

Unul își răsucea îndemânatic o țigară:

— Trag nădejde că nu-i un ogor de sfeclă. Nu pot să sufăr sfecla, când aud de sfeclă îmi vine să vărs. Dar ce-ați zice, de pildă, de ridichi de lună? O veșnicie numai ridichi de lună?

Buzele roșii-vineții se strâmbară.

— De n-ar fi râmele astea. O să fie cam greu până să ne obișnuim cu ele.

Cel din colț zise:

— Dacă am ajuns până acolo, nu mai simțim nimic.

— Cine ți-a spus una ca asta? Întrebă cel care răsucea țigara. Aș vrea să știu cine ți-a spus una ca asta?

Deodată tăcură. Iar pe sus, moartea scrâșnea cu turbare prin noapte. Rupea în zăpadă borte negre-

albăstrui. Apoi soldații rânjiră iarăși și se uitară la bârnele de deasupra lor. Dar bârnele nu făgăduără nimic.

Pe urmă, cel din colț tuși și zise către ceilalți:

— Ei, o să vedem noi cum e acolo. Cât despre asta, să n-aveți nicio grijă.

Și acest „nicio grijă” suna atât de răgușit, încât lumina lămpii cu petrol începu să tremure.

Patru soldați. Dar unul dintre ei, unul nu spunea nimic. Lăsa să-i alunece degetul mare în sus și în jos pe armă. În sus și în jos. În sus și în jos. Și se lipea strâns de arma lui. Dar nu ura nimic atât de mult ca această armă. Numai când deasupra lor răsuna urletul, se ținea strâns de ea. Lumina lămpii cu petrol se încovoia șovăitoare lucind în ochii lui. În clipa aceea soldatul care răsucea o țigară îl atinse cu cotul. Cel scund care își ura arma tresări speriat și-și trecu degetele peste barba spălăcită și sălbătică din jurul gurii. Fața-i era plămădită din foame și dor de casă.

Atunci, cel care răsucea o țigară spuse:

— Ascultă, ia dă feștila aia încoace.

— Îndată, zise cel scund și-și puse arma între genunchi.

Și pe urmă mâna lui se ivi din manta și apucă lampa cu petrol și o întinse către celălalt. Dar se întâmplă că lampa îi căzu din mână. Și se stinse. Și se stinse.

Patru soldați. Răsuflarea lor era prea puternică și prea singuratică în noapte. Atunci scundul răsă cu glas tare și se lovi cu palma peste genunchi:

— Ce bâțâială m-a apucat, măi fraților! Ați văzut? Deodată mi-a căzut feștila din mână. Ce mai bâțâială.

Râdea cu glas tare scundul. Dar în întuneric se lipi strâns de arma pe care o ura atâta. Iar cel din colț se gândea: „Între noi nu se află niciunul, dar niciunul, care să nu tremure”.

Iar cel care își răsucise țigara zise:

— Da, tremurăm toată ziua. Din pricina frigului. Ticălosul ăsta de frig.

Deasupra lor urla metalul și sfâșia noaptea și zăpada.

— Aia o să ne strice toate ridichile de lună, rânji cel

cu buzele roșii-vineții.

Și se lipiră strâns de armele pe care le urau. Și râdeau. Și râdeau peste valea întunecată, peste întunecata vale.

Zăpada atârna pe crengi. Mitraliorul cânta. Se afla într-o pădure rusească, la un post foarte avansat. Cânta cântece de Crăciun cu toate că era începutul lui februarie. Dar asta se întâmpla din pricină că zăpada avea un metru înălțime. Zăpadă între trunchiurile negre. Zăpadă pe ramurile negre-verzui. Atârând pe crengi, spulberată peste tufe, valuri de vată, și lipită de trunchiuri negre. Zăpadă multă, multă. Iar mitraliorul cânta cântece de Crăciun, deși era în februarie.

„Din când în când trebuie să mai tragi câteva focuri. Altfel îngheață drăcia asta. Drept înainte, în beznă. Ca să nu înghețe. Tragi spre tufișurile de colo. Da, într-acolo, ca să fii sigur că nu s-a vârat vreunul prin ele. Asta te liniștește. Poți să slobozești fără grijă câte o serie la fiecare sfert de ceas. Asta te liniștește. Altfel îngheață drăcia. În afară de asta, mai spargi nițel tăcerea dacă tragi din când în când”. Așa spusese cel pe care-l înlocuise în post. Și adăugase: „Trebuie să-ți ridici apărătorile de pe urechi. Ordin de la regiment, în post trebuie să ridici apărătorile de pe urechi. Altfel nu auzi nimic. E ordin. Dar oricum nu auzi nimic. E o liniște de moarte. Nicio mișcare. De vreo câteva săptămâni. Nicio mișcare. Asta-i situația. Mai trage din când în când. Asta te liniștește”.

Așa vorbise celălalt. Pe urmă îl lăsase singur. Își scoase apărătorile și gerul își înfipse degetele ascuțite în urechile lui. Era singur. Iar zăpada atârna pe crengi. Stătea lipită de trunchiurile negre-albăstrui. Îngrămădită peste tufe. Troienită, adunată în vâi și spulberată de vânt. Zăpadă multă, multă.

Iar zăpada, în care se afla și el, făcea ca primejdia să fie înăbușită. Și atât de îndepărtată! Și poate că în clipa asta era chiar în spatele lui. Zăpada o acoperea cu tăcere. Zăpada, în care se afla și el, singur în noapte, pentru prima oară singur, făcea apropierea celorlalți atât de înăbușită. O

făcea atât de îndepărtată. O acoperea cu tăcere, o înăbușea în asemenea măsură, încât propriul tău sânge îți răsună zgomotos în urechi, răsună atât de zgomotos, încât nu mai puteai scăpa de el. Atât de mult acoperea zăpada apropierea.

Pe urmă se auziră suspine. În stânga. În față. Apoi în dreapta. Și deodată în spate. Mitraliorul își ținu răsuflarea. Acolo, iarăși. Suspine. Vâjâitul din urechi crescuse îngrozitor. Și iar auzi suspinul. Își desfăcu gulerul mantalei cu o mișcare bruscă. Degetele dibuiau cu înfrigurare, tremurătoare. Dibuiau cu înfrigurare gulerul mantalei, îl așezau astfel încât să nu acopere urechea. Acolo. Un suspin. Sudoarea șuroia rece pe sub cască și îngheța pe frunte. Îngheța acolo. Erau patruzeci și două de grade sub zero. De sub cască șuroia sudoarea și îngheța. Suspine, din nou. În spate. Și în dreapta. În față, departe. Pe urmă aici. Chiar aici. Și aici.

Mitraliorul se afla într-o pădure rusească. Ramurile atârnavă, grele de zăpadă. Și sângele vâjâia zgomotos în urechi. Și sudoarea șuroia de sub cască. Fiindcă se auzeau suspine. Ceva suspina. Sau cineva. Zăpada îl acoperea în tăcere. Din pricina asta îngheța sudoarea pe frunte. Fiindcă spaima răsună puternic în urechi. Fiindcă se auzeau suspine.

Atunci începu să cânte. Cânta cu voce tare, ca să nu mai audă spaima. Și nici suspinele. Și ca să nu mai înghețe sudoarea.

Cânta. Și nu mai auzea spaima. Cânta cântece de Crăciun și nu mai auzea suspinele. Cânta cu voce tare cântece de Crăciun în pădurea rusească. Fiindcă zăpada atârna grea pe ramurile negre-albăstrui în pădurea rusească. Zăpadă multă.

Dar pe urmă, deodată, se rupse o creangă. Și mitraliorul tăcu. Și se întoarse brusc. Și ridică automatul. Atunci văzu că plutonierul venea spre el, făcând pași mari prin zăpadă.

„O să fiu împușcat, își zicea mitraliorul. Am cântat în post. Și o să fiu împușcat. Uite-l pe plutonier. Și cum mai

aleargă! Am cântat în post și acum o să mă judece și o să mă împuște”.

și strânse automatul în mână.

Iată-l pe plutonier. A sosit. Și se agață de mitralior. Și se uită împrejur. Și gesticulează. Și pe urmă găfâie:

— Doamne, Dumnezeule! Ține-mă strâns, băiete. Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule! Și pe urmă râde. Își frământă mâinile. Și cu toate astea râde. Am început să aud cântece de Crăciun. Cântece de Crăciun în blestemata asta de pădure rusească. Cântece de Crăciun. Nu suntem în februarie? Iar eu aud cântece de Crăciun. Asta mi se trage numai de la tăcerea asta îngrozitoare. Cântece de Crăciun! Dumnezeule, Doamne, Dumnezeule! Băiete, ține-mă, ținemă strâns. Ia taci puțin. Acolo! Nu. S-a stins acum. Nu râde, spune plutonierul și găfâie încă și se ține strâns de mitralior, nu râde, mă. Asta mi se trage de la tăcere. Tăcerea asta vreme de săptămâni. Nicio mișcare! Nimic! Până la urmă începi să auzi cântece de Crăciun. Și asta după ce am intrat bine în februarie. De vină e însă zăpada. Prea e multă. Nu râde, mă. Asta te înnebunește, ascultă-mă pe mine. Tu ai venit abia de două zile. Dar noi suntem îngropați aici de câteva săptămâni. Nicio mișcare. Nimic. Asta te înnebunește. Numai tăcere, pretutindeni tăcere. Nicio mișcare. Săptămâni la rând. Pe urmă începi să auzi, încetul cu încetul, cântece de Crăciun, mă. Nu râde. De abia după ce te-am văzut pe tine, deodată nu s-au mai auzit. Doamne, Dumnezeule! Asta te înnebunește. Tăcerea asta veșnică. Veșnică!

Plutonierul încă mai găfâie. Și râde. Și se ține strâns de el. Și mitraliorul îl ține strâns la rândul lui. Pe urmă râd amândoi. În pădurea rusească. În februarie.

Câteodată o ramură se îndoaie din pricina zăpezii. Și zăpada alunecă apoi la pământ, printre crengile negre-albăstrui. Și atunci suspină. Încet, încet de tot. Mai întâi în față. La stânga. Pe urmă aici. Și acolo. Peste tot se aud suspine. Pentru că zăpada atârână pe crengi. Zăpadă multă, multă.

FRATELE MEU PALID

Nicicând n-a fost ceva mai alb decât zăpada asta. Părea aproape albastră de albă ce era. Albastră-verzuie. Atât de înspăimântător de albă. Față de zăpada asta, soarele își îngăduia să fie cel mult galben. Nicio dimineață de duminică n-a fost atât de curată ca asta. Numai în fund se afla o pădure de un albuștrâncis. Dar zăpada era proaspătă și curată ca ochiul unui animal. Nicio zăpadă n-a fost vreodată atât de albă ca în acea dimineață de duminică. Nicio dimineață de duminică n-a fost vreodată atât de curată. Lumea, această lume duminicală de zăpadă, râdea.

Dar pe urmă, undeva, se ivise totuși o pată. Era un om, care zăcea în zăpadă, încovoiat, pe burtă, în uniformă. O legătură de zdrențe. O zdrențaroasă legătură de piele și oscioare din piele și postav. Stropită negru-roșiatic cu sânge care se uscaseră. Părul, mort și el, ca o perucă. Încovoiat, își strigase în zăpadă ultimul strigăt, lătrase sau poate se rugase: Un soldat. Pată pe albul nemaivăzut al zăpezii din cea mai curată dintre diminețile de duminică. Peisaj de război, plin de atmosferă, bogat în nuanțe, temă ademenitoare pentru culori de acuarelă: sânge și zăpadă și soare. Zăpadă rece, rece, plină cu sânge cald aburind. Și deasupra bunul soare. Bunul nostru soare. Toți copiii din lume spun: „Bunul soare, bunul nostru soare”. Iar el scaldă în razele lui un mort, care strigă neauzitul strigăt al tuturor marionetelor moarte: strigătul mut, îngrozitor de mut! Cine dintre noi – ridică-te, vai, frate palid – cine dintre noi poate oare îndura strigătele mute ale marionetelor, când se prăbușesc pe scenă cu sforile rupte, răsucindu-se atât de stupid? Cine oare, vai, cine oare dintre noi poate îndura strigătele mute ale morților? Numai zăpada le poate răbda, zăpada cea rece. Și soarele. Bunul nostru soare.

În fața marionetei cu sforile rupte se afla o marionetă care rămăsese încă intactă. Funcționa încă. În fața soldatului mort se afla unul viu. În această dimineață curată de duminică, în zăpada nemaivăzut de albă, cel care stătea în picioare ținu celui care zăcea culcat următoarea

cuvântare îngrozitor de mută:

„Da. Da, da. Da, da, da. Acum s-a sfârșit cu buna ta dispoziție, dragul meu. Cu veșnica ta bună dispoziție. Acum nu mai spui nimic, așa-i? Acum nu mai râzi, așa-i? Dacă ar ști muierile tale ce jalnic arăți acum, dragul meu. Arăți foarte jalnic fără buna ta dispoziție. Și în poziția asta stupidă. De ce ți-ai tras, atât de înfricoșat, genunchii la burtă? Ei da, așa e, te-a pătruns până-n măruntaie. Te-ai mânjit cu sânge peste tot. Arăți cam dezgustător, dragul meu. Ți-ai năclăit și uniforma. Parcă ar fi pete negre de cerneală. E bine că măcar nu te văd muierile tale. Întotdeauna aveai atâta grijă de uniformă. Croită pe talie. Când te-au făcut caporal ai început să umbli numai cu cizme scurte, de lac. Și le frecai ceasuri în șir, când ieșeau seara în oraș. Dar acuma nu mai ieși în oraș. Muierile tale se culcă acuma cu alții. Fiindcă tu, nici măcar să te ții pe picioare nu mai poți. Înțelegi? Pentru totdeauna, dragul meu. Pentru totdeauna. Și nici nu mai râzi cu veșnica ta bună dispoziție. Acum zaci aici cu o mutră de parcă n-ai ști nici măcar că unu și cu unu fac doi. De altfel, nici nu mai știi. Nu mai știi că unu și cu unu fac doi. E jalnic, dragul meu, cât se poate de jalnic. Dar e bine așa, e foarte bine. Fiindcă niciodată n-ai să-mi mai spui: «Palidul meu frate, Pleoapă-Atârnată». Niciodată, dragul meu. De acum înainte niciodată. Niciodată, băiete. Iar ceilalți n-or să te mai aclame pentru asta. Ceilalți n-o să mai râdă de mine când ai să-mi spui: «Palidul meu frate, Pleoapă-Atârnată». Asta înseamnă mult, știi? Pentru mine, asta înseamnă foarte mult, te rog să mă crezi. Fiindcă m-au chinuit încă din școală. Se țineau scai de mine, ca păduchii. Pentru că ochiul meu are acest mic defect și pleoapa îmi atârână. Și pentru că am pielea atât de albă. Ca brânza. Mereu ziceau: «Spălăcitul nostru iar e obosit». Iar fetele mă întrebau mereu dacă nu cumva am și adormit. Ziceau că ochiul ăsta al meu s-a și închis pe jumătate. Că sunt somnoros, așa ziceau, mă, că așa fi somnoros. Tare așa mai vrea să știu care dintre noi doi e acuma somnoros. Tu sau eu, care? Tu sau eu? Cine e acuma «Palidul meu frate, Pleoapă-Atârnată»?

Cum? Cine oare, dragul meu, tu sau eu? Nu cumva eu?"

Când ușa cazematei se închise în spatele lui, din colțuri se iviră o duzină de fețe cenușii care se apropiară de el. Una dintre ele aparținea plutonierului.

— L-ați găsit, domnule locotenent? întrebă fața cenușie și în timp ce întreba era îngrozitor de cenușie.

— Da. Lângă brazi. împușcat în burtă. îl aducem încoace?

— Da. Lângă brazi. Da, fără îndoială. Trebuie să-l aducem. Lângă brazi.

Duzina de fețe cenușii dispăru.

Locotenentul ședea lângă soba de tablă și se căuta de păduchi. Întocmai ca ieri. Și ieri se căutase de păduchi. Venise ordinul să fie transferat cineva la batalion. De preferință locotenentul, adică el însuși. În timp ce-și punea cămașa, asculta. Se auzeau împușcături. Niciodată nu șuierau atât de tare. Și când curierul deschisese iar ușa, văzuse noaptea. I se păruse că nicio noapte nu mai fusese atât de neagră. Subofiterul Heller avea obiceiul să cânte. Și să povestească mereu despre muierile lui. Și pe urmă acest Heller spusese, cu veșnica lui bună dispoziție:

— Domnule locotenent, în locul dumneavoastră nu m-aș muta la batalion. Mai întâi aș raporta cerând rație dublă. Fiindcă pe coastele dumneavoastră se poate cânta la xilofon. Arătați cât se poate de jalnic, zău așa!

Așa spusese Heller. Și fără îndoială că la adăpostul întunericului rânjiseră toți. Iar cineva trebuia să fie mutat la batalion.

Atunci spusese:

— Ei, Heller, mai potolește-ți puțin buna dumitale dispoziție.

Iar Heller spusese:

— Am înțeles.

Asta era tot. Niciodată nu spuneau mai mult. Simplu: „Am înțeles”. Și pe urmă Heller a plecat. Și pe urmă Heller nu s-a mai întors.

Locotenentul își trase cămașa peste cap. Se auzea de afară că se întorceau. Ceilalți. Cu Heller.

— Niciodată n-o să-mi mai spună „Palidul meu frate, Pleoapă-Atârnată”, șopti locotenentul. De acum înainte n-o să-mi mai spună niciodată așa.

Un păduche nimeri între unghiile lui de la degetele mari. Se auzi un pocnet. Păduchele era mort. Pe fruntea locotenentului - un strop mic de sânge.

PISICA DEGERASE ÎN ZĂPADĂ

Oamenii mergeau noaptea pe drum. Cântau încet. În spatele lor se zărea o pată roșie în noapte. Era o pată roșie urâtă. Fiindcă pata era un sat. Iar satul ardea. Oamenii îi dăduseră foc. Pentru că oamenii erau soldați. Pentru că era război. Iar zăpada scrâșnea sub bocancii lor cu ținte. Urât scrâșnea, zăpada. Țăranii stăteau pe lângă casele lor. Iar ele ardeau. În brațe strângeau cratițe, și copii, și plăpumi. Pisici țipau în zăpada sângerie. Era roșie de văpaia focului. Și tăcea. Fiindcă oamenii stăteau muți pe lângă casele care trosneau și suspinau. De aceea zăpada nu putea să strige. Câțiva aveau cu ei și tablouri de lemn. Mici, în aur și argint și albastru. Pe ele se putea vedea un bărbat cu o față ovală și o barbă castanie. Oamenii priveau cu mânie în ochii acestui bărbat foarte frumos. Dar casele, casele ardeau totuși, și ardeau, și ardeau.

Lângă acest sat se mai afla un alt sat. Acolo, lumea stătea în noaptea asta la ferestre. Și uneori, pe zăpadă, pe zăpada luminată de lună răzbăteau reflexe roșietice de dincolo. Iar oamenii se uitau unii la alții. Vitele izbeau în pereții grajdurilor. Și poate că oamenii dădeau din cap în întuneric.

Bărbați cu chelie stăteau în jurul mesei. Cu două ceasuri în urmă, unul dintre ei trăsese o linie cu creionul roșu. Pe o hartă. Pe harta aceasta se afla un punct. Era satul. Și pe urmă, altul telefonase. Și pe urmă. soldații făcuseră pata aceea în noapte: satul arzând cu vâlvătai de sânge. Cu pisici înfiorate țipând în zăpada roșiatică. Iar acolo unde erau bărbații cu chelie se auzea o muzică domoală. O fată cânta un cântec oarecare. Și din când în când se auzeau bubuituri. De foarte departe.

Oamenii mergeau seara pe drum. Cântau încet. Și

miroseau florile de păr. Nu era război. Iar oamenii nu erau soldați. După aceea însă, pe cer se ivi o pată roșie ca sângele. Atunci oamenii se opriră din cântat. Iar unul dintre ei zise:

— Ia te uită, soarele.

Și pe urmă porniră mai departe. Cu toate astea nu mai cântau. Pentru că sub perii în floare țipa zăpada roșiatică. Iar ei n-au putut uita nicicând zăpada roșiatică.

Într-un sat pe jumătate reclădit, câțiva copii se jucau. Cu lemn carbonizat. Și deodată, deodată dădură de o bucată albă de lemn. Era un os. Iar copiii, copiii bătură cu osul în peretele unui grajd. Suna de parcă cineva bătea într-o tobă. Toc, făcea osul, toc și toc și toc. Suna de parcă bătea cineva într-o tobă. Iar ei se bucurau. Era drăguț și lucios. De la o pisică era, osul.

Noaptea stăm desculți, în cămașă, și ea cântă. Domnul Hinsch e bolnav, domnul Hinsch tușește. Iarna trecută a răcit la plămâni, pentru că fereastra nu se închidea bine. Domnul Hinsch o să moară. Uneori plouă. Țsta e liliacul. Se scutură violet de pe ramuri și miroase ca fetele. Numai domnul Hinsch, el nu mai miroase. Domnul Hinsch tușește. Privighetoarea cântă. Și domnul Hinsch o să moară. Stăm desculți, în cămașă, și-l auzim. Toată casa e plină de tuse. Dar cântecul privighetorii umple întreaga lume. Iar domnul Hinsch nu scapă de iarna din plămânii lui. Liliacul, ăsta se scutură violet de pe ramuri. Privighetoarea cântă. Domnul Hinsch are o moarte lină, de vară, plină cu nopți, și cu privighetori, și cu o ploaie violetă de liliac.

Timm n-a avut o asemenea moarte de vară. Timm s-a stins de moartea pustie și înghețată a iernii. Când am venit să-l schimb în post pe Timm, fața lui arăta cumplit de gălbuie în zăpadă. Era galbenă. Nu din pricina lunii, fiindcă nu era lună. Cu toate astea, Timm arăta în noapte ca lutul. Tot atât de galben ca și lutul din gropile umede și friguroase de la marginea orașului, unde locuiam noi. Acolo ne jucam și plămădeam omuleți de lut. Dar niciodată nu mi-am închipuit că și Timm ar putea să fie de lut.

Când Timm a plecat să ia postul în primire, n-a vrut să-și pună casca de oțel.

— Tare îmi place să simt noaptea! a spus el.

— Trebuie să iei casca, i-a spus subofițerul, nu se știe ce se poate întâmpla și pe urmă ies eu prost. Eu sunt cel care după aceea iese prost.

Atunci Timm s-a uitat la subofițer. Și s-a uitat prin el până acolo unde se sfârșește lumea. Pe urmă Timm a ținut una dintre cuvântările lui care îmbrățișau întreaga lume:

— Prost ieșim noi oricum, a zis Timm din pragul ușii, oricum ieșim cu toții prost. Noi avem rachiul și jazul și căștile de oțel și fetele, casele și zidul chinezesc și felinarele – toate astea le avem. Dar le avem de frică. Împotriva fricii le avem. Și ieșim mereu prost. De frică ne fotografiem și facem copii de frică, și de frică ne încurcăm cu fete, mereu cu fete, și fitilurile le vârm de frică în petrol și le lăsăm să ardă. Dar cu toate astea, tot noi ieșim prost. Toate astea le facem de frică și împotriva fricii. Chiar și căștile de oțel le avem numai de frică. Dar de ajutat nu ne ajută toate astea. Și tocmai când suntem pe cale să uităm viața pe care o ducem, bucurându-ne lângă o cămășuță de mătase sau un suspin de privighetoare, tocmai atunci frica ne prinde în ghearele ei. Tocmai atunci se apucă ea să tușească pe undeva. Și după aceea nu ne mai ajută nicio cască de oțel, când frica ne prinde în ghearele ei. După aceea nu ne mai ajută nicio casă și nicio fată, niciun rachiu și nicio cască de oțel.

Asta a fost una dintre cuvântările mari pe care le ținea Timm, cuvântări care îmbrățișau întreaga lume. Le ținea către întreaga lume și cu toate astea eram numai șapte oameni în cazemată. Și cei mai mulți dormeau, când Timm își ținea cuvântările care îmbrățișau lumea întreagă. Pe urmă a plecat să-și ia în primire postul, Timm oratorul atotcuprinzător. Iar ceilalți, ceilalți sforăiau. Casca lui de oțel se afla la locul ei iar subofițerul stăruia încă o dată:

— Eu ies prost, eu am să ies după aceea prost, dacă se întâmplă ceva.

Și pe urmă a adormit.

Când l-am schimbat în post pe Timm, fața lui era galbenă în zăpadă. Tot atât de galbenă ca lutul din gropile de la marginea orașului. Iar zăpada era dezgustător de albă.

— N-aș fi crezut niciodată că poți fi de lut, Timm, i-am spus. Cuvântările tale cele mari sunt scurte, dar se întind până la capătul lumii. Ce spui tu acolo îl face pe om să uite cu totul de lut. Cuvântările tale sunt întotdeauna uriașe, Timm. Sunt într-adevăr cuvântări care îmbrățișează întreaga lume.

Dar Timm nu spunea nimic. Fața lui galbenă nu arăta de loc bine în zăpada albă a nopții. Zăpada era dezgustător de palidă. Am crezut că Timm doarme. Cine poate să cuvinteze cu atâta tâlc despre frică acela poate să doarmă și aici, în pădurea unde se află rușii. Timm stătea în groapa din zăpadă și-și culcase fața galbenă pe armă.

— Scoală, Timm! i-am spus.

Dar Timm nu se sculă iar fața lui galbenă părea ciudată în zăpadă. Atunci, cu cizma i-am atins obrazul. Pe cizmă era zăpadă. Ea rămase lipită de obraz Cizma făcu o adâncitură mică în obraz. Iar mica adâncitură rămase. Atunci am văzut că mâna lui Timm îmbrățișa arma. Și că degetul arătător era încă încovoiat. Am stat un ceas în zăpadă. Am stat un ceas lângă Timm. Pe urmă i-am spus lui Timm cel mort

— Ai dreptate, Timm, toate astea nu ne ajută. Nicio fată, nicio cruce, și nicio privighetoare, Timm, și nici măcar liliacul care se scutură, Timm. Fiindcă și domnul Hinsch, care ascultă privighetoarea și încă mai miroase liliacul, și el trebuie să moară. Și privighetoarea cântă. Și cântă numai pentru ea. Și domnul Hinsch tot așa, moare doar pentru el. Privighetorii nu-i pasă. Privighetoarea cântă.

(Oare și privighetoarea e plămădită numai din lut? Ca tine, Timm?)

ÎN ZIUA ACEEA DE MARȚI

Săptămâna are o zi de marți. Anul are peste cincizeci.

Războiul are multe zile de marți.

În ziua aceea de marți, la școală, se făceau exerciții cu litere mari. Învățătoarea avea ochelari cu lentile groase. Lentilele n-aveau ramă. Erau atât de groase încât ochii abia se mai zăreau.

Patruzeci și două de fete ședeau în fața tablei și scriau cu litere mari:

BĂTRÂNUL FRITZ BEA APĂ DINTR-O CANA DE TABLĂ. *DICKE BERI* A TRĂGEA PÂNĂ LA PARIS. ÎN TIMP DE RĂZBOI, TATA E SOLDAT.

Ulla ajungea cu vârful limbii până la nas. Învățătoarea o atinse cu cotul:

— Ulla, ai scris război cu **p**. Război se scrie cu **b**. B de la beznă. Ți-am spus de-atâtea ori! Învățătoarea scoase un carnet și făcu un semn în dreptul numelui Ullei. Pentru mâine vei scrie fraza de zece ori, cu grijă, curat, ne-am înțeles?

— Da, zise Ulla și se gândi: „Ochelaristă afurisită!” în curtea școlii, ciorile mâncau resturi de pâine.

În ziua aceea de marți, locotenentul Ehlers a fost numit prin ordin comandant de batalion.

— Trebuie să renunți la fularul dumitale roșu, domnule Ehlers.

— Pofțiți, domnule maior?

— Trebuie, Ehlers. Celor de la a doua nu le place asemenea ținută.

ISO

— Prin urmare, preiau compania a doua?

— Da, și lor nu le plac chestii d-astea. N-ai reuși să-ți păstrezi autoritatea. A doua e obișnuită cu respectarea strictă a ținutei. Cu acest fular roșu, compania nu ți-ar da ascultare. Căpitanul Hesse nu purta așa ceva.

— Hesse a fost rănit?

— Nu, a raportat că e bolnav. Zicea că nu se simte bine. De când a fost înaintat căpitan s-a cam muiat acest Hesse. Nu înțeleg ce se întâmplă cu el. A fost întotdeauna atât de corect. Ei și-acum, Ehlers, ai grijă s-o scoți la capăt cu compania dumitale. Hesse i-a strunit bine pe oameni.

Iar la fular renunți, e limpede?

— ...teles, domnule maior.

— Și supraveghează-i pe oameni să fie atenți cum umblă cu țigările. Îmi închipui că pe fiecare țintaș mai ca lumea îl mănâncă degetul arătător când vede licuriciiăștia rătăcind încoace și încolo. Săptămâna trecută am avut cinci împușcați în cap. Așa că fii cu băgare de seamă, da?

În drum spre compania a doua, locotenentul Ehlers își scoase fularul cel roșu. Își aprinse o țigară.

— Comandantul de companie Ehlers, zise el cu o voce tare.

În clipa aceea se auzi o împușcătură.

În ziua aceea de marți, domnul Hansen îi spuse domnișoarei Severin:

— Trebuie să-i mai trimitem și lui Hesse câte ceva, drăguț. Ceva de fumat, ceva de ronțait. Nițică literatură. O pereche de mănuși sau ceva de felul ăsta. Băieții trec printr-o iarnă al dracului de grea acolo. Eu, unul, știu ce înseamnă asta. Mulțumesc.

— Poate din Hölderlin domnule Hansen?⁵

— Dimpotrivă, drăguț, dimpotrivă. Nu, ceva mai ușor, mai plăcut. Wilhelm Busch 1 sau ceva de genul ăsta. Hesse a fost întotdeauna pentru literatura ușoară, îi place să râdă, știi doar. Dumnezeu, ce mai poate să râdă și Hesse ăsta!

— Da, se pricepe să râdă, zise domnișoara Severin.

În ziua aceea de marți, căpitanul Hesse a fost transportat cu targa la stația de deparazitare.

Pe ușă era o placă:

FIE GENERAL, FIE SOLDAT:

PĂRUL TREBUIE SACRIFICAT.

Era ora tunsului. Sanitarul avea degete lungi și subțiri. Ca niște picioare de păianjen. La încheieturi erau puțin înroșite. Îl fricționară pe căpitan cu ceva ce mirosea a farmacie. Pe urmă picioarele de păianjen îi pipăiră pulsul și scriseră într-un registru gros: „Temperatura 41, 6.

⁵ Friedrich Hölderlin (1770—1843), unul dintre cei mai mari poeți germani.

Pulsul 116. Fără cunoștință. Suspect de tifos exantematic”.

Sanitarul închise registrul cel gros. Pe registru scria: „Spitalul militar de contagioși Smolensk”. Iar dedesubt: „Una mie și patru sute paturi”.

Brancardierii ridicară targa. Pe scară, capul căpitanului se ivi dintre păture, bălăbănindu-se mereu încolo și înapoi, la fiecare treaptă. Și tuns scurt. Mai înainte râdea întotdeauna când venea vorba de ruși. Unul dintre brancardieri avea guturai.

În ziua aceea de marți, doamna Hesse sună la ușa vecinei. Când ușa se deschise, flutură scrisoarea: ⁶

— A fost înaintat căpitan. Căpitan și comandant de companie, așa scrie. Și acolo sunt peste 40 de grade sub zero. Scrisoarea a făcut nouă zile pe drum. Pe plic a scris: „Doamnei căpitan Hesse”.

Ridică plicul să-l arate. Dar vecina nu privi într-acolo.

— 40 de grade sub zero, zise ea. Bieții oameni. 40 de grade sub zero.

În ziua aceea de marți, medicul șef al sectorului îl întrebă pe medicul șef al spitalului militar de contagioși Smolensk:

— Câți pe zi?

— Șase.

— Îngrozitor, zise medicul șef al sectorului.

— Da, îngrozitor, zise medicul șef al spitalului. Vorbeau fără să se uite unul la celălalt.

În ziua aceea de marți, se reprezenta *Flautul fermecat*. Doamna Hesse își dăduse buzele cu ruj.

În ziua aceea de marți, sora Elizabeth tocmai scria părinților ei: „Fără Dumnezeu n-am putea îndura toate astea”. Dar când sosi medicul de salon, se ridică în picioare. Acesta mergea atât de încovoiat, de parcă purta în spinare, prin salon, toată Rusia.

— Să-i mai dau ceva? întrebă sora.

— Nu, zise medicul de salon.

O spuse atât de încet, de parcă i-ar fi fost rușine. Pe urmă îl scoaseră din sală pe căpitanul Hesse. Afară

⁶ Wilhelm Busch (1832—1908), scriitor, grafician și pictor german.

trântiră brancarda.

— De ce n-or fi așezând mai domol morții. De fiecare dată îi trântesc.

Asta o spuse unul. Iar vecinul lui cântă încet:

Infanteristul e voinic și nu se teme de nimic.

Medicul de salon mergea de la pat la pat. În fiecare zi. Zi și noapte. Toată ziua. Noapți în șir. Mergea încovoiat. Când trecea prin sală, părea că poartă în spinare toată Rusia. Afară, doi brancardieri se poticniră ducând o targă goală.

— Urmează numărul 4, zise unul.

Era cel care avea guturai.

În ziua aceea de marți, către seară, Ulla ședea și migălea cu litere mari în caietul ei de școală:

ÎN TIMP DE RĂZBOI, TATA E SOLDAT.

ÎN TIMP DE RĂZBOI, TATA E SOLDAT.

De zece ori scrise fraza. Cu litere mari. Și război cu **b.** De la beznă.

Îl zăriră încă de departe, înainte de a se apropia de ei, fiindcă avea ceva deosebit. Fața lui era foarte bătrână, dar din felul cum umbla se vedea că avea numai vreo douăzeci de ani. Se așeză cu fața lui bătrână lângă ei, pe bancă. Și pe urmă le arătă obiectul pe care îl avea în mână.

— Țsta a fost ceasul nostru de bucătărie, zise el și se uită pe rând la toți cei care stăteau pe bancă la soare. Da, am izbutit să-l găsesc. A scăpat. Ținea în fața lui ceasul rotund și alb ca o farfurie, mângâind cu degetul cifrele vopsite în albastru. Nu mai are cine știe ce valoare, urmă el ca și când și-ar fi cerut scuze, îmi dau seama de asta. Și nici măcar frumos nu prea e. Arată ca o farfurie, din alea smălțuite cu alb. Dar cifrele albastre sunt totuși destul de nostime, așa mi se pare mie. Bineînțeles că arătătoarele sunt din tablă proastă. Iar acum nici nu se mai mișcă. Nu. Înăuntru s-a stricat, asta e mai mult ca sigur. Dar de arătat arată ca întotdeauna. Chiar dacă acum nu mai merge. Cu vârful degetului trase grijuliu un cerc pe marginea ceasului-farfurie. Apoi zise încet: Și a scăpat.

Cei care stăteau la soare pe bancă nu se uitară la el. Unul se uita la pantofi, iar femeia se uită la căruciorul copilului. Pe urmă cineva zise:

— Ați pierdut tot ce aveți?

— Da, da, răspunse el cu vioiciune, gândiți-vă, absolut tot! Numai ăsta de-aici, ăsta a rămas.

Și ridică iar ceasul, de parcă ceilalți încă nu l-ar fi văzut.

— Dar nici măcar nu mai merge, zise femeia.

— Nu, nu, sigur că nu. S-a stricat, știu. Dar altfel, e așa ca întotdeauna: alb cu cifre albastre. Și iarăși le arată ceasul. Și ceea ce e mai nostim, urmă el agitat, nici măcar nu v-am povestit încă. Ceea ce e mai nostim vine abia acum: închipuiți-vă, s-a oprit la două și jumătate. Chiar la două și jumătate, închipuiți-vă.

— Atunci, fără îndoială că au nimerit casa dumitale la două și jumătate, zise bărbatul și-și alungi buza de jos dându-și importanță. Am mai auzit de cazuri dintr-astea. Când cade bomba, se opresc ceasurile. Asta se întâmplă din cauza suflului.

Celălalt își privi ceasul și clătină capul cu superioritate:

— Nu, domnule dragă, nu, aici vă înșelați. Nu are nicio legătură cu bombele. N-ar trebui să vorbiți mereu de bombe. Nu. La două și jumătate se întâmplă cu totul altceva, numai că dumneavoastră nu știți. Tocmai în asta stă tot hazul, că s-a oprit chiar la două și jumătate. Și nu la patru fără un sfert sau la șapte. Fiindcă la două și jumătate veneam eu întotdeauna acasă. Adică noaptea. Aproape întotdeauna la două și jumătate. În asta stă tot hazul. Se uită la ceilalți, iar ei își întoarseră privirile. Nu izbuti să le mai prindă. Atunci dădu din cap către ceasul lui: La ora aceea era firesc să-mi fie foame, nu-i așa? Și mă duceam întotdeauna drept în bucătărie. Acolo vedeam eu, aproape întotdeauna, că era două și jumătate. Și pe urmă, pe urmă venea mama. Oricât de încet aș fi deschis ușa, întotdeauna mă auzea. Și în timp ce căutam ceva de mâncare în bucătăria întunecată, se aprindea deodată lumina. Și o

vedeam în fața mea, în jacheta ei de lână, cu un șal roșu pe umeri. Și desculță. Întotdeauna desculță. Deși bucătăria noastră era pardosită cu dale de ciment. Și ochii i se făceau mici de tot, din pricină că lumina i se părea atât de strălucitoare. Fiindcă mama se trezea din somn. Că doar era noapte. „Iar vii atât de târziu!” spunea pe urmă. Niciodată nu spunea mai mult. Numai: „Iar vii atât de târziu!” Și pe urmă îmi încălzea masa de seară și se uita cum mâncam. Și își freca mereu picioarele unul de altul, fiindcă cimentul era grozav de rece. Noaptea nu-și punea niciodată pantofii. Și stătea lângă mine până mâncam pe săturate. Și pe urmă o mai auzeam strângând farfuriile, chiar după ce stinsesem lumina în camera mea. Noapte de noapte era așa. Și de cele mai multe ori la două și jumătate. Era firesc, credeam eu, să-mi facă de mâncare în bucătărie, la ora două și jumătate. Mi se părea atât de firesc. Doar o făcea întotdeauna. Și niciodată n-a spus mai mult decât: „Iar vii atât de târziu!” Dar o spunea de fiecare dată. Și eu credeam că o să țină veșnic. Mi se părea atât de firesc. Pentru că lucrurile s-au petrecut dintotdeauna astfel. Vreme de o clipă, pe bancă domni tăcerea. Pe urmă, tânărul adăugă încet: Și acum? Se uită la ceilalți. Dar nu-i găsi. Atunci se întoarse către ceas și zise încet spre fața rotundă alb-albastră: acuma știu că acela era raiul. Raiul cel adevărat.

Pe bancă domnea tăcerea. Pe urmă, femeia întrebă:

— Și familia dumitale?

El zâmbi stingherit:

— Vreți să spuneți părinții mei? Da, au pierit și ei. Totul a pierit. Totul, închipuiți-vă. Totul a pierit.

Zâmbea stingherit și căta ba la unul, ba la celălalt. Dar ei nu-l priveau.

Atunci ridică iar ceasul și râse. Râse:

— Numai el. El a scăpat. Și ceea ce e mai nostim e că s-a oprit chiar la două și jumătate. Chiar la două și jumătate.

Pe urmă nu mai spuse nimic. Dar avea o față foarte bătrână. Și bărbatul care ședea lângă el își privea pantofii.

Dar nu-și vedea pantofii. Se gândea mereu la cuvântul rai.

NOAPTEA, ȘOBOLANII DORM

Fereastra scobită în zidul singuratic se căsca roșiealbastră, plină de un amurg timpuriu. Norișori de praf fin tremurau printre rămășițele drepte și țepene ale hornurilor. Deșertul de moloz moțăia.

Băiatul închise ochii. Deodată se făcu și mai întuneric. Își dădu seama că venise cineva care stătea acum în fața lui; îi simțea confuz prezența sumbră. „Gata, au pus mâna pe mine!” îi trecu prin minte. Dar când își miji puțin ochii văzu numai două picioare vârate într-un pantalon cam sărăcăcios. Stăteau în fața lui atât de strâmbe, încât putea să vadă printre ele. Își îngădui o scurtă privire de-a lungul pantalonilor, în sus, și dădu peste chipul unui om mai vârstnic. În mână avea un cuțit și un coș. Iar pe vârfurile degetelor nițel pământ.

— Aici ți-ai făcut culcușul, așa-i? întrebă omul și se uită de sus în jos către claia de păr din fața lui.

Jürgen clipi spre soarele care răzbătea printre picioarele omului și zise:

— Nu, nu dorm. Sunt pus să păzesc.

Omul dădu din cap:

— Așa, va să zică, de aia ți-ai luat și bățul ăsta gros?

— Da, răspunse Jürgen cu îndrăzneală și strânse bățul în mână.

— Și ce păzești tu aici?

— N-am voie să spun.

Ținea bățul strâns tare.

— Primești bani pentru asta, nu?

Omul așeză coșul pe jos și începu să-și șteargă cuțitul, cu grijă, de turul pantalonilor.

— Nu, nu primesc niciun ban, zise Jürgen cu dispreț. Primesc altceva.

— Da? Și ce anume?

— N-am voie să spun. Primesc altceva.

— Ei, atunci nu spune. Dar să știi că nici eu n-o să-ți spun ce am aici, în coșul ăsta.

Omul izbi cu piciorul în coș și închise briceagul.

— Pot să-mi închipui ce-i în coșul ăsta, făcu Jürgen disprețuitor, hrană pentru iepurii de casă.

— Ei, drăcia dracului, așa e! zise omul cu mirare, da ager mai ești la minte. Câți ani ai?

— Nouă.

— Oho, ia te uită, nouă care va să zică! Atunci mai mult ca sigur că știi cât fac de trei ori nouă, așa-i?

— Sigur că da, zise Jürgen și ca să mai câștige timp adăugă: Asta e foarte ușor. Și privi în zare, printre picioarele omului. De trei ori nouă, nu? mai întrebă el o dată, douăzeci și șapte. Puteam să răspund pe loc.

— Exact, zise omul, chiar atâția iepuri de casă am.

Gura lui Jürgen se rotunji:

— Douăzeci și șapte?

— Poți să-i vezi. Mulți sunt încă mici. Vrei?

— Păi nu pot. Trebuie să păzesc aici, zise Jürgen șovăind un pic.

— Tot timpul? întrebă omul, chiar și noaptea?

— Chiar și noaptea. Tot timpul. Jürgen privi în sus de-a lungul pantalonilor. De sâmbătă, șopti.

— Dar pe-acasă nu mai treci de loc? Doar trebuie să mănânci.

Jürgen ridică o piatră. Dedesubt era o jumătate de pâine. Și o cutie de tinichea.

— Fumezi? întrebă omul, te pomenești că ai și pipă?

Jürgen își strânse bățul în mână și zise șovăind:

— Îmi răsucesc țigări. Cu pipa nu-mi place.

— Păcat! Omul se aplecă spre coș. Iepurii de casă ai fi putut să-i vezi. Mai ales puii. Poate că am fi găsit și unul pentru tine. Dar dacă nu poți să pleci de-aici!?

— Nu, zise Jürgen, trist, nu, nu.

Omul luă coșul și se îndreptă din șale:

— De, dacă trebuie să rămâi aici... păcat.

Și dădu să plece.

— Să nu spui nimănui, zise atunci repede Jürgen, stau aici din cauza șobolanilor.

Picioarele cele strâmbe făcură un pas înapoi:

— Din cauza șobolanilor?

— Da, fiindcă mănâncă din morți. Din oameni. Din asta trăiesc?

— Cine ți-a spus?

— Învățătorul nostru.

— Și-acuma tu păzești șobolanii? întrebă omul.

— Păi nu pe ei! Și pe urmă adăugă încet de tot: Pe fratele meu, fiindcă el e acolo, jos. Acolo. Jürgen arată cu bățul înspre zidurile prăbușite. Pe casa noastră a nimerit o bombă. Din pivniță a dispărut deodată lumina. Și el. O vreme l-am strigat cu toții. Era mult mai mic ca mine. Patru ani. Trebuie să mai fie pe-aici. E mult mai mic ca mine.

Omul privi de sus către claia de păr. Și pe urmă spuse pe neașteptate:

— Dar învățătorul nu v-a spus, oare, că șobolanii dorm și ei noaptea?

— Nu, șopti Jürgen și păru deodată foarte obosit, asta n-a spus-o.

— Ce mai învățător, zise omul, dacă nici măcar atâta lucru nu știe! Noaptea, șobolanii dorm. Noaptea, poți să te duci fără grija acasă. Ei dorm întotdeauna noaptea. Cum se întunecă, au și adormit.

Cu bățul lui, Jürgen făcea mici șanțuri în moloz. „Sunt ca niște paturi mici, se gândea, o mulțime de paturi mici”.

Atunci omul zise (în timp ce picioarele lui strâmbe se agitau):

— Știi ce? Mă duc fuga să dau de mâncare iepurilor și când se întunecă mă întorc să te iau. Poate că reușesc să aduc unul cu mine. Unul mai mic, ce părere ai?

Jürgen făcea mici șanțuri în moloz. O mulțime de iepuri mici. Albi, cenușii, albi și cenușii.

— Nu știi, zise încet și se uită la picioarele strâmbe, dacă dorm într-adevăr noaptea.

Omul păși peste grămezi de moloz și resturi de ziduri până în stradă.

— Bineînțeles că dorm, zise el de acolo, și învățătorul vostru să se lase de meserie dacă nu știe măcar atâta

lucru.

Atunci Jürgen se ridică în picioare și întreabă:

— Am să capăt și eu unul? Unul alb, dacă se poate?

— O să încerc, strigă omul în timp ce pleca, dar trebuie să mă aștepti aici. Pe urmă te conduc până acasă, știi? Fiindcă trebuie să-i arăt tatălui tău cum să construiască o cușcă pentru iepure. E un lucru pe care trebuie să-l știți neapărat.

— Da, strigă Jürgen, aștept. Oricum trebuie să mai stau de pază până se înnoptează. Aștept în orice caz. Și mai strigă: Avem acasă niște scânduri. Scânduri de la lăzi, strigă.

Dar ultimele cuvinte, omul nu le mai auzi. Cu picioarele lui strâmbe, alerga în direcția soarelui. Acesta se învăluisese în roșeața amurgului și Jürgen îi vedea strălucirea printre picioarele omului, atât de strâmbe erau. Și coșul se legăna, emoționat, înapoi și încolo. Era plin cu nutreț pentru iepuri de casă. Nutreț verde pentru iepuri, puțin cam prăfuit de moloz.

Smintite sunt diminețile de martie pe malul apei, cam către ora patru, când ești încă pe jumătate adormit, și vasele mătăhăloase își slobozesc neliniștite scâncetul de reptilă antediluviană deasupra orașului, în ceața înghețată și roșiatică a zorilor, în răsuflarea argintie aburită cu soare a fluviului; iar în ultimul vis înainte de a se lumina de zi, nu mai visezi fete cu picioare catifelate în așternuturi calde; cam pe la patru, în ceața roșiatică a zorilor, în şuieratul remorcherelor, când se aude acel nu, nu... mugit de boturile largi ale sirenelor, pe malul apei, dimineața, visezi cu totul altfel de visuri decât acelea despre pâinea neagră și cafea și friptură rece la tavă, decât acelea despre fete care bâiguie neastâmpărate; nu, atunci visezi cu totul altfel de visuri, atunci visezi dintr-acelea pline de presimțiri, matinale, ultimele înainte de trezire, atotputernice, care nu se pot tâlmăci, pe acestea le visezi în diminețile smintite de martie pe malul apei, în zori, cam pe la patru...

Smintite sunt nopțile de noiembrie în orașele

singuratice și cenușii ca blana de șoarece, când din depărtările negre-albăstrui ale periferiilor răzbate țipătul locomotivelor, înfricoșat, isteric, insolent și aventuros, pătrunzând în somnul tău proaspăt, abia început, țipăt de locomotivă, prelung, nostalgic, de necuprins, care te face să te ghemuiești mai strâns sub plapumă și să te lipești mai strâns de animalul nocturn, fermecător, fierbinte, care se numește Evelyn sau Hilde, care în asemenea nopți, pline de noiembrie și de țipăt de locomotivă, își pierde graiul, devine animal, un animal apăsător de visuri grele, palpitând și nesățios, urmărit de țipătul locomotivei în noiembrie, fiindcă nopțile de noiembrie sunt smintite, atât de smintite.

Acestea sunt țipetele dimineților de martie, țipetele de reptilă antediluviană ale vaselor de pe fluviu, acestea sunt țipetele locomotivelor din nopțile de noiembrie, răsunând peste șinele argintii – dar mai sunt și țipetele clarinetului în serile de septembrie, țâșnind din tavernele ce put a rachiu și a parfum, și țipetele din aprilie ale pisicilor, lugubre, voluptuoase, și țipetele din iulie ale fetelor de șaisprezece ani, frânte din șale peste balustrada vreunui pod, țipete răsunând speriate și pline de dorință; și mai sunt și strigătele însingurate din ianuarie ale tinerilor autori, strigăte de geniu deplângând ratarea unor piese de teatru și demodarea unor poezii idilice:

Acest uriaș strigăt care cuprinde întreaga lume, acest strigăt din beznă, întunecat de negurile nopții, albastru, zugrăvit cu cerneală, sângeros și învoit ca floarea de ochiul-boului, se află în noi, în amintirile noastre, îl îndurăm mereu și mereu, și an de an, zi de zi, noapte de noapte.

Dar cucul, cucul în luna mai, cine poate îndura, în nopțile apăsătoare de mai, în amiezile de mai, țipătul lui smintit, trândav, stârnit? Cine se poate vreodată obișnui cu țipătul cucului în mai, care femeie, care bărbat? Revine an de an, noapte de noapte revine, sălbăticește femeile cu răsuflarea plină de dorințe și pe bărbații amețiți, cucul, cucul din mai. Locomotive și remorchere și pisici și femei

și clarinete strigă și în luna mai - strigă la tine când ești singur pe stradă, atunci când se lasă noaptea, iar după aceea te copleșește și cucul. Șuier de trenuri, duduie de remorhere, miorlăit de pisici, behăit de clarinete și scâncet de femei - dar cucul, cucul strigă ca o inimă prin noaptea de mai, ca o inimă care bate vie, și când țipătul cucului te copleșește pe neașteptate în noapte, în noaptea de mai, nu te poate ajuta niciun remorcher și nicio locomotivă și niciun scâncet de pisică sau de femeie și niciun clarinet. Cucul te înnebunește. Cucul râde de tine când încerci să fugi. „Încotro? râde cucul, încotro fugi în luna mai?” Și rămâi pe loc, împreună cu dorințele tale cele mai fierbinți, fiindcă el, cucul te sălbăticește, rămâi singur, fără să știi încotro, atât de singur rămâi, și pe urmă urăști nopțile de mai, le urăști dintr-o dragoste plină de dorință, din nostalgie, le urăști cu toată însingurarea ta, urăști cucul care țipă în mai, cucul...

...Și pe urmă gonim prin noaptea înrourată urmăriți de prevestirile cucului, vai, nu putem scăpa de ursita pe care ne-o hărăzește cucul, de sortii ce ne sunt sortiți. Țipă, cucuie, țipă-ți însingurarea prin primăvara de mai, țipă cucuie, pasăre-frate, copil părăsit, alungat; știu, cucule-frate, că țipătul tău este țipătul după mama care te-a lepădat nopților de mai, te-a izgonit străin printre străini, țipă, cucuie, țipă-ți durerea către stele, tu, frate înstrăinat, orfan, țipă... Țipă, pasăre-singurătate, dă-i de rușine pe poeți, lor le lipsește cântecul tău smintit, și nevoia de însingurare se preface în sporovăială, și numai când amuțesc, atunci săvârșesc fapta lor cea mai de seamă, pasăre-singurătate; când țipătul tău mistuit de dorul de mamă ne urmărește în nopțile fără de somn din mai, atunci săvârșim fapta noastră eroică: atunci trăim într-adevăr acea nemăsurată însingurare, acea. stare de gheață, de bărbăție, o trăim fără cântecul tău smintit, pasărefrate, fiindcă sfârșitul, sfârșitul nu-l mai pot reda cuvintele.

Într-acolo să se îndrepte poeziile singuratici care au amuțit atât de eroic și să învețe: cum se face o gheață, cum se prinde un pește, cum se drege un acoperiș; fiindcă tot

ce fac ei e numai sporovăială, plină de suferință, de cruzime, de deznădejde, sporovăială în fața nopților de mai, în fața țipătului de cuc, în fața adevăratelor cântece ale lumii. Căci cine dintre noi, cine oare, vai, cunoaște vreo rimă la horcăitul unui plămân pătruns de glonț, vreo rimă la strigătul celui din fața plutonului de execuție, cine cunoaște măsura prozodică, structura ritmică a unei siluiri, cine cunoaște o măsură prozodică pentru lătratul mitralierelor, vreun cuvânt pentru strigătul abia amuțit al unui ochi stins, al unui ochi de cal în care nu se mai pot oglindi nici cerul și nici măcar satele incendiate, care tipografie are vreun semn pentru roșul-ruginiu al vagoanelor de marfă, acest roșu al omenirii în flăcări, acest roșu de sânge uscat și scorojit pe piele albă de om? Plecați acasă, poeți, plecați în păduri, prindeți pești, tăiați lemne și înfăptuiți fapta voastră eroică: Tăceți!

Tăceți când răsună țipătul de cuc al inimii voastre însingurate, fiindcă pentru acesta nu există nicio rimă și nicio măsură prozodică, și nu există nicio piesă de teatru și nicio odă și niciun roman psihologic care să poată cuprinde și îndura țipătul cucului, și niciun dicționar și nicio tipografie nu are cuvinte sau semne pentru mânia ta oarbă, pentru tristețea ta dureroasă, pentru suferința ta din dragoste.

Fiindcă noi am adormit liniștiți sub trosniturile caselor care se prăbușeau (vai, poete, pentru gemetele caselor muribunde nu poți găsi niciun cuvânt!), liniștiți am adormit sub urletul obuzelor (care tipografie are vreun semn pentru acest șuier metalic?), și am adormit în gemetele deținuților și ale fetelor siluite (cine știe vreo rimă la aceasta, cine știe ritmul acestui vers?) - dar în nopțile de mai, suferința mută a inimilor noastre înstrăinate ne-a arătat drumul către această lume a primăverii, fiindcă numai cucul, numai cucul cunoaște un cuvânt pentru deznădejdea lui singuratică de dezmoștenit. Iar nouă ne rămâne numai fapta eroică, fapta aventuroasă: Tăcerea noastră izolată. Fiindcă pentru urletul grandios al acestei lumi și pentru tăcerea ei infernală ne lipsesc

cuvintele, până și cele mai sărăcăcioase. Tot ce putem face este: să totalizăm, să adunăm suma, să enumerăm, să înregistrăm.

Dar trebuie să avem curajul acesta absurd și inconștient de a făuri o carte! Să așternem deznădejdea noastră, cu mâini tremurânde poate, s-o însemnăm în piatră, cu cerneală sau în note muzicale, în culori nemaivăzute, într-o perspectivă unică, totală, deplină și concentrată, și pe urmă iată că s-a născut o carte de două sute de pagini. Dar ea nu va conține mai mult decât vreo câteva observații, însemnări, adnotări, insuficient explicate, de loc lămurite, fiindcă cele două sute de pagini tipărite sunt numai un comentariu la cele douăzeci de mii de pagini nevăzute, la paginile de Sisif din care este alcătuită viața noastră, pentru care nu cunoaștem cuvinte, gramatică și semne. Dar în aceste douăzeci de mii de pagini nevăzute ale cărții noastre se află oda grotescă, epopeea ridicolă, cel mai searbăd și mai blestemat dintre toate romanele: lumea noastră nebună și rotundă, inima noastră care palpită, viața noastră! Este cartea însingurării noastre pe drumurile pustii ale nopții, a însingurării noastre smintite, îndrăznețe, temătoare.

Dar cei care străbat seara orașul de piatră în tramvaie luminate roșii-gălbui și căptușite cu tablă, aceia sunt, fără îndoială, fericiți. Fiindcă se îndreaptă către un anumit loc, cunosc cât se poate de precis numele stației lor, l-au și rostit, fără să ridice ochii, cu buze trândave de oameni cărora nu li se mai poate întâmpla nimic; ei știu unde este stația la care coboară (niciunul nu merge departe) și știu că tramvaiul îi duce până acolo. Pentru asta au plătit către stat, unii impozite, un picior amputat alții, precum și taxa de călătorie însumând douăzeci de pfenigi. (Invalidii de război, cincizeci la sută reducere. Un olog călătorește în viața lui de 7862 de ori cu tramvaiul, plătind jumătate din taxă. Economisește 786, 20 mărci. Piciorul lui, care a putrezit de mult la Smolensk a fost evaluat la 786, 20. Orișicât!) Dar cei din tramvai sunt fericiți. Trebuie să fie. Nu le e foame și nici nu le e dor de-

acasă.

Cum ar putea să le fie foame sau dor de-acasă? Coboară la o anumită stație și toți au cu ei genți de piele, cutii de carton sau coșuri. Ba unii citesc chiar. *Faust*, reviste ilustrate de cinema sau biletul de călătorie, dar după înfățișare nu se poate vedea ce citesc. Sunt actori buni. Se așază cu fețele lor copilăroase, țepene și deodată îmbătrânite, neajutorați, dându-și importanță, și se joacă de-a oamenii maturi. Iar cei în vârstă de nouă ani îi iau în serios. Dar ar prefera să-și facă mici cocoloașe din biletul de călătorie, cu care să arunce, în ascuns, unii într-alții. Atât de fericiți sunt, fiindcă în coșurile, gențile și cărțile pe care le au ei seara în tramvai, se află mijloacele împotriva dorului de casă și foamei (chiar dacă e doar un muc de țigară pe care să-l mesteci până te sature - și chiar dacă e doar un bilet de călătorie cu care să poți ajunge undeva). Oamenii aceia, care au cu ei coșuri și cărți, care se află seara în tramvaie, aceia trebuie să fie fericiți, deoarece stau la adăpost între vecinii lor. indivizi cu ochelari, guturai sau nasuri vinete, și între taxator, care are o uniformă oficială, unghii murdare și o verighetă de aur, cu ale cărui unghii acești oameni se împacă până la urmă, fiindcă numai unghiile celibatarilor sunt antipatice atunci când sunt murdare. Un taxator căsătorit are, după toate probabilitățile, o mică grădină, ghivece cu flori pe balcon, iar dacă nu le are, atunci meșterește pentru cei cinci copii ai lui corăbii cu pânze (vai, pentru el le construiește, pentru călătoriile lui tainice!). Cei pe care un asemenea taxator îi adăpostește seara în tramvaiul luminat cu măsură, fiindcă becurile din vagon nu sunt nici prea luminoase și nici prea întunecate, aceia trebuie să fie liniștiți și fericiți - niciun țipăt de cuc nu izbucnește de pe buzele lor avare, ieftine și amare, și niciun țipăt de cuc nu poate răzbi din afară prin pereții groși de sticlă ai ferestrelor. Ei nu sunt dezorientați și sunt atât de adăpostiți, vai, cât de nemăsurat de adăpostiți sunt sub becurile solide și puțin cam chioare ale vagonului de tramvai, sub constelațiile mediocre ale existenței lor

insipide, sub aceste lumini pe care patria le pune la dispoziția fiilor ei în chip de autorități, gări, W.C.-un publice (cu paravane verzi, dispuse ca pânza de păianjen) și tramvaie. Iar copiii aceștia îmbătrâniți, stupizi și morocănoși, care se află seara în tramvaie, sub becuri plasate conform dispozițiilor în vigoare, trebuie să fie fericiți, fiindcă teamă (această teamă de luna mai, teamă de țișatul cucului) teamă nu le poate fi: ei stau sub lumină. Nu știu de ce țișă cucul. Stau unii lângă alții când se întâmplă ceva (o crimă, un accident de circulație, o furtună). Și știu: încotro. Și sunt adăpostiți, în tramvaiele galbene metalice, sub becuri, pe lângă câte un taxator și câte un vecin (chiar dacă acesta a mâncat scrumbie și acuma râgâie), stau la adăpost în seara întunecoasă, în mijlocul orașului de piatră.

Asupra lor nu se va năpusti vreodată lumea cea largă, așa cum se năpăstuiește asupra celui care stă singur în stradă fără bec, fără stație de coborâre, fără vecini, flămând, fără coș, fără vreo carte, obsedat de țișatul cucului, plin de spaime. Cei care stau atât de despuiați și de sărmani în stradă – când tramvaiele pline cu fum de țigară trec sunând (până și sunetul lor gonește dorul de casă și teama, împingându-le înapoi în gangurile întunecoase ale caselor!) cu becurile lor ce luminează cu zgârcenie, liniștitoare și cu chipurile liniștite sub ele, adăpostite pentru zece mii de zile banale – cei care zăbovesc în drum și care rămân aici chiar după ce tramvaiul scrâșnește departe la o curbă ruginită, aceia, da, aceia aparțin străzii. Strada e cerul lor, e locul unde se desfășoară procesiunile lor pioase, e dansul lor macabru, infernul lor, culcușul lor (cu băncile din parc și arcadele podurilor), e mama lor și femeia lor. Strada aceasta cenușie și aspră e tovarășul lor colbuit, tăcut și credincios, tovarășul lor dârz, neclintit, de nădejde. Această stradă udată de ploi, arsă de soare, măturată de vânturi, lividă în lumina lunii, sub bolta brodată cu stele, această stradă e blestemul lor și rugăciunea lor de seară (e rugăciunea lor de seară când o gospodină le dă un pahar de lapte care-i

prisosește - e blestemul lor când înainte de căderea nopții orașul e departe, orașul e departe și nu mai pot ajunge la el). Această stradă e deznădejdea lor și îndrăzneala lor izvorâtă din dorul de aventură. Iar când treci pe lângă ei te privesc cu demnitate princiară, acești aristocrați ai zdrențelor, și cu buzele strânse își înșiră bogăția lor imensă, aspră, arogantă și primitivă:

„Strada ne aparține. Stelele de deasupra și pietrele încălzite la soare de dedesubt. Vântul îngânându-și melopeea și ploaia mirosind a pământ. Strada ne aparține. Ne-am pierdut inima, candoarea, mama, am pierdut casa și războiul - strada însă, strada noastră n-o pierdem niciodată. Ea ne aparține. Noaptea ei. sub ursa-mare. Ziua ei, sub soarele galben. Ploaia ei sonoră și melodioasă: toate acestea. Acest miros de soare, ploaie și vânt, de iarbă udă, de pământ reavăn, de flori gingașe, care miroase mai bine ca orice pe lume: această stradă ne aparține. Cu plăcile ei emailate, pe care sunt scrise numele moașelor, cu cimitirele mărginite de trandafiri sălbatici, cu lumea înnegurată de ieri, rămasă în urmă, uitată, cu drumul înnegurat de mâine, aflat înaintea noastră, nebănuț. Stăm aici, urmăriți de țipătul cucului, de luna mai, cu lacrimi abia stăpânite, având curajul de a fi sentimentali, înșelați de o spoială de romantism, însingurați, dârji. tânjind după dragostea mamei, mândri, pierduți. Pier duți pe drumul dintre două cătune. Însingurați în orașul cu milioane de ferestre. Țipă, pasăre-singurătate, țipă după ajutor, țipă împreună cu noi, pentru că ne lipsesc ultimele cuvinte, rima ne lipsește și măsura prozodică pentru toată deznădejdea noastră.

Dar câteodată, pasăre-singurătate, câteodată, rar, bizar și rar, după ce tramvaiul cu incandescența lui gălbuie a trecut în goană și strada s-a cufundat iar în izolarea ei întunecată, atunci, câteodată, rar, bizar și rar, atunci mai rămâne câteodată în câte un oraș (vai, atât de rar) mai rămâne totuși o fereastră. Un dreptunghi luminos, cald, ademenitor, în colosul rece de piatră, în bezna înspăimântătoare a nopții: o fereastră.

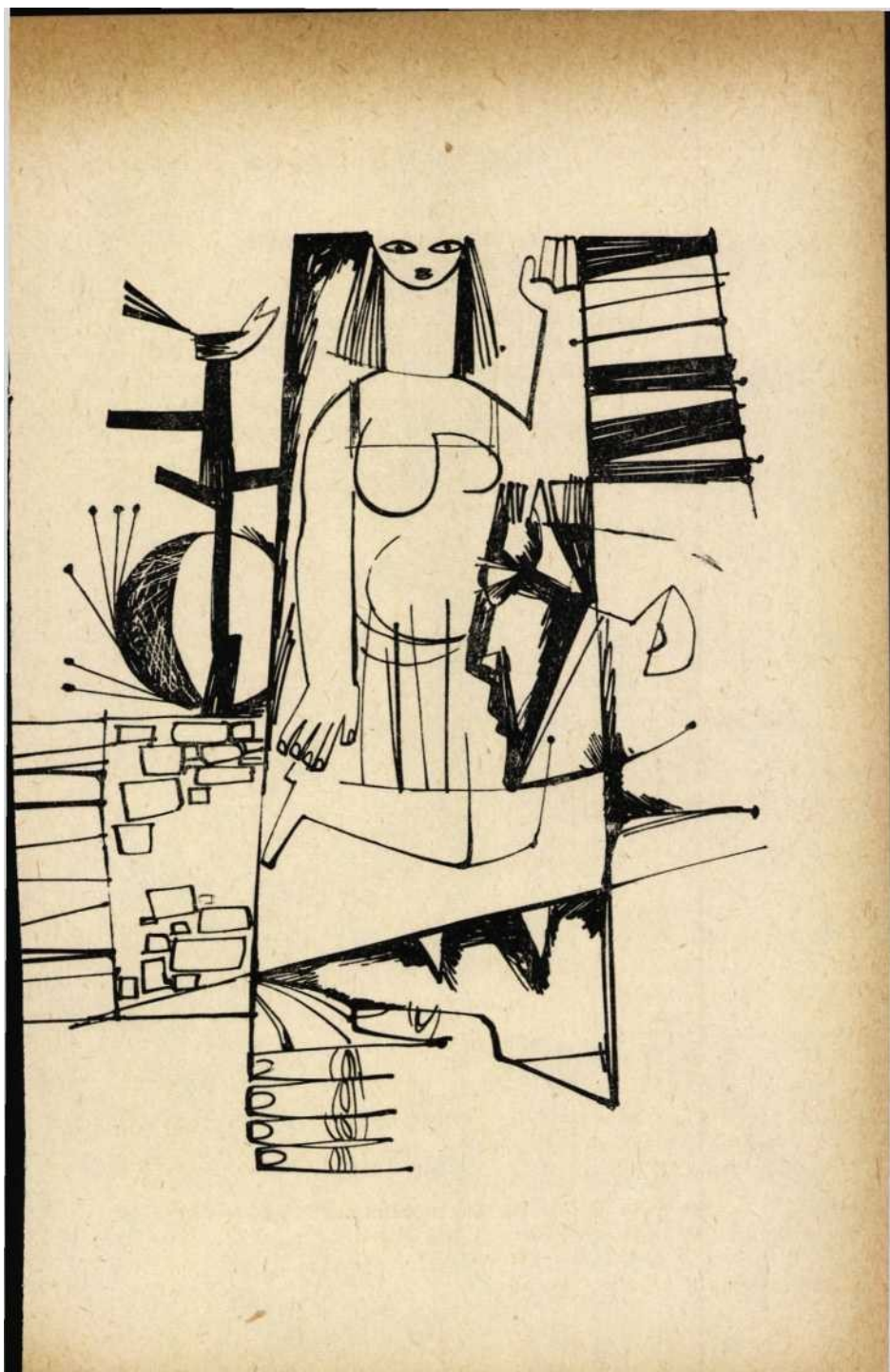
Și pe urmă, totul se desfășoară foarte repede. Foarte direct. Înregistrezi în minte: fereastra, femeia, și noaptea de mai. Asta-i tot: fără cuvinte, banal, deznădăjduit. Trebuie s-o sorbi ca pe-o dușcă de rachiu, grăbit, amar, tare, amețitor. Înainte de asta, totul e numai sporovăială, totul. Fiindcă asta e viața: fereastra, femeia, și noaptea de mai. O bancnotă murdară pe masă, ciocolată sau vreo podoabă. Pe urmă înregistrezi: picioare și genunchi și coapse și sâni și sânge. Dă pe gât rachiul. Și mâine o să țipe iarăși cucul. Toate celelalte nu sunt decât sporovăială sentimentală. Toate. Fiindcă asta-i viața, pentru care nu există un cuvânt: o agitație, febrilă, bolnăvăcioasă. Dă pe gât rachiul. Arde și amețește. Banii sunt pe masă. Toate celelalte nu sunt decât sporovăială, fiindcă mâine, chiar de mâine va țipa din nou cucul. Astă-seară, doar această banală înregistrare: fereastra, femeia. Atât ajunge. Toate celelalte nu sunt decât... la trei noaptea începe iarăși cucul. Când se crapă de ziuă. Dar astă-seară există, în sfârșit, o fereastră. Și o femeie. Și o femeie.

O fereastră e deschisă la parter. Deschisă încă, deși s-a înnoptat. Cucul țipă verde ca o sticlă goală de gin, țipă prin noaptea mătăsoasă de iasomie a străzilor de periferie. O fereastră e încă deschisă. Un bărbat stă în noaptea plină de țipătul verde al cucului, un bărbat copleșit de iasomie, flămând, plin de nostalgia unei ferestre deschise. Fereastra e deschisă. (Vai, atât de rar!) o femeie se reazemă de pervaz. Palidă. Blondă. Poate că are picioare lungi. Bărbatul se gândește: „Poate că are picioare lungi, e tipul potrivit pentru asta”. Iar ea vorbește așa cum vorbesc toate femeile care stau seara la fereastră. Cu căldură animală și aproape șoptit. Cu nerușinare trândavă și provocatoare, așa cum țipă cucul. Greoi și dulce ca iasomia. Întunecat ca orașul. Smintit ca amurgul de mai. Și vorbește pe un ton profesional nocturn. Pe un ton domol și verzui ca o sticlă de gin băută până la ultima picătură. Cu vorbe înflorite, lipsite de gingășia florii. Iar bărbatul din fața ferestrei scârțâie neplăcut și singur, ca pielea scorjită a ghetelor lui:

- Va să zică, nu.
- Păi ți-am mai spus...
- Va să zică, nu?
- Și dacă-ți dau pâinea?
- Fără pâine, nu, dar dacă-ți dau pâinea, ei, atunci?
- Păi ți-am mai spus, băiete...
- Atunci, va să zică, da?
- Da.
- Va să zică, da. Hm! Va să zică.

— Păi ți-am mai spus, băiete, dacă ne aud copiii, se trezesc. Și atunci li se face foame. Și dacă n-am pâine să le dau, nu mai adorm. Pe urmă plâng toată noaptea, înțelege și tu.

— Ți-am spus că-ți dau pâinea. Deschide. Ți-o dau. Uite, ia-o. Deschide. Lasă-mă să intru.

Femeia deschide ușa, pe urmă bărbatul o închide după el. Sub braț are o pâine. Femeia închide fereastra. Bărbatul vede pe perete un tablou. În tablou sunt doi copii goi și niște flori. Tabloul are o ramă lată aurită și e colorat tipător. Îndeosebi florile. Dar copiii sunt mult prea grași. *Amor și Psyche* se numește tabloul. Femeia închide fereastra. Pe urmă trage draperia. Bărbatul pune pâinea pe masă. Femeia se apropie de masă și ia pâinea. Deasupra mesei atârnă lampa. Bărbatul se uită la femeie și-si alungește buza de jos parcă ar întreprinde un studiu. „Treizeci și patru”, se gândește pe urmă. Femeia se duce cu pâinea la bufet. „Ce față ciudată, se gândește, ce față ciudată are ăsta”. Pe urmă pleacă de lângă bufet și se apropie iar de masă.

— Așa! zice ea.

Se uită amândoi la fața de masă. Cu degetul arătător, bărbatul începe să adune firimiturile de pâine de pe masă.

— Așa! zice el.

Bărbatul se uită în sus la picioarele ei. Picioarele se văd aproape în întregime dezgolite. Femeia poartă numai o fustiță subțire, străvezie, albăstruie. I se văd picioarele aproape în întregime dezgolite. După aceea, pe masă nu se mai află firimituri.

— Îmi dai voie să-mi scot haina? zice bărbatul. E groaznică.

— Da, culoarea, nu-i așa?

— E vopsită.

— Aha, vopsită? Ca sticla de bere.

— Sticla de bere?

— Da, verde ca ea.

— Aha, da, așa e, verde ca ea. O atârn aici.

— Chiar ca sticla de bere.

— Ei, dar și rochia ta e...

— Cum e?

— Ei, albastră ca cerul.

— Nu e rochia mea.

— N-am știut.

— Dar e frumoasă, nu?

— Da...

— Să n-o dezbrac?

— Nu, nu. Firește că nu.

Femeia stă încă lângă masă. Nu știe de ce bărbatul continuă să șadă pe scaun. Dar bărbatul e ostenit.

— Așa! zice femeia și se uită în jos la picioarele ei.

Și el se uită la picioarele ei

— Ascultă, cred că... zice bărbatul și privește spre lampă.

— Bineînțeles, zice ea și stinge lumina.

În întuneric, bărbatul continuă să șadă tăcut pe scaunul lui. Femeia trece pe lângă el, foarte aproape. Bărbatul simte o adiere caldă în clipa când trece pe lângă el. Femeia trece foarte aproape pe lângă el. O poate mirosi. O miroase. E ostenit. De dincolo se aude atunci vocea ei („De departe”, se gândește bărbatul):

— Hai, acum poți să vii.

— Firește, zice bărbatul prefăcându-se că a așteptat ca ea să-l cheme.

Se lovește de masă:

— Vai, masa!

— Aici sunt, zice ea în întuneric.

— Aha!

O aude respirând, aproape de tot. Cu băgare de seamă își întinde mâna. Își aud unul altuia respirația. Mâna lui atinge ceva.

— Aici ești, zice bărbatul, aici. E mâna ei. Ți-am găsit mâna pe întuneric, râde el.

— Păi am întins-o, zice femeia încet.

Îl mușcă de deget. Îl trage spre ea. El se așază. Râd amândoi. Îl aude cum respiră repede de tot. „Are numai vreo douăzeci de ani, se gândește ea, i-e frică”.

— Ești o sticlă veche de bere, spune femeia.

Îi ia mâna și i-o pune pe pielea ei fierbinte și totuși răcoroasă în întuneric. Bărbatul simte că ea și-a dezbrăcat, totuși, obiectul acela albastru ca cerul. Îi simte pieptul. Spune, făcând pe grozavul, în întuneric (dar aproape că și-a pierdut răsuflarea):

— Iar tu ești o sticlă de lapte. Ești o sticlă de lapte, știi?

— Nu, zice ea, până acum n-am știut-o.

Râd amândoi. „E mult prea tânăr”, se gândește ea.

„E ca toate celelalte”, se gândește el. E înfricoșat de pielea ei goală. Își ține mâinile nemișcate. „Ce copil”, își spune femeia. „Toate sunt la fel, se gândește el, da, toate sunt la fel, toate”. Și nu știe ce să facă anume cu mâinile pe pieptul ei.

— Ți-e frig, mi se pare, rostește el, mi se pare că ți-e frig, nu?

— La mijlocul lui mai? râde femeia, la mijlocul lui mai?

— Ei da, zice bărbatul, dar oricât, noaptea.

— Dar în mai, zice ea, suntem doar la mijlocul lui mai. Poți să auzi și cucul, taci puțin, ascultă, poți să auzi și cucul, ascultă, nu mai răsufla atât de tare, ascultă, ascultă, îl auzi, cucul. Mereu. Unu, doi, trei, patru, cinci... ei? iar!... șase, șapte, opt... auzi? Și iar... nouă, zece, unsprezece... ascultă: cu-cu, cu-cu, cu-cu... Mă, sticlă de bere, sticlă veche de bere, spune femeia încet.

O spune disprețuitor, și matern, și încet. Fiindcă bărbatul doarme.

Se luminează de ziuă. Afară, dincolo de draperie, cerul s-a și făcut cenușiu. Trebuie să fie aproape patru. Și cucul a început iarăși. Sus se și aud pașii cuiva. O mașină de tăiat pâine hârâie de trei, patru, cinci ori.

Un robinet. Pe urmă antreul, ușa, scările: pași. Cel de deasupra trebuie să ajungă la cinci și jumătate la șantierul naval. Trebuie să fie patru și jumătate. Afară, o bicicletă. Cerul, cenușiu-spălăcit, de pe acum aproape roșiatic. Cenușiu-spălăcit se prelinge prin draperie de la fereastră spre masă, spătarul scaunului, o bucată din tavan, rama aurită, *Psyche*, și o mână strânsă pumn. Dimineța la patru și jumătate, în lumina de un cenușiu-spălăcit a zorilor, un om își strânge pumnul în somn. Cenușiul-spălăcit se prelinge de la fereastră prin draperie pe un obraz, pe o bucată de frunte, pe o ureche. Femeia e trează. Poate că

de multă vreme. Nu se mișcă. Dar capul bărbatului care strânge pumnul în somn atârnă greu. A căzut încă de aseară pe pieptul ei. Acum e patru și jumătate. Iar bărbatul doarme încă în aceeași poziție în care a adormit aseară. Un bărbat tânăr și slab, cu o mână strânsă pumn și cu un cap atârând greu. Când femeia încearcă să-i dea de-o parte capul, cu băgare de seamă, îi atinge fața. E umedă. „Ce față ciudată are!”, se gândește dimineța în zori femeia de un cenușiu-spălăcit, femeia lângă care stă culcat un bărbat care a dormit toată noaptea cu pumnul strâns, „și acum fața îi e umedă. Și ce față ciudată are în lumina asta cenușie-spălăcită! O față umedă, lungă, sărmană, sălbatică. O față blândă, ciudat de cenușie, răutăcioasă și bună. O față”. Femeia își trage încet umărul de sub cap, până ce acesta cade pe pernă. Acum se poate uita la gura lui. Gura se uită la ea. „Ce gură ciudată!” Și gura se uită la ea. Se uită la ea, până ce femeii i se împăienjenesc ochii.

„E ceva cât se poate de obișnuit, spune gura, nu e nimic deosebit, e chiar ceva cât se poate de obișnuit. Nu trebuie să zâmbești cu atâta superioritate, atât de disprețuitor și matern, sfârșește cu asta, ascultă-mă pe mine, sfârșește odată, auzi, că altfel... ascultă-mă pe mine, m-am învățat cu toate, sfârșește odată cu asta. Știu, aseară ar fi trebuit să mă reped la tine, să-ți mușc umerii albi și carnea moale de deasupra genunchilor, să-ți istovesc simțurile până ai fi căzut într-un colț al odăii și de acolo ai fi gemut de durere: «încă, iubitule, încă». Așa ți-ai închipuit că se vor petrece lucrurile. «Ehei, ăsta-i încă tânăr, te gândeai aseară la fereastra ta, ăsta încă nu-i atât de vlăguț ca tații de familie bătrâni și lași, care fac aici pe donjuanii, seara, vreme de un sfert de ceas. Ehei, te-ai gândit, tinerelul ăsta-i trufanda, unul ca ăsta se năpustește imediat asupra ta!» Și pe urmă am intrat. Miroseai a animal, dar eram ostenit, știi, voiam mai întâi să mă întind puțin. Nici nu era nevoie să-ți dezbraci fustița aceea. Noaptea s-a sfârșit. Rânjești, fiindcă ți-e rușine. Mă disprețuiești. Poate că te gândești că încă nu sunt bărbat. Fără îndoială că așa gândești, fiindcă acum îți dai aere

materne. Te gândești că sunt încă un băiețaș. Ți-e milă de mine, o milă disprețuitoare, maternă, pentru că nu m-am repezit la tine. Dar sunt bărbat, înțelegi, sunt de multă vreme bărbat. Numai că aseară eram ostenit, altfel îți arătam eu ție, poți să mă crezi, fiindcă sunt de multă vreme bărbat, zice gura, înțelegi, de multă vreme. Fiindcă am băut vodcă, draga mea, vodcă veritabilă rusească, de 98 de grade, draga mea, și în tranșee am strigat «Rahat!», știi, am avut o pușcă și am strigat «Rahat!» și am tras cu pușca și am stat și singur într-un avanpost și comandantul companiei mă tutuia și plutonierul Brand schimba mereu țigări cu mine, fiindcă lui îi plăcea grozav de mult surogatul de miere și așa că îmi dădea în schimb rația lui de țigări, dacă mai crezi că sunt încă un băiețaș! încă din seara dinainte de a pleca în Rusia am fost la o femeie, e mult de-atunci, draga mea, la o femeie și am stat mai mult de-un ceas, și era răgușită, și cerea bani mulți și era o femeie adevărată, în toată firea, draga mea, și aia nu-și dădea aere materne, mi-a luat banii și mi-a spus: «Ei, când porniți, iubitele, înspre Rusia? Mai vrei să te culci odată cu o femeie germană, nu-i așa, iubitele?» Iubitule, mi-a spus și mi-a descheiat nasturele de la gulerul uniformei. Dar pe urmă și-a înfășurat tot timpul franjurile de la fața de masă în jurul degetului și s-a uitat la pereți. Din când în când îmi mai spunea «iubitule», dar după aceea s-a ridicat imediat de pe pat și s-a spălat și când am ajuns jos la ușă, mi-a spus «noroc». Asta a fost tot. În odaia de alături se cânta *Rosamunde* și la celelalte ferestre mai erau unele din alea și toate spuneau «iubitule». Toate spuneau «iubitule». Așa ne-am despărțit de Germania. Dar ce-a fost mai prost s-a întâmplat a doua zi de dimineață la gară”.

Femeia închide ochii. Fiindcă gura crește. Fiindcă gura se face mare și cruntă și mare.

„Toate erau ca de obicei, zice gura uriașă, nu era nimic deosebit. Toate erau așa ca de obicei. O dimineață de plumb. Un tren de plumb. Și soldați de plumb. Noi eram soldații. Nu era nimic deosebit. Toate ca de obicei. O gară. Un tren de marfă. Și chipuri de oameni. Asta a fost tot”.

Când ne-am cățarat în trenul de marfă - vagoanele cele roșii ca sângele puteau a vite - tații noștri au devenit deodată gălăgioși și veseli, cu chipurile lor de plumb și au început să-și agite cu disperare pălăriile. Iar mamele noastre își ștergeau cu batiste colorate jalea lor nemăsurată: «Ai grijă să nu pierzi ciorapii cei noi, Karlheinz». Erau acolo și logodnice, pe care, de la despărțirea din ajun, le dureau încă buzele și sânii și... toate erau dureroase, și inima și buzele ardeau încă și arsura nopții de despărțire nu se stinsese încă, vai, încă nu se stinsese, copleșită de plumb. Noi însă cântam minunat de frumos și râneam și răcneam sfidând toată lumea cea largă a lui Dumnezeu, încât mamelor noastre le înghețau inimile. Și pe urmă gara - plictisită de asemenea scene - și pe urmă mamele - pentru războinic: sabia, scutul și sulita - mamele și logodnicele se depărtară micșorându-se, și pălăria tatii - pe care o mușcase tot timpul cu înverșunare - pălăria tatii a continuat încă multă vreme să facă semne: «Noroc, Karlheinz - până la moarte - noroc, băiete dragă - nooooooc». Iar comandantul nostru de companie stătea în vagon, lângă ușă și scria pe foaia de raport: «Plecarea: ora 6 și 23».

În vagonul-bucătărie, recruți cu fețe bărbătești curățau cartofi. Într-un birou din Bismarckstrasse, domnul dr. Sommer, avocat și notar, spunea în dimineața aceasta: «Mi s-a stricat stiloul. E timpul să se termine odată și cu războiul ăsta.» Afară din oraș, pufăia o locomotivă. În vagoane însă, în vagoanele întunecate, oamenii mai simțeau buzele arse ale logodnicelor, le simțeau numai pentru ei, dar niciunul nu-și îngăduia o lacrimă în lumina lămpii cu petrol. Niciunul dintre noi. Cântam cântecul de jale al bărbaților din Madagascar și vagoanele roșii ca sângele puteau a vite, fiindcă aveau oameni la bord. Hei rup, camarazi! și niciunul nu-și îngăduia o lacrimă, hei rup, fetițo! zilnic cădea câte unul peste bord, iar în craterele obuzelor putrezea siropul de zmeură, roșu și cald, siropul cel unic, pentru care nu există un surogat și pe care nimeni nu-l poate plăti, nu, nimeni. Și când spaima ne silea

să înghițim glodul și ne trântea în poalele răscolite ale pământului-mamă, atunci blestemam până la cer, până la cerul cel surd și mut: «Și nu ne duce pe noi în ispita dezertării și ne mântuiește de mitralierele noastre, ne mântuiește», dar nimeni, nimeni nu se afla acolo, care să ne mântuiască, nimeni nu se afla acolo. Și ce s-a întâmplat pe urmă, pentru asta nu există vreun cuvânt, față de asta toate celelalte sunt doar vorbărie goală, căci cine cunoaște o măsură prozodică pentru behăitul metalic al puștilor-mitraliere și cine cunoaște o rimă la răcnetul unui tânăr de optsprezece ani care se prăbușește scâncind între linii, ținându-și măruntaiele în mâini, cine oare, nu, nimeni!!!

În dimineața aceea de plumb, când păraseam gara și mamele care-și fluturau batistele se făceau mici, mereu mai mici, cântam cât ne ținea gura, fiindcă ne închipuiam că războiul a venit tocmai la vreme. Și pe urmă a venit. Pe urmă s-a dezlănțuit. Și în fața lui totul era doar vorbărie goală. Niciun cuvânt nu-i putea ține piept – fiarei care mugea și răspândea molima cu o uriașă putere distrugătoare – niciun cuvânt. Ce înseamnă oare *la guerre*, sau *the war*, sau război? Vorbărie goală, simplă sporovăială în fața urlletelor de fiară ale gurilor lui fierbinți, ale gurilor de tun. Și trădare în fața gurilor fierbinți ale eroilor trădați. Trădați în chip ticălos și lăsați în voia metalului, a fosforului, a foamei și a viscolului și a nisipului din deșert. Și acum spunem din nou *the war*, și *la guerre*, și război, și nicio spaimă nu ne cuprinde și niciun urllet și nicio groază. Astăzi spunem din nou, simplu: *c'était la guerre* – era război. Mai mult decât atât nu spunem astăzi, fiindcă ne lipsesc cuvintele ca să putem reda măcar o secundă a lui, doar vreme de o secundă să-l redăm, și spunem din nou, simplu: «Ei da, așa a fost». Fiindcă toate celelalte sunt doar vorbărie goală, fiindcă nu-i pe lume nici cuvânt, nici rimă și nicio măsură prozodică pentru el și nicio odă și nicio piesă de teatru și niciun.ro man psihologic nu-l poate cuprinde și îndura, fără să plesnească în fața urlletului său roșu-aprins. Și zidurile cheiului trosneau de plăcere când am ridicat ancora și am pornit cu pânzele în vânt către

acea țară, aceea întunecată țară numită război, iar noi cântam voinicește, noi bărbații, atât de puși pe fapte mari eram și atât de voinicește cântam, noi cei din vagoanele de vite. Și în gările cu marșuri cântate de fanfară, unii ne aplaudau pe drumul nostru către țara întunecată, atât de întunecată, numită război. Și pe urmă a venit. Pe urmă s-a dezlănțuit. Și pe urmă, înainte de a-l putea cuprinde cu mintea, s-a sfârșit. Între aceste două clipe se află viața noastră. Și asta înseamnă zece mii de ani. Și acum s-a sfârșit. Iar noi plutim pe scândurile putrede ale unor corăbii pierdute, care ne aruncă în taină, noaptea, pline de dispreț, pe țărmul țării numite pace, al țării pe care n-o putem înțelege. Și nimeni, nimeni nu ne mai poate recunoaște, pe noi, moșnegii de douăzeci de ani, atât de groaznic ne-a pustiit urletul. Ne mai cunoaște cineva? Unde sunt cei care acum ne mai cunosc? Unde sunt? Tații se ascund îndărătul chipurilor lor și mamele, mamele asasinate de mii și mii de ori, se înăbușă în fața neputinței de a ne izbăvi de chinul inimilor noastre înstrăinate. Iar logodnicele, logodnicele, când ne țin noaptea în brațele lor adulmecă speriate mirosul de cataclism, care izbucnește din porii pielii noastre ca sudoarea provocată de spaimă, și în sărutările noastre deznădăjduite simt gustul ciudat de metal, și din părul nostru respiră aburii dulcegi ai sângelui fraților uciși, și nu înțeleg duiosia noastră amară. Fiindcă siluim în ele toată deznădejdea noastră, fiindcă le ucidem noapte de noapte, până ce una dintre ele ne izbăvește. Una. Ne izbăvește. Dar nimeni nu ne mai recunoaște.

Iar acum suntem pe drumul dintre sate. Scârțâitul unei pompe de apă înseamnă de pe acum o frântură de patrie. Și un câine care latră răgușit într-o curte. Și o fată care îți dă bună ziua. Și mirosul de sirop de zmeură care răzbate dintr-o casă. (Comandantului nostru de companie i se mănjise deodată toată fața cu sirop de zmeură. Ieșea din gură. Și atâta de mult l-a mirat acest fapt, încât ochii i s-au făcut ca ochii de pește: uimiți peste măsură și prostiți. Pe comandantul nostru de companie l-a mirat foarte mult moartea. Nu putea de loc s-o înțeleagă.) Dar pentru noi,

mirosul de sirop de zmeură din sate e de pe acum o frântură din căminul nostru. Și slujnica aceea cu brațele roșii. Și câinele cel răgușit. O frântură, o frântură prețioasă, de neînlocuit.

Și acum suntem în orașe. Urâți ca înfățișare, plini de dorințe, pierduți. Și ferestre se găsesc rar pentru noi, bizar și rar. Dar se găsesc totuși, seara, pe întuneric, cu femei calde în somnul lor, însemnând pentru noi o frântură unică și cerească, vai, atât de rar se găsesc. Și suntem pe drum, pe drumul care duce către orașul cel nou și încă neclădit, în care toate ferestrele ne aparțin, și toate femeile, și totul, și totul, și totul: suntem pe drumul ce duce către orașul nostru, către orașul cel nou și inimile noastre urlă noaptea ca locomotivele, de dorințe și de nostalgie – ca locomotivele. Și toate locomotivele se îndreaptă către orașul cel nou. Și orașul cel nou e orașul unde bărbații înțelepți, învățătorii și miniștrii nu spun minciuni, unde poeții nu se lasă ademeniți de nimic altceva decât de bunul simț al inimii lor, e orașul unde mamele nu mor și fetele n-au sifilis, orașul unde nu există ateliere de proteze și nici cărucioare de invalizi, e orașul unde ploii i se spune ploaie și soarelui soare, orașul unde nu există pivnițe în care copiii cu chipuri palide sunt mușcați noaptea de șobolani, și unde casele n-au poduri în care tatăl să se spânzure fiindcă mama nu poate să pună pâine pe masă, e orașul unde tinerilor nu le lipsește câte un ochi și câte un braț și unde nu există generali, e orașul cel nou, cel minunat, unde fiecare îl ascultă și-l privește pe celălalt și toți se înțeleg între ei: *mon coeur, the night, your heart, the day*, ziua, noaptea, inima.

Iar noi suntem pe drumul care duce către orașul cel nou, către orașul tuturor orașelor, înfometați, pășind prin nopțile noastre singuratice, bânuite de țipătul cucului, și când ne vom trezi dimineața și vom ști, într-un chip înspăimântător vom ști, că orașul cel nou nici nu există, vai, că orașul nici măcar nu există, atunci vom fi din nou cu zece mii de ani mai bătrâni și dimineața noastră va fi rece și amară, va fi pustie, vai, pustie, și numai locomotivele

a pește și a catran), ceața zorilor l-a înghițit. Și ce bine că nici măcar n-a mai privit înapoi. E bine așa. Fiindcă ea, ce-ar fi putut să facă? Să-i facă semn cu mâna? Să-i facă semn cu mâna?

DE-A LUNGUL DRUMULUI CEL LUNG

Stângu doi trei patru stângu doi trei patru stângu doi continuă, Fischer! trei patru stângu doi înainte, Fischer! energetic, Fischer! Trei patru respiră, Fischer! continuă, Fischer! nu te opri iupaidia doi trei patru dârză e infanteria iupaidia iupaidia dârză e infanteria infanteria...

Am pornit la drum. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. Vreau să ajung la tramvai. Trebuie să mă urc. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. Mi-e foame. Dar trebuie să mă urc. Trebuie. Trebuie să ajung la tramvai. Trebuie să mă urc. Până acuma m-au culcat de două trei patru stângu două trei patru dar trebuie să trei patru iupaidia din trei patru iupaidia e infanteria infanteria fanteria fanteria... 57 au îngropat lângă Voronej. 57 care habar n-aveau, nici înainte și nici după. Înainte încă mai cântau. Iupaidia iupaidia. Iar unul a scris acasă: „... după aceea o să ne cumpărăm un gramofon”. Dar după aceea, la patru mii de metri depărtare, alții au primit ordin și au apăsă pe un buton. Și s-a pornit o hodorogeală de parcă o căruță veche cu butoaie goale trecea pe o stradă cu pavajul stricat: orga tunurilor. Pe urmă au îngropat 57 lângă Voronej. Înainte încă mai cântau. După aceea n-au mai spus nimic. 9 mecanici auto, 2 grădinari, 5 funcționari, 6 vânzători, 1 frizer, 17 țărani, 2 învățători, 1 preot, 6 muncitori, 1 muzician, 7 elevi de liceu. 7 elevi de liceu. I-au îngropat lângă Voronej. Habar n-aveau. 57.

Iar pe mine m-au uitat. Încă nu murisem de tot. Iupaidia. Mai eram încă nițel viu. Dar pe ceilalți, pe ceilalți i-au îngropat lângă Voronej. 57.57. Mai pune un zero la coadă. 570. Încă un zero și încă un zero. 57.000. Și încă și încă și încă. 57.000.000. Pe ăștia i-au îngropat lângă Voronej. Habar n-aveau. Nu voiau. Așa ceva n-au vrut. Și înainte încă mai cântau. Iupaidia.

După aceea n-au mai spus nimic. Iar ăla n-a mai cumpărat gramofonul. L-au îngropat lângă Voronej, și pe ceilalți 56 tot așa. Cu totul 57. Numai eu. Eu, eu nu murisem încă de tot. Trebuie să ajung la tramvai. Drumul e cenușiu. Dar tramvaiul e galben. Atât de minunat de galben! În ăsta trebuie să mă urc. Doar că drumul e atât de cenușiu. Cenușiu și iarăși cenușiu. Până acuma m-au culcat de două ori iupaidia înainte, Fischer! trei patru stângu doi stângu doi la pământ trei patru continuă, Fischer! Iupaidia iupaidia dârză e infanteria energic, Fischer! continuă, Fischer! stângu doi trei patru dacă n-ar fi foamea blestemata asta de foame mereu foamea asta stângu doi trei patru stângu doi stângu doi stângu doi...

Dacă am putea scăpa măcar de nopți. Dacă am putea scăpa măcar de nopți. Fiecare zgomot e o fiară. Fiecare umbră e un strigoi negru. Niciodată nu poți scăpa de teama de strigoi. În perna de sub cap tunurile bubuie înfundat toată noaptea: pulsul. Niciodată n-ar fi trebuit să mă lași singur, mamă. N-o să ne mai putem regăsi vreodată. Niciodată. N-ar fi trebuit s-o faci, mamă, niciodată. Doar cunoșteai nopțile. Doar știai despre aceste nopți. Dar m-ai alungat din tine cu strigăte de durere. Din tine m-ai alungat, în această lume plină de nopți m-ai alungat, cu strigăte de durere. Și de atunci fiecare zgomot e o fiară în noapte. Iar în ungherele pline de beznă albastră pândesc strigoii cei negri. Mamă, ascultă-mă, mamă! în fiecare ungher stă câte un strigoi negru. Și fiecare zgomot e o fiară. Fiecare zgomot e o fiară. Și perna de sub cap e atât de fierbinte! în ea bubuie înfundat tunurile, toată noaptea. Și după aceea au îngropat 57 lângă Voronej. Iar ceasornicul se târșăie ca o muiere bătrână în papuci: mai departe, mai departe, mai departe. Se târșăie și se târșăie și se târșăie și nimeni, nimeni nu-l oprește. Și pereții se apropie mereu. Și tavanul coboară mereu. Și pământul, pământul se clatină pe valul cel mare al lumii. Mamă, ascultă-mă, mamă! De ce m-ai lăsat singur, de ce? Se clatină pe valul cel mare. Se clatină lumea. 57. Hâc! Și vreau să ajung la tramvai. Tunurile bubuiau

înfundat. Pământul se clatină. Hâc! 57. Și eu mai sunt puțin viu. Și vreau să ajung la tramvai. Ăla e galben pe drumul cenușiu. Minunat de galben de cenușiu. Dar n-am să mă mai pot urca. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. Fiindcă mi-e foame. Și de aceea se clatină pământul. Se clatină minunat de galben pe valul cel mare al lumii. Se clatină lumea foamei. Se clatină înfometat ca lumea largă și galben ca tramvaiul.

Cineva tocmai mi-a spus: „Bună ziua, domnule Fischer”. Eu sunt domnul Fischer? Pot fi domnul Fischer, pur și simplu, din nou domnul Fischer? Doar am fost locotenentul Fischer. Pot fi, oare, din nou domnul Fischer? Eu sunt domnul Fischer? „Bună ziua”, mi-a spus. Dar el nu știe că eu am fost locotenentul Fischer. Mi-a urat bună ziua – pentru locotenentul Fischer nu mai există zile bune. Asta nu știa el.

Și domnul Fischer merge de-a lungul drumului. De-a lungul drumului cel lung. Și drumul e cenușiu. Vrea să ajungă la tramvai. La tramvaiul galben. Minunat de galben. Stângu doi, domnule Fischer. Stângu doi trei patru. Domnului Fischer îi e foame. Nu mai ține pasul. Cu toate astea vrea să se urce, fiindcă tramvaiul e minunat de galben în cenușiul înconjurător. Până acuma pe domnul Fischer l-au culcat la pământ de două ori. Dar locotenentul Fischer comandă: „Stângu doi trei patru înainte, domnule Fischer! Continuă, domnule Fischer! mai dârz, domnule Fischer”, comandă locotenentul Fischer. Și domnul Fischer mărșăluiește de-a lungul drumului cenușiu, de-a lungul drumului cenușiu, cenușiu și lung. Pe Aleea Căldărilor de lături. Pe Bulevardul Lăzilor de gunoi. Pe Splaiul Rigolei. Pe Champs-Ruines. Pe Broadwayul Dă-i una peste bot. Pe Calea Dărâmtăturilor. Și locotenentul Fischer comandă. Stângu doi stângu doi. Și domnul Fischer, domnul Fischer mărșăluiește, stângu doi stângu doi stângu doi mai departe mai departe mai departe...

Fetița cea mică are niște picioare ca degetele de subțiri. Ca degetele iarna. Așa de subțiri și așa de roșii și așa de albastre și așa de subțiri. Stângu doi trei patru fac

picioarele. Fetița cea mică spune mereu - și domnul Fischer mășăluiește alături - spune mereu:

— Bunule Dumnezeu, dă-mi supă! Bunule Dumnezeu, dă-mi supă! Numai o linguriță. Numai o linguriță. Numai o linguriță.

Mama are păr, dar părul e mort. De multă vreme mort. Mama spune:

— Bunul Dumnezeu nu poate să-ți dea supă, n-are cum să-ți dea.

— De ce nu poate bunul Dumnezeu să-mi dea supă?

— Fiindcă n-are lingură. N-are așa ceva.

Cu picioarele ei ca niște degete, picioare subțiri și albastre de iarnă, fetița cea mică merge lângă maică-sa. Domnul Fischer merge alături. Părul mamei a murit de mult. De mult stă străin în jurul capului. Și fetița cea mică dansează învărtindu-se în jurul mamei și învărtindu-se în jurul domnului Fischer:

— N-are nicio lingură. N-are nicio lingură. N-are nicio n-are nicio n-are nici măcar o lingură.

Așa dansează fetița cea mică învărtindu-se. Tar domnul Fischer mășăluiește cu nădejde. Alături, clătinându-se pe valul cel mare al lumii. Clătinat de valul cel mare al lumii. Dar locotenentul Fischer comandă: „Stângu doi iup mai departe dârz, domnule Fischer, stângu doi”, și fetița cea mică îl acompaniază: „N-are nicio lingură. N-are nicio lingură”. Și celălalt comandă: „Iupaidia iupaidia infanteria infanteria infanteria...”

57 au îngropat lângă Voronej. Sunt locotenentul Fischer. Pe mine m-au uitat. Nu eram încă mort de tot. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. Acuma sunt domnul Fischer. Am 25 de ani. 25 ori 57. Iar pe ei i-au îngropat la Voronej. Numai eu, eu, eu sunt încă pe drum. Trebuie să prind neapărat tramvaiul. Mi-e foame. Dar bunul Dumnezeu n-are lingură. Tatăl meu m-a trădat iar mama m-a alungat din ea. M-au lăsat singur în țișă de durere al lumii. Atât de înspăimântător de singur. Atât de singur. Acuma merg de-a lungul drumului cel lung. Acesta se clatină pe valul cel mare al lumii. Dar întotdeauna cântă

câte cineva la pian. Întotdeauna cântă câte cineva la pian. Când tata a văzut-o pe mama – cântă cineva la pian. Când era ziua mea de naștere – cântă cineva la pian. Când sărbătoream la școală Ziua Eroilor – cântă cineva la pian. Când ni s-a îngăduit chiar nouă să devenim eroi, când era război – și atunci cântă cineva la pian. În spitalul militar – și acolo cântă cineva la pian. Și după ce s-a sfârșit războiul – tot mai cântă cineva la pian. Întotdeauna cântă cineva, întotdeauna cântă cineva la pian. De-a lungul întregului drum.

Locomotiva șuieră scurt. Timm zice că plânge. Când privești în sus, vezi cum tremură stelele. Mereu șuieră câte o locomotivă. Dar Timm zice că plânge. Mereu. Toată noaptea. Toată noaptea cea lungă. „Plânge, de te apucă durerea de burtă, când o auzi cum plânge, zice Timm. Plânge cum plâng copiii”, zice el.

Suntem pe un vagon cu lemne. Miros a pădure. Vagonul nostru n-are acoperiș. Stelele tremură când te uiți în sus. Și iar se aude șuieratul. „Auzi? zice Timm, iar plânge. Nu înțeleg de ce plânge locomotiva”. Timm spune asta. „Cum plâng copiii”, zice el. Timm zice că n-ar fi trebuit să-i dau brânci din vagon bătrânului. Eu nu i-am dat brânci din vagon bătrânului. „Nu trebuia s-o faci”, zice Timm. N-am făcut-o. „Plânge, auzi cum plânge, zice Timm, n-ar fi trebuit s-o faci”. Nu i-am dat brânci din vagon bătrânului. Nu plânge. Șuieră. Locomotiva șuieră. „Plânge”, zice Timm. A căzut singur din vagon. Singur a căzut, bătrânul. „Dormea, Timm, zău că dormea, crede-mă. Și atunci a căzut singur din vagon”. „Nu trebuia s-o faci. Plânge. Toată noaptea a plâns”. Timm zice că nu se cade să dai brânci din vagon bătrânilor. Eu n-am făcut-o. Dormea. „Nu trebuia s-o faci”, zice Timm.

Timm zice că, pe când se afla în Rusia, i-a dat o dată unui bătrân un picior în spate. Pentru că se mișca prea încet. Și pentru că lua prea puțin la o încărcătură. Erau la corvoadă pentru transportarea muniției. Și atunci Timm i-a dat bătrânului un picior în spate. Și atunci bătrânul s-a întors. Încet de tot, zice Timm, și s-a uitat la el trist de tot.

Nimic altceva. Dar arăta la față ca tatăl lui. Întocmai ca tatăl

Î

lui. Așa zice Timm. Locomotiva șuieră. Câteodată se aude de parcă țipă. Ba Timm e chiar de părere că plânge. Poate că Timm are dreptate. Dar eu nu i-am dat brânci din vagon bătrânului. Dormea. Și atunci, *I* singur... Fiindcă șinele astea te zguduie, nu glumă.

Când te uiți în sus, stelele tremură. Vagonul se clatină pe valul cel mare al lumii. Șuieră. Și țipă. Țipă de se cutremură stelele. Pe valul cel mare al lumii, **t** Dar mă aflu încă pe drum. Doi trei patru. Spre tramvai. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. Pământul se clatină pe valul cel mare al lumii. Din pricina foamei. Dar eu am pornit la drum. De multă vreme am pornit la drum. De-a lungul drumului cel lung. Al drumului.

Băiețașul întinde mâinile:

— M-a trimis după cuie.

Fierarul numără cuiele.

— Pentru trei oameni? întreabă el.

— Tăticu' zice că pentru trei oameni.

Cuiele cad în mâinile care se întind. Fierarul are degete mari și late. Ale băiețașului sunt subțiri și se îndoaie sub greutatea cuielor mari.

— Aia care zice că e făptura lui Dumnezeu, e și el printre ei?

Băiețașul dă din cap afirmativ.

— Și tot mai spune că e făptura lui Dumnezeu **t** Băiețașul dă din cap afirmativ. Fierarul mai numără o dată cuiele. Pe urmă le pune iar în mâinile întinse. Mâinile mici se îndoaie sub greutatea lor. Pe urmă fierarul zice:

— Asta e.

Băiețașul pleacă. Cuiele au un luciu plăcut. Băiețașul aleargă. Și atunci cuiele se ciocnesc iscând un zgomot. Fierarul apucă ciocanul. „Asta e”, zice fierarul. Pe urmă băiețașul aude în spatele său: cioca boca cioca boca... „Iarăși ciocănește, își zice băiețașul. Cuie face, cuie multe și lucioase”.

57 au îngropat lângă Voronej. Eu am scăpat. Dar mi-e foame. Împărăția mea e pe lumea asta. Iar fierarul a făcut degeaba cuiele, iupaidia, degeaba le-a făcut, infanteria, degeaba cuiele cele frumoase și lucioase. Fiindcă au îngropat 57 lângă Voronej. Cioca boca face fierarul. Cioca boca lângă Voronej. Cioca boca. De 57 de ori cioca boca. Cioca boca face fierarul. Cioca boca face infanteria. Cioca boca fac tunurile. Și pianul cântă mereu cioca boca cioca boca cioca boca...

57 se întorc în fiecare noapte în Germania. 9 mecanici auto, 2 grădinari, 5 funcționari, 6 vânzători, 1 frizer, 17 țărani, 2 învățători, 1 preot, 6 muncitori, 1 muzician, 7 elevi de liceu. 57 vin în fiecare noapte lângă patul meu, 57 întreabă în fiecare noapte:

— Unde e compania ta?

— La Voronej, răspund eu atunci. Îngropată, răspund eu atunci. Îngropată la Voronej.

57 întreabă om cu om:

— Pentru ce?

Și de 57 de ori rămân mut.

57 se duc noaptea la tatăl lor. 57 și locotenentul Fischer. Locotenentul Fischer sunt eu. 57 îl întreabă noaptea pe tatăl lor:

— Tată, pentru ce?

Iar tatăl rămâne de 57 de ori mut. Și se înfioară în cămașa lui de noapte. Dar vine și el cu noi.

57 se duc noaptea la primar. 57 și tatăl și eu. 57 îl întreabă noaptea pe primar:

— Primarule, pentru ce?

Iar primarul rămâne de 57 de ori mut. Și se înfioară în cămașa lui de noapte. Dar vine și el cu noi.

57 se duc noaptea la preot. 57 și tatăl și primarul și eu. 57 îl întreabă noaptea pe preot:

— Preotule, pentru ce?

Iar preotul rămâne de 57 de ori mut. Și se înfioară în cămașa lui de noapte. Dar vine și el cu noi.

57 se duc noaptea la învățător. 57 și tatăl și primarul și preotul și eu. 57 îl întreabă noaptea pe învățător:

— Învățătorule, pentru ce?

Iar învățătorul rămâne de 57 de ori mut. Și se înfioară în cămașa lui de noapte. Dar vine și el cu noi.

57 se duc noaptea la general. 57 și tatăl și primarul și preotul și învățătorul și eu. 57 îl întreabă noaptea pe general:

— Generale, pentru ce?

Iar generalul – generalul nici măcar nu se întoarce. Atunci tatăl îl ucide. Și preotul? Preotul rămâne mut.

57 se duc noaptea la ministru. 57 și tatăl și primarul și preotul și învățătorul și eu. 57 îl întreabă noaptea pe ministru:

— Ministrule, pentru ce?

Iar ministrul se sperie foarte tare. Și se ascunde frumusețea în spatele lădiței cu șampanie, în spatele șampaniei. Și pe urmă își ridică paharul și-l închină către sud și nord și apus și răsărit. Și pe urmă spune:

— Germania, camarazi, Germania! Pentru asta!

Atunci cei 57 se întorc și privesc în jurul lor. Muți.

Vreme îndelungată și muți. Și privesc către sud și nord și apus și răsărit. Și pe urmă întreabă încet

— Germania? Pentru asta?

Pe urmă cei 57 se întorc. Și nu mai privesc de loc în jurul lor. 57 se culcă iar în mormânt, lângă Voronej. Au biete chipuri bătrâne. Ca femeile. Ca mamele. Și cât ține veșnicia, ei spun:

— Pentru asta? Pentru asta? Pentru asta?

57 au îngropat lângă Voronej. Eu am scăpat. Eu sunt locotenentul Fischer. Am 25 de ani. Vreau să ajung la tramvai. Vreau să mă urc și eu. Am pornit de multă vreme la drum. Numai că mi-e foame. Dar trebuie să ajung. 57 întreabă: „Pentru ce?” Iar eu am scăpat. Și am pornit de mult la drum, de-a lungul drumului cel lung.

La drum. Un om. Domnul Fischer. Eu sunt. Locotenentul e dincolo și comandă: stângu doi trei patru stângu doi trei patru iupaidia iupaidia doi trei patru stângu doi trei patru infanteria infanteria cioca boca cioca boca doi trei patru cioca boca doi trei patru cioca boca cioca boca de-a

lungul drumului cel lung cioca boca mereu mai lung mereu
în jur pentru ce pentru ce pentru ce cioca boca cioca boca
lângă Voronej pentru asta lângă Voronej pentru asta cioca
boca de-a lungul drumului cel lung cel lung. Un om. 25.
Eu. Drumul.

Cel lung. Eu. Casă casă casă zid zid lăptărie grădină
miros de grajd uşă.

Dentist j

Sâmbătă, numai cu ore reţinute Zid zid zid i

Hilde Bauer e nebună j

Locotenentul Fischer e un prost. 57 întreabă: „Pentru
ce?” Zid zid uşă fereastră geam geam geam fel linar
femeie bătrână ochi roşii roşii miros de cartofi prăjiţi casă
casă lecţie de pian cioca boca de-a lungul drumului cel
lung cuiele lucioase tunurile lungi cioca boca de-a lungul
drumului cel lung copil copil câine minge maşină pavaj
pavaj pietroaie capete cioca boca piatră piatră cenuşie
cenuşie violetă pată de benzină cenuşie cenuşie de-a
lungul drumului cel lung piatră piatră cenuşiu albăstriu
liliachiu liliachiu cenuşiu zid zid email verde.

Vreţi ochi ageri de copoi?

Găsiţi la Terboben, optician de soi, sus, la etajul 2.

zid zid zid piatră câine câine ridică picior copac suflet
vis de câine maşină claxon câine tipă pavaj roşu câine mort
câine mort câine mort zid zid zid de-a lungul drumului cel
lung fereastră zid fereastră fereastră fereastră becuri lume
lumină oameni mereu oameni feţe lucioase cuie lucioase
atât de lucioase...

Încă de-acum o sută de ani se juca *scat*. Se juca încă
de-acum o sută de ani. Şi se mai joacă încă şi acum. Şi
peste o sută de ani o să se mai joace încă.

Tot *scat*. Trei bărbaţi. Cu feţe curate de oameni
cumsecade.

— Pas.

— Karl, plusează tu.

— Şi eu pasez.

— Ei, atunci... aţi acoperit, domnii mei.

— Mai bine pasai şi tu, şi am fi avut un pot frumuşel.

— Lăsați vorbăria. Ce atu propui?
— Trefla e sfântă. Al cui rînd e?
— Totdeauna al celui care întrebă.
— Se întîmplă și în cele mai bune familii. Și iarăși
atu!

— Cum așa, Karl, nu mai ai treflă?
— De data asta nu.
— Ei, atunci s-o luăm altfel. Cupă are oricine.
— Atu! Și acum, Karl, dă-i drumul, arată tot ce ai pe
suflet. Douăzeci și opt.
— Și încă o dată atu!

Jucai și acum o sută de ani. Jucai *scat*. Și peste o
sută de ani au să mai joace încă. Încă au să mai joace *scat*
cu fețe curate de oameni cumsecade. Și când izbesc cu
pumnii în masă, se aude un bubuit. Ca al tunurilor. De la
57 de tunuri.

Dar la fereastra de alături stă o mamă. În față are
trei fotografii. Trei bărbați în uniformă. La stînga e
bărbatul ei. La dreapta e fiul ei. Iar la mijloc e generalul.
Generalul bărbatului ei și al fiului ei. Și când se culcă
seara, mama așază fotografiile așa fel încât să le poată
vedea și culcată. Fiul. Și bărbatul. Iar la mijloc, generalul.
Și pe urmă citește scrisorile pe care le-a scris generalul.
„1917. Pentru Germania”, scrie pe una. „1940. Pentru
Germania”, scrie pe cealaltă. Mai departe, mama nu
citește. Ochii ei sunt foarte înroșiți. Sunt atît de înroșiți!

Dar eu am scăpat. Iupaidia. Pentru Germania. Sunt
încă pe drum. Spre tramvai. Până acuma m-au culcat la
pămînt de două ori. Din pricina foamei. Iupaidia. Dar
trebuie să ajung acolo. Locotenentul comandă. Am și
pornit la drum. De multă multă vreme la drum.

Acolo, în ungherul acela întunecat stă un bărbat, în
unghere stau întotdeauna bărbați întunecați. Unul stă
acolo și ține în mână o lădiță și o pălărie. „Piramidón, latră
bărbatul. Piramidón! 20 de tablete sunt suficiente”.
Bărbatul rânjește, fiindcă afacerile merg bine. Afacerile
merg atît de bine. 57 de femei, femei cu ochii înroșiți
cumpără piramidón. Adaugă un zero în coadă. 570. Încă

unul și încă unul. 57.000. Și încă și încă și încă. 57.000.000. Afacerile merg bine. Bărbatul latră: „Piramidón!” Rânjește, dugheana prosperă: 57 de femei, femei cu ochii înroșiți, cumpără piramidoane. Lădița se golește. Și pălăria se umple. Și bărbatul rânjește. Îi convine să rânjească. N-are ochi. E fericit: n-are ochi. Nu vede femeile. Nu le vede pe cele 57 de femei. Pe cele 57 de femei cu ochii înroșiți.

Numai eu am scăpat. Dar am și pornit la drum. Și drumul e lung. Îngrozitor de lung. Dar eu vreau să ajung la tramvai. Am și pornit la drum. De multă vreme la drum.

Într-o cameră se află un bărbat. Bărbatul scrie cu cerneală pe hârtie albă. Și recită prin cameră:

Pe ogorul brun, se-nclină Verde crud, un fir de pir.

Și albastră, o neghină cu petale de safir.

Scrie versurile pe hârtie albă. Le citește cu voce tare în liniștea încăperii. Le șterge iar cu cerneală. Recită prin încăpere:

Pe ogorul brun, se-nclină Verde crud, un fir de pir.

Și albastră, o neghină.

Prefirând în om lumină.

Bărbatul le așterne pe hârtie. Le citește cu voce tare în liniștea încăperii. Le șterge iar. Pe urmă recită prin încăpere:

Pe ogorul brun, se-nclină Verde crud, un fir de pir.

Și albastră, o neghină...

Și albastră, o neghină...

Și albastră...

Bărbatul se ridică în picioare. Se plimbă în jurul mesei. Mereu în jurul mesei. Se oprește:

Și albastră...

Și albastră...

Pe ogorul brun. se-nclină...

Bărbatul se plimbă mereu în jurul mesei.

57 au îngropat lângă Voronej. Dar pământul era cenușiu. Și ca piatra. Și niciun fir verde crud nuse-nclina. Zăpadă era acolo. Și era ca sticla. Și fără neghină albastră. Milioane de tone de zăpadă. Și nicio neghină albastră. Dar

bărbatul din încăperea aceea nu știe. Nu, nu știe. El vede mereu neghina cea albastră. Peste tot neghina cea albastră. Peste tot neghina cea albastră. Deși au îngropat 57 lângă Voronej. Sub zăpadă sticloasă. În nisipul cenușiu, groaznic de cenușiu. Fără verde. Și fără albastru. Nisipul era înghețat și cenușiu. Și zăpada era ca sticla. Și zăpada nu prefiră în om lumină. Fiindcă au îngropat 57 lângă Voronej. 57 au îngropat. I-au îngropat lângă Voronej.

„Asta nu-i nimic, asta încă nu-i nimic!” zice caporalul care avea cârjă. Și-și așază o cârjă peste botul bocancului și ocheste. Își mijește un ochi până se închide aproape de tot și ocheste cu cârjă peste botul bocancului. „Asta încă nu-i nimic, zice el. 86 de ruși am lichidat într-o noapte. 86 de ruși. Cu o mitralieră, băiete, cu o singură mitralieră, într-o noapte. A doua zi dimineața i-am numărat. Erau clăie peste grămadă. 86 de ruși. Câțiva zăceau cu gura încă deschisă. Mulți și cu ochii. Da, mulți zăceau cu ochii încă deschiși, într-o noapte, băiete”. Caporalul ocheste cu cârjă spre femeia bătrână care șade pe banca din fața lui. Ocheste spre femeia bătrână și lovește în 86 de femei bătrâne. Dar acelea locuiesc în Rusia. El nu-și dă seama de asta. Pentru el e bine că nu-și dă seama. Altfel, ce s-ar face? Acum, când se lasă noaptea?

Numai eu îmi dau seama. Eu sunt locotenentul Fischer. 57 au îngropat lângă Voronej. Dar eu nu murisem de tot. Eu sunt încă pe drum. Până acuma m-au culcat la pământ de două ori. De foame. Fiindcă bunul Dumnezeu n-are lingură. Dar vreau să ajung cu orice preț la tramvai. Numai de n-ar fi drumul ăsta atât de plin de mame.

57 au îngropat lângă Voronej. Și a doua zi dimineața caporalul a numărat 86 de ruși. Iar cu cârja lui împușcă 86 de mame. Dar el nu-și dă seama, asta-i bine. Altfel, pe ce drum ar porni? Fiindcă bunul Dumnezeu n-are lingură.

E bine când poezi pun neghina albastră să înflorească. E bine când poți auzi întotdeauna pe cineva cântând la pian. E bine când se joacă *scat*. Întotdeauna se joacă *scat*. Altfel, pe ce drum să pornească femeia bătrână cu cele trei fotografii de lângă pat, caporalul cu cârjă și cu

cei 86 de ruși morți, mama cu fetița care vrea supă, și Timm, care i-a dat un picior bătrânului? Altfel, pe ce drum să pornească?

Dar trebuie să merg de-a lungul drumului cel lung. Lung. Zid zid ușă felinar zid zid fereastră zid zid și hârtie colorată hârtie colorată tipărită.

V-ați asigurat viața?

Un frumos dar de Crăciun, pentru dvs. și familia dvs. un contract de asigurare la URANIA, ASIGURĂRI DE VIAȚĂ

57 nu și-au asigurat viața așa cum trebuia. Și nici cei 86 de ruși morți. Și n-au făcut familiilor niciun dar de Crăciun. Le-au dăruit familiilor doar ochi înroșiți. Ochi înroșiți, atâta tot. De ce oare, de ce nu s-au asigurat și ei la „Urania, asigurări de viață”? Iar eu trebuie acum să mă lupt cu ochii aceștia înroșiți. Peste tot ochi înroșiți, înroșiți de plâns, plânși până la înroșire. De ce nu s-au asigurat cei 57? Nu, n-au făcut familiilor niciun dar de Crăciun. Ochi înroșiți. Doar ochi înroșiți. Deși pe mii de afișe colorate scrie: „Urania, asigurări de viață” „Urania, asigurări de viață” ...

Evelyn stă în soare și cântă. Soarele o învăluiește pe Evelyn. Prin rochie se văd picioarele și totul. Iar Evelyn cântă. Cântă puțin cam nazal și nițeluș cam răgușit. Azi-noapte a stat prea mult în ploaie. Și cântă. de mă trec fiori de căldură când închid ochii. Iar când îi deschid, îi văd până sus picioarele și totul. Și Evelyn cântă de mi se împăienjenesc ochii. Cântă dulcele sfârșit al lumii. Cântă noaptea și rachiul, rachiul primejdios, plin de geamătul lumii rănite. Sfârșitul, îl cântă Evelyn, sfârșitul lumii, dulce și între picioarele goale, înguste, de fată: sfârșitul sfânt, ceresc și fierbinte al lumii. Vai, Evelyn, cântă ca iarba înrourată, atât de grea de miresme și de voluptate, și atât de verde. Atât de întunecat de verde, atât de verde ca sticlele goale de bere așezate lângă băncile cârciumii, băncile pe care genunchii palizi ca luna ai Evelyniei se ivesc seara de sub rochie, de mă trec fiori de căldură.

Cântă, Evelyn, cântecul tău mă va ucide. Cântă

dulcele sfârșit al lumii, cântă rachiul cel prost, cântă beția cea verde ca iarba. Și Evelyn îmi strânge mâna rece ca iarba între genunchii palizi ca luna, de mă trec fiori de căldură.

Și Evelyn cântă. Vino primăvară, cântă Evelyn și-mi ține cu genunchii mâna rece ca iarba. Vino primăvară și fă să înverzească mormintele. Așa să cânti, Evelyn. Vino primăvară și fă să înverzească și câmpurile de băătălie, verzi ca sticla de bere și molozul, uriașul ogor de moloz să înverzească, verde asemenea cântecului meu, cântecul despre sfârșitul dulce ca rachiul. Și Evelyn șade pe banca din cârciumă și-și cântă cântecul răgușit și anemic, de mă trec răcorile. Vino primăvară și fă ca ochii să nu mai fie înroșiți, cântă Evelyn și ține-mi mâna cu genunchii. Cântă, Evelyn, și cântecul tău mă va reîntoarce sub iarba cea verde ca sticla de bere, și iar voi fi nisip, și iar voi fi lut, și iar voi fi pământ. Cântă, Evelyn, și cântecul tău să mă poarte dincolo de ogoarele de moloz și dincolo de câmpurile de băătălie și dincolo de groapa comună, până în țara beției tale lunatice, dulci, fierbinți, tainice, de fată. Cântă, Evelyn, și cântecul tău să însoțească cele o mie de companii care mășăluiesc prin noapte, cântă atunci când cele o mie de tunuri ară ogoarele și le îngrașă cu sânge. Cântă, Evelyn, cântă atunci când pereții cutremurați își leapădă pendulele și tablourile, și cântecul tău să mă cufunde în beția verde ca rachiul și în dulcele tău sfârșit al lumii. Cântă Evelyn, și cântecul tău să-mi dezvăluie viața ta de fată, simțirile tale tainice nocturne de fată, care sunt atât de dulci că mă trec fiori de căldură, căldura vieții. Vino, primăvară, și fă să înverzească iarba, verde ca sticla de bere, verde ca Evelyn. Cântă, Evelyn!

Dar cealaltă fată, cealaltă nu cântă. Fata aceea, fata aceea numără, fiindcă are burta mare. Burta ei e nițeluș cam prea mare. Iar acum trebuie să stea toată noaptea pe peronul gării, fiindcă unul dintre cei 57 nu era asigurat. Și iată că stă și numără toată noaptea vagoanele. O locomotivă are 18 roți. Un vagon de călători 8. Un vagon de marfă 4. Fata cu burta mare numără vagoanele și roțile

- roțile roțile roțile... „78, își zice ea mai întâi, e un număr apreciabil. 62, își zice pe urmă, poate să nu fie de ajuns. 110, își zice, e destul”. Pe urmă se aruncă, se aruncă înaintea trenului.

Trenul are o locomotivă, șase vagoane de călători și cinci vagoane de marfă. Prin urmare, 86 de roți. Prin urmare, e de ajuns. Fata cu burta mare nu mai e acolo, după ce trenul cu cele 86 de roți a trecut. Pur și simplu nu mai e acolo. Nu mai e de loc. Nici măcar vreo părticică din ea nu mai e acolo, vreo părticică oricât de mică. Ea n-avea nicio floare albastră și nimeni nu cântă la pian pentru ea și nimeni nu juca *scat* cu ea. Dar trenul avea roți atât de multe și de frumoase! Pe ce drum ar fi putut ea să pornească? Ce altceva ar fi putut să facă? Fiindcă bunul Dumnezeu n-are nici măcar o lingură. Și acum n-a mai rămas nimic din ea, chiar nimic.

Numai eu. Eu sunt încă pe drum. Mai sunt încă pe drum. De multă vreme, de multă vreme sunt pe drum. Drumul e lung. Nu le pot răzbi, drumul cel lung și foamea cea aprigă. Amândouă sunt atât de lungi.

Când și când pornesc să strige. La stânga, pe terenul de fotbal. La dreapta, în casa cea înaltă. Acolo pornesc uneori să strige. Iar drumul trece prin mijloc. Pe drum mă aflu eu. Eu sunt locotenentul Fischer. Am 25 de ani. Mi-e foame. Viu tocmai de la Voronej. Am pornit de multă vreme la drum. La stânga e terenul de fotbal. Iar la dreapta casa cea înaltă. Acolo sunt oameni. 1.000.2000.3.000. Și nimeni nu spune vreo vorbă. Din față se aude muzică. Și câțiva cântă. Și cei 3.000 nu spun o vorbă. Au săpun și se spală. Și-au pieptănat părul și și-au pus cămăși curate. Stau acolo, în casa cea înaltă, iar uneori câte ceva îi zguduit. Sau îi întărește. Sau îi distrează. Nu se poate distinge. Stau acolo spălați proaspăt și uneori se simt zguduiți. Dar ei nu știu că mi-e foame. Asta nu știu. Și că stau aici, rezemat de perete - eu, cel de la Voronej, cel care a pornit pe drumul cel lung cu foamea cea lungă, de multă vreme pe drum - că stau aici rezemat de perete, din pricină că de foame, da, de foame nu pot merge mai departe. Dar ei n-au

cum să știe asta. Fiindcă peretele, peretele ăsta gros și stupid, se află între noi. Și eu sunt rezemat de el cu genunchii tremurânzi – iar în spatele lui sunt cei cu cămăși curate, care în fiecare duminică se lasă zguduiți. Plătesc zece mărci și au dreptul să-și răscalească sufletul, și să-și întoarcă stomacul pe dos, și să-și amortească nervii. Zece mărci înseamnă o groază de bani. Pentru burta mea înseamnă o groază de bani. În schimb, pe biletul de intrare pe care-l capătă pentru cele zece mărci figurează cuvântul PATIMI. PATIMILE DUPĂ MATEI. Dar pe urmă, când corul cel mare strigă BARABAS, când strigă sângeros și însetat de sânge BARABAS, ei nu cad de pe bănci, miile în cămăși curate. Nu, și nici nu plâng, nici nu se roagă; de fapt, pe chipurile lor, în sufletele lor, nu se poate vedea mare lucru când corul cel mare strigă BARABAS. Pe bilete scrie PATIMILE DUPĂ MATEI în valoare de zece mărci. Poți asista la patimi pe băncile din față, acolo unde patimile sunt îndurate destul de zgomotos, sau ceva mai departe, în spate, unde se pătimește mai în surdină. Dar asta n-are importanță. Pe fețele lor nu se vede nimic atunci când corul cel mare strigă BARABAS. Toți dau dovadă de multă stăpânire de sine în fața patimilor. Nicio pieptănătură nu este deranjată din pricina suferinței și a torturii. Nu, cât privește suferința și tortura, ele sunt numai cântate acolo în față, de voci și instrumente, concert în valoare de zece mărci. Iar cei ce strigă BARABAS se prefac numai, la urma urmei sunt plătiți ca să strige așa. Și corul cel mare strigă BARABAS! MAMA! strigă locotenentul Fischer pe drumul cel fără de sfârșit. Locotenentul Fischer sunt eu. BARABAS! strigă corul cel mare al celor proaspăt spălați. FOAME! latră burta locotenentului Fischer. Locotenentul Fischer sunt eu. GOL! strigă miile de oameni de pe terenul de fotbal. BARABAS! strigă cei din stânga drumului. GOL! strigă cei din dreapta drumului. VORONEJ! strig eu între ei. Dar mii de strigăte îl acoperă pe al meu. BARABAS! strigă cei din dreapta. GOL! strigă cei din stânga. PATIMI se numește spectacolul din dreapta. FOTBAL se numește spectacolul din stânga. Eu sunt la mijloc. Eu. Locotenentul

Fischer. Un tânăr de 25 de ani. Îmbătrânit cu 57 de milioane de ani. Anii Voronejului. Anii mamei. Îmbătrânit cu 57 de milioane de ani petrecuți pe drum. Anii Voronejului. Și cei din dreapta strigă BARABAS. Și cei din stânga strigă GOL. Și la mijloc stau eu, fără mamă, singur. Pe valul cel mare și agitat al lumii, fără mamă, singur. Am 25 de ani. Îi cunosc pe cei 57 pe care i-au îngropat la Voronej, pe cei 57, care nu știau nimic, care nu voiau asta, pe aceia îi cunosc zi și noapte. Și-i cunosc pe cei 86 de ruși care zăceau dimineața cu ochii și gurile căscate în fața mitralierelor. O cunosc pe fetița care n-are supă și-l cunosc pe caporalul cu cârjă. BARABAS, strigă cei din dreapta, pentru zece mărci, la urechea celor proaspăt spălați. Dar eu o cunosc pe femeia bătrână care și-a pus cele trei fotografii lângă pat și pe fata cu burta mare care s-a aruncat sub tren. GOL! strigă cei din stânga, de mii de ori GOL! Dar eu îl cunosc pe Timm care nu poate să doarmă fiindcă i-a dat un picior bătrânului și le cunosc pe cele 57 de femei cu ochii înroșiți care cumpără piramidoane de la orb. PIRAMIDON, scrie pe cutiuța care costă 2 mărci. PATIMI, scrie pe biletele de intrare la dreapta drumului, PATIMI în valoare de 10 mărci. MECI DE

CUPĂ, scrie pe biletele albastre de la stânga drumului, albastre ca floarea de neghină, în valoare de 4 mărci. BARABAS! strigă cei din dreapta. GOL! strigă cei din stânga. Și orbul latră mereu: PIRAMIDOANE! între ei stau eu, singur de tot, singur și fără mamă, pe valul cel mare, singur pe valul cel mare și agitat al lumii. Cu foamea care latră în mine! Și-i cunosc pe cei 57 de la Voronej. Eu sunt locotenentul Fischer. Am 25 de ani. Ceilalți strigă GOL și BARABAS în cor, într-un cor mare. Numai eu am scăpat. Însăpăimântător am scăpat. Dar e bine că cei proaspăt spălați nu-i cunosc pe cei 57 de la Voronej. Altfel, cum ar putea îndura patimile și meciurile de cupă. Numai eu sunt încă pe drum. Am pornit de la Voronej. Cu foamea am pornit la drum, de multă multă vreme. Fiindcă am scăpat. Pe ceilalți i-au îngropat la Voronej. 57. Numai pe mine m-au uitat. De ce m-au uitat oare? Acum mi-a rămas

doar peretele. El mă ține. Trebuie să merg de-a lungul lui. GOL! strigă ei după mine. BARABAS! strigă ei după mine. De-a lungul drumului cel lung. E multă vreme de când nu mai pot îndura. Și mi-a rămas doar peretele, fiindcă mama nu-i aici. Numai cei 57 sunt aici. Cele 57 de milioane de mame cu ochii înroșiți, acelea mă hăituiesc fără milă. De-a lungul drumului. Dar locotenentul Fischer comandă: stângu doi trei patru stângu doi trei patru zigzag BARABAS și floarea albastră e umezită de lacrimi multe și de sânge zigzag iupaidia iupaidia înmormântată-i infanteria sub un teren de fotbal sub un teren de fotbal.

De multă vreme nu mai pot îndura, dar flașnetarul cântă atât de energic. Bucurați-vă de viață, cântă bătrânul de-a lungul drumului. Bucurați-vă, voi cei de la Voronej, iupaidia, da, bucurați-vă atâta vreme cât mai înflorește floarea cea albastră, bucurați-vă de viață atâta vreme cât mai cântă flașneta...

Bătrânul cântă ca un sicriu. Atât de încet. Bucurați-vă! cântă, atâta vreme, cântă, și cântecul lui se deapănă atât de încet, sunând a mormânt, atât de viermănos, atât de pământiu, sunând a Voronej - bucurați-vă, cântă el, atâta vreme cât o mai face plopul pere și răchita micșunele!

— Sunt locotenentul Fischer! strig. Am scăpat. Mă aflu de multă vreme pe drumul cel lung. Iar la Voronej au îngropat 57. Îi cunosc.

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul.

— Am 25 de ani, strig.

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul.

— Mi-e foame, strig.

— Bucurați-vă, cântă el și păpușile colorate care atârnă de flașnetă se leagănă.

Flașnetarul are păpuși frumoase și colorate. Paiate multe și frumoase, care se leagănă. Flașnetarul are un boxer. Boxerul își agită pumnii mari și stupizi, strigând: „Boxez!” Și se agită ca un adevărat maestru. Flașnetarul are un grăsan. Ca un sac mare și stupid plin cu bani. „Domnesc!” strigă grăsanul și se agită ca un adevărat

maestru. Flașnetarul are un general. Cu o uniformă groasă și stupidă. „Comand, strigă generalul, comand!” Și se agită ca un adevărat maestru. Flașnetarul are și un doctor Faust, cu un halat alb, alb de tot și cu ochelari negri. Iar acesta nu strigă și nu vorbește. Dar se agită îngrozitor, atât de îngrozitor!

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul și păpușile lui se leagv-a. Se leagănă îngrozitor.

— Frumoase păpuși ai, flașnetarele, zic eu.

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul.

— Dar ce face păpușa cu ochelari, păpușa cu ochelari și cu halat alb? întreb eu. Nu strigă, nu boxează, nu domnește și nu comandă. Ce face păpușa cu halat alb, că se agită, se agită atât de îngrozitor!

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul, se gândește, cântă flașnetarul, se gândește, și cercetează, și descoperă.

— Dar ce descoperă oare, cel cu ochelari, că se agită atât de îngrozitor?

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul, descoperă un praf, un praf verde, un praf verde ca speranța.

— Dar ce se poate face cu praful acesta verde, flașnetarele, căci se agită îngrozitor, atât de îngrozitor?

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul, cu o linguriță din praful cel verde ca speranța poți uide 100 de milioane de oameni, ajunge să sufli în el, să sufli cu speranță. Și cel cu ochelari descoperă și descoperă. Bucurați-vă până atunci, cântă flașnetarul.

— Descoperă? strig eu

— Bucurați-vă până atunci, cântă flașnetarul, bucurați-vă din plin până atunci.

Sunt locotenentul Fischer. Am 25 de ani. I-am luat flașnetarului păpușa în halat alb. Bucurați-vă până atunci. Omului aceuia, omului cu ochelari și cu halat alb, i-am smuls capul de pe umeri! Bucurați-vă până atunci. Omului cu halat alb și cu ochelari, omului cu praful verde, i-am răsucit mâinile. Bucurați-vă până atunci. Pe omul-care-face-descoperiri-verzi-pline-desperanță l-am rupt în două. Acum nu mai poate să amestece prafuri, acum nu mai

poate să descopere prafuri. L-am rupt în două.

— De ce mi-ai distrus păpușa cea frumoasă, strigă flașnetarul, era atât de inteligentă, era atât de înțeleaptă, era de o inteligență și înțelepciune și inventivitate atât de faustiene. De ce l-ai distrus pe omul cu ochelari, de ce? mă întreabă flașnetarul.

— Am 25 de ani, strig. Sunt încă pe drum, strig. Mi-e frică, strig. De aceea l-am distrus pe omul în halat. Locuim în cocioabe de lemn și de speranță, strig, dar locuim. Iar în fața cocioabelor noastre mai cresc încă morcovi și salată. În fața cocioabelor noastre cresc roșii și tutun. Mi-e frică! strig. Vrem să trăim! strig. În cocioabe de lemn și de speranță! Fiindcă roșiile și tutunul încă mai cresc. Încă mai cresc. Am 25 de ani, strig, de aceea l-am ucis pe omul cu ochelari și cu halat alb. De aceea l-am nimicit pe omul cu prafurile. De aceea de aceea de aceea...

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul, bucurați-vă până atunci până atunci până atunci bucurați-vă, cântă flașnetarul și scoate din lada lui îngrozitor de mare o altă păpușă cu ochelari și halat alb și cu o linguriță, da, cu o linguriță plină cu un praf verde ca speranța. Bucurați-vă, cântă flașnetarul, bucurați-vă până atunci fiindcă mai am mulți oameni albi atât de mulți de îngrozitor de mulți.

— Dar se agită înspăimântător, atât de înspăimântător! strig, și eu am 25 de ani și mi-e frică și locuiesc într-o cocioabă de lemn și de speranță. Și roșiile și tutunul încă mai cresc.

— Bucurați-vă până atunci, cântă flașnetarul.

— Dar se agită atât de înspăimântător! strig.

— Nu, nu se agită, îl agită alții, alții îl agită.

— Și cine îl agită oare, cine, cine îl agită oare?

— Eu, răspunde atunci flașnetarul într-un fel înspăimântător, eu.

— Mi-e frică, strig și-mi strâng mâna pumn și-l lovesc în obraz pe flașnetarul cel înspăimântător.

Nu, nu-l lovesc, fiindcă nu-i pot găsi fața, fața atât de înspăimântătoare. Fața e sus de tot, la capătul gâtului. Nu pot ajunge cu pumnul până acolo. Și flașnetarul râde

însăimântător, atât de însăimântător. Și nu pot ajunge până acolo, nu pot ajunge. Fiindcă fața lui s-a depărtat atât de mult și râde atât de însăimântător. Râde atât de însăimântător!

Un om aleargă pe drum. E cuprins de spaimă. Mama lui l-a lăsat singur. Și acum, strigătele însăimântătoare îl urmăresc. „Pentru ce?” strigă cei 57 de la Voronej. „Pentru ce? Germania”, strigă ministrul. „Barabas”, strigă corul. „Piramidoane”, strigă orbul. Iar ceilalți strigă: „Gol”. Strigă de 57 de ori: „Gol”. Și omul cu halat, omul alb cu ochelari și cu halat se agită atât de însăimântător. Și descoperă și descoperă și descoperă. Iar fetița n-are lingură. Dar omul alb cu ochelari are lingură. Ea ajunge pentru 100 de milioane.

— Bucurați-vă, cântă flașnetarul.

Pe drum aleargă un om. De-a lungul drumului cel lung. E cuprins de spaimă. Aleargă cu spaima lui prin lumea cea largă. Pe valul cel mare și agitat al lumii. Omul acesta sunt eu. Am 25 de ani. Și sunt pe drum. De multă vreme și tot timpul sunt pe drum. Vreau să ajung la tramvai. Trebuie să mă urc în tramvai, fiindcă toți gonesc în urma mea. Însăimântător gonesc în urma mea. Un om aleargă, împreună cu spaima lui, pe drum. Omul acesta sunt eu. Un om crede în roșii și în tutun. Omul acesta sunt eu. Un om sare pe scara tramvaiului, a tramvaiului cel galben și bun. Omul acesta sunt eu. Merg cu tramvaiul, cu tramvaiul cel galben și bun.

— Încotro mergem? îi întreb pe ceilalți. Către terenul de fotbal? Către *Patimile după Matei*? Către cocioabele de lemn și de speranță, cu roșii și tutun? Încotro mergem? îi întreb pe ceilalți.

Nimeni nu răspunde niciun cuvânt. Dar iată o femeie care șade cu trei fotografii în poală. Iar alături stau trei bărbați și joacă *scat*. Și iată-l și pe omul cu cârjă și pe fetița fără supă și pe fata cu burta mare. Și pe unul care face poezii. Și altul care cântă la pian. Și 57 care mărșăluiesc pe lângă tramvai. Iupaidia iupaidia dârză e infanteria lângă Voronej iupaidia. În frunte mărșăluiește

locotenentul Fischer. Eu sunt locotenentul Fischer. Iar mama mea mășăluiește la urmă. Mășăluiește de 57 de milioane de ori în urma mea.

— Încotro mergem? îl întreb pe taxator.

Iar el îmi dă un bilet de culoare verde, un verde plin de speranță. „*Piramidoane după Matei*” scrie pe bilet.

— Trebuie să plătim cu toții, zice el și întinde mâna.

Iar eu îi dau 57 de soldați.

— Dar încotro mergem oare? îi întreb pe ceilalți. Că doar trebuie să știm: încotro?

Atunci Timm zice:

— Nici noi nu știm. Nimeni n-are habar.

Și toți dau din cap în semn de aprobare și mormăie:

— Nimeni n-are habar.

Dar călătorim. Ding dong face clopoțelul tramvaiului și nimeni nu știe încotro. Dar toți călătoresc. Iar taxatorul face o mutră misterioasă. E un taxator nespus de bătrân, cu zece mii de zbârcituri în obraz. Nu se poate distinge dacă e un taxator rău sau unul bun. Dar toți îi plătesc. Și toți merg cu tramvaiul. Și nimeni nu știe: e bun sau rău. Și nimeni nu știe: încotro. Ding dong face clopoțelul tramvaiului. Și nimeni nu știe: încotro. Și toți merg împreună. Și nimeni nu știe... și nimeni nu știe... și nimeni nu știe...

POVESTIRI POSTUME

SCRIITORUL

Scriitorul trebuie să dea un nume casei pe care o clădim cu toții. De asemenea, diferitelor încăperi. Odaia bolnavului, el o va numi „camera tristă”, mansarda va fi „cea vântoasă”, iar subsolul „cea posomorâtă”. Nu-i este îngăduit să numească subsolul „camera frumoasă”.

Când nu i se dă condei, se chinuiește până la deznădejde. Și trebuie să încerce să zgârie pe perete cu o coadă de lingură. Ca la pușcărie: „Aici e o hrubă mârșavă”. Dacă în disperarea lui n-o face, nu-i un scriitor adevărat. Și poate fi trimis să măture străzile.

Când scrisorile lui sunt citite în alte case, fiecare trebuie să spună: „Aha! Da. Așa va să zică se petrec

lucrurile în casa aceea". N-are nicio însemnătate dacă scrisul îi e mare sau mic. Dar trebuie să fie citeț. În casă îi este îngăduit să locuiască la mansardă. De acolo, priveliștile sunt cât se poate de smintite. Smintit înseamnă frumos și totodată îngrozitor. Acolo sus ai senzația de singurătate. Și acolo frigul e mai mare și căldura e mai mare.

Când sculptorul Wilhelm Schröder îl vizitează pe scriitor în mansardă, se poate întâmpla să-i vie amețală. Scriitorul nu trebuie să țină seama de asta. Domnul Schröder trebuie să se deprindă cu înălțimea. O să-i facă bine.

Noaptea, scriitorului îi este îngăduit să privească stelele. Dar vai lui dacă nu simte când asupra casei sale plutește o primejdie! Atunci trebuie să sune goarna, până îi plesnesc plămânii!

Femeia se trezi deodată. Era două și jumătate. Încercă să-și dea seama din ce pricină se trezise. Aha, da! în bucătărie se lovise cineva de un scaun. Trase cu urechea înspre bucătărie. Era liniște. Era prea multă liniște și când întinse mâna și pipăi patul de lângă ea, simți că e gol. Asta era, de aceea liniștea părea atât de adâncă: nu se auzea răsuflarea lui. Se sculă și prin încăperea întunecoasă își pipăi drumul spre bucătărie. În bucătărie se întâlnește. Ceasul arăta două și jumătate. Văzu ceva alb în fața dulapului din bucătărie. Aprinse lumina. Stăteau față în față, în cămași. Noaptea. La două și jumătate. În bucătărie.

Pe masa din bucătărie era coșulețul de pâine. Văzu că el își tăiase pâine. Cuțitul se afla încă lângă coșuleț. Și pe fața de masă erau firimituri de pâine. Seara, înainte de a se culca, întotdeauna curăța fața de masă. În fiecare seară. Dar acum erau firimituri pe masă. Și cuțitul era și el acolo. Simți strecurându-se în ea răceala dalelor cu care era pardosită bucătăria. Și-și întoarse privirea de la coșuleț.

— Mi s-a părut că am auzit aici ceva, zise el și-și roti privirile prin bucătărie.

— Și eu am auzit ceva, răspunse ea și se gândi că, noaptea, în cămașă, bărbatu-său arăta destul de bătrân.

Arăta chiar vârsta pe care o avea. Șaizeci și trei. Ziua, câteodată, părea mai tânăr.

„A îmbătrânit și ea, se gândea bărbatul, în cămașă arată destul de bătrână. Dar poate că părul e de vină. Noaptea, femeile par întotdeauna mai bătrâne din pricina părului. Părul le îmbătrânește deodată”.

— Să-ți fi pus papucii. Umbli desculță pe dalele reci. Ai să răcești.

Femeia nu se uita la el fiindcă nu putea îndura gândul că o minte. Că o minte, după treizeci și nouă de ani de căsnicie.

— Mi s-a părut că am auzit aici ceva, zise el încă o dată și se uită iarăși fără niciun rost prin ungherele bucătăriei, am auzit ceva. M-am gândit că o fi cineva.

— Și eu am auzit ceva. Dar pesemne că n-a fost nimic.

Luă coșulețul de pe masă și strânse firimiturile.

— Nu, pesemne că n-a fost nimic, repetă el șovăind.

Femeia îi veni în ajutor:

— Lasă. Se vede că se auzea de afară. Să mergem la culcare. O să te îmbolnăvești. Pe dalele reci.

El se uită spre fereastră.

— Da, se vede că venea de afară. Mi s-a părut că era de-aici.

Femeia ridică mâna spre comutator. „Trebuie să sting lumina, altfel iar văd coșulețul, se gândi. Nu mai vreau să văd coșulețul”.

— Hai, zise ea și stinse lumina, se vede că venea de afară. Când e vânt, jgheabul de la streășină se lovește totdeauna de perete. Fără îndoială că era jgheabul. Când e vânt, se izbește totdeauna.

Bâjbâiră amândoi prin culoarul întunecos până în dormitor. Picioarele desculțe lipăiau pe podea.

— Ce-i drept, e vânt, fu el de părere. Toată noaptea a suflat vântul.

După ce se vârară în pat, femeia zise:

— Da, toată noaptea a suflat vântul. Pesemne că era jgheabul.

— Da, și eu care credeam că era în bucătărie. Pesemne că era jgheabul.

Spuse asta de parcă era pe jumătate adormit. Dar ea observă cât de nefiresc suna glasul lui când mințea.

— E frig, zise femeia și căscă încet, mă vâr sub plapumă. Noapte bună.

— Bună, răspunse el și adăugă: Da, s-a cam lăsat frig.

Pe urmă tăcură. După ce trecu o bună bucată de vreme, femeia îl auzi că mestecă încet și cu prudență. Și începu înadins să respire adânc și uniform, ca el să nu-și dea seama că era încă trează. Dar mestecatul era atât de ritmic, încât o adormi pe nesimțite.

A doua zi seara, când el se întoarse acasă, femeia îi puse pe masă patru felii de pâine. De fapt, nu i s-ar fi convenit decât trei.

— Poți să mănânci fără grijă patru, îi spuse și se depărtă de lampă. Mie nu-mi face bine de loc pâinea asta. Mai bine mănâncă tu încă o felie. Mie nu-mi face bine.

Îl văzu că se apleacă adânc peste farfurie. Fără să-și ridice privirea. În clipa aceea îi fu milă de el.

— Păi ție nu-ți mai rămân atunci decât două felii, zise bărbatul cu ochii în farfurie.

— Da, Seara nu-mi priește de loc pâinea. Mănâncă. Mănâncă fără grijă.

Abia după o vreme ea se așeză din nou sub lampă, la masă.

Jos casca, jos casca: - Am pierdut!

Companiile s-au risipit. Companiile, batalioanele, armatele. Numai oștirile morților, acelea dăinuie încă. Dăinuie ca nemărginitele păduri: întunecoase, vinete, pline de șoapte. Tunurile însă zac ca niște animale preistorice degerate, cu mădularele înțepenite. Vinete din pricina oțelului și a mâniei oarbe înfrânte. Iar căștile, ele ruginesc. Scoateți-vă căștile ruginite: Am pierdut!

În gamelele care făceau parte din echipamentul nostru, copii slabi cumpără acum lapte. Lapte slab. Copiii sunt vineți de frig. Iar laptele e vânat de sărăcie.

N-o să ne mai aliniem când auzim un fluierat și n-o să

mai spunem „să trăiți” când auzim un urlat. Tunurile și plutonierii nu mai urlă. Vom plânge, ne vom face nevoile și vom cânta când vom avea poftă. Dar cântecul despre blindatele hârâitoare și cântecul despre floarea reginei, niciodată nu le vom mai cânta. Fiindcă blindatele și plutonierii nu mai hârâie, iar floarea reginei a putrezit sub melopeea sângeroasă. Și niciun general nu ne mai tutuiește înainte de bătălie. Înainte de înspăimântătoarea bătălie.

Niciodată n-o să mai simțim între dinți nisipul spaimei. (Nici nisipul stepei, nici pe cel ucrainean și nici pe cel din Cirenaica sau pe cel din Normandia – și nici nisipul amar și vătămător al patriei!) Și niciodată nu vom mai avea acea senzație fierbinte și smintită în creier și în măruntaie, care ne săgeta înainte de bătălie.

Niciodată n-o să mai fim nespus de fericiți că lângă noi se mai află cineva. Care e cald și e aici și respiră și râgâie și fredonează – în timpul marșului de noapte. Niciodată n-o să mai fim atât de fericiți, ca cerșetorii, pentru o pâine, și cinci grame de tutun, și pentru un braț de paie. Pentru că n-o să mai mărșăluim niciodată împreună, pentru că de acum înainte fiecare mărșăluiește singur. E bine așa. E greu așa. Să nu-l mai simți lângă tine pe celălalt, posac și mormăind – noaptea, în timpul marșului de noapte. Pe cel care ascultă totul. Care tace tot timpul. Care rumegă totul.

Iar când vreunul are poftă să plângă noaptea, poate s-o facă din nou. Și nu mai e nevoit să cânte – de frică.

Acuma, cântecul nostru e jazul. Jazul frenetic și febril e muzica noastră. Și melodia fierbinte și turbată, hăituită de bătaia tobelor și a talgerelor, felină, biciuitoare. Și uneori iarăși vechile și sentimentalele urlete soldățești, cu care ne acopeream deznădejdea și ne sfidam mamele. Înspăimântătorul cor bărbătesc, țâșnind din mijlocul fețelor bărboase, în atmosfera crepusculară a cazematelor și trenurilor de marfă, însoțit de vibrațiile de tinichea ale armonicii de gură:

Cântec bărbătesc cântat de bărbați – oare nu i-ați

auzit pe copiii care încercau să-și alunge teama de gurile vinete ale tunurilor?

Cântec bărbătesc eroic - oare n-ați auzit suspinele inimilor, în timp ce cântau „Iupaidia”, eroii cei nespălați, jechoși, bărboși, plini de păduchi?

Cântec bărbătesc, cor de urlete soldățești, sentimental și exuberant, viril și cu voci de bas, urlat bărbătește până și de adolescenți: Oare nu auziți că strigă chemându-și mama? Că* e ultimul strigăt al acestui aventurier care e bărbatul? auziți îngrozitorul strigăt: „Iupaidia”? strigătul nostru și muzica noastră sunt dansul deasupra prăpastiei care rânjește spre noi. Iar muzica aceasta este jazul. Fiindcă inima noastră și creierul nostru au același ritm fierbinte și înghețat: un ritm frenetic, smintit și febril, un ritm dezlănțuit.

Iar fetele noastre, fetele au același puls pătimăș, în brațe și în șolduri. Și râsul lor e răgușit, și sacadat, și aspru, ca sunetul clarinetului. Și părul lor, părul scânteiază ca fosforul. Arde. Și inima lor, inima bate în sincope, cu deznădăjduită sălbăticie. Și sentimental. Așa sunt fetele noastre: ca jazul. Și așa sunt și nopțile, nopțile pline de râsetele fetelor: ca jazul: fierbinți și febrile. Frenetice.

Cine va scrie pentru noi o nouă teorie a armoniei? Nu ne mai trebuie acorduri melodice temperate. În noi e prea multă disonanță.

Cine va compune pentru noi cântecul urletelor violete? Cine ne va aduce o izbăvire violetă? Nu ne mai trebuie naturi moarte. Natura noastră e zgomotoasă.

Nu ne trebuie poeți care să scrie corect gramatical. Pentru gramatica asta ne lipsește răbdarea. Ne trebuie dintr-aceia care simt fierbinte și suspină cu asprime. Care spun copacului copac și femeii femeie și știu să spună da și știu să spună nu: cu glas tare și limpede și la nevoie de trei ori și fără înfloritură.

Pentru punct și virgulă n-avem vreme și acordurile armonice ne moleșesc și naturile moarte ne doboară: fiindcă, noaptea, cerurile noastre sunt violete. Iar violetul nu-ți lasă vreme pentru gramatică, violetul e strident și

neîntrerupt și smintit. Peste hornuri, peste case: lumea: violetă. Peste trupurile noastre azvârlite în adâncul văilor umbroase: orbitele goale și ninse albastru ale celor morți în viscol, gurile vinete de turbare ale tunurilor reci – și pielea violetă a fetelor noastre, pe gât și nițeluș sub sâni. Noaptea, e violet și geamătul celor ce flămânzesc și gânguritul celor care se sărută. Iar orașul e atât violet pe malul noptaticului fluviu violet!

Iar noaptea e plină de moarte: noaptea noastră. Fiindcă somnul nostru e plin de bătălii. Noaptea noastră e vis de moarte plin de zăngănitul armelor în luptă. Și fetele care rămân noaptea lângă noi, fetele cele violete, ele știu asta și în zori sunt încă palide de suferința nopții noastre. Și zorii noștri sunt plini de însingurare. Și însingurarea noastră e în zori ca sticla. Fragilă și rece. Și foarte limpede. E însingurarea bărbatului. Fiindcă ne-am pierdut mamele în preajma tunurilor turbate. Numai pisicile, și vacile, și păduchii, și rîmele, numai ele pot îndura însingurarea noastră imensă și înghețată. Poate fiindcă nu sunt atât de sociabile ca noi. Poate fiindcă aparțin în mai mare măsură lumii. Acestei lumi fără frâu. În care inima noastră e pe cale să înghețe.

Care-i pricina spaimei și mâniei din inima noastră? Goana, goana veșnică. Fiindcă abia ieri am scăpat de măcel și de prăpastie într-o goană deznădăjduită, înspăimântătoarea goană de la o groapă de obuz la cealaltă – gropile care au înlocuit leagănele materne – ea este pricina pentru care inima noastră este încă mânioasă – ea și spaima.

Apleacă-ți urechea către abisurile sufletului tău. Te înspăimântă? auzi coralul haotic al melodiilor lui Mozart și cantatelor lui Herms Niel? Pe Hölderlin îl mai poți auzi? îl mai recunoști, amețit de sânge, deghizat și braț la braț cu Baldur von Schirach? auzi marșul rezerviștilor? auzi jazul și innurile lui Luther?

Încearcă atunci să fii mai presus de abisurile violete ale sufletului tău. Fiindcă zorii zilei, care se ridică în spatele digurilor acoperite cu iarbă și a acoperișurilor de

carton asfaltat, zorii vin numai din tine însuși. Și în spatele lor? în spatele lor, al celor pe care-x numești Dumnezeu, fluviu și stea, noapte, oglindă sau cosmos sau Hilde sau Evelyn - în spatele lor, al tuturor ești totdeauna tu însuși. Rece și însingurat. Vrednic de milă. Mare. E hohotul tău de râs. Deznădejdea ta. Întrebarea ta. Răspunsul tău. În spatele lor, al tuturor, în uniformă, despuiat sau deghizat în vreun fel, siluetă fantomatică și șovăitoare, de dimensiuni ciudate, neașteptate, aproape monstruos de grandioase: tu însuși. Dragostea ta. Spaima ta. Speranța ta.

Și când inima noastră, acest mușchi măreț și vrednic de milă, nu-și mai poate îndura suferința - și când inima noastră tinde să se moleșească în sentimentalismul căruia îi suntem pradă, devenim grosolani și agresivi. „Cățea”, îi spunem atunci celei la care ținem mai mult. Iar când Iisus sau apariția cea blajină care ne urmărește mereu noaptea în vis, spune: „Fii bun! „- atunci, față de religia noastră dăm dovadă de o lipsă de respect plină de insolență și întrebăm: „Bine, Doamne, Iisuse, dar de ce? Că doar nici în fața gropii cu ruși morți n-am vrut să știm de Dumnezeu”. Și în vis ciuruim totul cu mitralierele noastre: Pe ruși. Pământul. Pe Iisus.

Nu, vocabularul nostru nu-i de loc frumos. Dar e cuprinzător. Și pute. Amar ca praful de pușcă. Acru ca nisipul de stepă. Întepător ca scârna de om. Și sonor ca zgomotul de bătălie.

Și laudându-ne fără rușine, sporovăim despre inima noastră simțitoare, inima rilkeană-germană. Despre Rilke, fratele străin și pierdut, care exprimă inima noastră și ne provoacă lacrimi neașteptate: dar nu ne este îngăduit să ridicăm zăgazurile oceanelor de lacrimi - căci ne-am îneca în ele cu toții. Vrem să fim neciopliți și oameni de rând, să cultivăm tutun și roșii - chiar dacă ne urmărește spaima plină de zgomote - până ajungem în patul cel violet, la fetele cele violete. Fiindcă ne sunt dragi declarațiile gălăgioase, nerilkeene, care ne ajută să trecem peste visurile pline de cruzimi și peste abisurile violete ale nopții, peste ogoarele stropite cu sânge și fetele sângerând

de dor. Fiindcă războiul n-a făcut din noi oameni duri, nu cumva să credeți asta, și nici grosolani, și nici ușuratici. Fiindcă purtăm pe umerii noștri slabi puzderie de morți, plămădiți din ceară, grei ca lumea cea largă. Și niciodată lacrimile noastre nu sunt atât de aproape de a izbucni, ca după aceste sângeroase bătălii. Și de aceea ne sunt dragi petrecerile gălăgioase cu călușei violeți, călușeii cu muzică de jazz, a căror flașnetă sună deasupra abisurilor noastre, amenințător, caraghios, violet, colorat, stupid – poate. Și – înainte de a începe clovnul să cânte ca un cocoș – ne-am lepădat de trei ori de inima noastră rilkeană. Și mamele noastre plâng amarnic. Dar mamele, ele nu-și întorc fața. Mamele nu!

Iar mamelor să le făgăduim:

Mame, nu pentru asta au murit morții: Pentru monumentul de marmoră al eroilor, înălțat în piață de cel mai bun cioplitor în piatră din regiune – înconjurat cu iarbă vie, cu bănci pentru văduve și invalizi. Nu, nu pentru asta. Nu, nu pentru asta au murit morții: Ca supraviețuitorii să continue a trăi în cămăruțele lor tihnite și să împodobească mereu cămăruțele lor tihnite sau altele noi, cu fotografii de recruți și portrete de-ale lui Hindenburg. Nu, nu pentru asta.

Și nu pentru asta, nu, au lăsat morții să li se scurgă sângele în zăpadă, sângele lor viu și dăruit de mamele lor, în zăpada umedă și rece: Ca aceiași profesori care i-au pregătit cu îndemânare și pe nesimțite pentru război, să le ducă acum copiii de nas. (între Langemarck 1 și Volgograd, nu se află decât o lecție de matematică.) Nu, mame, nu pentru asta ați murit de zece mii de ori în fiecare război!

Un lucru recunoaștem: Morala noastră nu mai are nimic de-a face cu paturile, sânii, preoții sau lenjeria femeiască – nu putem face nimic altceva decât să fim buni. Dar cine dorește să măsoare acest „bun”? Morala noastră e adevărul. Iar adevărul e nou și dur ca moartea. Și tot atât de îngăduitor, de neașteptat și de drept. Amândouă sunt despuiate.

Tovarășului tău de muncă spune-i adevărul, fură-l

când ți-e foame, dar pe urmă spune-i că l-ai furat. Iar copiilor tăi nu le povesti niciodată despre un război sfânt: arată-le adevărul, arată-l roșu așa cum e: plin de sânge, și de răpăit de mitralieră, și de urlete. Amăgește-o pe fată noaptea, dar dimineăta, dimineăta spune-i până la urmă adevărul: spune-i că pleci și că pleci pentru totdeauna. Fii bun ca moartea. *Nicevo. Kaputt*⁷⁸. *For ever*⁹. *Parți*¹⁰, *pierdu și never more*¹¹.

Fiindcă noi suntem cei care spun nu. Dar nu spunem nu din disperare. Acest nu al nostru e un protest. Și nu ne găsim liniștea nici când sărutăm, noi, nihilistii. Fiindcă din neant trebuie să clădim un nou da. Trebuie să clădim case în aerul proaspăt al nu-ului nostru, deasupra prăpăstiilor, a craterelor și gropilor pământului și a gurilor deschise ale morților: să clădim case în aerul purificat al nihilistilor, case de lemn și rațiune, case de piatră și idei.

Fiindcă iubim acest pustiu gigantic care se numește Germania. Acum o iubim, această Germanie. Acum mai mult ca oricând. Și nu vrem să murim pentru Germania. Vrem să trăim pentru Germania. Deasupra abisurilor violete. Această viață de câine, amară, brutală. Ne luăm răspunderea pentru acest pustiu. Pentru Germania. Vom iubi această Germanie așa cum creștinii îl iubesc pe Christos: pentru suferința ei.

Le vom iubi pe aceste mame care au trebuit să umple obuze – pentru fiii lor. Trebuie să le iubim pentru această suferință.

Și pe logodnicele care își plimbă acum eroii în scaune cu roțile, fără uniforme strălucitoare – pentru suferința lor.

Și pe eroi, pe eroii händlerlinieni, pentru care nicio zi nu era destul de luminoasă și nicio bătălie destul de înverșunată – îi vom iubi pentru mândria lor înfrântă, pentru existența lor tainică, deghizată, de paznici de

7 Nimic (rus.).

8 Distrus (germ.).

9 Pentru totdeauna (engl.).

10 Plecat (franc.).

11 Niciodată (engl.).

noapte.

Și pe fata pe care a necinstit-o compania întreagă în parc noaptea și care mai spune încă „rahat!” și trebuie să rățăcească din spital în spital – pentru suferința ei. Și pe bătrânul rezervist care de acum înainte nu va mai învăța să râdă...

Pe toți aceștia, cuprinși de teamă și de deznădejde și de umilință: pe aceștia îi vom iubi în starea lor vrednică de milă. Pe aceștia îi vom iubi așa cum creștinii îl iubesc pe Christos: pentru suferința lor. Fiindcă ei sunt Germania. Și această Germanie suntem chiar noi înșine. Și această Germanie trebuie s-o clădim iarăși din neant, deasupra abisurilor: din deznădejdea noastră, cu dragostea noastră. Fiindcă totuși o iubim, această Germanie. Așa cum iubim orașele pentru dărmăturile lor – așa vom iubi inimile pentru cenușa suferinței lor. Pentru mândria lor înfrântă, pentru mantia lor eroică și zdrențuită, pentru credința lor naufragiată, pentru încrederea lor sfărâmată, pentru dragostea lor prăbușită. Mai presus de toate trebuie să iubim mamele, fie că au optsprezece sau șaiszeci de ani – fiindcă mamele trebuie să ne dea puterea pentru această Germanie a dărmăturilor.

Manifestul nostru este iubirea. Vom iubi pietrele orașelor, pietrele noastre, pe care soarele le încălzește încă, le încălzește din nou după bătălie...

Și vom iubi din nou vântul cel mare care vâjâie, vântul care încă mai cântă în păduri. Și care cântă și printre trunchiurile doborâte...

Și ferestrele calde-gălbui îndărătul cărora se află versurile lui Rilke...

Și subsolurile cu șobolani în care stau copii vineți de foame...

Și cocioabele de carton și de lemn, în care oamenii încă mai mănâncă, oamenii noștri, și încă mai dorm. Și uneori mai cântă. Și uneori, și uneori mai râd...

Fiindcă toate acestea sunt Germania. Și toate acestea le iubim, noi, cei cu cască ruginită și inimă pierdută în lumea cea largă.

Totuși, totuși: Iubim în această lume smintită și caraghioasă, iubim, mereu și mereu!

— Toți au mașină de cusut, aparat de radio, frigider și telefon. Ce mai facem acum? Întrebă fabricantul.

— Bombe, zise inventatorul.

— Război, zise generalul.

— Dacă altfel nu se poate, zise fabricantul.

Omul în halat alb scrisese niște cifre pe hârtie.

Alături de ele scrisese litere foarte mici, delicate.

Pe urmă își scoase halatul alb și vreme de un ceas își îngriji florile de pe prichiciul ferestrei. Când văzu că una dintre flori se uscaseră, se întristă grozav și plânse.

Iar pe hârtie se aflau cifrele. Ele arătau că numai cu o jumătate de gram, în două ore, puteau fi uciși o mie de oameni.

Razele soarelui învăluiau florile.

Și hârtia.

Doi bărbați stăteau de vorbă.

— La cât se ridică devizul?

— În faianță?

— În faianță verde, firește.

— Patruzeci de mii.

— Patruzeci de mii? Bine. Ei, dragul meu, dacă nu schimbam din vreme profilul de la ciocolată la praf de pușcă, nu eram acum în măsură să-ți plătesc aceste patruzeci de mii.

— Nici eu să vă instalez sala de dușuri.

— În faianță verde.

— În faianță verde.

Cei doi bărbați se despărțiră.

Erau: un fabricant și un antreprenor de construcții.

Era război.

O popicărie. Doi bărbați stăteau de vorbă.

— Cum, profesore, în costum negru? Ești în doliu?

— Ba de loc, ba de loc. Serbare. Băieții pleacă pe front. Ținut cuvântare. Amintit de Sparta. Citat pe Clausewitz. Lămurit câteva noțiuni: onoare, patrie. Recomandat lecturi din Hölderlin. Un gând pentru

Langemarck. Serbare emoționantă. Foarte emoționantă. Băieții au cântat: „*Dumnezeu, care ne-a dat tărie*”. Ochii străluceau. Emoționant. Foarte emoționant.

— Dumnezeule, profesore, sfârșește o dată! E îngrozitor.

Profesorul se uită speriat la ceilalți. În timp ce povestea, făcuse pe hârtie o mulțime de cruci mici. O mulțime de cruci mici. Se ridică în picioare și râse. Luă altă bilă și o lansă pe pistă. Se auzi un bubuit slab. Pe urmă, popicele căzură. Arătau ca niște oameni mici.

Doi bărbați discutau.

— Ei, cum stăm?

— Cam prost.

— Câți au mai rămas?

— Dacă avem noroc: patru mii.

— Câți poți să-mi dai?

— Cel mult opt sute.

— Ăștia se curăță.

— Bine, atunci o mie.

— Mulțumesc.

Cei doi bărbați se despărțiră. Vorbeau despre oameni.

Erau generali.

Era război.

Doi bărbați stăteau de vorbă.

— Voluntar?

— Firește.

— Ce vârstă?

— Optsprezece. Tu?

— Și eu.

Cei doi bărbați se despărțiră. Erau doi soldați.

Unul căzu. Era mort.

Era război.

Când se sfârși războiul, soldatul se întoarse acasă. Dar nu avea pâine. Și văzu pe unul care avea pâine. Și îl ucise.

— N-ai voie să ucizi, zise judecătorul.

— De ce nu? întrebă soldatul.

După ce se sfârși conferința de pace, miniștrii se plimbară prin oraș. Și trecură prin fața unei barăci de tragere la țintă.

— Domnul nu încearcă? întrebare fetele cu buze roșii.

Atunci miniștrii luară cu toții câte o pușcă și traseră asupra unor omuleți de carton.

Pe când trăgeau, se ivi o femeie bătrână și le luă puștile din mâini. Când unul dintre miniștri ceru pușca înapoi, femeia cea bătrână îi dădu o palmă peste obraz.

Era o mamă.

Au fost odată doi oameni. Când aveau doi ani, se băteau doar cu palmele.

Când aveau doisprezece ani, se băteau cu bastoane și aruncau cu pietre.

Când aveau douăzeci și doi de ani, trăgeau cu puștile unul într-altul.

Când aveau patruzeci și doi de ani, aruncau obuze.

Când aveau șaizeci și doi de ani, foloseau bacterii.

Când avură optzeci și doi de ani, muriră. Fură îngropați unul lângă altul.

Când după o sută de ani un vierme își croi drum prin cele două morminte, nici nu-și dădu seama că acolo erau îngropați doi oameni diferiți. Era același pământ. Peste tot același pământ.

Când, în anul 5.000, o cârțiță își scoase capul din pământ, constată mulțumită că:

Arborii încă mai sunt arbori.

Ciorile mai cârâie.

Și câinii își mai ridică încă piciorul.

Stuful și stelele Mușchiul și marea și muștele:

Toate au rămas aceleași.

Iar uneori...

uneori se mai găsește și câte un om.

ATUNCI, NU-ȚI MAI RĂMÂNE DECÂT O SINGURĂ CALE!

Ascultă! Muncitorule la mașini și muncitorule în ateliere. Dacă mâine îți vor porunci să nu mai faci țevi de

apă și oale de bucătărie – ci căști de oțel și mitraliere, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Fată care stai în spatele tejghelei și fată care lucrezi la birou. Dacă mâine îți vor porunci să umpli obuze și să montezi lunete la puști, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Proprietar al fabricii. Dacă mâine îți vor porunci ca în loc de pudră și de cacao să vinzi praf de pușcă, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Cercetătorule în laborator. Dacă mâine îți vor porunci să descoperi o moarte nouă împotriva vieții vechi, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Poete în cămăruța ta. Dacă mâine îți vor porunci să nu mai cânti cântece de dragoste, ci cântece de ură, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Medic de la căpătâiul bolnavului. Dacă mâine îți vor porunci să-i declari pe bărbați apti pentru război, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură

Caspune NU!

Ascultă! Preotule din amvon. Dacă mâine îți vor porunci să binecuvântezi asasinatul și să sfințești războiul, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Căpitane de vapor. Dacă mâine îți vor porunci să nu mai transporti grâu – ci tunuri și blindate, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Pilotule pe aeroport. Dacă mâine îți vor porunci să duci bombe și fosfor deasupra orașelor, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Croitorule la masa ta de lucru. Dacă mâine îți vor porunci să coși uniforme, atunci nu-ți mai rămâne

decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Judecătorule în robă. Dacă mâine îți vor porunci să te duci la curtea marțială, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Muncitorule feroviar. Dacă mâine îți vor porunci să dai semnalul de plecare pentru trenul cu muniții și pentru transportul de trupe, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale:

Spune NU!

Ascultă! Tinere de la țară și tinere de la oraș. Dacă mâine vor veni și-ți vor aduce ordinul de mobilizare, atunci nu-ți mai rămâne decât o singură cale: Spune NU!

Ascultă! Mamă din Normandia și mamă din Ucraina, ascultă, mamă din San Francisco și Londra, ascultă, mamă de pe malul Hoanghoului și Mississippiului, ascultă, mamă din Neapole și Hamburg și Cairo și Oslo – mame de pe toate continentele, mame din lumea întreagă, dacă mâine vor porunci să zămisliți copii, surori de caritate pentru spitale militare și alți soldați pentru alte măceluri, mame din lumea întreagă, atunci nu vă mai rămâne decât o singură cale: Spuneți NU! Mame, spuneți NU!

Fiindcă dacă voi nu veți spune NU, dacă VOI nu veți spune nu, mame, atunci: atunci:

În porturile pline de larmă și de aburii cețoși, vapoarele cele mari vor amuți cu un geamăt și vor prinde a se legăna trândav pe lângă cheiurile moarte și pustii, ca niște titanice cadavre de mamut; trupurile lor, până de curând strălucitoare și fremătânde, vor fi năpădite de alge, mușchi și iarbă de mare, puțind macabru a pește stricat, roase de boală, mustind de putreziciune, moarte...

pe lângă scheletele de oțel răsucite ale șinelor și sârmelor vor zace tramvaiele ca niște colivii absurde, mate și cu ochii sticloși, stupid strâmbate și scorojite, printre șoproane viermănoase și cu acoperișurile sparte, pe străzi părăsite și sfâșiate de cratere...

O liniște plumburie, cenușie ca apa smârcurilor,

groasă și încheată ca terciul se va revărsa ca așternută cu tăvălugul, lacomă, crescândă, va crește în școli și universități și săli de spectacole, pe stadioane și în parcurile unde se zbenguiau copiii, înspăimântătoare și avidă, de nestăvilit...

vinul însořit și mustos va putrezi pe coastele povărnite ale dealurilor, orezul se va usca în pământul pârjolit, cartoful va îngheța pe ogoarele păraginite, iar vacile – ca niște scăunele de mulgător răsturnate – își vor întinde spre cer picioarele înțepenite de moarte...

În institute, descoperirile geniale ale marilor medici se vor acri, vor putrezi, vor mucegai acoperindu-se de ciuperci...

În bucătării, cămări și beciuri, în frigorigere și hambare se vor strica ultimii saci cu făină, ultimele borcane cu căpșuni, dovleci și suc de vișine, pâinea va mucegai sub mese răsturnate și în farfurii sparte, iar untul muiat va puți ca unsoarea de căruță; ca o armată învinsă și doborâtă se va încovoia secara de pe câmp pe lângă plugurile ruginite și coșurile fumegânde, hornurile și cuptoarele fabricilor fremătătoare de activitate vor fi acoperite de iarba cea veșnică și încetul cu încetul vor cădea în ruină... ruină... ruină...

Iar ultimul om, cu măruntaiele sfâșiate și plămânii arși, va rătăci amuțit și singuratic sub razele fierbinți și otrăvitoare ale soarelui și sub constelațiile șovăitoare, singuratic printre uriașele gropi comune și printre idolii reci ai traverselor gigantice de beton din orașele pustiite, ultimul om, secătuit, cu mintea întunecată, blestemând, jeluindu-se – iar înspăimântătoarea lui jeluire: PENTRU CE? se va scurge neauzită în nisipul stepei, va trece ca un suflu printre zidurile crăpate ale ruinelor, înghițită de molozul bisericilor dărâmate, izbită de pereții cazematelor, se va scufunda în băltoacele de sânge, neauzită, fără răspuns, ultimul urlet animalic al ultimului animal om – toate acestea se vor întâmpla, mâine, mâine poate, poate chiar în noaptea asta, poate în noaptea asta, dacă... dacă... dacă nu veți spune NU.

CUPRINS

Prefață îs*? 5

Din volumul *Păpădia*

Păpădiat 23

Seara, ciorile zboară către casă 41

Generație fără bun rămas 46

Trenuri, după amiază și noaptea 49

S-a sfârșit, s-a sfârșit... 53

Orașul 56

Billbrook 58

Elba 78

Afară, în fața ușii (Teatru) 85

Din volumul *în ziua aceea de marți*

Patru soldați 165

Zăpadă multă, multă... 168

Fratele meu palid 171

Pisica degerase în zăpadă 175

Privighetoarea cântă 177

În ziua aceea de marți. 180

Ceasul de bucătărie 185

Noaptea, șobolanii dorm 188

În mai, în mai cântă cucul 192

De-a lungul drumului cel lung...214

V <!

Povestiri postume

Scriitorul 239

Pâinea... 240

Acesta este manifestul nostru 243

Povestiri pentru cartea de citire...251

Atunci, nu-ți mai rămâne decât o singură cale!... 255

Redactor responsabil: SUZI HIRSCH

Tehnoredactor: CONSTANTIN IORDACHE

Dat la cules 13.06.1964. Bun de tipar 11.08.1964.

Apărut 1964. Tiraj 15.145. Broșate 14.080. Legate Vi 1065.

Hârtie tipar înalt B mat de 63 g/m. Format 540 x 840/16.

Coli ed. 11, 96. Coli tipar 16, 5. A. nr. T. 6003. C.Z. pentru bibliotecile mari 83. C.Z. pentru bibliotecile mici 83 - 32 =

R.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”, str.
Grigore Alexandrescu nr. 93 - 95, București - R.P.R.
comanda nr. 1285.»